72
6-

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
19 I
3

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

GREGOR. HORSTI, D. & Medici Profeſſoris

Diſputationum Medicarum [illegible]

Continentes

VNIVERSÆ MEDICINÆ DELINEATIONEM LOCIS HIPPOCRATICIS & Galenicis utplurimum illuſtratam,

Ante paucos annos in Academia VVitebergenſi Studioſæ juventuti propoſitæ, jam verò recognitæ & auctæ.

Ex legato [illegible]

ACCESSERVNT CELEBERRIMI Medici JACOBI HORSTI, p. m. Profeſſoris in Academia JULIA primarij diſputationes theoreticæ & practicæ.

VVITEBERGÆ

Excudebat Ioann. Schmidt, Sumptibus Clementis Bergeri, Anno 1609.

Præfatio

AD LECTOREM BENEVOLVM.

VERISSIMVM eſt dictum Platonicum, non artem, ſed ejus umbram tantùm eos obtinere, qui ſine Methodo diſciplinam quandam comparari poſſe credunt: quod audacter Galenus quoque ſtatuit, ubi lib. 9. Meth. Med. affirmat, nullum alicuius artis ſcientiam nanciſci poſſe, niſi methodum quandam per univerſalia theoremata teneat, & poſtea in particularibus exemplis ſeſe exerceat. Hoc ut in aliis diſciplinis omnibus, ita maximè in Medicina requiritur, tam propter artis ipſius difficultatem, quàm ob ſubjecti, circa quod occupatur, nimirum humani corporis præſtantiam ac nobilitatem. Cum enim ars longa, vita brevis, occaſio præceps, experientia periculoſa, & judicium difficile ſit, juxta Hippocratem: id

circo ſummis viribus eò allaborandum, ut difficultatem beneficio methodi, quoad fieri poteſt, ſuperemus, ne per mortes aliorum, quod dicitur, aliquid addiſcamus. Et quamvis accommodatè dictum ſit illud, quo prudenter Solon Græcorum ſapientiſsimus reſpondiſſe fertur: γηράσκω δ᾽ αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος hoc eſt, ſeneſco plurima diſcendo; præſertim cùm veri inquiſitione nunquam animus fatigetur, ita ut quo plura cogitando mentis acie ſimus adepti, eò plura adipiſci & conſequi ſtudeamus, adeoque verum ſit illud, quòd animus noſter ocio & ignaviâ frangatur, opere vero & exercitatione paſcatur & perficiatur: non tamen negandū quin prima diſciplinarum fundamenta ſemel methodicè cognita per totum vitæ curriculum poſtea cuilibet artifici ſufficiant; non quidem ea ratione, quaſi nihil ulterius addiſcendum, ſed quod omnia reliqua huc referenda, adeoque cuncta methodi beneficio ad primam univerſalem artis delineationem reducenda veniant. Hoc anſam nobis præbuit, ut in gratiam ſtudioſæ juventutis, totius Medicinæ generalem adumbrationem breviſsimè proponeremus, & philiatris candidè communicaremus;

non ut aliquis in eadem acquieſceret, ſed ut cognito Medicinæ ſyſtemate quilibet intelligeret, quid in quacunq; Medicinæ parte quærendum, ad quem locum quælibet dicta Medica referenda, & quomodo cum principiis Galenicis & Hippocraticis Inſtitutionum aſſertiones conjungendæ ſint. Non autem aliquis brevitatem noſtram accuſabit, ubi intellexerit, in præſenti non Inſtitutionum Medicarum commentarium, ſed ſolum theſes Diſputandi gratia, eo modo, quo decet ac par eſt, nos conſcribere voluiſſe: quibus vero brevitas noſtra cauſam & originem obſcuritati præbere videtur, illos ad ipſos fontes Hippocratis & Galeni remittimus, quam ob cauſam plerumque theſibus difficilioribus loca citata ex principibus ſubjecta conſpiciuntur: non quidem hanc ob cauſam, quaſi reliquos Medicinæ commentarios penitus negligendos, adeoque ſolius Hippocratis & Galeni lectionem tantum porrexcudam eſſe ſtatuamus; ſed propterea quod prima Medicinæ fundamenta in his quærenda, ad quæ poſtea reliqua aliorum tam veterū Arabū & recentiorū placita tanquam ad lapidem Lydiū revocanda ac dijudicanda ſint. Etſi vero hæ noſtræ

lucubrationes extemporaneæ non eo fine conſcriptæ fuerunt,ut omnino publici juris fierēt, utpote cum diſputandi gratia tantùm quibusdam artis Medicæ mancipiis, amicis noſtris elaborarentur: quia tamen præter ſpem noſtrā exemplaria prioris editionis juventuti Aſclepiadeæ grata fuerunt eo elaborare voluimus, ut eaſdem Diſputationes correctiores in forma magis accommodata typis de novo ſubjiceremus. Addidimus autem patrui ac præceptoris noſtri p. m. viri celeberrimi Jacobi Horſtij, Profeſſoris primarij in Academia Iulia, & Ducum Brunſuicenſium ac Lunæburgenſium Archiatri, Diſputationes phyſiologicas & pathologicas, unà cum alijs de morbis in ſpecie, propterea quod non dubiteremus eundem lectionem philiatris quàm gratiſſimam futuram. Hiſce lector benevolus valeat, & favore ſuo conatus noſtros ad altiora tentanda extimulet. Dabam Gieſſæ prid. cal. Martij anno 1609.

Gregor. Horſtius D. & Medicus Profeſſor in Acad. Gieſſenâ.

Ad autorem

GREGOR. HORSTIVM PHILOS. ET Medicum.

EST homo certè homini DEVS inquit TVLLIVS; alter
Alterius cauſâ lumina lucis init.
Hoc benè perpendens HORSTI, prodeſſe cuivis
Niteris ingenio, niteris & ſtudio.
Mox etenim docto retegis problemate, quæ ſit
Vis animæ, & quantis nobilitata bonis.
Mox hominis quæ ſit ſtructura exponis, & ipſa
Quàm ſint mirificis condita membra modis.
Mox admirandum caſum explicuiſſe laboras,
Monſtras, poſt mortem ſanguinis unde fluor.

Mox & Scorbuti tractatum conficis ecce.
Mox quacunque potes parte vel arte juvas.
Ergo jam patrui defuncti munere vitæ
Sub lucem è tenebris ſcripta relicta trahis,
Hisq; tui adjungis medicum ſyſtema laboris,
Scilicet ingenij nobilioris opus.
O factum egregium, quis te non laude perenni
Evehat, Aonij DVX generoſe chori?
Quis non ardentibus votis exoptet, ut omni
Floreat HORSTIADVM fama decusq; die?

Præceptori ſuo meritiſſ.
ſcribebat

M. VVolfgangus Schallerus,
Freibergenſis φιλίατρος.

Disputationum Medicarum
Prima.

DE MEDICI-NA IN GENERE.

Respondente
ALBERTO BVLICHIO
Marchico.

THESIS I.

INter plurimas infinitasq; nostræ cognitioni disciplinas maxime præ reliquis Medicina laudatur, unde jure quodam artium omnium præstantiſsima dicitur. Hippocrat. in leg. Medicina ars præstantiſsima.

2. *Illius generalem conſtitutionem ſubſequentibus ſpecialibus Medicis exercitationibus hac vice præmittendam eſſe putamus, ut enim ab imperfectione ad perfectionem natura non niſi per medium procedit, ita etiam intellectus noſter ab ignorantia ad diſtinctam cognitionem tandem mediante cognitione confuſa.* Confuſa cognitio præcedit diſtinctam.

1. [illegible] definitio ſit illud [illegible] quo rei eſſentia declaratur: ideo conſequens eſt, ut Medicinæ definitionem inquiramus, [illegible] ſtituta atque inventa colligamus, quid ex ſola arte Medica nobis expectandum.

2. Quamvis autem multiplices Medicinæ definitiones circumferantur, nihilominus tamen [illegible] ab ipſis ordiri fundamentis, ideoq; talem definitionem Medicinæ conſtituere conabimur, quæ ipſius naturæ reſpondeat: ut enim res ſunt, ita quoque definiuntur, ut habet Philoſophus.

3. Sed cum ad conſtituendam definitionem [illegible] eſſentiæ conceptus requirantur, quorum primus innuit, cum quibus definitum conveniat, nimirum genus; alter rem ipſam ab aliis omnibus diſtinguit, unde differentia ſpecifica dicitur: ideo conſequens eſſe videtur, ut primo Genus Medicinæ ex ſerie prædicamentorum expiſcemur.

4. Non autem ſubſtantiam: ſed accidens Medicinam eſſe inde patet, quia Medicina [illegible] velut ſubſtantia, ſed eſt in alio ut [illegible], quod accidentibus convenit.

5. [illegible] accidens, [illegible], quia Medicina ſoli [illegible], [illegible] corporis attribu[illegible] [illegible] corpore[illegible]

[illegible] communis eſſet, ideo relinquitur eandē eſſe in animo.

8. Cum verò, teſte Philoſopho, tria tantum ſint in animo, potentiæ, quæ naturaliter inſunt, affectus, qui repentinò accidunt, & habitus, qui ſtudio & labore acquiruntur: [illegible], Medicinam eſſe habitum, quia priora duo eidem attribui nequeunt.

9. Sunt autem quinq; habitus animi, qui ſunt cauſæ acquirendæ [illegible], inter quos nullus Medicinæ attribui poteſt, quàm Ars, quæ ab Ariſtotele dicitur habitus animi effectivus cum vera ratione.

10. Hoc probatur, quia conditiones artis propriè dictæ Medicinæ quoque attribui poſſunt, propterea quod opus externum cum vera ratione producat. Medicina eſt ars.

11. Unde non tantum in lata artis ſignificatione, quatenus hæc vox à Galeno ſæpius uſurpatur cum Stoicis, ſed etiam propriè loquendo Medicinam artem dicere poſſumus.

12. Nec obſtat, quod etiam à claſſicis autoribus Medicina ſæpius ſcientia dicatur, ut patet ex Galeno in art. & Avic. lib. 1. f. 1. c. 1. [illegible]. Diſtinguendum enim inter ſcientiam propriè dictam, & inter ſcientiam in lata ſignificatione, ubi non prius, ſed poſterius [illegible] ab ipſis autoribus [illegible]. Quomodo Medicina ſit ſcientia.

13. [illegible] artem propriè ſic dictam, quæ à

Galeno

Galenus ait, [illegible] ſcientiæ non ſunt in eadem perfectione, ut [illegible] cum quædam ſibi [illegible] addiſcantur, aliæ contra multa[illegible] cognitionem requirant, ut inquit Averroes: idcirco ad has tanquam præſtantiores merito Medicinam quoq; referimus.

14. Ita de genere Medicinæ certi ſumus; jam ſequitur differentia ſpecifica, quam ex ſubjecto & fine inveſtigabimus.

15. Per ſubiecti vocabulum intelligitur hoc loco ſubjectum conſiderationis tale, quod artibus ſubjiciatur, ſcilicet ſubiectum operationis, in quo artifex opus ſuum producere poteſt.

Medicinæ ſubiectum.

16. Tale ſubjectum Medicinæ eſt corpus humanum, quatenus in eodem ſanitas præſens conſervari & abſens reſtitui poteſt, [illegible] quatenus ſanabile.

17. [illegible] duo notanda veniunt, nimirum res conſiderata, videlicet corpus humanum, & modus conſiderandi, qui per [illegible] reliqua additur.

18. Patet igitur Medicinam conſiderare corpus humanum, non eadem ratione cum ſcientia naturali, vel alia quadam diſciplina, in qua corporis humani conſideratio quædam inſtitui poteſt. Sed eo modo ſolum, quo dictum eſt, ſcilicet quatenus ſanabile.

19. Cum autem ſubjectum Medicinæ ſit corpus humanum, quatenus a morbis defenditur

tas liberatur, manifeſtum eſt ultimum Medicinæ finem eſſe ſanitatem, cujus gratia reliqua omnia fiant. Galenus lib. de opt. ſect. & alibi.

20. *Hinc talis conſtitui poteſt definitio:* Medicina eſt ars (*effectiva*) ſanitatem in corpore humano conſervans, & morbum ſanabilem depellens.

Medicinæ definitio perfecta.

21. *Dico eſt* ars, *ſcilicet in propria ſignificatione, quatenus eſt habitus effectivus cum vera ratione, ut habet* Ariſt. lib. 6. Eth. c. 4. *quam ob cauſam manifeſtum eſt, quod Medicina* EXPERIENTIA *&* RATIONE *conſtet, quia hoc artium nobiliorum natura maxime requirit.*

22. *Hinc illud confirmatur, quod in omnibus* [illegible] *eſt*, nimirum RATIONEM & EXPERIENTIAM eſſe duo Medicinæ fulcra, *quod conjunctim intelligendum eſt.*

Duo Medicinæ fundamenta.

23. *Cum enim Medicus non adſequatur finẽ ſuum in ſanitate defendenda vel reſtituenda, niſi tam ſubjecti, quam materiæ medicæ cognitionem ſufficientem habeat, ideo neceſſarium eſt, ut rationis adhibeamus judicium, ſine quo nihil hac in parte præſtabimus.*

Cur Rationis & Experientiæ opus ſit?

24. *Sufficeret hic rationis diſcurſus, quo materia medica cum tali vel tali ſubjecto ægrotante comparata ſalutaris vel inconveniens judicatur, ſi omnium rerum intelligibilium*

Cur experientia opus ſit, [illegible] requiratur.

ſeries

ſpecies nobis à naturâ innatæ eſſent, ita, ut noſtra ſcientia nihil aliud, quàm reminiſcentia cum Platone in Phæd. in Menon. & 10. de republ. ipſiusq; ſectatoribus dici poſſit.

25. Verùmtamen cum intellectus noſter in ſua operatione à ſenſibus incipiat ſecundum Ariſt. lib. 3. de anim. tex. 39: Ideo plurima ſæpius circa ſingularia potiſſimum, quoad vires abditas, nos maximè fugiunt, niſi à poſteriori cognoſcantur, unde cum ratione EXPERIENTIA neceſſario conjungenda venit.

26 Imò non ſatis eſt ut cognoſcamus rem abſolute, tam quoad corpus humanum in ſtatu ſecundum & præter naturam conſtitutum, quàm quo ad materiam Medicam, per quam finem noſtrum operando conſequimur, ſed opus eſt ut utriusq; fiat comparatio, quâ pateat, quid huic vel illi conſtitutioni ſalutare vel inconveniens, quod absq; Experientia vel noſtrum vel aliorum periculoſum eſt determinare.

Officium Medicinæ.

27. Dicitur ulterius in definitione, ſanitatem conſervans & morbum depellens, quia medicus præſentem & abſentem ſanitatem reducit, illam tuetur, hanc vero reſtituit.

Non eſt in [illegible]

28. Addo morbum ſanabilem, quia affectibus iis, qui inſanabiles judicantur, Medicus manum admovere non debet, eo fine ut

curet,

latet, ſicut [illegible] Hippocrates lib. de arte: ubi enim naturam à morbo victam eſſe Medicus [illegible] colligit, æger prognoſtice relinquendus eſt, ut idem Hippocrates [illegible] ait: nam in quibus omnino ſalus deſperata, conſilii imprudentis eſt, reprehenſioni aliorum ſubjicere remedia, quæ nullius ſaluti fuerunt. Galen. lib. 1. Meth. Med. cap. 9.

29. Ita patet eſſentia Medicinæ per definitionem declarata, jam ſequitur ejuſdem partitio, quæ primariò ex fine colligitur.

30. Cum verò Medicinæ præcipuus finis ſit ſanitas, quæ non tantum præſens conſervanda, ſed etiam abſens reſtituenda eſt, hinc duæ Medicinæ partes primariæ conſtituuntur ὑγιεινὴ & θεραπευτικὴ, quarum illa monſtrat, quomodo præſens ſanitas tuenda, hæc verò docet quomodo abſens eadem reſtituenda, corpusq; noſtrum à morbis [illegible] liberandum ſit, Galenus lib. 1. de ſanit. tuen. cap. 1. Medicinæ diviſio.

31. Ut autem omnis artifex ſine cognitione ſubjecti ſui infelix eſt, ſic etiam Medicus ſubjectum ſuum, nimirum corpus humanum conſiderare debet, ita ut non tantum ejus cognitionem ſecundum naturam & præter naturam habeat, ſed etiam intelligat, quibus [illegible] omnia [illegible] ſint.

32. [illegible] Medicinæ partes [illegible]

... παθολογικὴ, σημειωτικὴ, ... θεραπευτικὴ. Galen. in lib. introd. cap. 7.

Phyſiologia. 33. φυσιολογικὴ Prima Medicinæ pars *perpendit ſtatum corporis humani ſecundum naturam, ideoq́ à primis mixtionis principiis elementis videlicet, indeq́ reſultantibus temperamentorum varietatibus incipit, deinde naturam partium humani corporis conſiderat tam quo ad principia, quibus proximè generantur, tanquam viventes conſtituuntur, & propter perpetuas alterationes conſervantur, quàm reſpectu eſſentiæ propriæ ſimilarium ac diſſimilarium, quam uſus diverſus diverſarum actionum ſubſequitur, ex quo poſtea totius ſanitas, ejusdemquè differentiæ deducuntur.*

Pathologica. 34. παθολογικὴ altera Medicinæ pars *ſtatum ſubjecti Medici præter naturam conſiderat, ideoq́ in rebus præter naturam tractandis verſatur, ut ſunt morbus cum ſuis differentiis morbi cauſa externa, interna, antecedens, conjuncta, continens &c. & ſymptoma, quod comprehendit actiones læſas animales, vitales, naturales, partium affectus & ... ſecundum* Galenum lib. de diff. ſympt. cap. 2.

Semiotica. 35. σημειωτικὴ tertia Medicinæ pars *... continet, quâ non ſolum de præſenti, præterita ... corporis conſtitutione*

iudicamus, ſed etiam comparatione morbi ac naturæ ſingulis eventum talem vel talem prædicimus.

ὑγιεινή.

36. ὑγιεινὴ quarta Medicinæ pars ea proponit, quæ ad ſanitatem tuendam faciunt, ſive eadem conſummata ſit, ſive deflectens.

θεραπευτική.

37. Tandem θεραπευτικὴ quinta Medicinæ pars monſtrat quomodo morbus depellatur, & corpus humanum ſanitati reſtituatur.

38. Hæ duæ poſteriores partes reſpectu cognitionis, primatum obtinent, ubi cum fine comparantur, quo modo rectè primariæ dictæ ſunt: ab alijs eandem ob cauſam practicæ vocantur, propterea quod magis ad operationem Medicam accedant, quàm tres priores, quæ harum gratia à nobis expetuntur.

Inſtrumenta operis Medicæ.

39. Perficitur autem operatio Medica tam in tuenda ſanitate, quam in morbis curandis triplici miniſterio, ſcilicet vel commoda ſex non naturalium rerum ordinatione, vel convenienti pharmacorũ adhibitione, vel docta manus adminiſtratione, unde ſubordinantur his duabus partibus poſtremis διαιτητική, φαρμακευτικὴ & χειρουργική.

Diæta.

40. διαιτητικὴ verſatur in declaratione ſex rerum non naturalium, ut ſunt aer, cibus & potus, motus & quies, ſomnus, vigilia, redundantia & inanitio, ac tandem animi pathemata.

Pharmacia

41. φαρμακευτικὴ occupata eſt in delibratione medicamentorum ſimplicium, compoſitorum, alterantium, purgantium, &c quorum naturam atque uſum cognitio cum operatione medicandi eſſe conjungere debet, niſi per mortem aliorum aliquid addiſcere velimus.

Chirurgia

42. Denique χειρουργικὴ manus medicorum informat, quo neceſſitate urgente applicando, ſecando, urendo aliisq́; hujus generis operibus juſta adminiſtratione interdum laborantibus ægris ſuccurrere poſſint.

Sectæ Medicorum Empirici.

43. Hæc eſt veræ Medicinæ conſtitutio, quam ob cauſam vehementer lapſi ſunt olim Empirici & Methodici, quorum illi poſthabita omni indicatione, & reſpectu cauſarum, facultatumq́ corporis naturalis atq; morboſi cognitione, ſola obſervatione remediorum contenti fuerunt: hi vero ſolis evidentibus communitatibus utebantur, omni experientia, loci affecti cum cauſarum & facultatum cognitione contempta, quamobrem tantam ſtudij Medici facilitatem pollicebantur, ut etiam ſex menſium ſpatio illud ipſum addiſci poſſe ſtatuerent Gal. de ſectis ad eos qui introd item lib. de opt. ſect. ad Thraſybulum.

Methodici.

[illegible]

44. [illegible] ſectas una pſeudo-Hermetica repræſentat, a Theophraſto Paracelſo ducens originem, qui veterum Medicorum placita contemptis nova principia ſibi c-

[illegible], & [illegible] ſolam à vera Alchy-
miſtica, *quam olim* Avicenna, Rhaſes,
Villanovanus *& alii profeſſi ſunt*, *& non*
rationem Medicinæ communem, diverſam
conſtituit.

26. Verum cum rationem ſolam, quatenus cum
empyricis convenit, intempeſtiva experientia
[illegible] methodum [illegible]-
tem habet, [illegible] ratiocinationis diſ-
curſu [illegible], ideo tandem [illegible]
veteribus, & in vetere Medicinæ ſyſtemate con-
ſtituto acquieſcimus.

PROBLEMATA.

I. *An* Medicinâ dignior Philoſophia?

II. *An* Jurisprudentiæ Medicina præferenda?

III. *An* præter ὑγιεινὴν καὶ θεραπευτικὴν detur adhuc alia Medicinæ pars pro curando ſtatu neutrali?

IV. *An* Medicus culpandus, ubi finem ſanitatem ſcilicet non aſſequitur?

Diſputationum Medicarum
Secunda.

DE ELEMENTIS AC Temperamentis.

Reſpondente
CASPARO BVRGERO,
Torgenſi.

THESIS I.

Veriſſimum eſt illud, quod dicit Galenus lib.1.Meth.med.cap.2. minimè licere alicui commodè curare morbos, niſi prius naturam corporis univerſi perſpexerit, ut apud omnes ſapientes in confeſſo eſt.

Cur à cognitione corporis fi... Medici...

2. Quam ob cauſam lege Methodi meritò Medicinam ab ea parte incipimus, quæ conſtitutionem corporis naturalem proponit, adeoq; finem ſcilicet ſanitatem ipſam nobis monſtrat ut ita fine cognito ſciamus cujus gratia Medicationes circa corpus humanum ſuſcipiendæ ſint.

Qualis me... ...

3. Etſi vero tota Medicina ad ingenium aliarum artium nullum alium ordinem, quam reſolutivum ſibi vendicare poteſt, quicquid etiam laborent hic plurimi, qui compoſitivum

quoq; methodum hanc diſciplinæ attribuere conantur: nihilominus tamen non negamus, quod quædam ejus partes, & præſertim phyſiologia, potiorem ordine traditionis vendicant.

4. Expeditâ ſuperiore in conſideratione ſubjecti Medicinæ, corporis videlicet humani primum locum elementa cum temperamentis ſibi vendicant, de quibus hic [illegible] breviter agendum.

Elementa primũ locũ ſibi vendicant.

5. Eſt autem duplex Elementorum conſideratio, abſoluta & reſpectiva, quarum illa mere phyſica eſt & præſentis σκέψεως limites tranſcendit: hæc autem quodammodo eſt hujus loci, quatenus ſcilicet elementa ſint principia omnium mixtorum, & per conſequens etiam partium humani corporis.

Elementorum conſideratio duplex.

6. Hoc modo elementum pars minima non ſenſu ſed rationis judicio dicitur illius, cujus eſt elementum, ſecundum Galen. lib. 1. de elem. c. 1. ita ut ſit corpus ſimplex, ex quo mixta primò conſtituuntur Fern. l. 2. Phyſiol. c. 1.

Elementũ quid.

7. Quæ vero ſint ejuſmodi Elementa, maxime dubitatum fuit ſeculis prioribus, cum quibusdam etiam unicum tantum ſtatuere placuerit, aliis infinita fuerint, quod utrumq; tamen abſurditate non caret.

8. Nam [illegible] mutua actio & paſſio [illegible] principia ſtatuuntur, [illegible] pereat, adde quod paſſio [illegible]

Elem. [illegible] non [illegible]

[illegible]

uno elemento omnis doloris & paſſionis cauſa tolleretur. imo & [illegible] neceſſe, quæ omnia a vero ſunt aliena. [illegible] lib. de nat. hum. tex. 5, Gal. in comm. in eundem. Et lib. 1 de elem. cap. 2.

Elementa non infinita numero.

9. *[illegible] elementorum numerum [illegible] corpora mixta finita ex elementis conſtantia reſultant. Adde quòd [illegible] daretur ſcientia, quia hæc de finitis tantum rebus inſtituitur.*

Elementa quot.

10. *Relinquitur ergo, prima corporis noſtri elementa numero finita eſſe, eaq́; potiſſimum quatuor, videlicet* Ignem, Aerem, Aquam & Terram.

Cur tantū quatuor Elementa.

11. *Hic numerus ex quatuor qualitatibus ad agendum & patiendum primò datis in humano corpore colligitur, ex* caliditate *videlicet* frigiditate, humiditate & ſiccitate, *per quas ipſa elementa aptitudinem eam habent, ut mutari mutuò [illegible] poſſint, unde in hoc reſpectu non incommode formalia principia elementorum vocantur.*

Elementorum qualitates.

12. *Pro harum qualitatum combinatione quodlibet elementorum ſuas proprietates obtinet, ita ut ignis ſit* calidus & ſiccus; aer humidus & calidus; aqua frigida & humida, & terra ſicca & frigida. Ariſt. lib. 2. de ort. [illegible] 3 t. 16.

Quid ſit mixtio.

13. *[illegible] qualitatibus inſignita elementa [illegible] in mixtione pro mixti corporis ge-*

[illegible], quam & [illegible] ſecundum Philoſophum lib. 1. de gener. tex. 90. miſtio miſcibilium alteratorum unio vocatur.

14. [illegible] elementa ſecundum formam & qualitates in mixtione, propter [illegible] [illegible] [illegible].

Forma & elementorum manent in mixto.

15. Poſt autem formam proximam, [illegible] ad quam mixtum tendit, eſt Temperamentum, qualitas illa, quæ ex elementaribus quatuor contemperatis oritur.

Quid temperamentum.

16. Eſt autem duplex temperamentum in genere, videlicet Temperatum & Intemperatum. Temperatum aliud ad pondus, quod [illegible] elementorum [illegible] partione [illegible], unde æquale ad pondus dicitur; aliud κατὰ τὴν [illegible] quod illi [illegible] mediocriter, quæ [illegible] mixto [illegible] eſt, optime convenit; idem temperatum ad juſtitiam vocari ſolet, Gal. lib. 2 de temp. cap. 1. Fern. lib. 3. Phyſ. cap. 4.

Duplex temperamentum.

17. Intemperata temperamenta pro exceſſu unius vel plurium qualitatum [illegible] ſunt vel ſimplicia, ut calidum, frigidum, humidum & ſiccum, vel compoſita, ut calidum humidum, calidum ſiccum, frigidum humidum, & frigidum ſiccum, Gal. lib. 1. de temp. cap. 8.

Temperamentum propriè eſt ſimilarium.

18. Cum verò mixtio primario de mixto ſimilari dicatur, ideo ſequitur temperamentum quoq; tanquam conſequens mixtionis propriè ſequendo partium ſimilarium tantum convenire, utpote quarum omnes particulæ cum toto miſtionem atq; temperiem eandem obtinent.

Differentia temperamenti rerum animatarũ & inanimatarum.

19. Eſt autem diverſitas in temperie rerum animatarum atq; inanimatarum, utpote cum hæ ſolo calore mixtionis conſiſtent: illæ verò ſimul in temperamentorum ſuorum conſtitutione calidum nativum, vi facultatis formatricis per generationem ex ſemine proditum, neceſſariò requirant, ejuſdemq; conſervationem per humorum & ſpiritus influentes indigeant.

20. Porro igitur totum noſtrum corpus ex multis ſimilaribus partibus compoſitum eſt, ita illud ipſum quoq; plura temperamenta in ſe continet, quæ tamen omnia proportione collata temperiem unam totius conſtituunt. Vide Gal. lib. 1. de opt. conſt. cap. 2.

Temperamentũ nativum & adſcititiũ.

21. Diſtinguendum tamen inter temperamentum nativum totius, & adſcititium: illud in prima conformatione ex ſemine & ſanguine materno progeneratur: hoc verò per mutationem & alterationem ab externis cauſis & accidentibus oritur, Galen. lib. 1. de tuenda ſan. cap. 5.

22. Cæterum cum temperamentum ſit primarium inſtrumentum operationum ipſarum partium: ideo ſpecialiter diverſitatem comple-

ſionum in humano corpore conſiderabimus, tum abſolute quoad nativum temperamentum partium & totius, tum reſpectiuè temperamenti aliorum in comparatione ad ætates, anni tempora & regionum diverſitatem.

23. Reſpectu partium in corpore humano temperamentum temperatum attribuitur cuti, potiſſimumq; ei quæ in vola manus, quamvis enim in comparatione ad res mortuas & inanimatas hæc etiam caliditate & humiditate excedat, nihilominus in reſpectu partium viventium corporis humani medium obtinet. Gal. lib. 1. de temp. cap. 9.

Cutis temperata pars in corpore humano.

24. Caliditate autem excedunt venarum atq; arteriarum tunicæ, teſtes, renes, lien, caro muſculorum, jecur, pulmo & ipſa caloris officina, cor videlicet.

Partes calidæ.

25. Quoad frigiditatem à cutis temperie abeunt cerebrum & medulla ſpinalis, fibræ, membranæ, tendines, ligamenta, cartilago, & tandem ipſa oſſa.

Partes frigidæ.

26. Excedentem humiditatem obtinent pulmo, jecur, lien, teſtes, mammæ, cerebrum cum medulla ſpinali, & caro ipſa; quæ partes, quo molliores ſunt, eò quoq; eadem humidiores ſtatuuntur.

Partes humidæ.

27. Tandem ſiccitate cutem ſuperant, os, cartilago, [illegible], tendo, vas omnis generis & cor ipſum.

Partes ſiccæ.

28. Hæc eſt temperies partium propriè di-

ſtrorum in humano corpore cum quibus etiam [illegible] rurſus, nominum humo-rum & ſpirituum diverſis [illegible] [illegible].

29. [illegible] tamen [illegible] [illegible] conſideratis, totius corpo-ris temperamentum æſtimatur & determina-tur.

Homo temperatus.

30. Sic illum hominem temperamento tem-perato præditum eſſe judicamus, qui omnium partium aptam & juſtam obtinet conſtitutio-nem, præcipuè verò jecoris, cordis & cerebri, ita ut quoad habitum corporis inter craſſum & gracilem, mollem atque durum, hirſutum denique & glabrum appareat medius, omnesque actiones tam naturales quam vitales & ani-males maximè temperatas, optimamque conſtitu-tam habeat. Vid. Gal. lib. artis par. cap. 5 & 6. lib. 3. de ſimp. med. facult. cap. 13.

Conſtitutio calida.

31. Ab hac mediocritate nimia caliditate re-cedunt corpora eorum, quibus latæ venæ cum arteriis propter cordis jecorisque caliditatem ex-cedentem, [illegible] [illegible]

Calida humida.

[illegible]

Calida ſicca.

[illegible]

[illegible]

[illegible] & triſtes [illegible] animi [illegible] ingenio & [illegible], atq; ad [illegible] pro [illegible] [illegible].

52. Frigiditate verò [illegible] illi, quorum [illegible] ſunt & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Quod ſi [illegible] frigiditati **Constitutio frigida.**
cum humiditate, corpus pingue redditur, [illegible] **Frigida humida.**
[illegible] ſunt, [illegible] maxime [illegible], ſomnus multus & animus ignavus maximeq; ſegnis deprehenditur. Contra verò ſiccitas cum frigiditate coniuncta corpus reddit durius, magis gracile, animum conſtantem ſed timidum. **Frigida ſicca.**

53. Ita totius temperies ex collatione [illegible] pro [illegible] corporis noſtri colligitur, & calidum frigidum, humidum vel ſiccum, aut ſimpliciter, aut coniunctim dicitur.

54. [illegible] autem [illegible] temperamentum non ex una ſolum parte, [illegible] ſolum ſigno [illegible], ſed ex omnibus [illegible] ad [illegible] **Inæqualitas temperamentorum.**
[illegible] concurrunt, [illegible], [illegible] quod non ſemper totius [illegible] [illegible]

[illegible]

partiumq; in hoc vel illo corpore naturaliter ſibi cognaſcuntur.

35. Etſi verò temperies nativa uno modo ſeſe habere poſſit, reticendum tamen non eſt, quòd eadem pluribus modis variari queat, idq; primùm ætatum diverſitas ſeſe offert, in qua maximè temperamentorum tranſmutatio [illegible].

Aetatum variatio.

36. Eſt enim ætas vitæ ſpatium, in quo alteratione calidi in ſuum humidum in corpore conſtitutio ſponte ſtabili decreti [illegible] Gal. lib. 2. de temp. cap. 2.

37. Hæc autem calidi in humidum noſtri corporis ſtatim à prima generatione incipit, & in extremum uſq; ſeneƈtutem tendit, unde diverſæ ſtatuuntur ætates, quarum cum Galeno quinq; numeramus lib. 8. de placitis Hipp. & Platonis.

Pueritia.

38. Prima ætas eſt pueritia, in qua corpora noſtra caliditate & humiditate abundè exceduntur, & diſtinguitur in tempus ante dentitionem, ipſius dentitionis, quod dentitionem ſequitur, & tandem quod pubertati vicinum eſt, definiturq; communiter 14. annis, interdum pluribus, interdum paucioribus. Vid. Hipp. lib. 3. aphor. 18. 24. & ſeq.

Adoleſcentia.

39. Altera ætas eſt adoleſcentia, temperata magis, pubertatem ad 18. annum circiter, & adoleſcentiam propriè ſic dictam ad 25. annum includens. Gal. in comm. lib. 3. aph. 27. & lib. 5. Epidem. in comm.

40. Tertia ſequitur ætas florens vel juventus ab anno 25. ad 35. circiter, in qua tempora noſtra calida & ſicca, [illegible] humidum [illegible] aſſumptum [illegible] ſit. Gal. lib. 2. Aph. comm. 30. — Iuventus

41. Quarta [illegible] virilis ſeu conſiſtens à 35. ad 45. vel 50. annum ſe extendens, in qua ſtatus caliditatis [illegible] adhuc [illegible] perficiuntur. — Ætas virilis.

42. Tandem ſequitur ſenectus frigida & ſicca, quæ viridis vocatur à 50. ad 60. annum, in qua muneribus obeundis ſenes plerumque adhuc præeſſe poſſunt: media dicitur à 60. ad 70. annum, quæ cum majore imbecillitate [illegible] exequitur: denique ultima & decrepita vitam frigiditate & ſiccitate [illegible] claudit. Gal. 5. de ſanit. tuend. cap. 12. — Senectus.

43. Præter ætates ad mutationem temperamentorum plurimum quoque tempora anni cum regionum, locorumque varietatibus inſerviunt: cum enim corpora noſtra ſingulis momentis externo aere indigeant, eoque [illegible] ſimum haſce duas ob cauſas variæ alterationes accidant, ideo merito de [illegible] tempere tractatur. Hipp. lib. 2. de Aere. aq. & loc. cap. 1. — Tempora anni.

44. Prout igitur quatuor anni tempora [illegible] collatione [illegible] ſed per ſe conſiderantur, [illegible] dicitur [illegible] calida & ſicca, [illegible] frigida & humida, & tandem

Autumnum plurimum inæqualis quoad calidi-tatem & frigiditatem, & reſpectu quantitatis pluviarum maxima ex parte ſiccior eſt. Gal. lib. 1. de temp cap 4.

Locorum & regionū diverſitas.

45. *Et quemadmodum anni tempora, ſic etiam locorum regionumq; diverſitas ex natura climatum poſitus cœli aliarumq; circumſtantiarum conſtitutione externum aerem diverſimode alterant, & ad mutationem temperamentorum inſerviunt.* Hipp. de aere. aquis & locis.

Quænam poteſtate calida, frigidave fiet

46. *Ut autem dictis ob cauſis aer actu calidus temporibus & regionibus diverſis in corpus noſtrum agit, ita alia quædam poteſtate talia reperiuntur, ut ſint medicamenta, quæ corpus noſtrum diverſo modo afficiunt, & alimenta, quæ in ſubſtantiam noſtri corporis convertuntur, quorum qualitates operationes ſuas non exerunt, niſi primum à calore noſtro nativo ad actum traducantur,* Gal. lib. 3. de temp

47. *Cum ergo tot modis temperamentum alterari poſsit in corpore humano, ideo cauté ſemper ſeruandum eſt, ne adſcititium pro nativo habeamus, & ab externis accidentibus decipiamur.*

PROBLEMATA

1. *An* Medicus recté ab elementis incipiat, cum tamen homini ut homini non conveniant?

II. An qualitates ſint elementorum formæ?
III. An mixtio ſit unio vel motus ad unionem?
IV. *An* temperamentum temperatum ad pondus detur in rebus?
V. An primæ qualitates ſummæ vel refractæ maneant in reliquis temperamentis?
VI. An juvene puer calidior?
VII. *An* ver calidum humidumque abſolute ſtatui poteſt?

Diſputationum Medicarum
Tertia.

DE PARTIBVS HVmani corporis, earumq; actionibus.

Reſpondente
FRIDERICO ECKARDO, Sileſio.

THESIS I.

POST *prima corporis noſtri* elementa cum temperamentorum varietatibus *declarata, conſequens eſt lege Methodi, ut accedamus ad ipſas proprie dictas partes, earumque naturam, uſum atque actionum diverſitatem ſecundum eſſentiam pervestigemus.* Ratio ordinis.

Quid pars

2. Eſt autem proprie loquendo pars corporis non omne illud, quod corpus noſtrum complet, utpote cum plurima ſint in corpore humano, quæ veræ partis rationem habere nequeunt, ſed quod vita communi cum toto fruitur, & ad certam actionem vel uſum comparatum eſt. Fernel. lib. 1. Phyſiol. cap. 2.

Ex quibus fiunt partes.

3. Tales partes ex ſemine utriusq; parentis, & ſanguine materno producuntur, quam ob cauſam pro principijs generationis proximis ſemen & ſanguinē agnoſcunt Galen. lib. 1. de ſem. cap. 3. lib. 1. de tuend. ſan. c. 2.

Per quæ ſubſiſtant partes

4. Ingeneratur ijsdem in prima conformatione ex ſemine vitale principium, calidum innatum, quod humido primigenio, ſpiritu inſito & calore nativo conſtat, quibus partes potentiam & aptitudinem habent, ad operationes ſuas proprias pro diverſitate facultatum perficiendas, unde Galeno lib. 2. ar. curat. cap. 2. illud ipſum primum & maxime neceſſarium facultatum inſtrumentum dicitur.

Per quæ conſerventur partes

5. Cum autem hoc innatum calidum in perpetuâ ſit alteratione, ideo provida natura principia conſervantia conſtituit, eademq; per actiones perpetuas quarundam partium continuat, quo reſtauratio ad tempus aliquod fieri poſſit.

9. Hinc humores alimentarii & ſpiritus influentes in corpore noſtro præparan-

tur, quarum influxu calidum nativum alteratione quadam dependitum, pro cujuslibet partis, ejuſdemq; actionis diverſitate diverſimode reficitur & reſtauratur. Galen. lib. 11. Meth. Med. cap. 3

7. Ad hanc reſtaurationem inter id, quod influit & quod influxum eſt, maxima requiritur ſimilitudo, quam ob cauſam plurimis alterationibus & mutationibus influentes humores & ſpiritus pro ſui præparatione indigent.

Coctionũ & alterationum diverſitas cur à natura iſtituatur.

8. In his ea, quæ heterogenea ſunt, ſeparantur, quam ob rem in corpore noſtro variarum concoctionum varia quoque dantur excrementa, quæ omnia meritò ex numero partium rejiciuntur, quamvis in ipſo corpore recte conſtituto nunquam non inveniantur.

9. Quamvis autem in dictis partes omnes inter ſe conveniant, nihilominus reſpectu propriæ naturæ plurimum inter ſe differunt: quod primo patet in abſoluta eſſentiæ conſideratione, quomodo quædam ſunt ſimilares, aliæ diſſimilares; illæ in particulas ejuſdem naturæ cum toto dividuntur, ut os, cartilago &c. hæ minimè, utpote, quæ ex ſimilaribus componuntur, ut cor, ventriculus &c. Ariſtot. lib. 1. hiſt. an. cap. 1. Galen. lib. 8. de plac. cap. 4.

Partium diverſitas reſpectu eſſentiæ.

10. Præter hanc differentiam, qua partes abſolute conſiderantur maxime reſpectu præſentis conſiderationi notanda venit illa, quâ partes in

Partium diverſitas reſpectu a-[illegible]

Principales | principales & minus principales dividuntur. Principales *partes abſolutè requiruntur vel ad conſervationem individui, ut* cerebrum, cor & jecur: *vel ad propagationem ſpeciei ut* teſtes, *præcipua generationis organa*. Gal. lib. ar. par. cap. 9.

Minus principales. | 11. *Minus principales ſunt reliquæ principibus inſervientes, quæ id præſtant, vel mediate vel immediate, quam ob cauſam rurſus inter eas una altera dignior dici poteſt.*

Varietas miniſtrationum. | 12. *Fit autem illud miniſterium non uno & eodem modo, præſertim cum quædam hoc præſtent principes defendendo, aliæ materiam adducendo, vel reducendo, aut eandem præparando, vel etiam excrementa ſeparata ſuſcipiendo.*

Cerebrum. | 13. *Ita* cerebrum, *quod facultatis animalis organum eſt, primo defenditur præter partes continentes communes, à* pericranio, cranio *ipſo, diverſis oſſibus per ſuturas connexis conſtante, & duabus membranis proprijs,* dura *videlicet* & pia matre. Vide Gal. lib. 8. de Uſu par. & l. 9. de Anat. adm.

Minus principales cerebro inſervientes. | 14. *Alimentum adducunt cerebro* venæ jugulares *internæ atq;* arteriæ carotidæ, *quæ ſpiritum quoq; vitalem pro animali ſpiritu elaborando advehunt.*

15. *Cum etiam cerebrum ſenſui & motui per animales ſpiritus communicatos alijs partibus præeſſe debeat, ideo* nervi *partim immediate*

à cere-

[illegible], partim à ſpinali medulla progeniti [illegible] animalis alijs membris communican[illegible] [illegible].

16. Non autem ſolum nervus [illegible] ad ſenſus, [illegible] ſpiritum [illegible] à cerebro habent, [illegible] in partem ſenſus vel motus [illegible], quam [illegible] conſtituunt [illegible] ſenſoriorum externorum, quibus colores, ſonos, odores, ſapores & qualitates tactiles percipimus, in præſcripta ſibi officia, una cum [illegible] muſculorum, qui motui animali præſunt, concurrentibus alijs neceſſarijs requiſitis, potiſsimum oſſium diverſis articulationibus, quod maxime in manibus & pedibus apparet.

17. Tandem cum cerebrum frequentioribus quoq; abundet excrementis, ideo glandula pituitaria condita eſt, quæ per infundibulum ad nares & fauces, id quod heterogeneum eſt, tranſmittit.

18. Alterum principale membrum, cor videlicet, ratione neceſsitatis primatum obtinet præ omnibus reliquis, & vitalis facultatis organum eſt præcipuum. Cor.

19. Inſerviunt huic defendendo primũ oſſa, quæ mediũ ventrẽ conſtituunt, ut ſunt os pectoris, ſcapulæ, coſtæ, claviculæ & vertebræ dorſi, itẽ duæ membranæ, quarũ una coſtas ſuccingens pleura dicitur, altera medium ventrem in dextrã & ſiniſtrã ſeparans, vocatur q; Membra principali cordi inſervientia.

mediaſtinum, *cui annectitur pericardium in quo cor tanquam in arce regia reſidet.* Galen.6.de Vſu par.& lib. 7. de adminiſtr. Anat.

20. *Materiam adducendo vel abducendo inſerviunt* vena cava, *in dextrum cordis ſinum ſanguinem deferens* : arteria magna *in ſiniſtro cordis ſinu oriens, & ſpiritum vitalem à corde reliquis partibus communicans* arteria venoſa, *ex eodem ſinu ad pulmones tendens quæ præter expulſionem fumidæ ſubſtantiæ, & attractionem aeris etiam pulmonibus ſpiritum vitalem communicat: &* vena arterioſa, *quæ ex dextro cordis ſinu ſanguinem pulmonibus adducit nutritionis gratia.*

21. *His tandem pulmo accedit, qui cum partibus ſibi inſervientibus reſpirationis cauſa eſt, ubi inſpiratione aer attrahitur & cordi præparatur, expiratione verò fuligines à coctione ſpirituum reſultantes expelluntur.*

Iecur. 22. *Supereſt tertia pars principalis* jecur *videlicet, naturalis facultatis organum primarium:* Vide Gale .lib.4.de Vſ. part. & lib. 6.de Anat.adm.

Minus principalis jecori inſervientes. 23. *Huic primo miniſtrat ventriculus materiam præparando, qui cibum in ore maſticatum per gulam recipit, & inſita vi beneficio caloris in chylum coquit, quem ab eo inteſtina recipiunt, & bonam partem per meſeraicas venas, quas* meſenterium *fulcit, epati tranſ-*

[illegible], interdum verò partim per ſeceſſum ope muſculorum abdominis adjuvant.

24. Deinde materiam attrahendo & adducendo vena cava & porta inſerviunt, in quibus ſanguis in jecore generatus abſolvitur, & quibus partibus ad nutritionem ſubminiſtratur.

25. Denique excrementa recipiunt veſicula fellea, quæ excrementum bilioſum recipit, illudque ad inteſtina tranſmittit: Llen, qui craſſiorem partem attrahit; & renes, qui per venas emulgentes ſerum trahunt, idque à reno ſanguine ſeparatum ad veſicam per ureteres dimittunt, in qua continetur, donec per meatum urinarium voluntariè ope muſculi proprij dejiciatur.

26. Defendendo tandem inſerviunt partes infimi ventris continentes, quibus quodlibet ex contentis membris in loco ſuo retinetur, & ab externis injurys defenditur.

27. Hæc ſunt membra individui conſervationem reſpicientia, jam ſequitur ut partes ſpeciei conſervandæ cauſa conditæ videamus.

28. In harum numero teſtes principatum obtinent, utpote præclara facultate σπερματοποιητικῇ præditi. Galen. lib. 1 de ſem. cap.15. Principales partes reſpectu ſpeciei

29. Illis inſerviunt primò defendendo in viris quatuor tunicæ, in mulieribus ſimplex tantum membrana cum partibus internis quibus inſident. deinde materiam adducendo

miniſtrant duæ arteriæ ſpermaticæ ex arteria magna orte, & duæ venæ, quarum dextra à cava, ſiniſtra vero ab emulgente exoritur, ne à continuo arteriæ magnæ motu rumpatur. Denique ſemen excretum abducunt vaſa ejaculatoria, indéque in viris recipiunt proſtatæ, in mulieribus vero ipſe uterus generationis hortus fœcundiſſimus.

30. Cum etiam mas in alio & fœmina in ſeſe generet, & neceſſario utriusque ſexus congreſſus requiratur, ideo natura fœminæ uterum cum cervice, penem vero mari conceſſit, ut uterque ſexus ſuo modo ad generationem concurreret.

31. Ne autem fœtus in lucem editus adæquato alimento deſtitueretur, ideo natura provida peculiarem mammarum compoſitionem fœminæ addidit, ut lac primogenitis præpararetur.

32. Hæc eſt partium humani corporis natura earumq́ue conſenſus amicus, quo inter ſe omnes conſpirant, & pro cōpoſitione totius concurrunt.

Varietas partium propter varietatem facultatum.

33. Obtinent autem hanc diverſitatem ſuam non fruſtra, ſed propter varietatem facultatum, quæ per ipſas partes actiones ſuas diverſas perficiunt.

Quid actio corporis.

34. Eſt igitur in præſentia corporis vel partium pervanio motus activus ſecundum naturam ab anima facultate mediante corpore vel parte alia tanquam inſtrumento proximo producti-

inſtru. Vide Galen. lib. 1. de locis aff. cap. 1 & lib. 17. de Uſu par. cap. 1.

35. Eſt, triplex actio, animalis, vitalis & naturalis. Actio triplex.

36. Animalis actio eſt vel ſenſuum externorum, vel motus animalis, vel principis. Galen. lib. de ſympt. diff. cap. 3. Actio animalis.

37. Senſuum externorum actio eſt apprehēſio & dijudicatio externi cujuſdā objecti ſenſibilis, quæ corporis organo externo perficitur, ut ſunt viſio, auditus, odoratus, guſtatus & tactus. Actio ſenſus.

38. Motus animalis eſt actio muſculorum, qui imperante appetitu & influxu à cerebro per nervos rectè conſtituto partes noſtras ſua cōtractione & extēſione diverſimode cōmovēt. Actio motus animalis.

39. Princeps actio animalis ſit beneficio cerebri & vel eſt imaginatio, vel ratiocinatio, vel memoria, ſecundū Galen. Ibidem. Actio princeps.

40. Imaginatio eſt actio, qua ſpecies & formas ab exterioribus ſenſibus oblatas apprehendimus, diſcernimus & dignoſcimus, quam ob cauſam cum actione ſenſus communis ex Ariſtotelis opinione coincidit. Imaginatio.

41. Ratiocinatio eſt actio, quâ ex ſpeciebus jam conceptis aliquid meditamur & cogitamus, ideoq; phantaſiæ, ſecundum Ariſtotelem, & mentis quoq; operationes includit. Ratiocinatio.

42. Memoria deniq; ſpecies cognitas conſervat, eaſdemq; neceſſitate exigente reliquis facultatibus animalibus offert. Memoria.

43. Tot [illegible] actiones animales, [illegible] Galeno [illegible] enumerantur: jam [illegible] ad vitales accedamus.

Actio vitalis.

44. Vitalis actio eſt propria cordis [illegible], qua [illegible] vitæ per generationem [illegible] vitalis, ejuſdemq́; in reliquas partes communicationem proficitur.

Pulſus.

45. Hic oriuntur pulſus & animi perturbatio: Pulſus eſt actio principalis primo cordis, deinde arteriarum, quo diſtractione & contractione fit motus a vitali facultate, ut [illegible] caloris mediocritas retineatur, & [illegible] vitalis præparatus aliis partibus communicetur. Galen. 4. de diff. pulſ. cap. 2.

Animi perturbatio

46. Animi perturbatio huc quoque pertinet, quatenus eſt [illegible] affectio, quæ pendet à ſubita revocatione vel tranſmiſſione ſpirituum & caloris à corde tanquam fonte & principio ſuo: quod patet in ira, gaudio &c.

Actio naturalis.

47. Accedimus tandem ad actiones naturales, quæ vel individuum reſpiciunt, ut [illegible] nutritio & augmentatio, vel ſpeciem conſervandam, ut generatio.

Nutritio.

48. Nutritio eſt actio partium viventium, qua id, quod perpetuo ſubſtantiæ fluxu diſſipatur, ex alimento pluribus alterationibus aſſimilato reſtituitur. Galen lib. 1. de facult. natural. cap 5. 8. & ſequent.

49. Huic ſubordinantur attractio, retentio, concoctio, & expulſio, quæ [illegible]

[illegible]

animæ eſſe ſunt propriæ, & aliæ quæ ſibi præ- [illegible] nec non officiales, & [illegible]. Illa enim quælibet pars, quæ nutritur, propter ſingularem convenientiam ſuum trahit alimentum, idque retinet, concoquit, & in proprium ſibi ſuccum heterogeneo ſeparato convertit. Hic [illegible] propter alimenti præſidentem præparationem dicuntur aliena officialia [illegible] partium.

50. Sic ventriculus attrahit alimentum, idq; retinet, retentum inſita vi [illegible] in chylum commutat, non ut nutriatur, ſed ut eo illud ipſum hoc modo præparatum [illegible] fabricatur, unde poſt concoctionem [illegible] inteſtina expellitur, atque ita concoctio prima χύλωσις abſolvitur.

51. Eodem modo chylum ab inteſtinis [illegible] meſeraicis [illegible] trahit jecur, eumq; retinet & in ſanguinem commutat, ſeparatis partibus heterogeneis, quemodo ſecunda coctio, αἱμάτωσις [illegible], in gratiam totius perficitur.

52. Hic non tantum in ventriculo & jecore, ſed etiam aliis partibus primæ & ſecundæ coctionis inſervientibus, utpote inteſtinis, liene, veſica utraq;, renibus &c. conſpiciuntur officiales actiones, quas omnes hic incluſas eſſe volumus, utpote cum omnes ſuo modo nutritioni ſubordinentur.

Augmentatio.

53. Non autem ſatis eſt, ut individuum nutriatur, ſed opus eſt, ut illud ipſum quoque ad juſtum ſuæ magnitudinis terminum augeatur. [illegible] alia naturalis actio apparet, quam augmentationem dicimus, quæ non ſolum in alimenti appoſitione conſiſtit, ut nutritio, ſed ſimul partiũ extenſionem præſupponit, ita ut pars quædam fiat major ſecundum totum, & ſecundum omnes totius particulas.

Generatio

54. Hæ ſunt actiones individui conſervationem reſpicientes, ſupereſt actio generationis, qua ſpecies conſervatur, quæ partim conſiſtit in productione ſeminis paterni & materni, partim etiam in aliis, quæ ad ſeminis commiſtionem, ipſamque conceptionem faciunt.

55. Tot ſunt actiones noſtri corporis, quas παχυμερῶς hac una diſputatione adumbrare voluimus, tum quod exacta rerum harum cognitio magis ad Philoſophum, quàm ad Medicum pertineat, tum etiam quod in nuperrimis noſtris Exercitationibus de humano corpore hæc omnia ſufficienter demonſtrata ſint. Hic igitur acquieſcimus & ad ipſam ſanitatem quæ ex rectè conſtitutis actionibus deprehenditur, nos conſequenter convertimus.

Diſputationum Medicarum
Quarta.

DE SANITATE Corporis Humani.

Reſpondente

ANDREA ZIEGLERO, Tranſſylvano.

THESIS 1.

C*Onſideratis partibus & adiunctis noſtri corporis, conſequens eſt, ut ad ipſam* Sanitatem, *cujus gratia reliqua præmiſſimus, nos convertamus, ut ita cognoſcamus, quidnam ſit illud in corpore noſtro, unde ratione ejus ipſum ſanum dicitur.* — Ordo tractandi.

2. *Non quidem hic de propria partium ſubſtantia dici poteſt, atque tamen* [illegible] *partium, neceſſario quoque ponatur, ut facile* [illegible] *omni tempore ſanitatem ſuam non obtineant.* — Sanitas eſt [illegible] harmonia partium.

3. *Definiuntur ergo* [illegible] *cujus* [illegible] *partes ſanæ* [illegible] *ipſam partium naturam primo conſtituere.*

ſed eſſe conſequens accidentale, quod ſalva par-
tu ſubſtantia interdum abeſſe poſſit.

Sanitatis definitio.

4. Hinc ὑγίεια vel Sanitas propriè accipitur pro aptitudine prompta corporis ad agendum, ut habet Gal. lib. de differ morb. cap. 2. ideoq; nihil aliud eſt, quam diſpoſitio corporis humani, qua, propter juſtam ſimilarium temperiem, diſſimilarium conformationem & utrarumq; unionem, prompti ſumus ad omnes operationes perficiendas. Gal. lib. 1. Meth. Med. cap. 7. lib. 5. de plac. lib. artis med. cap. 8. lib. 1. de tuend. ſan. cap. 4. lib. de opt conſtit cap. 2.

Quot modis ſanitas labefactetur.

5. Illum igitur ſanum dicimus, qui promptus eſt ad perficiendas actiones praecedenti diſputatione enumeratas: quod ſi promptitudo haec eidem denegetur, conſequens eſt, eundem vel intemperie quadam ſimilarium, vel mala compoſitione, vel depravata partium unione laborare.

Sanitatis latitudo, ac differentia.

6. Cum verò in operationibus noſtris magis vel minus reſpectu perfectionis locum habeat, ideo διάθεσις illa, quam ſanitatem dicimus, non ſemper eſt eadem; unde primùm ſanitas alia eſt Summa & optima, quae ad functiones perfectiſſime obeundas omnia comparata habet: alia ab eadem recedens, ideoq; minus exacta. Gal. lib 1. de tuend. ſan. cap. 5.

[illegible]

7. Sanitas optima vel exacta, alia talis eſt ad unguem omnino, alia ad communem homi-

unum uſum. Illa cogitatione potius, quam revera exiſtit, idea proponitur tantum medico veluti imago normaque Polycleti: hæc vero conſiſtit in eucraſia optima, atque ſtructura & unione convenientiſſima, quæ in corpore noſtro dari poteſt. Galen. cit. lib.

8. *Eſtq; Sanitas vel ſimpliciter, vel ut plurimum, vel ut nunc.* Galenus lib. art. par. cap. 4.

9. Sanitas exacta ſimpliciter *convenit iis, qui ab ipſo ſtatim ortu conſtitutionem in ſimilaribus optime temperatam & in diſſimilaribus bene conformatam cum adæquata unione utrarumq; obtinent durabilem & conſtantem, ideoq; promptitudinem actionis ad ſenectutem usq; præſupponit.*

10. Exacta ſanitas ut plurimum, *illa dicitur, quæ à priore paululum deſicit: ut autem illa rarior, ita hæc in communi ſocietate hominum frequentior eſt.*

11. *Tandem* exacta ſanitas ut nunc, *illa dicitur, quâ corpus in præſenti tempore optimè temperatum & commenſuratum pro actionibus ſuis prompte ſubeundis invenitur.*

12. Minus exacta ſanitas, *aliàs* deflectens *vel* recedens, *illa dicitur, quæ vitiis veluti expoſita, nec omnino incolumis eſt, ut prior, quemadmodum* Galenus *innuit* lib. 1. de tuend. ſan cap. 5. *Et hæc nobis diſtingui* Sanitas de- cedens.

poteſt

poteſt, ut ſit vel ſimpliciter talis, vel ut plurimum, vel etiam ut nunc.

13. Has ſanitatis latitudines in ipſis varietatibus naturarum deprehendimus; prout enim inter id, quod perfectiſſimè ſuam obit actionem, & quod functionem ſenſibiliter læſam habet, plures intercedunt differentiæ, ſic etiam Sanitas à conſummata deflectens non eſt eadem. Gal. lib. 2. de temp.

Quodnam temperamẽtum optimam ſanita[tem] indicet.

14. Sic illi, qui temperamento medio præditi ſunt, optima fruuntur ſanitate, qua omnes actiones promptiſſimè cum vitæ ſuavitate perficiunt.

15. Ab his quodammodo diſtat Sanitas eorum, qui temperamenta intemperata obtinent, excedentia videlicet vel una qualitate quod melius eſt, vel duabus, quod pejus.

[S]anitas temperamenti calidi.

16. Calido temperamento præditi ſanitatem in pueritia & prima adoleſcentia ad florentem usq; ætatem optimam habent, quæ tamen procedente tempore propter caliditatem & ſiccitatem bili obnoxia eſt, citoq; ad ſenectutem vergit.

[San]itas frig[idi] tempe[r]amenti.

17. Qui frigiditate excedunt, & in reliquis temperati ſunt, ſatis firma ſanitate fruuntur ſi calor ſubinde laboribus & exercitijs excitetur, firmeturq;, ſed poſt ἀκμὴν facile ad ſenectutem tendunt.

[S]anitas hu[midi] tempe[ramenti].

18. Humiditas excedens parumper, præ reliquis ſanitatẽ optimã, potiſſimum circa ἀκμὴν

una cum ſenectute tolerabili, vitaq; longæva promittit.

19. Siccitatis accedētis ſanitas in pueritia optima eſt, ſed in juventute propter auctam ſiccitatem deterior redditur, ita ut ij, qui temperamentum hoc obtinent, rarius ſenectutem attingant. Sanitas ſicci temperamenti.

20. Quod ſi exceſſus duarum qualitatum ſimul adſit, rurſus ipſius ſanitatis variatio deprehenditur.

21. Ita calidū & humidū temperamentum, ſi non multum ultra juſtum exceſſerit, optimæ firmiſſimæq; ſanitatis cauſa eſt, & vitam valdè diuturnā promittit: nec obſtat, quod hæc ſanitas in pueritia ſæpius deterior ſit, corpusq; fluxionibus & febribus putridis obnoxiū reddat, quia procedente tempore ſemper præſtantius redditur temperamentū; ita ut in ſenectute quoque validas adhuc obeat actiones. Sanitas calidi humidi temperamenti,

22. Contra calidum & ſiccum temperamentum ſanitatem magis deflectentem habet, minusq; diuturnam: quæ in pueritia quidem optima eſt, ſed in adoleſcentia ſtatim deſinit, & ad interitum properat. Sanitas calidi & ſicci temperamenti.

23. Frigiditas cum humiditate excedens ſanitatem rarius bonam producit, utpote cum plurimis fluxionibus corpus reddat obnoxium, & poſt adoleſcentiam ſtatim maxime refrigeratum. Sanitas frigidi & humidi temperamenti.

24. Tan-

Sanitas frigidi & ſicci tempera-menti.

24. *Tandem frigidum & ſiccum temperamentum in omni ætate in genere maleficum & actionibus ineptum eſt, quam ob cauſam ſanitas ab eo proveniens imperfectior merito ſtatuitur.*

25. *Hæc eſt variatio ſanitatis pro diverſitate temperamentorum, quod tamen intelligendum ſolum de temperamentis æqualibus.*

Sanitas inæqualis tem-peramenti.

26. *Vbi vero propter partium δυσκρασίαν temperamentum totius inæquale eſt, ſanitas ſecundum magis & minus plurimum variat. Imo ſæpius omnino neutralis conſtitutio & morbi oriuntur.*

Sanitas in σχέσει & in ἕξει.

27. *Cæterum diſtinguendum quoque inter ſanitatem, cujuſcunque etiam differentiæ ſit, quatenus eſt in σχέσει vel in ἕξει: illius natura non in eſſe, ſed in fieri conſtituta videtur, quam ob cauſam potius conſtitutio neutra proprie loquendo, quam ſanitas dici poteſt. hæc vero alias habituata dicitur, utpote quæ abſolute talis eſt.*

28. *Hoc modo patet, quænam in humano corpore ad ſanitatem conſtituendam concurrant, & qua ratione reſpectu Individuorum ejuſdem plurimæ differentiæ dari poſſint. Tam ſupereſt, ut videamus, num etiam inter ſanitatem & morbum, qui eidem opponitur, detur diſpoſitio tertia, neutra dicta, quod* Ariſtoteles *negat, dum in* Categoriis *morbum & ſanitatem immediatè contraria ponit* Galenus

An detur neu-tra conſti-tutio.

[illegible]

[illegible] dari manifeſtè aſſerit. lib. artis Med. cap. 6.

29. Verùm cum vocum æquivocatio ſæpius quoque reſpectu noſtri rerum pariat confuſionem, ideo primo notandum, quid per vocabulum neutrius intelligatur. Illud verò [illegible] vel tale medium, quod utriuſque extremitatis particeps eſt: vel quod eſt ex [illegible] extremorum participatione, vel denique quod [illegible] hujus naturam redolet. Gal. citato loco & lib. 1. de ſimpl. med. facult. cap. 21. Differentia neutralis.

30. Eſt enim ſecundum Averroem aliud medium ſpecie differens ab extremis: Aliud vero cum iis, quo ad ſpeciem convenit, cum quo poſteriora ſignificata neutrius coincidunt.

31. Præſuppoſitis his, patet propriè loquendo, neutralem ſtatum ſpecie differentem a ſanitate & morbo non concedendum eſſe, quamvis negandum non ſit, quod præter dictas duas diſpoſitiones detur adhuc tertia, nimirum neutra, cum ſanitate & morbo quandam obtinens convenientiam, quæ reſpectu Medicinæ in operationum partim ad ὑγιεινὴν, partim ad θεραπευτικὴν pertinentium merito ab aliis diſtinguitur, non quidem ἀκριβείᾳ Philoſophica, ſed Medica. Quomodo neutralis ſtatus detur.

32. Talis neutralis ſtatus, qui Gal. lib. 1. de ſan. tuend. [illegible] κατὰ σχέσιν vel inter [illegible] & ſanitatem medius [illegible] dicitur. Quid ſit ſtatus neutralis.

eſt diſpoſitio imbecillis, utriusq; extremi ſanitatis videlicet & morbi particeps.

Quatruplex neutralis ſtatus.

33. Cum vero participatio extremorum interdum magis hoc, interdum magis illud extremum reſpiciat, hinc recte dividitur neutralis ſtatus in neutrum decidentiæ, quod in motu ad morbum eſt, & in neutrum convaleſcentiæ, quod a morbo ad ſanitatem magis tendit.

34. Vtriusq; diſpoſitionis latitudo quædam datur, ſecundum quam operatio Medicinæ variatur, cujus omnes differentias exercitationes circa ſingularia potius, quam præcepta docent ac determinant.

Concluſio Phyſiologiæ primæ partis Medicinæ.

35. His in præſentia acquieſcimus, & Phyſiologiam primam Medicinæ partem, quâ ſtatum corporis ſecundum naturam, adeoq; ſanitatem ipſam ſuccinctè quidem & breviter conſideravimus, plurima ex Phyſicis præſupponentes concludimus.

PROBLEMATA

I. An medicis quidpiam ſpecie differat ab altero, quod tamen Philoſophis non ſit ſpecie differens?

II. An ſanitas opponatur morbo, quemadmodum virtus vitio?

III. An ſanitas tot habeat differentias, quot numerantur differētiæ morborum?

IV. An ſenũ neutralitas ſit ejuſdē generis cum neutralitate convaleſcentiũ?

Dubi-

Digitized by Google

[illegible]

Diſputationum Medicarum
Quinta.

DE MORBO, EIVSdemque differentijs.

Reſpondente
MARTINO DIPPOLDO,
Franco.

THESIS I.

CONſideratis iis, quæ ſecundum naturam corpori humano conveniunt, adeoq; ad ſanitatem illius requiruntur, conſequens eſt, ut convertamus nos ad ea, quæ præter naturam accidunt, ſanamq; conſtitutionem pervertunt, ut hoc modo ſciamus etiam, quidnam ſit ſanitas abſens, quæ Medico reſtituenda proponitur. Continuatio.

2. *Sunt autem tria, quæ nobis præter naturã accidunt, ſecundum* Galenum lib. de conſtitut. art. c. 11. l. 3. de præcognit. ex pulſ. cap. *1. nimirum* morbus, morbi cauſſa & ſymptoma: *de quibus altera Medicinæ pars, nimirum* παθολογικὴ *tractat.* Tria præter naturã Pathologiæ ſubiecta.

3. *Morbus, a quo initium facimus, ipſi ſanitati opponitur, eſtq;* διάθεσις *vel affectus eſt humani corporis, actiones eius primo & immediate ſenſibiliter lædens,* Gal. l. de diff. ſympt. cap. 1. lib. 2. Meth. Med. cap. 1. & 5. & alibi. Morbus quid ſit.

Augmenta- tio. 53. Non autem ſatis eſt, ut individuum nutriatur, ſed opus eſt, ut illud ipſum quoq; adjuſtum ſuæ magnitudinis terminum augeatur, ideo ante ἀκμὴν alia naturalis actio apparet, quam augmentationem dicimus, quæ non ſolum in alimenti appoſitione conſiſtit, ut nutritio, ſed ſimul partiū extenſionem præſupponit, ita ut pars quædam fiat major ſecundum totum, & ſecundum omnes totius particulas.

Generatio 54. Hæ ſunt actiones individui conſervationem reſpicientes, ſupereſt actio generationis, qua ſpecies conſervatur, quæ partim conſiſtit in productione ſeminis paterni & materni, partim etiam in aliis, quæ ad ſeminis commiſtionem, ipſamque conceptionem faciunt.

55. Tot ſunt actiones noſtri corporis, quas παχυμερῶς hac una diſputatione adumbrare voluimus, tum quod exacta rerum harum cognitio magis ad Philoſophum, quàm ad Medicum pertineat, tum etiam quod in nuperrimis noſtris Exercitationibus de humano corpore hæc omnia ſufficienter demonſtrata ſint. Hic igitur acquieſcimus & ad ipſam ſanitatem quæ ex recte conſtitutis actionibus deprehenditur, nos conſequenter converti- mus.

Diſputationum Medicarum Quarta.

DE SANITATE Corporis Humani.

Reſpondente

ANDREA ZIEGLERO, Tranſsylvano.

THESIS I.

Conſideratis partibus & actionibus noſtri corporis, conſequens eſt, ut ad ipſam Sanitatem, *cujus gratia reliqua præmiſimus, nos convertamus, ut ita cognoſcamus, quidnam ſit illud in corpore noſtro, cujus ratione idipſum ſanum dicitur.* Ratio methodi.

2. *Non quidem hoc de propriâ partium ſubſtantia dici poteſt, utpote cum ea, datis partibus, neceſſariò quoque ponatur, at partes omni tempore ſanitatem ſuam non obtinent.* Sanitas nõ eſt ipſa ſubſtantia partium.

3. *Relinquitur ergò principium illud, cujus reſpectu partes ſanæ dicuntur, non ipſum partium naturam primò conſtituere,*

ſed

ſed eſſe conſequens accidentale, quod ſalva partis ſubſtantia interdum abeſſe poſſit.

Sanitatis definitio.

4. *Hinc* ὑγίεια *vel* Sanitas *propriè accipitur pro aptitudine prompta corporis ad agendum, ut habet* Gal. lib. de diff. et morb. cap. 2. *ideoq́ nihil aliud eſt, quam diſpoſitio corporis humani, quâ propter juſtam ſimilarium temperiem, diſſimilarium conformationem & utrarumq́ unionem prompti ſumus ad omnes operationes perficiendas.* Gal. lib. 1 Meth. Med. cap 7. lib. 5 de plac. lib. artis med cap. [illegible] lib. 1. de tuend. ſan. cap. 5. lib de opt. conſtit. cap. [illegible]

Quot modis ſanitas [illegible].

5. *Illum igitur ſanum dicimus, qui promptus eſt ad perficiendas actiones præcedenti aphoriſmo enumeratas; quod ſi promptitudo hæc eidem denegetur, conſequens eſt, eundem vel intemperie quadam ſimilarium, vel mala compoſitione, vel depravata partium unione laborare.*

Sanitatis latitudo, & differentiæ.

6. *Cum verò in operationibus noſtris magis vel minus reſpectu perfectionis locum habeant, ideo* διάθεσις *illa, quam ſanitatem dicimus, non ſemper eſt eadem; unde primùm ſanitas alia eſt* Summa & optima, *quæ ad functiones perfectiſſimè obeundas omnia comparata habet, alia ab eadem recedens, ideoq́* minus exacta. Gal. lib 1. de tuend. ſan. cap. 5.

Sanitas optima.

7. *Sanitas optima vel exacta, alia talis eſt ad amuſſim omnino, alia ad communem homi-*

num

num agimus. Ita cogitatione potius, quam re-vera exiſtit. Hic proponitur tantum medico veluti imago normaque Polycleti. hæc vero conſiſtit in εὐκρασίᾳ optima, atque ſtructura & unione convenientiſſima, quæ in corpore noſtro dari poteſt. Galen. cit. lib.

8. Eſtq; Sanitas vel ſimpliciter, vel ut plurimum, vel ut nunc. Galenus lib. art. par. cap. 4.

9. Sanitas exacta ſimpliciter convenit iis, qui ab ipſo ſtatim ortu conſtitutionem in ſimilaribus optime temperatam & in diſſimilaribus benè conformatam cum adæquata unione utrarumq; obtinent durabilem & conſtantem, ideoq; promptitudinem actionis ad ſenectutem usq; præſupponit.

10. Exacta ſanitas ut plurimum, illa dicitur, quæ à priore paululum deficit, ut autem illa rarior, ita hæc in communi ſocietate hominum frequentior eſt.

11. Tandem exacta ſanitas ut nunc, illa dicitur, quâ corpus in præſenti tempore optime temperatum & commenſuratum pro actionibus ſuis prompte ſubeundis invenitur.

12. Minus exacta ſanitas, alias deflectens vel recedens, illa dicitur, quæ vitio veluti expoſita, nec omnino inculpabilis eſt, ut prior, quemadmodum Galenus innuit lib. 1. de tuend. ſan. cap. 5. Et hæc rurſus diſtinguitur

Sanitas deflectens.

poteſt.

pateſt, ut ſic vel ſimpliciter talis, vel ut plurimum, vel etiam ut nunc.

13. Has ſanitatis latitudines in ipſis varietatibus naturarum deprehendimus: prout enim inter id quod perfectionem ſuam obit [illegible] & quod functionem ſenſibiliter læſam habet, plures intercedunt differentiæ, ſic etiam ſanitas à conſummata deflectens non [illegible]. Gal.lib. 2.de temp.

Quodnam temperamẽtum optimam ſanitatẽ indicet.

14. Sic illi, qui temperamento medio prædìti ſunt, optima fruuntur ſanitate, quæ omnes actiones promptiſſimè cum vitæ ſuavitate perſolvunt.

15. Ab his quodammodo diſtat Sanitas eorum, qui temperamenta intemperata obtinent, excedentia videlicet vel una qualitate quod melius eſt, vel duabus, quod pejus.

Sanitas temperamenti calidi.

16 Calido temperamento præditi ſanitatem in pueritia & prima adoleſcentia ad florentem usq; ætatem optimam habent, quæ tamen procedente tempore propter caliditatem & ſiccitatem bili obnoxia eſt, citoq; ad ſenectutem vergit.

Sanitas frigidi temperamenti.

17. Qui frigiditate excedunt, & in reliquis temperati ſunt, ſatis firma ſanitate fruuntur, ſi calor ſubinde laboribus & exercitiis excitetur, firmeturq;, ſed poſt ἀκμὴν facile ad ſenectutem tendunt.

Sanitas humidi temperamenti.

18. Humiditas excedens parumper, plus reliquis ſanitatẽ optimã potiſſimum circa [illegible]

una cum ſenectute tolerabili, vitâq; longæva promittit.

19. *Siccitatis exceſſu ſanitas in pueritia optima eſt, ſed in juventute propter auctam ſiccitatem deterior redditur, ita ut ij, qui temperamentum hoc obtinent, rarius ſenectutem attingant.* Sanitas ſicci temperamenti.

20. *Quod ſi exceſſus duarum qualitatum ſimul adſit, rurſus ipſius ſanitatis variatio deprehenditur.*

21. *Ita calidũ & humidũ temperamentum, ſi non multum ultra juſtum excesſerit, optimæ firmiſſimæq; ſanitatis cauſa eſt, & vitam valde diuturnã promittit: nec obſtat, quod hæc ſanitas in pueritia ſæpius deterior ſit, corpusq; fluxionibus & febribus putridis obnoxium reddat, quia procedente tempore ſemper præſtantius redditur temperamentũ; ita ut in ſenectute quoque validas adhuc obeat actiones.* Sanitas calidi humidi temperamenti.

22. *Contra calidum & ſiccum temperamentum ſanitatem magis deflectentem habet, minusq; diuturnam: quæ in pueritia quidem optima eſt, ſed in adoleſcentia ſtatim deſinit, & ad interitum properat.* Sanitas calidi & ſicci temperamenti.

23. *Frigiditas cum humiditate excedens ſanitatem rarius bonam producit, utpote cum plurimis fluxionibus corpus reddat obnoxium, & poſt adoleſcentiam ſtatim maxime refrigeratum.* Sanitas frigidi & humidi temperamenti.

24. Tar-

[Sanitas fri-gidi & ſicci tempera-menti.] 24. *Tandem frigidum & ſiccum tempera-mentum in omni ætatem genere malum & a-ctionibus ineptum eſt, quam ob cauſam ſanitas ab eo proveniens imperfectior merito ſtatui-tur.*

25. *Hæc eſt variatio ſanitatis pro diverſitate temperamentorum, quod tamen intelligen-dum ſolùm de temperamentis æqualibus.*

[Sanitas inæqualis tē-peramenti.] 26. *Ubi verò propter partium δυσκρασίαν temperamentum totius inæquale eſt, ſanitas ſecundum magis & minus plurimum variat. Imò ſæpiùs omnino neutralis conſtitutio & morbus oriuntur.*

[Sanitas in σχέσει & in ἕξει.] 27. *Cæterum diſtinguendum quoque inter ſanitatem, cujuscunque etiam differentiæ ſit, quatenus eſt in σχέσει vel in ἕξει: illius natu-ra non in eſſe, ſed in fieri conſtituta videtur, quam ob cauſam potius conſtitutio neutra pro-priè loquendo, quàm ſanitas dici poteſt: hæc verò aliàs habituata dicitur, utpote quæ actu talis eſt.*

28. *Hoc modo patet, quænam in humano corpore ad ſanitatem conſtituendam concur-rant, & quâ ratione reſpectu Individuorum ejusdem plurimæ differentiæ dari poſſint. Iam ſupereſt, ut videamus, num etiam inter ſani-* [An ſit neu-tra conſti-tutio.] *tatem & morbum, qui eidem opponitur, detur diſpoſitio tertia, neutra dicta, quod* Ariſtote-les *negat, dum in Categoriis morbum & ſa-nitatem immediatè contraria ponit:* Galenus

vero eandem dare manifeſtè aſſerit. lib. artis Med. cap. 2.

29. Verum cum vetum ſequentia ſcripta quoq; reſpectu uniſet verum ſanitas conſiſtentem, idest porrò notandum, quid per neutralitatem neutrum intelligatur, illud vero [illegible] vel tale medium, quod nullius extremorum particeps eſt, vel quod ex utroque extremorum participatione, vel denique, quod [illegible] hujus naturam [illegible]. Gal. citato loco & lib. 1. de ſimpl. med. facult. cap. 21.

Differentia neutrum.

30. Eſt enim ſecundum Averroem aliud medium ſpecie differens ab extremis: aliud vero [illegible] ad ſpeciem [illegible] quæ poſteriori ſignificatu neutrum [illegible].

31. Præſuppoſitis his, patet propoſitè [illegible] neutralem [illegible] differentem a ſanitate & morbo [illegible] eſſe, quamvis negandum non ſit, quod præter dictam diviſionem detur adhuc tertia, nimirum neutra, cum ſanitate & morbo quandam [illegible] convenientiam, quæ reſpectu Medicorum operationum partim ad [illegible], partim ad [illegible] pertinent [illegible] diſtinguitur, non quidem [illegible] Philoſophicè, ſed Medicè.

Quomodo neutra ſtatuatur.

32. Talis neutralis ſtatus, quē Gal. lib. 1. de ſan. tuend. [illegible] inter [illegible] & ſanitatem medius [illegible] [illegible]

Quid ſit neutra.

Diſputationum Medicarum
Quinta.

DE MORBO, EIVSdemque differentijs.

Reſpondente
MARTINO DIPPOLDO,
Franco.

THESIS I.

CONſideratis iis, quæ ſecundum naturam corpori humano conveniunt, adeoq; ad ſanitatem illius requiruntur, conſequens eſt, ut convertamus nos ad ea, quæ præter naturam accidunt, ſanamq; conſtitutionem pervertunt, ut hoc modo ſciamus etiam, quidnam ſit ſanitati abſens, quæ Medico reſtituenda proponitur. Continuatio.

2. Sunt autem tria, quæ nobis præter naturã accidunt, ſecundum Galenum lib. de conſtitut. art. med. l. 3. de præcognit. ex puls. cap. 1. nimirum morbus, morbi cauſſa & ſymptoma, de quibus altera Medicinæ pars, nimirum παθολογικὴ tractat. Tria præter naturã Pathologiæ ſubiecta.

3. Morbus, a quo initium facimus, ipſi ſanitati opponitur, adeoq; διάθεσις vel affectus eſt humani corporis, actiones eius primo & immediate ſenſibiliter lædens. Gal. l. de diff. sympt. cap. 1. lib. 2. Meth. Med. cap. 1. & 5. & alibi. Morbus quid ſit.

Morbi genus.

4\. *[illegible] eſt [illegible] bum, qualitatem [illegible] ſanitate, [illegible] ſibi contrari[illegible] & eam obtinent aptitudinem, ut ſe [illegible] de ſubjectis ſuis expellant.* Galen. lib. [illegible] Med. cap. [illegible]

Morbi differentia.

5\. *Addimus morbū humani corporis [illegible] praeter naturam eſſe [illegible] & immediate [illegible] laeditur, quo [illegible] [illegible]ur verum ſubjectum ejus, quod eſt [illegible] vivens, cui actiones in corpore [illegible] conveniunt, ſecundum* Galen. lib 1. de lo[illegible] aff. cap. 1 *[illegible] differentia de[illegible] qua manifeſtum redditur, quomodo [illegible] reliquis rebus praeter naturam, [illegible] [illegible] morbis & ſymptomatis [illegible] utpote, quae non primo & immediate [illegible] actiones.* Galen. de diff. ſympt cap. [illegible]

Morbi differentia generis.

6\. *Cum autem tria ſint potiſſimum [illegible] ſanitatem conſtituendam concurrant, ut [illegible] cedenti diſputatione monſtratum [illegible] [illegible] temperies, quae primo ad partes [illegible] [illegible] conformatio [illegible] [illegible] , triplicem eſſe differentiam [illegible] videlicet [illegible] [illegible] conformationem [illegible] [illegible] tandem ſentiam [illegible]* Galen. lib. de diff. morb. [illegible] 4. lib. de ocul. cap. 3.

7. Corpus primum genus morborum ſimila- | *Morbi ſimi-laris primum genus.*
rium ponitur. Cui et intemperies, quando qualitatum ſeu temperamenti ſimilium partium vitioſa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] participatione [illegible] cap.

8. Hic dubitatur non gratis: Annon morbi dentur ab aliquo partium ſimilarium [illegible] morbi [illegible] [illegible] confirmet cum hac [illegible] membra noſtra [illegible] ret temperamentum quoque conveniant. | *An ſint [illegible]*

9. Nos proprie loquendo nec materiæ nec formæ morbum concedimus, aliquis commentatio immediato, multiplex, ſimilar etc. comprehendimus partim ſub morbo malæ conformationis, partim quoque ſub ſymptomatibus. Et ipſa forma partium diſpoſitiones accidentales, cum quarum numero morbum quoque, neceſſario [illegible], admittere nequeat, [illegible], quæ in indiviſibili conſiſtunt, magis [illegible] recipit.

10. [illegible] tamen negamus eſſe quoſdam affectus præter naturam, qui non manifeſtis, ſed occultis qualitatibus [illegible] primarum partium humani corporis, quod [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible], adeoque qualitates formæ [illegible] [illegible], ac diverſo modo afficiuntur, [illegible] non manifeſtis, ſed tota ſubſtantia [illegible], occultis etiam qualitatibus [illegible] [illegible] experientiam [illegible] | *Dari morbos totius ſubſtantiæ.*

 [illegible]

ſcribuntur à Galeno lib. 5. de ſimpl. Med. facult. cap. 18.

11. Dubium autem, [illegible] non adiicere [illegible] ſaluare ſimus, præſertim cum earum [illegible] & cura per ſolam experientiam [illegible]. Vnde Galenus etiam tractationem eorum in lib. de diff. morb. omiſit, propterea quod eorum remedia non per indicationem curatiuam, ut alterius membrorum, inueniantur.

Morbi de- [illegible] ui genere.

12. Iam ſequitur alterum morborum genus, [illegible] mala conformatio vel compoſitio, quæ actionem lædit, quatenus organa [illegible].

Morborum organicorum differentiæ.

13. Cum autem ad organi naturalem [illegible] quatuor requirantur, nimirum debita conformatio, iuſtus ſimilarium numerus, iuſta magnitudo cum ſitu conuenienti, ſequitur [illegible] eſſe morborum organicorum genera. Galen. de differ. mor. cap. 4. lib. de ocul. cap. 3.

14. Ergo primò læditur organi actio, cum non adeſt iuſta conformatio in ſpecie ſua debita, quæ triplicitèr accidere poteſt, [illegible] ſuperficiei & cauitate.

Morbus in figura.

15. Morbus in figura accidit, quando [illegible] curuantur, ut in varis, quibus [illegible], & valgis, quibus eadem crura [illegible] contorquentur, vel etiam [illegible], aut alias partes à naturali ſua figura declinant.

Morbi ſuperficiei.

16. Morbus ſuperficiei generatur, quando partes [illegible] ſuperficiei vel cauitate [illegible]

cum nimiũ exaſperantur, aut præter naturam dealbantur, ita ut aliis organi impeditur.

17. Tandem vitiatum morbi accidunt, quando eadem vel situm [illegible] vel [illegible] ſingula ſint, unde meatuũ [illegible] ſuppoſitu.

18. Hæ ſunt differentiæ morborum, quoad in- [illegible] conformationem, ſequuntur morbi organici, qui ſunt ob numerum peccantem, vel defectu eiuſdem partiũ ad organi conſtitutionem neceſſaria, vel exceſſu [illegible] vel [illegible], ut ſexti digiti in manu, aut rei præter naturam, ut excreſcentiæ carnoſæ &c.

19. Hos excipiunt morbi peccantes magnitudinis vel exceſſu, cum pars aliqua ultra ſuam proportionem augetur, ut tumor, vel defectu, cum eadem propter quantitatem diminutam ſuis operationibus non ſufficit, ut Atrophia.

20. Deniq; ſuperſunt inter organicos morbus illi, qui ex vitiato ſitu partiũ eveniunt, ut ſit in luxatione oſſiũ, intestinorum &c.

21. Poſt morbos organicos tertium genus morborum ſequitur, ſcilicet unitatis ſolutio, tam ſimilaribus, quam diſſimilaribus membris conveniens, unde communis morbus dicitur. Gal. lib. de diff. mor. cap. 11.

22. Non tamen ſemper eodem modo morbus hic omnibus partibus accidit, præſertim cum aliquando ſimilarium affectio ipſis partis per ſe [illegible] accidens, [illegible] cum pars

Morbi [illegible] ſitum.

Morbus in numero.

Morbi magnitudine.

Morbi in ſitu.

Morbi cõmunes tam ſi[milarium] [illegible] generis.

ſimilarum in inſtrumento patitur ſolutionem unitatis non totaliter, ſed partialiter. Tum dum primo pertinet ad organicas partes, ſecundario ad ſimilares, quando videlicet particula quædam ratione contiguitatis ab organo divellitur, quando illa per ſe tam ad ſimilarem quam diſſimilarem partem refertur, tum particula quædam in inſtrumento totaliter ratione continuitatis ſolvitur. Vide Galen. l. de conſt art. cap. 6.

23. *Hæc unitas ſoluta pro diverſitate ſolutarum partium & cauſarum à quibus provenit, varia ſortita eſt nomina, quod in ſequenti diſputatione magis patebit.*

Morbi compoſiti. 24. *Hactenus tria morborum genera eſſentialia conſideravimus, quæ inter ſe concurrentia morbos compoſitos conſtituunt. Fit autem concurſus morborum diverſorum, vel in una particula, vel in diverſis.*

25. *In una particula aut complicantur morbi ejuſdem generis, v. g. Intemperies cum intemperie, quo modo morbus alius eſt calidus humidus, calidus ſiccus, frigidus humidus & frigidus ſiccus: aut diverſi generis, ut intemperies cum aucta magnitudine, quod patet in variis tumorum differentiis.*

26. *Ita ſi pars ex intemperie calida & humida laborans ex affluxu ſanguinis, præter naturam augetur, phlegmone oritur: caliditas & ſiccitas cum bile affluente conſtituunt Eryſi-*

pelas: Frigida & humida cum affluxu pituitae generat oedema; frigida & sicca cum abundantia melancholia cancri [illegible] Galen. de diff. morb. cap. 12. lib. 13. Meth. med. cap. 1.

27. *Quod ſi tumorum ſit commiſtio, quemadmodum frequenter accidit, ab humore vincente nomen capit morbus, addita denominatione ab eo qui commiſtus eſt, ita ut bilis ex parte commiſta cum pituita conſtituat Eryſipelas oedematodes, ſanguis cum bile phlegmone Eryſipelatodes &c.* Galen. lib. 2. artis cur. & alibi.

28. *Hi tumores ubi in Ulcus abeunt, una cum intemperie & aucta magnitudine ſolutio continui concurrit, & ita triplex morbus generandus oritur.*

29. *Sic in una parte variis modis morbi componuntur: quoad partes diverſi morbi in corpore noſtro producti vel ſunt omnino diſiuncti, ita ut ſibi invicem non obſiſtant, ut patet in cephalaea & vulnere pedis: vel ſunt implicati, qui unam & eandem actionem laedunt, utpote pleuritis cum aſthmate conjuncta: vel ſunt connexi, quando prior poſterioris cauſa eſt, quorum ille morbus per πρωτοπάθειαν, hic vero per δευτεροπάθειαν factus dicitur, ut apparet in pleuritide cum febri conjuncta.* Vide Galen. lib. 1. de loc. aff. cap. 6.

Morborum differentiæ accidentales.

30. Præter dictas differentias morborum dantur aliæ communes & accidentales, quæ multiplices ſunt ac variæ, præcipuè tamen ſumuntur vel ab accidentibus eſſentiam morbi conſequentibus, vel à ſubjectis morborum, eorumq́; circumſtantiis, vel à cauſis.

Morbus alius in fieri, alius in facto, alius in fieri & facto.

31. Inter accidentia, quæ morbi eſſentiam conſequuntur, primò ſeſe offert modus productionis, hinc morbus alius eſt in fieri, alius eſt in facto, alius partim in fieri eſt, partim eſſe in facto habet. deinde omnis morbus neceſſario in ſubjecto ſuo finem vel terminum conſequitur aliquando, ſanitatem ſcilicet, vel mortem, idq́; ſimpliciter vel ſecundum quid, unde morbus aut ſalutaris, aut lethalis, ἁπλῶς vel κατά τι. Vide Gal. lib. 3. de criſ. cap. 1.

Morbus alius lethalis, alius ſalutaris.

32. Tertio convenit etiam omni morbo magnitudo vel parvitas, aut ſua natura vel reſpectu alterius. hinc morbus alius magnus, alius parvus eſt, idq́; vel abſolute, quando ſua natura talis, vel κατά τι, quando morbus aliquis per ſe parvus magnitudinem ſibi acquirit in comparatione loci affecti vel virium Gal. lib. 7. Meth. Med. cap. 12.

Morbus alius Magnus alius parvus.

33. Præterea cum omnis morbus reſpectu ſuorum temporum principii videlicet, augmenti, ſtatus & declinationis durationem & motum habeat, hinc naſcitur diſtinctio inter morbos continuos & intermittentes reſpectu motus, & inter morbos longos ac breves reſpectu durationis.

Morbus cõtinuus, alius intermittens.

3[illegible]

34. Hinc acutus morbus [illegible], quando [illegible] brevi morbi ſimul ſunt [illegible], aliquando [illegible] periculo conjuncti, ut habet Galen. lib. 3. de crisi. cap. 13 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vide Galen. in com. 1 Aph. 23. [Morbus acutus & non acutus.]

35. Peracutus morbus est [illegible] [illegible] quartum diem non transcendit, aut non eſt extremè talis, qui intra ſeptimum [illegible] [illegible] & terminatur. [Extremè peracutus.]

36. Acutus ſimpliciter alius exquiſitè talis, qui circa 14. finitur, alius non eſt exquiſitè talis, cujus terminus usq; ad 20. protrahitur. Tandem acutus ex decidentia protrahitur ad 40 usq;, quod patet in Empyemate ex pleuritide ſuborta. Hippoc. 5. Aph. 15. [Acutus ſimpliciter.]

37. Tandem accidit etiam morbis conſiſtere mos & modus. Unde morbi alii benigni & mites, alii vero maligni. [Morbi alii benigni, alii maligni.]

38. Ita ab accidentibus, quæ morbi eſſentiam conſequuntur, variæ ſumuntur differentiæ, jam ſubjecto morbifico conſiderato morbi vel ſunt univerſales totum corpus afficientes, vel particulares, certam tantum partem lædentes. Item, alii puerorum, alii juvenum, alii ſenum. Ita alii [illegible], alii [illegible] &c.

39. *Tandem à cauſis morbi petuntur ſæpius differentiæ, quales ob rem aliq. morbi* [illegible] *bilioſi, &c. illiq; vel exquiſiti vel* [illegible] *nō.*

Morbi communes vel ſparſi.

40. *Maxime vero huc ſpectat* [illegible] *borum, qui aliâs dicuntur* πάγκοινοι [illegible] *ni, qui multos in uno loco invadunt, vel σποραδικοὶ, qui non univerſim multos, ſed ſparſim hunc vel illum invadunt.* Gal. lib. 1. Epid com. 1. in princ.

Endemij.

Epidemij.

41. *Communes vel ſunt Endemii, qui certam aliquam regionem tenent, unde vernaculi & patrii morbi dicuntur, vel Epidemii, qui certo tantum tempore in aliqua regione graſſantur, & plerumq; maligni ac pernitioſi ſunt, unde peſtilentes vocantur.*

42. *Et hæ ſunt accidentales morborum differentiæ præcipuæ: quæ præter has dari poſſunt, vel ad claſſes dictas referuntur, vel aliunde facile cognoſcuntur.*

PROBLEMATA.

I. Num in ſpiritibus & humoribus morbus eſſe poſſit?

II. Num intemperies cum materia conſtituat eſſentialem differentiam morbi in intemperie?

III. An detur morbus totius ſubſtantiæ, ut vult Fernelius?

IV. An affectio per conſenſum ſit morbus?

Diſputationum Medicarum
Sexta.

DE CAVSIS MORborum.

Reſpondente
LAVRENTIO SCHOLZIO,
Sileſio.

THESIS I.

CVM in omni morborum cognitione cauſæ inquirẽdæ veniant, teſte Gal. l. 2. de natur. facult. c. 9. Idcirco merito poſt morbi differentias generaliter conſideratas de cauſis eorum agimus, præſertim cum eiuſdem ſit artis, morbi naturam exacte per cauſam cognoſcere, eidemq́; ſi fieri poteſt, per convenientia remedia ſuccurrere. Hipp. [illegible] | Continua-tio.

2. Non verò impræſentiarum omne cauſarum genus intelligimus, ſed efficientem ſolam, quæ præter naturam corpori [illegible], & eoq; morbum præcedit, eumq; excitat. Galen. lib. de diff. ſympt. cap. [illegible] 2. Meth. Med. cap. 1. | [illegible] cauſa tantum a [illegible] [illegible].

3. Vt autem efficiens cauſa agat, effectumq́; ſuum producat, requiritur [illegible] [illegible] [illegible] | Requiſita [illegible] [illegible].

da, ut materiæ habilitas ad patiendum [illegible], & tamen ut ſpatium temporis juſtum ſit. Galen. de cauſ. morb. cap 2.

Efficiens duplex.

4. *Hæc cauſa efficiens duplex eſt, [illegible] externa ſive procatarctica, & interna ſive latens.* Galen. lib. 1. Meth. Med. cap. 8 lib. de cauſ. morb. cap. 2. lib. 3. de præcogn. ex pulſ. cap. 7.

Externa.

5. *Externa eſt, quæ extrinſecus adveniens [illegible] ſubſtantia corporis aliena eſt.* Galen. lib. [illegible] Meth. cap cit. lib. 1 de diff. [illegible] cap. 3. lib. [illegible] de ſanit. tuen. cap 4. lib. 4. de ſanit. tuen. cap. [illegible].

Externa cōtingens. Externa neceſſaria.

6. *Hæc rurſus vel contingenter occurrit, ut ictus, lapſus & alia fortuita: vel neceſſario, ut ſunt res non naturales dictæ.* Galen. in ar. cap. 95.

7. *Omnia verò, quæ ſub ratione cauſæ procatarcticæ corpus noſtrum lædere poſſunt, ad quatuor claſſes optime reducuntur à Galeno:* ad aſſumenda, *ut ſunt cibus, potus, medicamenta, venena &c* ad evacuanda, *ut ſunt retenta & excreta:* ad adhibenda, *ut ſunt aer, ſub quo etiam contagium comprehenditur, item ea quæ exterius alterant, ſecant &c. &* ad agenda, *ut ſunt exercitia, motus animi, [illegible] oppoſitis.*

Interna cauſa.

8. *Interna cauſa eſt, quæ intra ipſius animalis corpus continetur, ſecundum Galen. lib.* 4. de ſanit. tuend. cap. 2 *& diſtinguitur in*

duas

congenitam quæ in utero ab ipſo ortu contrahitur vel ex principiis generationis, vel ex ipſorum accidentibus: & adſcititiam, quæ poſt ortum accedit extrinſecus. Congenita Adſcititia

9. Prima autem ad morbum producendum concurrit interna cauſa, vel eſt antecedens tantum, vel etiam continens. Antecedens vel προηγουμένη eſt, quæ tam diu durat, donec affectus genitus ſit, attingitq; effectum vel proxime, & conjuncta vocatur, vel remote, quæ proprie antecedens dici poteſt. Antecedẽs

10. Continens cauſa eſt, qua tangente afficimur & qua ſeparata ceſſat affectus Galen. lib. 1. de loc. aff. cap. 2. lib. 6. Epidem. com. 3. Aph. 20. lib. 1. de cauſ. pul. cap. 1. Continẽs.

11. Omnes autem cauſæ internæ vel ſunt in continentibus, hoc eſt, ipſis partibus, vel ſunt in contentis. In continentibus ſolidiores partibus ipſius corporis, cauſa morborum eſſe poteſt reſpectu vitij congeniti, quoniam morbi quidam ſunt hæreditarij, unde arthriticus arthriticum, phthiſicus phthiſicum generat, quidam omnibus communes, reſpectu communis vitij, quod ex materno ſanguine noſtris partibus communicatur, ut apparet in variolis & morbillis. Cauſarum ſubiecta.

12. Poteſt inſuper unius partis morbus alterius morbi cauſa eſſe: ſic figura vitiatur interdum ab aucta magnitudine tumore in parte genita

13. In contentis *ordinatur cauſa præternaturales vel quatenus eadem pertinent ad res naturales: vel quatenus ſunt toto genere præter* naturam. Galen lib. de diff. mor. cap.

14. Contenta naturalia *ſunt humores ... & ſpiritus, cum excrementis tam utilibus, quam inutilibus, quæ ... turæ modum non ſervant, variarum morborum cauſæ fiunt.*

15. Toto genere præter naturam ... *dicuntur, quæ totaliter præter naturæ ... nem in nobis producuntur, ut ſunt ... vermis, flatus, &c.*

16. *Hæ ſemper morborum cauſæ conſtituunt, quod de contentis naturalibus dici non poteſt, niſi a naturæ legibus diſcedant, ſunt maxime in* plethora & cacochymia *... de quibus meritò hic aliquid ſubjicitur*

Plethora. 17. Plethora propriè *loquendo vel ſolius ſanguinis, vel etiam omnium quatuor ſuccorum æqualiter ſeſe habentium abundantia eſt.* At impropriè *flavæ bilis, pituitæ & Melancholiæ abundantia (æpius quoq; plethora vocatur, ſed cum adiectione, ita ut ſit plethora biliosa, pituitosa, vel Melancholica.*

Duplex Plethora, ad vaſa & ad vires. 18. *Eſt autem plethora duplex vel quoad vaſa, vel quoad vires. Illa fit tunc temporis, cum humores tanta copia abundant, ut vaſa in tumorem attollant ac diſtendant: hæc autem accidit, quando talis adeſt eorum humorum ...*

quæ totum corpus gravat, etiamſi vaſa non [illegible] Galen. lib. 9. Meth. Med. cap. 5. lib. de nat. human. comm. 2. aph. 2. lib. de plenit. cap. 8.

19. Frequenter fieri ſolet, ut utraq; plethora [illegible], [illegible] ubi abundantia humorum vaſa attolluntur, [illegible].

20. Cacochymia propriè loquendo eſt [illegible] [illegible] humorum [illegible] habet Galenus lib. de plenit. cap. [illegible] & lib. 13. Meth. Med. cap. 6. & duplicitèr accidere poteſt: vel quando præter ſanguinem alius quidam humor abundat: vel quando qualitas humorum vitiatur, quantitate [illegible] ſervata. Cacochymia. Cacochymia duplex.

21. Accidunt autem hæc vitia [illegible] vel in toto corpore, vel in certa tantum corporis regione, prima videlicet, ſecunda, vel tertia. Tres regiones corporis, in quibus abundantia fieri poteſt.

22. Prima regio complectitur ventriculum cum inteſtinis, venis meſeraicis, liene & ſimâ jecoris parte: ſecunda vaſa majora cum intima jecoris cavitate includit: tertia deniq; comprehendit vaſa minora cum ambitu totius [illegible] habitu.

23. In qualibet harum regionum certè fit alteratio & concoctio alimentorum, [illegible] [illegible] ſemper poſteriori ſerviat, ubi tamen [illegible] priori vitia corrigere nequit Galen. lib. de ſucc. bonit. cap. 5.

24. *Hinc in* prima regione *vel ventriculi vel alimentorum vitio cruditas & [illegible] gigni poteſt, in ſecunda regione* [illegible] *diſpoſitione jecoris & inſervientium, vel [illegible] vitio ſanguis inficitur, unde cacochymia multiplex. in tertia denique regione varia* [illegible] *vantur excrementa partim* per congeſtio- nem, *quando alimentum à partibus* [illegible] *fecte aſsimilatur, partim per* [illegible] *quando pars aliqua ſuſcipit influxum* [illegible]

Cauſæ primariæ & cauſa ſine qua non.

25. *Ita datur cauſa morborum diverſa, quæ vel πρώτως agit, vocaturque cauſa abſoluta* [illegible] *quæ vel* συναίτιον *eſt,* [illegible] *& ὧν οὐκ ἄνευ cauſa ſine qua non dicitur.*

Cauſæ calidi morbi.

26. *Cognitis morborum cauſis in genere,* [illegible] *ſequitur, ut uniuscujusque morbi in ſpecie cauſas intelligamus, ſecundum differentias* [illegible] *quas præcedenti diſputatione propoſuimus.*

Cauſæ frigidi morbi.

27. *Hic primum intemperies ſeſe offerunt, ubi calidioris cauſæ ſtatuuntur* [illegible] *calidæ, motus improbus, putredo,* [illegible] *& aſſumpta calefacientia.* Galen. lib. de cauſis morb. cap. 2.

28. *Frigidam intemperiem ferè* [illegible] *producunt cauſæ, cum contrarius ſit* [illegible] [illegible] *r contactus rei frigidæ,* [illegible] [illegible] *,& qualitas corporis* [illegible] [illegible] *patio nimia, & denique* [illegible] [illegible] *vel otium.* Galen. cit. lib. cap. [illegible]

29. Humiditatem [illegible] ab aëre pluvioſo, medicamenta & alimenta humida, ſomnus multus & crapula. Galen. ibid. cap. 5. Cauſæ humidi corporis.

30. Siccitatem contrà adducunt aër ſiccus, alimenta ſiccantia, pauca, medicamenta ſiccantia aſtringentia, motus plurimus, balnea ſulphurea, cura, vigiliæ & alia his facientia. Gal. ibid. ca. 4. Cauſæ ſicci morbi.

31. Hæ cauſæ quando variis modis junguntur, variæ quoque temperies compoſitæ efficiuntur. Gal. ibid. cap. 6.

32. Ad morbos organicos accedimus, hic primum figuræ vitium ſeſe offert, quod contrahitur aut in utero, vel ob materiæ quantitatem ſive qualitatem, aut extra uterum errore commiſſo ab obſtetrice, vel nutrice vel medico ſolutionem continui non rectè curante. Huc quoque ſpectant tumor, excreſcentia, paralyſis &c. quatenus morbus morbi cauſa eſſe poteſt. Gal. ibid. cap. 7. Cauſæ morborum in figura.

33. Meatuum laxatio fit externè ab aëre calido & humido, à medicamentis & alimentis rareficientibus, à motu vehementi: internè ab expultrice valida & retentrice laborante. Cauſæ laxatorum meatuum.

34. Eorundem anguſtiam efficit compreſſio à tumore, vinculo, medicamento aſtringente, lapide, aut aliaquadam re præter Cauſæ anguſtiæ.

Morborum differentiæ accidentales.

30. *Præter dictas differentias morborum dantur aliæ communes & accidentales, quæ multiplices ſunt ac variæ, præcipuè tamen ſumuntur vel ab accidentibus eſſentiam morbi conſequentibus, vel a ſubjectis morborum, eorumq́; circumſtantiis, vel a cauſis.*

Morbus alius in fieri, alius in facto, alius in fieri & facto.

31. *Inter accidentia, quæ morbi eſſentiam ſequuntur, primo ſeſe offert modus productionis, hinc morbus alius eſt in fieri, alius eſt in facto, alius partim in fieri eſt, partim eſſe in facto habet: deinde omnis morbus neceſſario in ſubjecto ſuo finem vel terminum conſequitur aliquando ſanitatem ſi libet, vel mortem, idq́; ſimpliciter vel ſecundum quid, unde morbus aut ſalutaris, aut lethalis,* ἁπλῶς *vel* κατά τι. Vide Gal. lib. 3. de criſ. cap. 1.

Morbus alius ſalutaris, alius lethalis.

32. *Tertio convenit etiam omni morbo magnitudo vel parvitas, aut ſua natura vel reſpectu alterius; hinc morbus alius magnus, alius parvus eſt, idq́; vel abſolute, quando ſua natura talis, vel* κατά τι, *quando morbus aliquis per ſe parvus magnitudinem ſibi acquirit in comparatione loci affecti vel virium* Gal. lib. 7. Meth. Med. cap. 12.

Morbus alius magnus, alius parvus.

33. *Præterea cum omnis morbus reſpectu ſuorum temporum, principij videlicet, augmenti, ſtatus & declinationis durationē & motū habeat, hinc naſcitur diſtinctio inter morbos continuos & intermittentes reſpectu motus, & inter morbos longos ac breves reſpectu durationis.*

Morbus continuus, & intermittens.

3[illegible] Mor-

54. Dicitur etiamnum morbus acutus, quando vel-lociter [illegible] ſuerit ſummè magnus, ubique periculo [illegible], ut habet Galen. lib. [illegible] cap. 12 [illegible] in [illegible]. Vide Galen. in com. 4. Aph. 21. — Morbus [illegible] & non [illegible].

55. Peracutus morbus aut eſt extremè peracutus & quartum diem non tranſgreditur, aut non eſt extremè talis, qui [illegible] die judicatur & terminatur. — Peracutus extremè.

56. Acutus ſimpliciter alius exquiſitè talis, qui circa 14. finitur, alius non eſt exquiſitè talis, ſeu terminum uſq; ad 20. protrahitur. Tandem acutus ex decidentia protrahitur ad 40. uſq; quod patet in Empyematis ex pleuritide ſubortis. Hippoc. 4. Aphor. — Acutus ſimpliciter.

57. Tandem accidit etiam morbo ſecundum mores & modus. Unde morbi alij benigni & mites, alij vero maligni. — Morbi alij benigni, alij maligni.

58. Ita ab accidentibus, qui morbi efficientiam conſequuntur, variæ ſumuntur differentiæ: ſunt ſubiecto morbifico conſiderato morbi vel ſunt univerſales totum corpus afficientes, vel particulares, ſecundum tamen partem ledentes, tum alij puerorum, alij juvenum, alij ſenum. Ita alij muliebres alij viriles &c.

39. *Tandem à tempore morborum variæ ſumuntur differentiæ, quam ob rem aliqui morbi [illegible] biloſi, &c. illi, vel exquiſiti tales vel non.*

Morbi communes vel ſparſi.

40. *Maximè vero hic ſpectanda differentia morborum, quæ alij dicuntur* παγκοινοὶ *communes, qui multos in uno loco invadunt, alij* σποραδικοὶ, *qui non univerſim multos, ſed ſparſim hunc vel illum invadunt.* Gal. lib. 1 Epid. com. 1 in princ.

Endemij.

Epidemij.

41. *Communes vel ſunt Endemij, qui [illegible] aliquam regionem tenent, unde vernaculi & patrij morbi dicuntur: vel Epidemij, qui certo tantum tempore in aliqua regione graſſantur, & plerumq; maligni ac pernitioſi ſunt, unde peſtilentes vocantur.*

42. *Et hæ ſunt accidentales morborum differentiæ præcipuæ, quæ præter has dari poſſunt, vel ad claſſes dictas referuntur, vel aliàs facilè cognoſcuntur.*

PROBLEMATA.

I. Num in ſpiritibus & humoribus morbus eſſe poſſit?

II. Num intemperies cum materia conſtituat eſſentialem differentiam morbi in intemperie?

III. An detur morbus totius ſubſtantiæ, ut vult Fernelius?

IV. An affectio per conſenſum ſit morbus?

[illegible]

Diſputationum Medicarum

[illegible]

DE CAVSIS MORBORUM.

Reſpondente

LAVRENTIO SCHOLZIO, Sileſio.

THESIS I.

CUM in omni morborum cognitione *cauſæ inquirendæ veniant, teſte* Gale. l. 2. de natur. facult. c. 9. *Idcirco merito poſt morbi differentias generaliter conſideratas de cauſis eorum agimus, præſertim cum ejuſdem ſit artis, morbi naturam exacte per cauſam cognoſcere, eidemq́; ſi fieri poteſt, per convenientia remedia ſuccurrere.* Hipp. in ar. — Continuatio.

2. *Non vero impræſentiarum omne cauſarum genus intelligimus, ſed efficientem ſolam, quæ præter naturam corpori noſtro accidit, in eoq; morbum præcedit, eumq; excitat.* Galen. lib. de diff. ſympt. cap. [illegible] lib. 2. Meth. Med. cap. 1. — Eandem cauſa tantùm à Medico conſideranda.

3. *Ut autem efficiens cauſa agat, effectumq́; ſuum producat, requiritur* [illegible] — Requiſita cauſæ efficientis.

[illegible]

da, ut materiæ habilitas ad patiendum ... *ac tandem ut ſpacium temporis juſtum* ... Galen.de cauſ.morb.cap.2.

Efficiens duplex.
4. *Hæc cauſa efficiens duplex eſt*, ... *rum externa ſive procatarctica*, ... *ſive latens*. Galen.lib.1. Meth. Med. cap. 8 lib.de cauſ.morb. cap. 2. lib. 3 de præcogn. ex pulſ.cap.7.

Externa.
5. *Externa eſt, quæ extrinſecus advenit* ... *ſubſtantia corporis aliena eſt*, Galen. lib. Meth.cap.cit. lib.1.de diff. cap. 3. lib. de ſanit. tuen.cap.4. lib.4.de ſanit.tuen. cap. 2.

Externa cōtingens. Externa neceſſaria.
6. *Hæc rurſus vel contingenter occurrit, ut* ... *ictus, lapſus & alia fortuita: vel neceſſario, ut ſunt res non naturales dictæ*. Galen. ... ar. cap. 85.

7. *Omnia verò, quæ ſub ratione cauſæ procatarcticæ corpus noſtrum lædere poſſunt*, ... *quatuor claſſes optimè reducuntur à* Galeno ad aſſumenda, *ut ſunt cibus, potus, medicamenta, venena &c.* ad evacuanda, *ut ſunt retenta & excreta*: ad adhibenda, *ut ſunt aer, ſub quo etiam contagium comprehenditur, item ea, quæ exterius alterant, ſecant &c.* & ad agenda, *ut ſunt exercitia, motus animi, vigiliæ* ... *cum ſuis oppoſitis*.

Interna cauſa.
8. *Interna cauſa eſt, quæ intra ipſius animalis corpus continetur, ſecundum* Galen. lib. 4.de ſanit. tuend. cap. 2. *& diſtinguitur in*

congre-

congenitam quam in utero ab ipſo ortu contrahimus vel ex principiis generationis, vel ex ejuſdem accidentibus; & adſcititiam, quæ poſt ortum accidit extra uterum. Congenita Adſcititia.

9. Primum autem ad morbum producendum concurrit interna cauſa, vel eſt antecedens tantum, vel etiam continens. Antecedens vel προηγουμένη eſt, quæ tam diu durat, donec affectus genitus ſit, attingitq; effectum vel proxime & conjuncta vocatur, vel remotè, quæ proprie antecedens dici poteſt. Antecedēs.

10. Continens cauſa eſt, qua tangente afficimur & qua ſeparata ceſſat affectus Galen. lib. 1. de loc. aff. cap. 2, lib. 6. Epidem. com. 3. Aph. 20. lib. 1. de cauſ. pul. cap. 1. Continēs.

11. Omnes autem cauſæ internæ vel ſunt in continentibus, hoc eſt, ipſis partibus, vel ſunt in contentis. In continentibus ſcilicet partibus ipſius corporis, cauſa morborum eſſe poteſt reſpectu vitij congeniti, quomodo morbi quidam ſunt hæreditarij, unde arthriticus arthriticum, phthiſicus phthiſicum generat; quidam omnibus communes, reſpectu communis vitij, quod ex materno ſanguine noſtris partibus communicatur, ut apparet in variolis & morbillis. Cauſarum ſubjecta.

12. Poteſt inſuper unius partis morbus alterius morbi cauſa eſſe; ſic figura vitiatur interdum ab aucta magnitudine tumoris in parte genita.

13. In contentis *oriuntur cauſæ morbo*[illegible] *vel quatenus eadem pertinent ad res* [illegible] les: *vel quatenus ſunt* toto genere præter naturam. Galên lib. de diff. mor. cap. [illegible]

14. Contenta naturalia *ſunt humores a*limentarij *& ſpiritus, cum excrementis* [illegible] *utilibus, quàm inutilibus, quæ omnia* [illegible] *turæ modum non ſervant, variorum morborum cauſæ fiunt.*

15. Toto genere præter naturam [illegible] *dicuntur, quæ totaliter præter naturæ or*[illegible] *nem in nobis producuntur, ut ſunt calculi,* *vermis, flatus, &c.*

16. *Hæc ſemper morborum cauſas conſti*tuunt, *quod de contentis naturalibus dici* [illegible] *poteſt, niſi a naturæ legibus diſcedant, ſi*[illegible] *maximè in* plethora & cacochymia [illegible] *de quibus meritò hîc aliquid ſubjicitur*

Plethora.

17. Plethora propriè *loquendo vel ſo*[illegible] *ſanguinis, vel etiam omnium quatuor ſucco*rum *æqualiter ſeſe habentium abundantia* [illegible] At impropriè *flavæ bilis, pituitæ & Melan*choliæ *abundantia ſæpius quoq; plethora voca*tur, *ſed cum adjectione, ita ut ſit plethora* [illegible] *lioſa, pituitoſa, vel Melancholica.*

Duplex Plethora, ad vaſa & ad vires.

18. *Eſt autem plethora duplex, vel quoad va*ſa, *vel quoad vires. Illa fit tunc temporis,* [illegible] *humores tanta copia abundant, ut vaſa* [illegible] *tumorem attollant ac diſtendant: hæc* [illegible] *accidit, quando talis adeſt copia humorum* [illegible]

quæ vires corporis gravat, etiamſi vaſa non diſtendat. Galen. lib. 9. Meth. Med. cap. 5. lib. de virt. human. in comm. aph. 1. lib. de plenit. cap. 2.

19. *Frequenter fieri ſolet, ut utraq; plethora conjungatur, quatenus ubi abundantia humorum vaſa diſtenduntur, & vires opprimuntur.*

20. Cacochymia *proprie loquendo eſt redundantia vitioſorum humorum. ſic interpretatur* Galenus lib. de plenit. cap. 11. & lib. 13. Meth. Med. cap. 6. *ac dupliciter accidere poteſt: vel quando præter ſanguinem alius quidam humor abundat: vel quando qualitas humorum vitiatur, quantitate convenienti ſervata.*

Cacochymia.

Cacochymia duplex.

21. *Accidunt autem hæc vitia contentorum vel in toto corpore, vel in certa tantum corporis regione, prima videlicet, ſecunda, vel tertia.*

Tres regiones corporis, in quibus abundantia fieri poteſt.

22. *Prima regio complectitur ventriculum cum inteſtinis, venis meſeraicis, liene & ſima jecoris parte. ſecunda vaſa majora cum interiore majoris cavitate includit: tertia denique comprehendit vaſa minora cum ambitu totius ejuſdemq; habitu.*

23. *In qualibet harum regionum certa fit alteratio & concoctio alimentorum, ita ut prior ſemper poſteriori ſerviat. ubi tamen poſterior priori vitio ſuo ſæpe nocuit* Galen. lib. de ſucc. bonit. cap. 5.

29. *Humiditatem excedentem inducunt aer pluvioſus, medicamenta & alimenta humida, ſomnus multus & otium.* Galen. ibid. cap. 5.

Cauſæ humidi morbi.

30. *Siccitatis exceſſum inducunt aer ſiccus, alimenta ſiccantia, pauca, medicamenta ſiccantia aſtringentia, motus plurimus, balnea ſulphurea, curæ, vigiliæ & alia hoc facientia.* Gal. ibid. ca. 4.

Cauſæ ſicci morbi.

31. *Hæ cauſæ quandò variis modis junguntur, varias quoq; temperies compoſitas efficiunt.* Gal. ibid. cap. 6.

32. *Ad morbos organicos accedimus, hic primum* figuræ vitium *ſeſe offert, quod contrahitur aut in utero, vel ob materiæ quantitatem ſive qualitatem, aut extra uterum errore commiſſo ab obſtetrice, vel nutrice vel medico ſolutionem continui non rectè curante. Huc quoq; ſpectant tumor, excreſcentia, paralyſis &c. quatenus morbus morbi cauſa eſſe poteſt.* Gal. ibid. cap. 7.

Cauſæ morborum in figura.

33. Meatuum laxatio *fit externè ab aere calido & humido, à medicamentis & alimentis rarefacientibus, à motu vehementi: internè ab expultrice valida & retentrice laborante.*

Cauſæ laxiorum meatuum.

34. Eorundem anguſtiam *efficit* compreſsio *à tumore, vinculo, medicamento adſtringente, lapide, aut alia quadam re præter*

Cauſæ anguſtiæ.

naturam obſtructio ab humoribus ... lentis,vaporibus excrementis,contentis ... naturam &c. Subſidentia, exinanita ... riâ vel vaſe exiccato; & denique c... propter ulcus vel vulnus male curatum ... citato loco.

Cauſæ aſperitatis & oppoſiti.

35. Aſperitas foris ab aere boreali, alimentis acribus, acerbis, fumo & pulvere: intus ab ... morum vel contentorum aliorum acrimonia producitur. Contrà lævitas ab humidis ... balneis, & alimentis, aliisq; hujus generis conciliatur.

Cauſæ depravatæ magnitudinis.

36. Excedens magnitudo & numerus ab ... bertate materiæ & facultatis robore ſ... procedit: defectus à cauſis contrariis depen... Galen. lib. de cauſ. morb. cap. 8. & ſeq.

Cauſæ depravati ſitus.

37. Prava deniq; compoſitio, quo ad ſitum accidit vel ob repentinam & improbam ... tionem, vel ob articulorum humiditatem ... modicam, vel ob aliarum partium relaxationem &c. Galen. ibid. cap. 10.

Cauſæ ſolutionis continui.

38. Deniq; tertium morborum genus ſuperest unitatis nimirum ſolutio, quæ fit vel ab ... dentibus, vel ab erodentibus, vel à frangentibus & contundentibus, vel à diſtendentibus & diſrumpentibus. Vide Gal. cit. loc. cap. 11

39. Invenerunt autem ſolutiones unitatis varia nomina, pro diverſitate partium, in quibus fiunt, & cauſarum, à quibus oriuntur. Ita ſolutio unitatis in oſſe, tranſverſa, Fra...

Sura...

Quæ ex illis fiſtula oritur: [illegible] externâ parte [illegible] ab externo [illegible] incidente. [illegible] ab [illegible] generatur: in membrana [illegible] fa-cta, [illegible] fiſtu. de quibus varie [illegible] vide Gal. lib. de diff. morb. cap. 1. lib. de conſtit. art. cap. 6.

40. Ita eſſentiales morborum differentiæ prædicentur à cauſis [illegible] non ſolum eas [illegible] quæ per ſe ad effectum producendum concurrunt, ſed etiam illas, quæ ex accidenti cauſæ dicuntur, propterea quod utræq; ſub conſiderationem Medici cadunt.

41. Iam ſupereſt ut videamus differentias communes vel accidentales, eaſdemq; cum ſuis cauſis comparemus. Et primò morbus ſuam cauſam antecedentem vel etiam procatarcticam non requirit, quæ abeſt in morbo facto: niſi concurrant hæc duo, ut morbus ſit factus: & nihilominus cauſam ſuam [illegible] habeat, cujus ratione ſimul [illegible] ita ut ſit in facto & in fieri, ſed reſpectu diverſo. Gal. 1. de loc. aff. c. 2. — *Cauſa comparatur in fieri & facto.*

42. Deinde ſalutaris eſt morbus vel ſua natura, vel in comparatione ſubjecti ægrotantis, quod ſit vel ἁπλῶς, quando natura & arte opportunius vincitur morbus vel κατά τι, quando propter materiæ permutationem alius affectus curabilis generatur. Quod autem de morbo ſalutari diximus, idem [illegible] de lethali contrario modo [illegible] V. G. 2. d. c. — *Morbus ſalutaris vel lethalis per ſe.*

Cauſæ magni & parui morbi.

43. [illegible] magnus & paruus eſt morbus [illegible] cauſa eius valida vel debilior [illegible] quid vere talis eſt morbus [illegible] comparatur cum [illegible] & viribus. [illegible] Galen. affirmat triplicem eſſe magnitudinem morbi: aliam quæ ex proprij affectus [illegible] ſeſtimatur, aliam quæ ex læſæ actionis [illegible] dijudicatur, & tertiam, quæ æſtimatur [illegible] ſanitate corpus gubernantis. lib. [illegible] Meth. Med. cap. 12.

Cauſæ continui & intermittentis.

44. Eſt etiam morbus intermittens vel continuus, pro diverſitate materiæ, quæ cauſa morbi [illegible] faventibus morbum [illegible] eſt inſuper reſpectu durationis alius brevis, alius longus, [illegible] vincit, aut vincitur, [illegible]

Cauſæ acutorum morborum.

45. Vbi morbus ſimul brevis & magnus [illegible] acutus vocatur, qui univerſalia ſua tempora celeriter & cum vehementia percurrit, [illegible] quæ frequenter ab humore calido & [illegible] reſpectu [illegible] quod patet in febribus continuis malignis, vel in parte quadam nobili [illegible] quemadmodum apparet in pleuritide, phrenitide &c. [illegible] quoque frigidus & craſſus humor eſt cauſa morbi acuti reſpectu nobilium partium, quas occupat, ſicuti apparet in Apoplecticis [illegible] generis affectibus.

Cauſæ mitis vel malignitatis.

46. Sunt porro morbi mites vel maligni, qui alias [illegible] mali moris vocantur, quorum illi a benignis, hi contra a malignis cauſis dependent. Sunt autem cauſæ malignæ, quæ [illegible]

ſolum [illegible] agunt, ſed etiam qualitatem [illegible] obtinent, quapropter non ſolo medicamento manifeſtis qualitatibus agente, ſed appropriata requirunt.

47. Reliquæ [illegible] cauſas ſolum ſtatum indicant, excepta diſtinctione ultima, qua morbi quidam communes, alii ſparſi diximus, de qua reſtat, ut aliquid ſubjiciamus.

48. Cum autem communiter morbi multos in uno loco invadunt, neceſſario ſequitur eoſdem communem quandam obtinere cauſam, aerem videlicet vel alimenta. Econtra cum diverſi morbi ſparſim invadant homines, conſequens eſt, cauſam non comunem; ſed cuique propria eſſe, cu proprius effectus à propria cauſa deſcendat. Vide Gale. com. 1. lib. Epidem. in princ.

Cauſæ morborum vulgarium.

Cauſæ morborum ſporadicorum.

49. Qui vero communes ſunt uni cuidam regioni & Endemij vocantur, vitio illius regionis utplurimum accidunt, quatenus ob loci naturam aer inquinatus aut alimenta communia depravata ſunt.

Cauſæ Endemiorum.

50. At Epidemij, qui tempore certo ſævire ſolent, plerumq; cauſam obtinent ex influxu maligno ſiderum, quo ambienti nos aeri communicatur qualitas vitæ noſtræ inimica. Sæpius etiam per contagium hi morbi propagantur, ubi tamen proprie loquendo ſecundum Hippocratem nondum Epidemij vocari poſſunt, quamvis vere maligni vel peſtilentiales ſint.

Cauſæ Epidemiorum morborum.

[illegible]

Diſputationum Medicarum
Septima.

DE SYMPTOMATIbus ac ſymptomatum differentijs.

Reſpondente
MARTINO VVALTHERO
Sileſio.

THESIS I.

Continuatio.

INter ea, quæ præter naturam nobis accidunt, tertius locus tribuitur ſymptomati, de quo ordinis ratio conſequenter tractandum eſſe jubet.

2. Cum autem tam diu intellectus noſter incertus ſit, quam diu vox æquivoca talis remanet, utpote cum certa ſignificatione non determinata nihil certi cognoſcere poſſimus, teſte Philoſopho lib. 1. de cœlo tex. 110. Idcircò meritò vocis acceptiones primo determinandæ veniunt.

Vocabuli notatio.

3. Etſi verò generaliter σύμπτωμα idem ſit quod συμβεβηκος, adeoq; de omni accidente dici poſsit: apud Medicos tamen pro affectu præter naturam tantum accipitur.

4. *In hac ſignificatione eſt communiter o-mnium [illegible] morbum morbi cauſam & propriè di-ctum ſymptoma comprehendit: vel ſtrictè magis & propriè accipitur ſolum pro affectione præ-ter naturam corporis animati, morbum, ut umbra corpus, conſequente.* Gal. lib. de diff. ſympt. cap. [illegible]

Quid propriè ſit ſymptoma.

5. *Hoc modo genus ſymptomatis eſt affectio præter naturam, quod reſtringitur per addita reliqua verba, quod morbum ut umbra corpus ſequatur, in quo ab ipſo morbo & a cauſa morbum producente diſtinguitur.*

6. *Patet hinc ſymptomata differre ab operibus naturæ, quæ robore facultatis perficiuntur, nec ad morbum [illegible] ſequuntur.*

Differunt ſymptomata ab operibus naturæ.

7. *Eodem modo à propriè dictis ſymptomatis diſtinguuntur quoq; naturales ad agendum impotentiæ ob errorem externum aut victûs minus rectam diſpoſitionem accidentes, quemadmodum cruditas ventriculi propter nimiam alimenti quantitatem, vel alienam qualitatem ſymptoma non dicitur.*

Differunt quoq; ſymptomata & naturales impotentiæ.

8. *Sequitur ergo ſymptoma morbum tanquã effectus ſuam cauſam, ubi tamen notandum, quod interdum accidat, ut ſymptoma & morbi cauſa coincidant, ſed reſpectu diverſo: ut patet in catarrho, qui eſt ſymptoma cerebri, & cauſa multorum morborum aliorum.*

Symptoma & cauſa nonnunquam coincidunt [illegible]

Symptoma & morbus interdum coincidunt

9. *Ita etiam morbus κατὰ συμπάθειαν alterius morbi per ſe producti ſymptoma dici ſolet ab aliquibus, quo modo febris pleuritidi accidit, ubi reſpectus diverſus adhibetur.*

Differentiæ ſymptomatum.

10. *Sunt autem proprie dicta ſymptomata vel actiones læſæ, vel qualitates mutatæ per ſe actionem non lædentes, vel contentorum vitia, quam ob cauſam ſymptoma vel reſpicit facultatem, vel partes ſolidas, vel deniq; contenta.* Galen. lib. de diff. ſympt. cap. 2.

Actio læſa primarium ſymptoma.

11. *Cum vero plura ab uno non æqualiter, ſed ordine quodam deducantur, ideo notandum, quod primarium ſymptoma, morbum immediatè conſequens ſit actio læſa, e qua deinde reliqua fluunt omnia, quam ob cauſam in tradendis ſymptomatibus* Galenus *ſemper ab actione læſa incipit, ut patet ex* lib. de diff. ſymp. 1. de cauſis ſympt. & lib. de conſtitut. artis cap. 15.

12. *Ergo actio læſa meritò primum locum obtinet, præſertim cum primò nobis morbum aperiat, atq; demonſtret: nam cum actio ab inſtrumento mediante conſtitutione naturali fiat, ſequitur functionem impeditam conſtitutionem præter naturam ſignum eſſe.* Galen. lib. 1. de loc. aff. cap. 5.

13. *Prout autem actiones in corpore animali diverſæ ſunt, ita quoq; diverſimode diſtinguuntur actiones læſæ.*

14. *Cum vero actiones in genere vel ſint ani-*

males

animales, vel vitales, vel naturales: ſicq; patet pro [illegible] generaliter poſſe, quæcunq; eſſe [illegible] mo-do diſtinguuntur.

15. Porro quoad actiones ipſas, aliæ ſunt ſin-gularium facultatum naturalium, ut [illegible] & utrumq; &c. aliæ vitales, ut [illegible] aliæ ani-males, quæ vel ſine vel cum ſenſu [illegible] vel motus ut convulſio vel [illegible], ut [illegible]-lia. Galen. lib. de diff. ſympt.

16. Ex læſionis modo tripliciter has functio-nes augeri poteſt: impeditur enim omnis actio, vel quia abolitur, vel quia diminuitur & de-bilitatur: vel quia depravatur & non debito modo perficitur. Gal. lib. 3. de ſympt. cauſ. cap. 1.

17. Illam autem actionem abolitam dicimus, quæ aut revera, aut quantum ſenſu dijudicare poſſumus, prorſus perijt: diminuta vix aut tardè perficitur: depravata verò vel ratione temporis, ordinis & modi non rectè peragitur.

18. Iam à functionibus animalibus incipi-endo ipſius actiones læſas in ſpecie videbimus, & à ſenſitivis externis initium faciemus.

19. Vt autem ſunt quinq; ſenſus externi, ita totidem quoq; functiones ſenſitivæ, qua-rum quælibet tripliciter læditur, ut in ſingulis declarabimus.

20. Sic viſus functio abolitur in cæcitate; ſimi-liter in hebitudine viſus depravatur, quando viſionis

Actio læſa triplex eſt.

Quælibet actio tripliciter lædi poteſt.

Læſæ actiones ſenſuum.

hallucinamur. His tribus in auditu reſpondent ſurditas, quando auditio aboletur: gravis auditus, quando eadem diminuitur: & aurium tinnitus, ubi depravatio hujus operationis eſt. In olfactu & guſtu eadem uſu varia, ſive nominibus propriis plerumq; hæc ſymptomata careant. Tactus autem aboletur paralyſi, diminuitur ſtupore, depravatur pruritu, dolore & ſimilibus. Vide Gal. lib. de diff. ſympt. cap. 3. lib. 1. de cauſ. ſympt. cap. 6.

Dolor tactus ſymptoma.

21. *Addo dolorem: nam etſi dolor omnibus ſenſibus communis eſſe videtur, iis tamen proprie non aliter, quam tactus ratione tribui poteſt, quatenus ſcilicet hic ſenſus communis eſt, & ad organa reliquorũ etiam ſeſe extendit.*

22. *Denominatur autem potiſſimum à ſubjecto cui ineſt, hinc aurium dolor* ὠταλγία, *capitis* κεφαλαλγία, *oris ventriculi* καρδιαλγία *dicitur, propterea quod os ventriculi veteribus* καρδία *dici conſuevit.*

Læſæ actiones internarum facultatum.

23. *His ſenſuum externorum nocumentis adduntur ſymptomata interiorum facultatum ſentiendi, quæ depravantur in pleuritide, Mania, delirio, hydrophobia: diminuuntur in oblivione, mala imaginatione &c. abolentur in memoria deleta, caro, catalepſi &c.*

24. *Motrix tandem, quæ ad animalem quoque pertinet, aboletur in Apoplexia, paralyſi &c. diminuitur in ſtupore, depravatur in tremore, palpitatione, horrore, ſingultu &c.*

25. His

26. *His de læſis facultatibus animalibus, ſequitur vitalis, cujus læſio ex pulſu deprehenditur, qui vel eſt abolitus, ut in gravi ſyncope [illegible] ad ſenſum: vel diminutus, quod [illegible] in lipothymia; vel depravatus in καρδιωγμῷ.* Gal. de diff. ſympt. cap. 4. Læſa actio vitalis.

27. *Naturales facultates optimè ſuum officium præſtant in attractione, retentione, coctione & expulſione, omnibus iis reſpectu harum operationum ſuas patiuntur noxas, quas in ventriculo cum Galeno citato loco demonſtrabimus.* Læſa actio naturalis.

28. *Aboletur attractio in gulæ paralyſi: diminuitur in ejus reſolutione incipiente: depravatur in βυλίμῳ.*

29. *Retentio aboletur, quando ventriculus nihil retinet; debilitatur, quando leviter & non juſto tempore cibum amplectitur: depravatur, quando ventriculus alimentum comprehendit non ſine palpitatione, ſingultu & tremore.*

30. *Coctio aboletur ἀπεψίᾳ: diminuitur βραδυπεψίᾳ. depravatur δυσπεψίᾳ, quando alimenta corrumpuntur, & naturam alienam aſſumunt.*

31. *Tandem aboletur expulſio cum rejicienda vel plane non dejiciuntur, vel tardius, quā par eſt, vel non naturali modo, quemadmodum in dyſenteria, vomitu, & aliis apparet.*

32. *Patet ex his noſtri verò læſionum ... quælibet enim ſimilaris pars, ut nutritur, duodecim modis læditur, ſcilicet reſpectu quatuor facultatum miniſtrantium, quæ omnes tripliciter affici poſſunt.* Galenus lib. de diff. ſympt. cap. 4.

33. *Porro quod attinet organa, quæ publico munere ſimul funguntur in alimento præparando, hæc omnia dupliciter poſſident, quatenus ſcilicet alio modo publico muneri, alio modo privato inſerviunt.* Gal. ibid.

34. *Quod ſi pars aliqua ſenſu & motu ſimul præſit, illa tria ſymptomata ut ſentit, totidem quatenus movetur, obtinere poteſt, unde quævis pars ſentiens quindecim, pars movens & ſentiens ſimul octodecim ſymptomata patitur.* Galen. ibid.

35. *Nota tamen, quod quædam partes tactu tantum, aliæ pluribus ſenſibus ſint præditæ, quarum hæ pluribus ſymptomatibus afficiuntur, quod patet in oculo, cui ratione viſus tria, ratione tactus totidem accidunt ſptomata, quibus adde tria reſpectu motus, & duodecim reſpectu nutritionis.*

Qualitas mutata.

36. *Secundum genus ſymptomatum ſequitur, qualitas videlicet mutata: hanc ſenſuum objecta præter naturam in corpore noſtro conſiſtentia producunt.* Vide Galenum cit. lib. cap 5.

37. Eſt autem qualitas ſenſilis propria & communis ſecundum Philoſophum l. 2. de an. tex. 63. quarum quælibet à naturali ſuo ſtatu mutata, ideoq; læſa dici poteſt.

38. Propria τὰ ἴδια ſunt color, ſonus, odor, ſapor & τὸ ἁπτόν. Ariſtot. ibid.

39. Colores præter naturam oriuntur ex alterationibus ſolidentibus vel in toto, ut flavus ictericorum color vel in parte quadam, ut nigredo linguæ in febribus ardentibus.

40. Sonus non quidem permanens eſt qualitas, ubi tamen vitium percipitur, ut ſunt vox mutata, ſtridor dentium &c. ad hoc ſymptomatum genus referri ſolet.

41. Odores non naturales graveolentia ſua ſeſe produnt, quod patet in halitu phthiſicorum, item in ructibus ventriculi ſumoſis, aciduſq;.

42. Sapores præter naturam in lingua tantùm percipiuntur, quando eadem ab humoribus bilioſis vel aliys inficitur, & ita ſaporem præter naturam acquirit.

43. Tactiles deniq; qualitates, quas omnes τὸ ἁπτὸν comprehendit, ubi juſtam æqualitatem non retinent, horum ſymptomatum ſpeciem conſtituunt, ideoq; nimius calor in febribus, durities in ſcyrrho, & alia hujus generis huc pertinent.

44. τὰ αἰσθητὰ κοινὰ Philoſophis ſunt Magnitudo, numerus, figura &c. quæ ſi præter naturam nullam actionem per ſe lædunt, annumerari ſolent his ſymptomatibus, ineq; huc pertinent illa ſigna, quæ in facie Hippocratica lib.1. Progn. deſcribuntur.

Contentorum vitiũ. 45. Tertium genus ſymptomatum, quod ſupereſt, contentorum vitia conſtituunt. Hic excreta & retenta præter naturam intelliguntur, quæ vel oriuntur naturaliter & neceſſario, ut quatuor humores alimentorum & naturalia excrementa; vel non neceſſario & p.n. ut vermes, calculus, pus &c. Vide Gal. de diff. ſympt. cap. 6.

46. Horum vitia morbos antecedentia cauſæ rationem obtinent: quatenus verò morbum ſequuntur, eatenus ſunt ſymptomata.

47. Peccant autem excreta & retenta tribus modis, nimirum vel tota ſubſtantia, ut lumbrici, vel qualitate, ut dejectiones nimis fœtidæ, vel quantitate, ut hæmorrhagia.

48. Non autem ſatis eſt, ut ipſa excreta vel retenta conſiderentur, ſed opus eſt, ut modus & tempus excretionis vel retentionis non negligatur, ne decretorias excretiones & naturæ operationes pro ſymptomatibus falso habeamus.

PRO-

PROBLEMATA.

I. An ſymptoma ſymptomatis eſſe poſſit?

II. An ſymptoma non morbum, ſed morbi cauſam interdum ſequatur?

III. *An* morbus aliquando ſymptomatis rationem habeat?

IV. An tumor ſit ſymptoma vel morbus?

V. *An* evacuatio ſymptomatica interdum naturæ conveniens?

Diſputationum Medicarum
Octava.

DE CAVSIS SYMPTOMATUM EXTERNORUM ſenſuum.

Reſpondente
MARTINO SCHEFFERO,
Sileſio.

THESIS I.

VErißimum eſt, quod Philoſophus paſſim innuit, perfectam & completam rei co- Continuatio.

[illegible] determinatione cauſa [illegible] quam ob rem differentiis Symptomatum [illegible] miſſis jam conſequenter merito cauſas [illegible] inquirimus.

Varietas ſymptomatum unde?

2. *Vt autem in genere propriè dictum Symptoma morbum ſequitur, ejusdemq; eſt [illegible] quod in præcedenti* ἐξετάσει *demonſtravimus, ita quoq; variæ ſymptomatum differentiæ deducuntur à variis ac diverſis morbis.*

Subiectum ſymptomatum.

3. *Quod ſi à morbis promanant Symptomata, conſequens eſt, in ipſa quoq; parte, quam morbus efficit, eadem ut plurimum conſiſtere: nihilominus tamen quædam per conſenſum efficiuntur, quando ſcilicet vel debitum [illegible] tranſmittitur, vel non debitum recipitur.* Gal. lib.3.de loc.aff.c.1.

Actio læſa inſigne ſymptoma.

4. *Cum autem omne Symptoma vel ſit actio læſa, vel mutata qualitas, vel excretorum [illegible] retentorum vitium, idcirco jam conſequenter cujuslibet cauſæ ſpecialiter declarandæ veniunt, ubi rurſus ab* actione læſa *faciemus initium, utpote quæ morbi comes eſt individua, quam ob cauſam* Galeno *Symptoma inſigne dicitur, & morbi definitionem ingreditur.* lib. 1.Meth.Med.cap.8.lib.de diff.morb.cap. 2.lib.2.Meth. Med.cap.3.

Vnde actio læditur?

5. *Quoniam verò functione læsâ facultas neceſſario afficitur, non quidem per ſe, utpote quæ reſpectu propriæ eſſentiæ pati nequit, ſed ob organi malam diſpoſitionem, ideo ſequitur*

læſam actionem dependere a morbo quodam partis illius, quæ [illegible] Galen lib. 1. de loc. aff. c. 4. lib. 3 de cauſ. ſympt. cap. 5.

6. Morbus autem hic vel eſt intemperies, vel malè compoſitio, vel unitatis ſolutio, quibus actio [illegible] lædi poteſt, unde vel abolетur vel diminuitur vel depravatur. Galen. lib. de diff. ſympt. cap. 3

Triplex cauſa actionis læſæ.

7. Etſi verò pro functione quadam perficiendâ præter facultatem & organum, objectum quoque neceſſario requiratur, ut ita propter objecti diſpoſitionem pravam interdum actionem impediri contingat, quia tamen in præſentia partis alicujus diſpoſitionem ſanam vocamus, quæ eadem prompta eſt ad agendum rectè diſpoſito objecto, contra ægram eam dicimus, quæ eadem in juſto objectorum apparatu impotens eſt ad agendum, ideò meritò naturales impotentias pro veris Symptomatibus non habemus, propterea quod ſubjectum in quo ſunt, ægrum dici nequeat.

Naturales impotentiæ propter objectum [illegible] ſymptomata.

8. Ergo remanet, actionem læſam quæ propriè loquendo Symptoma conſtituit, a morboſa diſpoſitione partium dependere; & quia requiſita pro functione neceſſaria vel omnino in ipſa parte præſto ſint, vel etiam ab aliis influant: ideo facultates diſtinctæ ſunt à Medicis in inſitas & influentes, quarum hæ a parte principe reliquis diſpenſatione ſpiritus animalis diſtribu-

Facultates inſitæ & influentes.

[illegible] reſonant, quemadmodum in [illegible] manifeſtum eſt. Vide [illegible] lib. 1. de [illegible] cap. 7.

9. Inter [illegible] facultates ſunt [illegible] αἰσθητικαὶ, ubi ſenſuum externorum [illegible] nis præ aliis ſeſe offerunt, de quorum [illegible] bus primum agemus.

Triplex ſymptomatum genus in ſenſibilibus actionibus deprehenditur.

10. Sunt autem cauſæ ſenſitivæ [illegible] ſæ vel in ipſa parte, in qua fit obiecti [illegible] ptio, vel in influxu ſpiritus animalis. [illegible] læditur vel reſpectu primarij organi, vel [illegible] ctu inſervientium. Hinc in ſenſibili [illegible] plex ſymptomatum genus deprehenditur: [illegible] cum primarium ſenſus inſtrumentum [illegible] perpeſſum eſt: alterum cum ſentiendi potentia afficitur (intellige influxum ſpiritus animalis a cerebro) & tertium, cum miniſtrantium [illegible] ſenſus inſtrumento partium aliqua fuerit affecta. Galen lib. 1. de cauſ. Sympt. cap. [illegible]

Cauſæ ſymptomatum humoris cryſtallini.

11. Hæc conſequenter in ſpecie de quolibet ſenſu demonſtranda veniunt, a viſu tanquam ſenſu nobiliſſimo & maximè conſpicuo in[illegible] Huius organũ primarium eſt humor cryſtallinus, qui omnis generis morbos patitur, pro quorũ diverſitate varia Symptomata viſus [illegible]

Glaucedo.

12. Ita intẽperies cũ vel ſine materia [illegible] operationem cryſtallini, quod patet in [illegible] propter quam debiliter & quaſi per nebulam viſibiles imagines percipimus, glaucoma vel glaucedinem vocant hoc vitium Medici

[illegible] vel pituitae [illegible] *Transmutatio crystallini.*
[illegible]. Vide Galen. lib. 4. de usu part. capit. [illegible]

13. [illegible] compositionem [illegible] crystallinum vel praeter naturam [illegible] *Crystallini [illegible] vel cum a [illegible].*
[illegible] quando [illegible] duplicia videntur [illegible] ... *Strabismus.*
[illegible] Strabilismum vocant. Galen. [illegible] causis sympt. cap. 2.

14. Cum vero visiva virtus influat à cerebro per nervos opticos, [illegible] visus laedi potest, vel quatenus spiritus [illegible] non influit, vel [illegible] debita qualitate & proportione [illegible] ad oculum. *[illegible]*

15. Omnino non influit spiritus, vel [illegible] ipso insigniter laborante vel [illegible] vehementer affecto. hinc oritur τυφλότης vel ἀμαύρωσις, id est videlicet caecitas, in qua nullum vitium in oculo deprehenditur, & ἀμβλυωσις obfuscatio visus cum causa fuit levior. *τυφλότης. ἀμβλυωσις.*

16. Nam quando influit quidem spiritus, sed non iusto modo tum fit [illegible] visus diminutio cum in minori quantitate spiritus [illegible] etiam μυωπία quae [illegible] *μυωπία.*
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] *et craſſus ſpiritus remotâ & propinqua [illegible] quidem, non tamen exactè* [illegible].

Νυκτάλωπες.

17. [illegible] *quod tempore* [illegible] *quantitas ſpiritus* [illegible], [illegible] *eſt ad oculum illuſtrandum* [illegible] *tales interdum magis quam* [illegible] *cernunt vident, vel quatenus ſpiritus* [illegible] *diurno lumine obfuſcatur, & hoc modo* [illegible] *no tempore magis vident. Non tamen* [illegible] *eſt ad hæc ſymptomata pupillæ* [illegible] [illegible] *interdum inſervire* [illegible].

Symptomata viſionis propter læſas inſervientes partes.

18. *Sed non ſufficit ut primarium viſionis organum cum* [illegible] *facultatis a cerebro* [illegible] *conſtitutum ſit, niſi miniſtrantes partes* [illegible] *quoque juſto modo ſeſe habeant: hinc* [illegible] *tur viſio propter affectus inſervientium partium.*

Vitia humoris vitrei.

19. *Hic offerunt ſeſe humores & tunicæ* [illegible]. *Vitreus humor lædit viſionem vel nimia ſua quantitate cryſtallinum non debito* [illegible] *circumdans, vel qualitate alimentum cryſtallino non rite præparans.*

Vitia albuginei humoris.

20. *Albugineus humor viſionem lædit, vel ubi peccat quantitatis defectu per vulnus, ulcus aut alias ob cauſas diminutus (hic enim* [illegible] *eſt* [illegible] *viſionis medium, & ipſe cryſtallinus* [illegible] *incipit, ſecundum* Galen. lib. [illegible] de Symp. cap. 2.) *vel ubi exceſſu ſuperat,* [illegible] *viſivi radij hebetantur, dum copiam magnam humoris tranſeunt.* [illegible]

21. [illegible] qualitas etiam obſervanda venit, [illegible] ſuffuſionē [illegible] qua ſi non totaliter [illegible] obtenebretur pupilla, ſed aliqua pars illius [illegible] videbuntur [illegible] in pupilla [illegible] Gal. n. lib. 1. de cauſ. ſympt. cap. 2. Suffuſio.

22. Porrò ſi in humore aqueo vel albugineo corpuſcula quædam non continua, ſed diviſa hæreant, naſcitur id vitij genus, quod [illegible] Phantaſma [illegible] extra oculū apparere videntur, [illegible] accidit febricitantibus inſtante criſi propter fumos aduſtos ſurſum elatos. Phantaſma.

23. Quod ſi dictus humor aqueus alienū colorem præter Naturā ſibi acquirat, [illegible] ut externa obiecta tali quoq; colore prædita videantur, propterea quod ille rationē interni medij habeat, & ita colorum ſpecies tranſeuntes proprio colore adulterare ſoleat.

24. [illegible] humorū vitia [illegible] ſymptomata, quæ [illegible] dūt. [illegible] Tunica[illegible]

φθίσις pupillæ.

apparent, quam ſunt: hoc verò in [illegible] pupillæ, quam Galenus viſionem ex [illegible] tantum lædere ſtatuit.

25. Deinde cornea tunica viſionem [illegible] ubi perſpicuitas ejus tollitur, vel ubi [illegible] alieno inficitur. illud præſtant puſtulæ [illegible] guæ φλυκταίναι cum ſubſequentibus [illegible]ſculis, aut craſſitie ac denſitate ejuſdem, ex quibus primum nubecula, poſtea λευκωμα [illegible]ratur. hoc accidit in παρ[illegible]οράσει [illegible] tione varia & ὑποσφάγματι ſeu ſuggillatione.

φλυκταιναι.
λευκωμα.
παραορασις.
ὑπόσφαγμα.

26. Tandem adnata membrana viſus [illegible] ſpirationem impedit vel inflammatione [illegible] quo fit ὀφθαλμία: quod ſi in[illegible] ophthalmia per inflammationem al[illegible]li rubeſcens in tumorem attollatur, ut [illegible] ſumblimius fiat chemoſis oritur, quo [illegible] viſio per ſe læditur. Vide Galen. lib. 4. de comp. Med. ſ.l. cap. 2. & lib. de Med. par. facil. cap. 10. Præterea ſi membrana [illegible] ex angulo ſeſe obtendens oculum obte[illegible] πτερύγιον vel unguis oculi naſcitur.

ὀφθαλμία.
χήμωσις,
πτερύγιον

27. His affectibus annumerari poſſunt vitia palpebrarum viſionem impedientia, ut ſunt ſcabies & exulceratio palpebrarum, quæ patet in ἐπιφορᾳ. item ἐκτρόπιον palpebræ inverſio: grando, tuberculum durum; hordeolum, tuberculum calidum, in abſceſſum deſinens.

ἐπιφορά.
ἐκτρόπιον
grando,
hordeolū.

28. [illegible] quidam [illegible] cum [illegible]- [illegible] qui visum [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] quendam [illegible] [illegible] & [illegible] quod [illegible] si negligatur in [illegible] abit. Galen. lib. 4. de comp. Med. l. 1. cap. 2. [illegible]

29. [illegible] majoris [illegible] angitur [illegible], nis nimium dilatantur [illegible]. [illegible]

30. Ita patet, quam[illegible] viſum Symptomata diverſa generentur à diverſis affectibus tum reſpectu facultatis influentis, quam ratione organi primarij & inſervientium. Non tamen negandum, quin totius oculi læſio lædat etiam viſionem, quod apparet in [illegible] intemperie, [illegible], tumoribus, atrophia, procidentia & alijs.

31 Hæc de cauſis Symptomatum ad viſum pertinentium, ſequitur auditus, cuius quoque læſio fieri poteſt vel facultate læſa, ſcilicet ſpiritu animali a cerebro non iuſte influente, vel primario organo affecto, vel inſervientibus non recte diſpoſitis. Læſio auditus.

32. Cum igitur ſpiritus aut cerebri aut nervorum vitio penitus non influit, abolitur auditus & ſit κοφωσις [illegible]: ſin non juſto modo vel diminute vel depravate influit, generantur aliæ læſiones auditum. κοφωσις.

33. [illegible] dilatare

cum innata aura ſuos patitur affectus, [illegible] cum partibus reliquis inſervientibus, in quibus intemperies cum vel ſine materia, [illegible] formationes vel etiam continui ſolutiones producti varijs modis diverſorum Symptomatum cauſæ ſunt. Hinc præter totalem ſurditatem interdum auditu gravi, tinnitu & ſibilo [illegible] afficimur. Vide Gal. l. 1. de ſympt. cauſ. c. [illegible]

Læſio odoratus.

34. Odoratus Symptomata ſequuntur [illegible] vel cerebri vitio cum ſpiritus animalis [illegible] omnino aut non juſto modo influit, oriuntur [illegible] vel pendent a vitio, primariæ partis, proceſſuum videlicet mammillariũ, aut intemperie [illegible] lys morbis affectorũ: vel fiunt ob morbos aliarum partium odoratui inſervientiũ. Gal. ibid. c. [illegible]

35. Patet hoc in coryza, quâ os ἠθμοειδὲς obſtruitur, quam olfactus inſignis læſio comitatur: in ozæna, narium ulcere ſordido: in polypo, quæ caro eſt intra nares excreſcens: quibus omnibus vel magis vel minus, nares [illegible] ſtruuntur, pro quibus differentijs olfactus læditur modo diverſo.

Guſtatus læſio.

36. Porro guſtatus primò quoq; juſtum ſpirituum animalium influxum requirit, [illegible] ob cauſa tum cerebri, tum nervorum guſtatoriorum morbis lædi poteſt: ipſa verò lingua vel reſpectu propriæ carnis, vel aliarum partium ratione præter naturam intemperie, tumore, [illegible] unitatis ſolutione, vel alijs affectibus laborantibus, [illegible] vel abolet, vel diminuit, vel depravat

[illegible] Vide Galenum eodem loco.

37. [illegible] qualitates [illegible] || Causa [illegible]

[illegible]

ut in aliis [illegible] membro-

[illegible]

[illegible]

38. [illegible]

[illegible]

[illegible] penitus [illegible]

plexia, paralyſi &c. interdum diminuitur [illegible]

pore, ſæpe depravatur in aliis quibuſdam affectib.

39. Reſpectu membrorum tactu præditorum ſatis inſigne doloris Symptoma, conſiderationi [illegible] currit, de cujus natura & cauſis [illegible] ſentiarum diſquiſitio inſtituitur. || De cauſa doloris.

40. Non autem hic generaliter vocabulum doloris pro cujusq; voluptatis oppoſito [illegible] ſed ſolum pro triſti ſenſatione [illegible] tactus in corpore noſtro accidente.

41. [illegible] ſen-tit, quæ qualitates tactiles [illegible] ſecundæ conſertim [illegible] unde nullus fit dolor abſq; ſubita alteratione procedente. || Causa doloris.

42. Notandum tamen, quod per [illegible] non ſolum [illegible] fit intelligenda [illegible] & evidentius [illegible] qualitates vehementer [illegible] ſed etiam [illegible] ſubita alteratione primarum qualitatum [illegible].

43. *Eſt autem dolor in corpore noſtro multiplex, prout partes noſtræ non æqualiter ejuſdem tactus redditæ ſunt, in quibus enim exquiſitus eſt ſenſus tactus, in iis etiam vehementiſſimus dolor oriri poteſt; contra, quæ parum non ſentiunt, illæ quoq; dolore minus afficiuntur. Sic nervoſæ partes exquiſite ſentiunt, unde dolores ingentes interdum ſuſtinent, quod patet in pleuritide. contrà dentes reſpectu proprii corporis externi ſenſum habent obtuſum, quam ob cauſam exaſperati & refrigerati dolorem obtuſum patiuntur, ut apparet in* αἱμωδίᾳ.

44. *Inter ea, quæ exquiſite ſentiunt, eſt etiam ventriculus reſpectu orificii ſuperioris, quod nervos à cerebro maximè ſenſibiles copioſe recipit, quam ob cauſam famis animali ſubjectum eſt.*

Appetitus ventriculi læſio.

45. *Hujus Symptomata reſpectu ſenſus ſunt animalis* appetitus abolitus, vel diminutus, vel depravatus. *Aboleri poteſt, tum quod pereat ſuctionis ſenſus vitio nervorū vel cerebri, tum quod ſuctus non fiat, tum quod corpus non inaniatur. Diminuitur ubi dictæ cauſæ ſunt leviores. Depravatur denique, cum os ventriculi pravis humoribus imbutum eſt; item ratione ſimilitudinis interdum aliena appetit, ut patet in pica & malacia.* Vide Galenum lib. 1. de cauſ. Symp. cap. 7.

Tantum de cauſis Symptomatum externorum ſenſuum.

Diſputationum Medicarum
Nona.

DE CAVSIS SYMptomatum facultatis motivæ principis.

Reſpondente
GEORGIO TITS-HARDO, Sileſio.

THESIS I.

POſt cauſas ſymptomatum internorum ſenſuum declaratas, conſequens eſt ut videamus, quomodo facultas motiva ſuas patiatur noxas, & quibus ex cauſis variæ motus ſymptomata fiant. Continuatio.

2. Notandum verò, quod ea quæ motui voluntario accidunt, vel ſint naturæ opera, ſed coactæ ab aliqua cauſa præter naturam, ut ſternutatio, tuſſis, oſcitatio, pandiculatio & ſingultus: vel ſolius morbi, ut palpitatio, convulſio, reſolutioq́; vel deniq; amborum coeuntium, ut omnis torpor ac tremor. Galen. lib. 2. de cauſ. ſympt. cap. 1. Voluntarij motus accidentia in differentias [illegible].

3. Sternutatio eſt depravatus [illegible] motus cum vehementiſſima exſpiratione [illegible] nares erumpens, qui [illegible] ſa [illegible] capitis [illegible] Sternutatio.

[illegible]

voluntate à cauſa quadã mordace [illegible] anteriori parte coöperantibus thoracis [illegible] pitu muſculis. Galen. lib. 2. de cauſ. ſympt. cap. 4.

Tuſsis. 4. Tuſsis, quæ vehemens eſt efflatus [illegible] per fauces erumpens [illegible] à conſtrictione pulmonis & pectoris partium, quando vis expultrix à cauſa quadam vias reſpirationis intercipiente, humore videlicet affluxo vel affluente, ſive alio corpore obſtruente, aut aliena qualitate prima vel ſecunda ſpiritalibus organis accidente, irritatur. Galen. ibidem.

Oſcitatio. 5. Oſcitatio ſit, quando præter voluntatem moventur muſculi maxillam inferiorẽ aperientes ob halituoſa excrementa in ſpatiis eorum collecta quæ tanquã ſupervacaneũ quid naturali motu conatur expellere. Galen. 7. Aphor. com. 56.

Pandiculatio. 6. Quod ſi talia halituoſa excrementa colligantur in toto muſculoſo habitu, fit pandiculatio, ubi muſculi totius & extremitatũ præter voluntatẽ diſtenduntur, irritati ob ſenſum evaporantium excrementorũ expellendorũ, unde maxime à ſomno expergefacti hoc genus ſymptomatum patiuntur homines, utpote carnibus [illegible] excrementa ſentientes, tum [illegible], tum ob hujuſmodi motionum quietem. Gal. lib. 2. de cauſ. ſympt. cap. 5.

Singultus. 7. Singultus eſt motus pravus ventriculi convulſioni ſimilis, quo expellere conatur ea

quæ

qua ſuperiori ejus impoſita ſunt, eam ob cauſam, quod vis ejus expultrix à morbifica repletione, vel ictu, quod rarius accidit, incitetur, potiſſimum circa orificium ſuperius ad actionem pravam incitetur. Galen. lib. 3. cauſ. Sympt. cap.2.& lib. 6. aphoriſm.com.29.

8 Dicta ſymptomatis depravati motus, quæ ab ipſa natura per morbificam cauſam irritata proveniunt, meritò rigorem & horrorem annumeramus. Eſt autem Rigor propriè loquendo vibratio omniũ muſculorũ totius corporis, quæ oritur ab expultrice irritata à cauſa acri & mordaci per ſenſiles partes delata concurrente caloris nativi motu reciproco. Vide Galen.lib.3.de cauſ.ſympt.cap.5.&. 6. & lib.de tremore cap.6.& 7. — Rigor.

9. Vbi cauſæ dictæ ſunt leniores, non totus muſculoſus habitus conquaſſatur, ſed circa cutim ſolũ cũ ſenſu frigiditatis vibratio quædam percipitur, quã Horrorẽ dicũt Medici Gal. ibi. — Horror.

10 Vt autẽ alias ægrotantiũ natura plurimũ facit ad variationem ſymptomatũ, ita hic etiam Gal. ad ſenſũ hebetiorẽ vel magis exquiſitũ, ad corpus imbecillũ vel robuſtũ reſpiciendũ judicat. — Diſpoſitio ægrotantis variat ſymptomata.

11. Iã ſequitur ut inquiramus cauſas ſymptomatũ depravati motus, quæ ſoliꝰ ſunt morbi, ubi primũ Palpitatio ſeſe offert, quæ eſt motus depravatus ex dilatatione & ſubſidentia cõpoſitꝰ, in iis partib. quæ dilatationis ſũt idoneæ, oriens à vapore multo & craſſo celeriter per partẽ fluente — Palpitatio

Galen. lib. 2. de cauſ. ſympt. cap. 2. & lib. de tremore cap. 4. & 5.

Convulſio. 12. *Succedit* Convulſio, *qua* [illegible] *muſculi præter voluntatem* [illegible] *abbreviationis, quæ iysdem accidit propriè loquendo dupliciter, aut repletione nimia, aut exinanitione* Hipp. 6. Apho. 39. Galen. lib. 3. de loc. affect. cap. 5. & lib. 2. de cauſ. ſympt. cap. 2.

Varietas convulſionis. 13. *Prout autem alij atq; alij muſculi convelluntur, ita convulſio quoq; varia* [illegible] *retinuit: hinc* Τέτανος *vocatur* σπασμὸς, *quando fit juxta utramq; partem recta* [illegible] *ſio;* ὀπισθότονος *quâdo ad poſteriora* [illegible] ἐμπροσθότονος *quando ad anteriora* [illegible] *convulſio.*

14. *Ab hac convulſione propriè dicta diſtinguimus convulſivos motus, qui partim a morbifica diſpoſitione, partim quoq; robore facultatis fiunt, de quibus in ſequentibus agemus.*

Paralyſis. 15. *Accedimus igitur ad* Reſolutionem vel Paralyſin, *quâ motus voluntarius alicujus partis aboletur, propterea, quod ſpiritus animalis non influat, vel quod à cerebro non transmittatur, vel quod tranſmiſſus a muſculis non recipiatur.*

16. *Non transmittitur ſpiritus animalis interdum vitio cerebri, quod patet in magnis capitis vulneribus, in quibus partem oppoſitam paralyticam fieri videmus propterea, quod* [illegible]

Labor[illegible]

la[illegible] partem [illegible] deberi & inflam-
mationem [illegible], & ſana ſanitate
[illegible] nervorum ſubeat, qui nimium refri-
gerati, obſtructi, compreſſi, vel majoris [illegible]
patiente [illegible] cauſa eſſe [illegible].

17. Tran[illegible] animalis ſpiritus non recipitur, ubi muſculis ipſis morboſæ diſpoſitiones accidunt, quod maximè patet in paralyſi, quæ colicos dolores ſequitur, ubi motus voluntarius quarundam partium aboletur, non quod ipſi cerebrum vel nervi primario laborent, ſed quia materia morbifica mediantibus venis ab inteſtinis ad habitum muſculoſum naturæ conatu expulſa eſt, quod copioſius demonſtravimus. Exerc.5.de corp. hum.quæſt. 3.

Paralyſis, quæ colicos dolores ſequitur.

18. Hic obiter notandum, quod interdum ſenſus lædatur illæſo motu, & contrà motus illæſo ſenſu, vel in ijs partibus ubi diverſi ſunt nervi motorij à ſenſorijs, ut apparet in oculis, in quibus res plana eſt, vel in ijs membris in quibus unus idemq; nervus utriq; ſenſui videlicet & motui proſpicit, ubi motus abſq; ſenſu ſed non ſenſus abſq; motu lædi poteſt, propterea quod motus majorem, ſenſus minorem facultatis influxum requirat. Gal lib.1.de loc.aff. cap.6.& lib.1. de cauſ.ſympt.cap.5.

Quomodo ſenſus illæſo motu, & motus illæſo ſenſu lædatur.

19. Cæterum cum in Paralyſin frequenter Apoplexia terminetur, adeoq; nihil aliud, quã univerſalis paralyſis eſſe videatur, idcirco

[illegible]

bantur.

20. [illegible] tura & morbi [illegible] prouenientia [illegible]

Tremor

Tremor oritur, partim ab [illegible] ex [illegible] bili [illegible] interueniente, [illegible] partim [illegible] Gal. l. 2. de cauſ. ſympt. c. 2. l. de tremore. cap. 3.

21. *Grauatur autem facultas in parte quadam variis morbis, ut ſunt ſpiritu[illegible] ob cauſam labo[illegible] & quoſdam [illegible] virium oppreſſio, [illegible] frigida laborant [illegible] quemadmodum patet in ſenibus tremulis [illegible] obſtructio ſcapulæ, animi affectus calorem [illegible] principium ſemper reuocantes.*

Torpor laſsitudine ſpontanea.

22 *Huc etiam pertinet torpor, [illegible]* laſsitudine ſpontanea, *quæ eſt [illegible] membra vel tenſiua, quando [illegible] corporis mole tendi videtur [illegible] mordaci ſucco partibus [illegible] o, vel [illegible] contundi [illegible] ab humoribus co[illegible]*

[illegible] ut vult Galen. lib. 2. de caus. Sympt. cap. 3.

23. [illegible] quanquam [illegible] ad principes facultates [illegible] ad [illegible]

Læſiones facultatis principis.

24. Hujus ergo ratione ipſum cerebrum quod optime facultati principi proſpicit, ubi juſta temperatura propria ſubſtantiæ & apta partium ſuarum compoſitione præditum eſt. Contra vero cum intemperie, mala conformatio vel unitatis ſolutio præter naturã accidit, fieri non poteſt quin principes actiones diverſimode lædantur.

25. Fit autem hæc læſio vel ubi penitus abolentur facultates principes, ut apparet in Apoplexia, Epilepſia, Caro, Catoche, vel ubi diminuuntur ut patet in ἀνοίᾳ vel μωρώσει, memoria debilitate, lethargo, comate &c. vel ubi depravantur: quemadmodũ fit in phrenitide, paraphrenitide, Melancholia, Mania, lycanthropia, hydrophobia, vertigine & incubo.

Varietas ſymptomatum princip. facultatis.

26. Quoad ſymptomata principis actionis abolitæ, ab Apoplexia ſumimus initium, quæ principis operationis una cum privatione ſenſus & motus vehemente quodammodo reſpiratione, abolentur ſubito propter anguſtiã & oc-

Apoplexia.

ſtuſionem ventriculorum [illegible] *bri.* Gal.lib.3.de loc.aff.cap.10.

27. *Talis anguſtia vel fit compreſſione* [illegible] *ſpoſitione* φλεγμονώδει, *quando* [illegible] *plethorico corpore vaſa cerebri* [illegible] *turgentia ventriculi & meatus* [illegible] *tur: vel obſtructione, quæ plerumq; fit* [illegible] *re frigido & craſſo, ideoq; pituitoſo,* [illegible] *quam à melancholia.* V.G.6.aph [illegible]

Epilepſia. 28. Epilepſia *eſt ſymptoma* [illegible] *principis cum convulſivo motu* [illegible] *proveniens à partiali cerebri meatuum* [illegible] *ctione, vel coarctatione, quam materia* [illegible] *cans, imprimis aliena ſua qualitate* [illegible] *ad expulſionem irritante, producit.*

Carus. 29. Carus *malum Apoplexiæ vicinum eſt in quo principes facultates omnes cum ſenſu & motu abolentur, ſed reſpiratione manente* [illegible] *ſa, quam ob cauſam laborantes profundo* [illegible] *ſomno detineri videntur.* G.l.4.d.loc.aff.c.[illegible]

30. *Cauſa ſymptomatis ex anguſtia ventri-culorum anteriorum, quæ per obſtructionem* [illegible] *compreſſionem, vel etiam ratione exinanitionem per ſubſidentiam fieri poteſt.*

Catoche. 31. *Tandem* catoche vel catalepſis *eſt ſymptoma, quo laborantes abolitis actionibus* [illegible] *cum privatione ſenſus & motus* [illegible] *detinentur ea figura & conſtitutione; qua* [illegible] *piuntur. & oritur à frigida & ſicca* [illegible] *perie cum materia, principiū nervorum* [illegible]

gelidum aut viſcoſum ſic diuturnas ſomnolentias adducunt, Galen. cit. lib.

32. Sequuntur ſymptomata diminutæ facultatis principis, vbi primum ἄνοια, mentis ἄνοια.
& imaginationis privatio, ſequitur mentis ſtupor & ignavia, ac debilis memoria ſeſe offerunt. Mentis ſtupor.

33. Horum ſymptomatum ferè eadem cauſa, nimirum frigida cerebri intemperies vel ſimplex, vel cum humiditate aut ſiccitate: interdum quoq; cum materia, aut humida quæ pro diverſitate loci affecti diverſim, & memoriæ, ratiocinationis & imaginationis operationes labefactat. Gale. l. 3. de locis aff. c. 5.

34. Lethargus eſt ſymptoma diminutæ functionis principis, & externus ſenſibus cum inſigni dormiendi neceſſitate, qua qui corripiuntur, memoria obliviosi, difficulter ſentire & nec vocati nec punctii facile excitari, atq; excitati mox ſomno vicioſo opprimi ſolent. Galen. 3. de locis aff. cap. 7. Lethargus.

35. Cauſa huius eſt pituitoſus humor in cerebro putreſcens, unde lethargus ſemper cum febre continua lenta & ſymptomatica conjungitur.

36. Porro diminuuntur etiam principes actiones in Comate vel cataphora, id eſt maxima præter naturam in ſomnum propenſione, quam ob cauſam a quibuſdam ſenſus communis ſymptoma dicitur. Coma, vel cataphora.

[illegible] | [illegible] autem duplex, coma somnolentum [illegible] vigilans [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
Vigilans. | [illegible]
[illegible] | [illegible] *vigilando* [illegible] *vigilat.* Galen. com. 1. lib. [illegible] dem. lib 3 de loc. aff. cap. 5.

Pervigilia. | 58. *Opponitur his affectibus* pervigilia [illegible] *naturam, qua præsente nulla* [illegible] *inclinatio, oriens a nimia & perpetua* [illegible] *offensione ad organa sensuum* [illegible] *quam causæ præcedentibus contrariæ* [illegible] *ducunt.*

59. *Iam supersunt symptomata, in quibus* [illegible] *Actiones principes depravantur, ubi primum*

Phrenitis. | Phrenitis *sese offert, quæ proprie loquendo est delirium continuum cum febri acuta* [illegible] *calida cerebri intemperie cum inflammatione membranarum ejus per calidos succos* [illegible] *seu* [illegible] *producta.* Gal. l. 2. d. caus. symp. c. 7. & lib. 3 de loc. aff. cap. 7.

40. A phreni-

40. A phrenitide [illegible] paraphrenitis, [illegible] — *Paraphrenitis.*

Melancholia.

41. *Melancholia est delirium, sine febre, [illegible] cum timore & tristitia, producta semper ab intemperie frigida & sicca humoris vel vaporis melancholici cerebrum occupante, & spiritus animalium substantiam alterante.* Galen. lib. 3. de loc. aff. c. 7. Paulus l. 3. c. 14.

Differentia Melancholiae.

42. *Prout autem peccans materia sit vel solum in cerebro, vel in toto corpore [illegible], vel etiam ex exhalationibus vaporosis ex [illegible] partibus, hypochondriis potissimum, cerebro communicetur, ita* Melancholia *vel dicitur* primaria, vel ex consensu totius, vel hypochondriaca.

Mania.

43. *Cum* Melancholia *convenit* Mania, *quod sit etiam delirium absque febre, differt tamen [illegible] quod sit furor vel delirium cum audacia proveniens ab intemperie calida & sicca [illegible] quae fovetur ab humoribus [illegible].* Gal. lib. 2. de sympt. caus. cap. 7.

44. *Interdum per conſenſum* [illegible] *nem tale malum quoq; producitur* [illegible] *in* ardore uteri, *quem ſæpius* [illegible] *ror ſequitur. Quandoq; vehementi* [illegible] *objecti impreſſio proximioribus* [illegible] *utentibus ſimilem affectum producit* [illegible] *in* furore amatorio, *aut* amatorio [illegible] no.

uror uterinus

uror amatorius.

45. *Huc etiam cum principibus* [illegible] *referimus* Lycanthropiam, *qu*[illegible] *Maniæ ſpecies, quá homines in br*[illegible] *formatos eſſe ſtatuunt, ob principe*[illegible] *depravatas*, & hydrophobiam, [illegible] *ſpeciem, quam morſus venenatus r*[illegible] *introducit, in qua non tam ad* [illegible] *qualitates, quàm ad occultam venena*[illegible] *ſæ actionem reſpiciendum eſſe videtur.*

Lycanthropia.

Hydrophobia.

46. *Tandem ſuperſunt* Vertigo & [illegible] bus. Vertigo *eſt deceptio phantaſiæ,* [illegible] *quieta converti putatur, plerunq; cum* [illegible] *viſus & motricis facultis accidens, cujus* [illegible] *eſt inordinatus ſpirituum animalium* [illegible] *flatulentis vaporibus cerebri ventriculos* [illegible] *ctantibus.*

Vertigo.

47. *Oritur hoc malum interdum* [illegible] primariò *laborante, cum craſſus &* [illegible] *humor ipſum occupat, à quo vaporoſ*[illegible] *ab imbecilli calore reſolutus provenit* [illegible] *Apoplexiæ ſæpius eſt prodromus:* [illegible] *dem affecto* per conſenſum, [illegible]

[illegible] ma- [illegible] Ga- [illegible]

98. [illegible] *Incubus*, [illegible] dor- [illegible] ac ſuffocatione [illegible] a vapore magis [illegible] principium nervorum [illegible] circa ſpinalem medullam obſtruente. Incubus

Tantum de cauſis Symptomatum animalis operationis.

Diſputationum Medicarum Decima.

DE CAVSIS SYMptomatum vitalis & naturalis facultatis,

Reſpondente

ANTONIO KROSS, Dreſdenſi.

THESIS I.

PRæter animalem facultatem *dantur adhuc aliæ communiores* δυνάμεις, *a* Continuatio.

[illegible] *magis offensum* [illegible] Vitalis & Animalis [illegible] *respectu confuncte* [illegible] *in* [illegible] *ur ratione consideranda venient.*

[illegible] 12. *Est vero Vitalis propria* [illegible] *Motionis* [illegible] *virtute* [illegible] *perfectionis* [illegible] *libus, alias, in* [illegible] *propter perfectionem,* [illegible] *Vitalis momentum, ratione* [illegible] *partibus non perficiantur.*

[illegible] 13. [illegible] *Vitalis* [illegible] *perficere & absolvere* [illegible] *respiratione* [illegible] *quam animalem* [illegible] *de nonnullis* [illegible] *respirationum hic etiam* [illegible] *praepediuntur.*

[illegible] 14. *Est vero Vitalis facultas vel ad functionem abolita, ut apparet in Syncope; vel diminuta, ut in lipothymia; vel depravata, quod* [illegible] *in palpitatione &* [illegible] *deprehendimus.*

[illegible] 15. *Syncope est* [illegible] *facultas* [illegible] *provenien*[illegible] *Vitalis* [illegible] *tamen* [illegible] *Galen.* [illegible] cap. [illegible] & lib. 12. meth. [illegible]

[illegible] Vide Gal. [illegible] de loc. aff. [illegible]

7\. Hæ cauſæ [illegible] ſunt leviores, [illegible] accidit, quod [illegible]

8\. [illegible] Galeno [illegible] intelligendum.

Quemadmodum [illegible]

9\. Quemadmodum verò [illegible] Vitalis facultatis ad [illegible] Syncope & [illegible]

10\. Patet hinc cordis Palpitatione [illegible]

Palpitatio cordis.

11\. [illegible]

per ſe in cardiacis, vel ex conſenſu [illegible] partium [illegible] [illegible] halatum [illegible], Communi ge- Galen.lib.5.de loc.aff. cap. 2.

12. [illegible] depravatur Vitalis [illegible] affectibus, ubi pulſus cordis & [illegible] vel nimis augentur magnitudine, vel [illegible], aut penitus inequales redduntur, [illegible] modum hujus differentiæ plurimæ ſunt [illegible] manifeſtabiles.

[Margin: Læſio reſpirationis]

13. Non autem agit Vitalis abſque reſpiratione, quæ [illegible] ad ſenſum, diminuitur, aut depravatur, vel per conſenſum aliis partibus primario affectis, ut patet in Apoplexia, aliis capitis morbis, in febribus, in peripneumonia, in uteri ſuffocatione &c. Vel primario reſpirationis organis tantum laborantibus.

14. Hoc apparet in in dyſpnœa, aſthmate & orthopnœa, quorum cauſa communis eſt ſpiritualium inſtrumentorum anguſtia præter naturam, quæ pro ſua diverſitate diverſos hos affectus producere poteſt. Galen. lib. 1. de diff. reſp. cap. 11.

[Margin: Dyſpnæa]

[Margin: Aſthma]

[Margin: Orthopnœa]

15. Eſt enim dyſpnæa exigue denſa & crebra ſpiratio citra ſonum & anhelitum à leviori anguſtia bronchiorum genita: contra aſthma [illegible] a & denſa ſpiratio cum anhelitu & ſono: quod ſi accidat, ut non niſi [illegible] reſpirare poſſint, orthopnœa dicitur [illegible] quibus affectibus anguſtia [illegible]

ſpi-

ſpirituoſum & vehementem, Galen. cit. loco.

16. Fit autem [illegible] ... vel per [illegible] ... vel etiam [illegible] materia [illegible] ... vel [illegible] ſubſidentium à qualitate [illegible].

17. His conſideratis ad noſtras facultates naturales cognoſcendas nos convertimus. Eſt autem facultas naturalis, qua nutrimur, augemur & generamur, quapropter illius actiones primariæ ſunt, nutritio, augmentatio & generatio. Gal. lib. 1 de natur. fac. cap. 5. Læſio naturalium actionum.

18. Nutritionis & augmentationis ſymptomata maximè apparent in læſa attractione, retentione, concoctione & expulſione; cum enim nutritio, & per conſequens etiam augmentatio, fiat per converſionem alimenti in ſubſtantiam nutriti, cumque converſio abſque pluribus alterationibus fieri nequeat, ideo manifeſtum eſt læſis illis actionibus alimenti præparationi dicatis, ipſam nutritionem & augmentationem affici. Nutritio & augmentatio quomodo læditur.

19. Patet hoc in ventriculo, qui primæ concoctioni præeſt, ubi alimentum in chylum mutatur, in quo facultas attractrix, retentrix, concoctrix & expultrix vel abolentur, vel diminuuntur vel depravantur. Vide Gal. lib. 3. de ſympt. cauſ.

20. Abo-

[illegible] 20. Abolemur attractio, [illegible] in ventriculi [illegible] potest [illegible] [illegible]

21. [illegible] eſt vel refrigeratio [illegible] vel [illegible] calefactio, [illegible] [illegible] attrahunt [illegible] [illegible] [illegible] pra [illegible] vel ſenium.

22. [illegible] conformatione [illegible] [illegible] [illegible] organicos, [illegible] [illegible] poteſt: [illegible] non [illegible] [illegible] exulceratione, vel tumorum [illegible] [illegible] attractionis Symptoma [illegible] [illegible].

23. [illegible] minuitur eadem attractio, [illegible] ſunt leviores: depravatur quando non [illegible] fit attractio, quod [illegible] [illegible], in ſiti immenſa [illegible] per os inferius ventriculi [illegible] [illegible] ſymptomata pro ſui diverſitate [illegible] [illegible] o [illegible]ment

24. [illegible] aſſectis rectis fibris [illegible] [illegible] laborantibus omnibus [illegible] [illegible] afficitur [illegible] [illegible], iſdem [illegible] [illegible] in genere [illegible]

[illegible] vel [illegible] ab [illegible] alimentum, [illegible] aut [illegible] expulſione [illegible] dicitur [illegible]

25. [illegible] retentio & concoctionem [illegible] quæ [illegible] vel ob [illegible] intemperiem [illegible] frigidam, vel ob [illegible] ut [illegible] [illegible] in [illegible] ſic [illegible] depravatur [illegible] quando alimentum [illegible] in humorem p. n. corrumpitur.

26. Tandem cum alimentum [illegible] ſibi ſed [illegible] præparat, [illegible] facultatis expultricis ad inteſtina [illegible], ubi id quod laudabile eſt [illegible] meſeraicis trahitur à jecore, reliquum [illegible] quam inutile rejicitur.

27. Hæc expulſio [illegible], [illegible] vel depravatur ab [illegible] [illegible] — Læſio expulſionis

[illegible] neq; per ſuperiora [illegible] per inferio-
ra ventriculi expelli poſſunt.

28. Similes læſiones circa primam [illegible]
nem interdum accidunt, quando [illegible]
tione obiecti externi diverſimode in [illegible]
ctionibus impediuntur, ſed propriè [illegible]
eædem ſub numero Symptomatum à [illegible]
dependentium non continentur, cum non [illegible]
ter naturam, ſed ſecundum naturam [illegible]
conveniat, ut minus recte diſpoſito [illegible]
perationes ejus impediantur, unde [illegible]
Galenus [illegible] actiones [illegible]
[illegible] ſ[illegible]
[illegible] lib. 3. de cauſ. Sympt. cap. 2.

Læſiones ſecundæ coctionis & tertiæ.

29. Quemadmodum vero in prima [illegible]
ctione, quæ in ventriculo perficitur, tot [illegible]
tur Symptomata, ſic etiam in ſanguificatione
& in illa coctione, quæ ſingulis corporis parti-
bus convenit, inquiſitio facienda eſt. Galen.
dicto loco.

30. Nam quoad attractionem, ἀνάδοσιν
vel diſtributio chyli per meſeraicas ad hepar, &
ſanguinis diſtributio, per cavam venam in ſin-
gulas corporis partes reſpectu ſecundæ & ter-
tiæ concoctionis reſpondet; ſic etiam chylus re-
tinetur, concoquitur & ab excrementitiis par-
tibus ſeparatur, in jecore: ſanguis attractus et
retentus concoquitur ac purificatur in ſingulis
partibus, quæ nutriuntur.

31. Hic igitur eodem modo reſpectu [illegible]

[illegible] convulſivus & expulſiva [illegible] generari poſſunt; ſimul [illegible] partium [illegible] non ſimili [illegible] quam aſſimilare alimentum, diminuuntur [illegible].

32. Hinc ſi penitus læſa [illegible], quâ alimentum partibus ſubſtantiam mutatur, quæ vel [illegible] ad [illegible], vel diminuitur ἀτροφία, vel depravatur in κακοτροφίᾳ. V. Galen. l. 3. de cauſ. Sympt. cap. 2.

33. ἀτροφία fit imbecillitate facultatum inſervientium, quando alimentum vel non attrahitur, vel attractum non retinetur, vel retentum non concoquitur, vel etiam facultate excretrice commota cum inutilibus utilia ſimul externuntur. ἀτροφία.

34. Talis fruſtratio nutritionis vel unam quandam partem obſidet, cujus cauſa peculiare partis illius vitium eſt, vel totum, ubi cauſa plerumq; eſt viſceris alicujus nobilioris diſpoſitio p.n. quemadmodum apparet in phthiſi, in febri hectica &c.

35. κακοτροφία eſt vitioſa nutritio, quæ plerunq; ſequitur pravas facultatum actiones circa tranſmutationem alimenti; Cum enim ad optimã nutritionẽ vera requiratur aſſimilatio, quâ alimentum redditur ſimillimum parti, quam nutrire debet: idcirco ſequitur illam nutritionem depravatam eſſe, ubi id, quod ſimillimum eſt, non apponitur. κακοτροφία.

36. Quatenus igitur alimentum [illegible] obtinet alienam, eatenus a natura [illegible] quit, unde magnam vim habet e[illegible] partem immutandam, quam [illegible].

37. Ita pituitoſus ſanguis carnem [illegible] colorem, & ſimilem locuſtarum carni [illegible] quæ diſpoſitio λευκὴ græcis dicitur [illegible] ſuperficie corporis maculas excitat, q[illegible] albos vocant. Quod ſi admodum ex[illegible] toſus humor, fit interdum in toto anaſarca [illegible] parte œdema.

λευκή. Alphi albi. Anaſarca. Oedema.

38. Contrà melancholicus ſanguis carnem [illegible] nigredinem mutat, & in habitu corporis ele[illegible] phantiaſin, in ſuperficie vero alphos [illegible] producere poteſt.

Elephantiaſis. Alphi nigri.

39. Ita bilis flava commiſta cum ſanguine [illegible] totius habitu Icterum, in parte quadam Eryſi[illegible] pelata & herpetes generare ſolet: ſi eri[illegible] roſus humor, non juſto modo ſeparatus Aſcitem gignit, quatenus in abdominis capacitate [illegible] tinetur.

Icterus. Eryſipelas. Aſcites.

40. Ad hunc locum refer quoq; ſcabiem [illegible] minis generis, qua cutis externa diverſi[illegible] infecta conſpicitur, propter alimentum [illegible] rite præparatum, nec probè aſſimilatum.

Scabies.

41. Ita nutritionis Symptomata gener[illegible] ex quibus facile quilibet intelligit, [illegible] functio augmentativæ facultatis læd[illegible] ſertim cum hæc nutritionem in [illegible] ſemper præſupponat.

42. [illegible] quod augmenta-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Vide Gal. l.
1. de facult. natur. cap. 7.

43. [illegible] generatio, quæ ſtatuit per propagationem ſiliorū conſervatur, [illegible] conſideravimus conceptionē & partum [illegible].

Læſiones generationis.

44. Conceptio fieri nequit abſq; congreſſu maris & fœminæ recte diſpoſitis organis ad generationem inſervientibus, quam ob cauſam lædi poteſt eadem, vel quatenus membra ſeminis productioni [illegible] ſemen in utroq; ſexu non juſto modo producunt, vel quatenus eadem non habent adæquatam proportionem, aut alias morbis quibusdam vel in uno vel in utroq; ſexu conceptionem impedientibus afficiuntur.

Conceptio.

45. Hinc [illegible] conceptio, vel quando ſemen prolificum in utroq; aut altero ſexu non generatur, vel quando ſeminis prolifici non poteſt fieri juſta commiſtio & retentio.

46. Illud in mare & fœmina fieri poteſt ob debilitatem earum partium, quæ ſeminis præparationi proficiunt: hoc vero pendet in mare à mala conformatione membri κατ᾽ ἐξοχὴν ſic dicti: in fœmina vel ab utero morboſis diſpoſitionibus affecto, vel à cervice [illegible]

anguſtia ſæpius receptionem [illegible]
quemadmodum in non p[illegible]
47. Interdum à levioribus cauſ[illegible]
tur, vel difficilis redditur conceptio, [illegible]
depravatur, quando concipitur [illegible]
aut alius conceptus irritus, quod ſi[illegible]
riæ, quo natura à fine ſuo ab[illegible]
tur.
48. Huc etiam refer fœtus imbe[illegible]
quæ tam ex ſemine imperfectiori, quam [illegible]
teri morbis dependere poteſt.
Parturitio. 49. Non autem ſatis eſt, ut juſto [illegible]
conceptio, ſed opus eſt ut tandem fœt[illegible]
tum legitimum edatur in lucem: hujus [illegible]
nes ſunt abortus & difficilis partus.
Abortus. 50. Abortus eſt excluſio fœtus imm[illegible]
pter irritatam uteri expultricem pro[illegible]
Galen lib.3.de natur.fac. cap. 1[illegible]
51. Hæc irritatio expultricis vel pendet ab u-
tero, vel à fœtu.
52. Ab utero laborante vel primariò, vel per
conſenſum totius. Primariò quando a[illegible]
morbo quodam, ut eryſipelate, ſecundum Ga-
len.5.Apho. 43. Item in acetabulorum [illegible]-
core, Aph. 45. ibidem, item in nimia [illegible]
parvitate, ſecundum Hipp. lib. de ſuper
fœt.
53. Per conſenſum totius afficitur uterus [illegible]
abortus cauſa eſt, quando prægnans morb[illegible]
corripitur, qui in conſenſum trahunt [illegible]

& [illegible] expultricem [illegible]. Galen. lib. 5. Epidem. comm. 1. ſect. [illegible].

54. [illegible] ratione & interdum [illegible] quando [illegible] partus [illegible] ſunt, quemadmodum habet Galen. lib. 3. de nat. facult.

55. Eandem difficultas partus ſequitur, ubi fœtus maturus & completus non expellitur, eo modo quo debet, quod fieri poteſt ob impeditam & fruſtratam expulſionem, quæ venit à morbis uteri, ut ſunt [illegible], & partium aliarum anguſtia, & alii affectus, tum etiam à fœtus imbecillitate ſuam originem habere poteſt. Difficultas partus.

56. Hæc difficultas partus interdum tanta eſt, ut mater ſpe ſua penitus fruſtretur, ubi morbis extremis extrema remedia adhibentur, quã ob causã Cæſarea ſectio vel ὑστεροτομία inventa eſt, qua Medici non ſemel matri & fœtui ſine utriusque vitæ diſcrimine ſuccurrere didicerunt.

Tantum de cauſis Symptomatum actionis læſæ, ſuperſunt reliqua duo genera.

[illegible]
Diſputationum Medicarum
Volumine.

DE CAVSIS SYMptomatum qualitatis mutatæ, ac retentorum atq; excretorum præter naturam.

Reſpondente
CHRISTOPHORO BILIZERO, Sileſio.

THESIS I.

Continuatio.

ACtum ſuit de cauſis Symptomatum actionum læſæ, jam ſuperſunt reliqua duo genera, nimirum qualitas mutata & retentorum atque excretorum vitium.

Mutata qualitas.

2. Mutata qualitas, quæ ſenſibus externis ſubjicitur, a varijs diſpoſitionibus præter naturam oriri poteſt, quemadmodum apparebit, ubi reſpectu cuiusq; ſenſus conſideraverimus.

Reſpectu viſus.

3. Viſu percipitur color mutatus reſpectu totius in ictero; quando copioſa flava bilis a ſanguine non ſeparatur, & ita corporis ſuperficiem alieno colore flavo inficit; in Elephantiaſi, in hydrope, in lienis & jecoris indiſpoſitionibus &c. reſpectu partium [illegible] alieno colore ſubnigro inſignitur [illegible]

[illegible] de-
[illegible]

4. Auditus [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]

Reſpectu auditus.

5. Odoratus mutata qualitas eſt fœtor [illegible] & grauiolentus putridum & corrumpen-tis aliquam ſubſtan-, unde propter [illegible] aliquid putridum, halitus [illegible] eſt [illegible] vel, ni propter corruptos cibos in [illegible] ſæpius exhalant [illegible].

Reſpectu odoratus.

6. Guſtatus mutata qualitas eſt iucundum amarities ab effluſione bilis in [illegible] [illegible], propter humores ſalſos a capite deſtillantes [illegible] [illegible] [illegible] &c.

Reſpectu guſtatus.

7 Tandem circa tactum qualitas [illegible] tur, ubi corpus vel ſecundum totum vel ſecun-dum partem præter naturam calidius, frigidi-us, humidius, ſiccius, durius, aſperius &c. red-ditur, quæ mutatæ qualitates omnes huc per-tinent, quatenus ſenſibus in corporibus ægro-tantium deprehenduntur, & a variis morbis originem ſuam habere poſſunt.

Reſpectu tactus.

8. Vt autem ſenſibile proprium, ſic etiam [illegible] [illegible] per morbos diverſos in ſtatu p. n. [illegible] [illegible] pater in figura, quæ a ſta-tu naturali recedit, vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut reſpectu ſitus [illegible]

Excreta & retēta p. n.

9. *Sequitur* tertium genus ſymptoma-tum *circa retenta & excreta* [illegible] *quæ conſideratur dupliciter, vel reſpectu* [illegible] tius *ut communiter excerni vel retineri* [illegible], *vel* reſpectu quarundam partium [illegible] tum.

Sanguinis excretio.

10. *Inter contenta totum reſ*[illegible] *mum locum ſanguis obtinet, vit*[illegible] *partes omnes conſervantur &* [illegible] *de ſanguinis excretio toto genere p* [illegible] *& ab affectu venarum p. n. pr*[illegible] *pendet.*

ἀναστόμωσις.

11. *Eſt autem triplex* διάθεσις, *quâ* [illegible] *tur, ut ſanguinem retinere* [illegible] *aut:* ἀναστόμωσις, *quando vaſorum* [illegible] *aperiuntur, tum ob retentricis imbe*[illegible] *tum ob ſanguinis plenitudinem, tum* [illegible] *ejuſdem acrimoniam, vel alias qualit*[illegible] *enas, quibus expultrix irritari poteſt;* διαπή-

διαπήδησις.

δησις, *quando ſanguis inſtar ſudoris per tunicas rareſactas & attenuatas p.n tranſcolatur;* &

διαίρεσις.

διαίρεσις, *quando vas ipſum ſanguinem continens, exulceratione, eroſione, ruptura,* [illegible] *alias ob cauſas, diviſionem & unitatis ſolutionem patitur.* Galen, lib. 3. de cauſ. ſympt. cap 2.

12. *Hic excipiendus eſt ille ſanguinis fluxus qui criticus vocatur, & robore naturæ* [illegible] *tur, ut apparet in hæmorrhagia narium,* [illegible] *die critico bono morbos acutos interdum* [illegible]

re [illegible]. Galen. lib. 3. de caus. [illegible]

13. Iam ex menstruum [illegible], quæ [illegible] naturæ [illegible] nisi [illegible] naturalem [illegible] vel abolicatur vel diminuatur, vel depravatur.

Menstruus fluxus.

14. [illegible] fluxus menstrui in ſuppreſſione menſium, quando conſueto tempore fluxus hic non redit, idq; vel vitio totius corporis, ut patet in iis, quæ nimium ſunt graciles, nimium craſſæ, item in quibus ſanguis lentus & craſſus generatur, aut per loca non conſueta evacuatur, vel vitio uteri [illegible] duritiæ, denſitas, intemperies, tumor, anguſtia potiſſimum reſpectu vaſorum, & alii affectus evacuationem menſtruam ſupprimere poſſunt. Galen. l. de cauſ. ſympt. cap. 4.

Suppreſſio menſium.

15. Vbi cauſæ dictæ ſunt leviores, fit interdum fluxus menſtruus [illegible], cum non in quantitate debita menſes prodeunt. Depravatus autem dicitur hic fluxus vel reſpectu quantitatis, quando ultra conſuetum tempus purgatio menſtrua copioſè protrahitur, quod propter vaſa immodicè aperta, vel fracta poſt partus difficiles interdum accidere ſolet; vel reſpectu qualitatis, quando alia materia, quam ſanguis purus, egreditur, ut patet in fluore muliebri, qui [illegible] humores pra-

Depravatus fluxus menſtruus.

Fluor muliebris.

& retentrice ventriculi & inteſtinorum, propter earundem partium intemperiem frigidam, humidam, cum materia pituitoſa, atque propter ulcus levius, quo expultrix irritatur. Gal.lib.6.Aphor. com.1.

Cæliaca.

25. Cæliaca *differt à* Lienteria *ſecundum gradus, quia eſt tale profluvium, in quo leniter tranſmutata apparent aſſumpta, ubi facultas retentrix & concoctrix ventriculi & inteſtinorum non penitus abolentur, ſed admodum reſpectu ſuarum operationum diminuuntur à cauſis levioribus.*

Diarrhœa.

26. Diarrhœa *propriè eſt profluvium alimentorum corruptorum, vel etiam humorum utriusq; ſcilicet bilis, & pituitæ collectorum, vel aliunde confluentium in ventre ſine exulceratione, vel inflammatione: non rarò fluxum colliquativum denotat, cum humiditas alimentaria in febribus peſtilentialibus, aliisq; morbis vehementibus liquatur, & per alvum profluit.*

Dyſenteriæ.

27. Dyſenteria *communiter pro omni ſanguinolento fluxu alui accipitur: eſt, vel propriè dicta, vel notha. Propriè dicta dyſenteria eſt cruenta dejectio frequens cum dolore ventris, cujus cauſa eſt exulceratio inteſtinorum.* Gal.lib.3.de ſympt.cauſ. cap. 2, lib. 6 de loc.aff.cap.2.

Nothæ dyſenteriæ.

28. Nothæ dyſenteriæ *tres numerantur ſpecies. Prima eſt in qua ſanguis purus per*

[illegible] emulcitur, præterea quod ſola [illegible] patet. Secunda vocatur [illegible], qua [illegible] Lavacro carnium ablutarum ſimilis, [illegible] illitatem dejicitur. Tertia [illegible], ſupereſt, qua ſanguis nigrior ac ſplēdens rejicitur, propterea quod concoctus in jecore non diſtribuitur per corpus, ſed ibidem [illegible] redditus, à natura rurſus ad inteſtina pellitur. Gal.l.3.d.cauſ.ſymp.c.2.

29. Cum dyſenteria propriè dicta convenit quodammodo Teneſmus, propterea quod ſit etiam egerendi cupiditas ab ulcere inteſtinorum proveniens: differt tamen ab eâdem, quatenus Teneſmus tantum ab ulcere inteſtini recti, cum maximo conatu egerendi, ſed paucis excretis ſubſequentibus oriri ſolet, Galen. 6. de loc. aff. c. cit. Teneſmus.

30. Generantur inſuper in inteſtinis frequenter vermes & flatus, qui interdum per os, interdum per alvum erumpunt, & ad excreta p.n. mutata transferuntur. Vermes. Flatus.

31. Præter dicta contenta totum quoque reſpicit urina & ſudor, quapropter conſequens eſt, ut conſideremus urinæ ſuppreſſionem, dyſuriam, ſtranguriam, mictum involuntarium, diabeten, mictionem cruentam, vel purulentam, & ſudorem immodicum.

32. Vrinæ ſuppreſsio vel ἰσχουρία eſt Symptoma, quo urina penitus reddi nequit, ob Vrinæ ſuppreſsio.

anguſtia ſæpius receptionem [illegible] *quemadmodum in non perforatis* [illegible]

47. *Interdum à levioribus cauſis* [illegible]*tur, vel difficilis redditur conceptio,* [illegible] *depravatur, quando concipitur mola,* [illegible] *aut alius conceptus irritus, quod fit vitio* [illegible]*riæ, quo natura à fine ſuo aberrare* [illegible]*tur.*

48. *Huc etiam refer fœtus imbecillitatem, quæ tam ex ſemine imperfectiori, quam ex* [illegible]*teri morbis dependere poteſt.*

Parturitio. 49. *Non autem ſatis eſt, ut juſto modo* [illegible] *conceptio, ſed opus eſt ut tandem fœtus per* [illegible]*tum legitimum edatur in lucem: hujus* [illegible]*nes ſunt abortus & difficilis partus.*

Abortus. 50. *Abortus eſt excluſio fœtus immaturi* [illegible]*pter irritatam uteri expultricem pro*[illegible] Galen lib. 3. de natur. fac. cap. 12.

51. *Hæc irritatio expultricis vel pendet ab* [illegible]*tero, vel à fœtu.*

52. *Ab utero laborante vel primariò, vel per conſenſum totius. Primariò quando affi*[illegible] *morbo quodam, ut eryſipelate, ſecundum* [illegible]len. 5. *Apho.* 43. *Item in acetabulorum* [illegible] *core,* Aph. 45. ibidem, *item in nimia* [illegible] *parvitate, ſecundum* Hipp. lib. de ſuper-fœt.

53. *Per conſenſum totius afficitur uterus* [illegible] *abortus cauſa eſt, quando prægnans morbo* [illegible] *corripitur, qui in conſenſum trahunt* [illegible]

[illegible] expulſionem [illegible]. Galen. lib. 5. Epidem com. 7. ſect. 2.

54. [illegible] abortus, quando [illegible] ſolet, quemadmodum habet Galen. lib. 3. de nat. facult.

55. Tandem difficultas partus ſupereſt, ubi fœtus maturus & completus non expellitur, eo modo quo debet, quod fieri poteſt ob impeditam & fruſtratam expulſionem, quæ tum à morbis uteri, ut ſunt nimia ſiccitas, [illegible] & partium aliarum anguſtia, & alij affectus, tum etiam à fœtus imbecillitate ſuam originem habere poteſt. Difficultas partus.

56. Hæc difficultas partus interdum tanta eſt, ut mater ſpe ſua penitus fruſtretur, ubi morbis extremis extrema remedia adhibentur, quã ob causã Cæſarea ſectio vel ὑστεροτομία invẽta eſt, qua Medici non ſemel matri & fœtui ſine utriusque vitæ diſcrimine ſuccurrere didicerunt.

Tantum de cauſis Symptomatum actionis læſæ, ſuperſunt reliqua duo genera.

[illegible]

Diſputationum Medicarum Undecima.

DE CAVSIS SYMptomatum qualitatis mutatæ, ac retentorum atq; excretorum præter naturam.

Reſpondente

CHRISTOPHORO BILIZERO, Sileſio.

THESIS I.

Continuatio. ACtum fuit de cauſis Symptomatum functionis læſæ; jam ſuperſunt reliqua duo genera, nimirum qualitas mutata & retentorum atque excretorum vitium.

Mutata qualitas. 2. *Mutata qualitas, quæ ſenſibus externis ſubjicitur, à varijs diſpoſitionibus præter naturam oriri poteſt, quemadmodum apparebit, ubi reſpectu cuiusq; ſenſus conſiderabitur.*

Reſpectu viſus. 3. Viſu *percipitur color mutatus* reſpectu totius in Ictero, *quando copioſa flava bilis à ſanguine non ſeparatur, & ita corporis ſuperficiem alieno colore flavo inficit : in* Elephantiaſi, *in* hydrope, *in lienis & jecoris intemperatatibus* : *&c.* reſpectu partium *lingua alieno colore ſubnigro inficitur* [illegible]

[illegible]

[illegible]

4. [illegible] Reſpectu auditus.

[illegible]

5. [illegible] o- Reſpectu oduratus.
mnis & gra[illegible] p[illegible] aliquo-
nis alicuius [illegible], unde propter [illegible]
[illegible] putridum, halitus phthiſicorum eſt gra-
veolens; propter corruptos cibos in ventriculo
ſæpius exhalant ructus nidoroſi.

6. Guſtatus mutata qualitas eſt interdum Reſpectu guſtatus.
amarities ab effuſione bilis in febribus [illegible],
propter humores ſalſos à capite defluentes, a-
crimonia ob defluxionis acredinem &c.

7. Tandem circa tactum qualitates mutan- Reſpectu tactus.
tur, ubi corpus vel ſecundum totum, vel ſecun-
dum partem præter naturam calidius, frigidi-
us, humidius, ſiccius, durius, aſperius &c. red-
ditur, quæ mutatæ qualitates omnes huc per-
tinent, quatenus ſenſibus in corporibus ægro-
tantium deprehenduntur, & à variis morbis
originem ſuam habere poſſunt.

8. Vt autem ſenſibile proprium, ſic etiã commu-
nia per morbos diverſos in ſtatũ p.n. trãſmuta-
ri [illegible] modũ patet in figura, quæ a ſta-
tu naturali [illegible] particulis vel immodicè re-
pletis aut [illegible], aut reſpectu ſitus tralat[illegible]

Excreta & retenta p. n.

9. *Sequitur tertium genus* [illegible] *tum circa retenta & excreta* [illegible] *quæ conſideratur dupliciter vel reſpectu* [illegible] *tius ut communiter* [illegible] *vel* [illegible], *vel* reſpectu quarundam partium [illegible] tum.

Sanguinis excretio

10. *Inter contenta totum re*[illegible] *mum locum ſanguis obtinet, vitæ* [illegible] *partes omnes conſervantur & nut*[illegible] *de ſanguinis excretio toto genere p* [illegible] *& ab affectu venarum p. n. proxime* [illegible] *pendet.*

11 *Eſt autem triplex* διάθεσις, *qua* [illegible] [illegible]*antur, ut ſanguinem retinere* [illegible]

ἀναστόμωσις.

ant : ἀναστόμωσις, *quando vaſorum* [illegible] *aperiuntur, tum ob retentricis imbecillitatem, tum ob ſanguinis plenitudinem, tum* [illegible] *ejusdem acrimoniam, vel alias qualitates* [illegible]

διαπήδησις.

enas, quibus expultrix irritari poteſt διαπήδησις, *quando ſanguis inſtar ſudoris per tunicas rareſactas & attenuatas p. n tranſcolatur* [illegible]

διαίρεσις.

διαίρεσις, *quando vas ipſum ſanguinem continens, exulceratione, eroſione, ruptura, vel alias ob cauſas, diviſionem & unitatis ſolutionem patitur.* Galen, lib. 3. de cauſ. ſympt. cap 2.

12. *Hic excipiendus eſt ille ſanguinis* [illegible] *qui criticus vocatur, & robore naturæ* [illegible] *ter, ut apparet in hæmorrhagia* [illegible] *die critico bono morbos acutos* [illegible]

re conſervat. Galen. lib. 3. de criſib. cap. 11.

13. Iam & menſtruus fluxus ſanguinis, qui mulieribus ex ſingulari providentia naturæ κατὰ φύσιν convenit, in præſenti ſymptomatibus dici nequit, niſi modum naturalem tranſcendat, & vel aboleatur vel diminuatur, vel depravetur. Menſtruus fluxus.

14. Aboletur fluxus menſtruus in ſuppreſſione menſium p. n. quando conſueto tempore fluxus hic non redit, idq; vel vitio totius corporis, ut patet in iis, quæ nimium ſunt graciles, nimium craſſæ, item in quibus ſanguis lentus & craſſus generatur, aut per loca non conſueta evacuatur. vel vitio uteri, cujus durities, denſitas, intemperies, tumor, anguſtia potiſſimum reſpectu vaſorum, & alii affectus evacuationem menſtruam ſupprimere poſſunt. Galen. l. de cauſ. ſympt. cap. 4. Suppreſſio menſium.

15. Ubi cauſæ dictæ ſunt leviores, fit interdum fluxus menſtruus diminutus, cum non in quantitate debita menſes prodeunt. Depravatus autem dicitur hic fluxus vel reſpectu quantitatis, quando ultra conſuetum tempus purgatio menſtrua copiosè protrahitur, quod propter vaſa immodicè aperta, vel fracta poſt partus difficiles interdum accidere ſolet: vel reſpectu qualitatis, quando alia materia, quàm ſanguis purus, egreditur, ut patet in fluore muliebri, qui ſequitur humores pra- Depravatio fluxus menſtrui. Fluor muliebris.

ros in corpore abundantes [illegible]

Menſium ſtillicidium

[illegible] extremitur, [illegible] in menſium [illegible]
[illegible] d [illegible] cum dolore, quod [illegible]
uteri angu[illegible] vel alias [illegible]
[illegible]. Poſt ſanguinis evacuationem [illegible]

Vomitus.

[illegible] præter naturam contenta [illegible]
[illegible]tur per os ſuperius vomitu, [illegible]
ravata expultrice ventriculi irritat[illegible],
[illegible]eriæ contentæ quantitate gravante, [illegible]
[illegible] qualitate mordaci, aut alien[illegible]
G. [illegible] de ſympt.cauſ. cap. [illegible] lib. [illegible]
natur.facul.cap.5.

1[illegible]. *[illegible] totus ventriculus reſpectu [illegible]*
[illegible] afficitur, & materiam mo[illegible]

Cholera.

lum vomitu, ſed etiam dejectione expel[illegible]
lera oritur, frequenter à bile, non rarò [illegible]
ab aliorum humorum & contentorum [illegible]
pte[illegible] atq; noxa trahens originem. Galen. [illegible] de
ſympt.cauſ.c.1.

I[illegible]eſtinorũ contenta.

[illegible]. *Cum contentis ventriculi meritò [illegible]*
[illegible]tur etiam illa, quæ ſunt in inte[illegible]
rum dejectio magis naturalis eſt, utp[illegible]
ſ[illegible]undum naturam conſtituta quoti[illegible]
[illegible] indigent.

9. *Hujus reſpectu conſiderantur [illegible]*
[illegible] ejuſdem aſtrictio, & profluvium.

[illegible] ſupprimitur, quan[illegible]
[illegible], quæ rejici debent [illegible]
[illegible] quod maxime appar[illegible] in Ileo [illegible]
[illegible] gravißimus & rebell[illegible]

[illegible]
lib. 6. de loc. aff. cap. 2. lib. 3. de cauſ. ſympt. cap. 6.

21. E[illegible] aſtringitur ubi quotidianæ dejectiones impediuntur & cum difficultate fiunt. quandoquidem hoc teſtatur experientia in ſolitis doloribus, qui fiunt in inteſtino pleniori, propter humores craſſos, pituitoſos, acres, vel mordaces ibidem retentos, item propter flatus, vel etiam dicti inteſtini inflammationes. Gal. de loc. aff. loc. citato. Colici dolores.

22. Huc pertinent omnes affectus præter naturam, in quibus alvus cohibetur, & excretio contentorum impeditur, ita ut dejectiones vel nullæ, vel paucæ, vel tardæ, vel difficiles oriantur.

23. Ut autem ſymptoma oritur, quando p[illegible] n. alvus cohibetur, ita ejuſdem profluvium [illegible]um improbatur, quod non uno & eodem modo accidit, quia differentia multiplex ſeſe offert, cum huc pertineant lienteria, cæliaca, diarrhæa, dyſenteria, & teneſmus, de quibus omnibus in ſpecie agendum.

24. Lienteria alias lævitas inteſtinorũ, eſt alvi profluvium non tranſmutatorum alimentorum, quod oritur ab abolita retentrice, Lienteria.

& re-

& retentrice ventriculi & [illegible] pter earundem partium [illegible] dam, humidari, cum materia [illegible] propter ulcus levius, quo expul[illegible] Gal.lib.6.Aphor. com.1.

Cæliaca.

25. Cæliaca differt à Lienteria [illegible] gradus, quia eſt tale profluvium, in quo [illegible] ter tranſmutata apparent aſſumpta, [illegible] retentrix & concoctrix ventriculi & [illegible] rum non penitus abolentur, ſed ad[illegible] ſpectu ſuarum operationum dim[illegible] cauſis levioribus.

Diarrhœa.

26. Diarrhœa propriè eſt proflu[illegible] mentorum corruptorum, vel etiam [illegible] utriusq; ſcilicet bilis, & pituitæ col[illegible] vel aliunde confluentium in ventre ſine [illegible] ceratione, vel inflammatione: non raro [illegible] colliquativum denotat, cum humidit[illegible] mentaria in febribus peſtilentialibus, [illegible] morbis vehementibus liquatur, & per [illegible] profluit.

Dyſenteria.

27. Dyſenteria communiter pro omni ſan-guinolento fluxu alui accipitur: eſt[illegible] priè dicta, vel notha. Propriè dicta d[illegible] eſt cruenta dejectio frequens cum d[illegible] tris, cujus cauſa eſt exulceratio int[illegible] Gal.lib.3. de ſympt.cauſ. cap. 2, lib. 6. de loc.aff.cap.2.

Nothæ dyſenteriæ.

28. Nothæ dyſenteriæ tres numera[illegible] ſpecies. Prima eſt in qua ſangu[illegible]

cuitas quædam emittitur, propterea quod ſola quantitate peccet. Secunda vocatur illa, quæ ſordidum aliquid [illegible] ſimul, ab hepatis imbecillitate deducitur. Tertia denique, ſuperest, quæ ſanguinem purum ac ſi[illegible]ſtrat cruentum, propterea quod concoctus in jecore non diſtribuatur per corpus, ſed ibidem aduſtione mordax redditus, natura rurſus ad inteſtina pellitur. Gal. l. 3. de cauſ. ſymp. c. 2.

29. *Cum dyſenteria propriè dicta convenit quodammodo* Teneſmus, *propterea quod ſit etiam egerendi cupiditas ab ulcere inteſtinorum proveniens: differt tamen ab eâdem, quatenus Teneſmus tantum ab ulcere inteſtini recti, cum maximo conatu egerendi, ſed paucis excretis ſubſequentibus oriri ſolet,* Galen. 6. de loc. aff. c. cit. — Teneſmus.

30. *Generantur inſuper in inteſtinis frequenter* vermes & flatus, *qui interdum per os, interdum per alvum erumpunt, & ad excreta p.n. mutata transferuntur.* — Vermes. Flatus.

31. *Præter dicta contenta totum quoque reſpicit* urina & ſudor, *quapropter conſequens eſt, ut conſideremus* urinæ ſuppreſſionem, dyſuriam, ſtranguriam, mictum involuntarium, diabeten, mictionem cruentam, vel purulentam, & ſudorem immodicum.

32. *Vrinæ ſuppreſsio vel ἰσχουρία eſt Symptoma, quo urina penitus retenta nequit ob* — Vrinæ ſuppreſsio.

[illegible] [illegible] paſſionem, vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tumore [illegible] [illegible] ſanguine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel propter [illegible] veſicæ [illegible] [illegible] repletum & exceſſum, quo veſica [illegible] [illegible] læditur, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tur, G[illegible]l. lib. 1. de [illegible], cap. [illegible]. & [illegible] ejusdem operis, cap. 4.

22. *Ab hac* ἰσχουρία *propriè dicta [illegible] [illegible] urinæ [illegible], quæ fit renibus vel ureteribus [illegible] [illegible], veſica ſeroſo [illegible] humore [illegible] impropriè quidam [illegible] [illegible] [illegible] quod alius affectus [illegible] [illegible] [illegible] veſica [illegible] [illegible] [illegible] urinæ [illegible]* Gal. lib. 3 de cauſ. ſympt. cap. [illegible].

Dyſuria

[illegible] *[illegible] cauſæ ſunt leviores, [illegible] [illegible]* [illegible]m, *ubi tempore convenienti [illegible] [illegible] motu vel dolore [illegible] [illegible] quorum [illegible] ob intemperiem frigidam, [illegible] [illegible] obſtructionem, aut craſſos & viſcidos [illegible] urinæ permixtos fieri poteſt; hoc [illegible] propter inflammationem, abſceſſum, exulcerationem, ſpiritum flatuoſum, aut inæqualem veſicæ temperiem [illegible]*, Gal. lib. 7 aphor. com. 48.

[illegible] [illegible]

[illegible] *[illegible] tempore non convenienti [illegible] [illegible] [illegible] urina prodeat, [illegible] [illegible]*, vel ſtranguria *[illegible] [illegible]* Galen. lib 3. de cauſ. ſympt. *[illegible] [illegible] veſicæ, vel ob acre [illegible] [illegible]*

Digitized by Google

[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. Vid. lib. [illegible] Aph. com. 16. lib. [illegible] com. [illegible]

36. Mictio [illegible] difficilibus excretionibus opponitur mictus involuntarius, & diabetes, in quibus excretio urinæ depravatur. Eſt autem mictus involuntarius urinæ excretio [illegible] præter voluntatem, propter muſculi ſphincteris [illegible] veſicæ claudentis reſolutionem, quod accidit frequenter poſt [illegible] refrigerationem, ictum, caſum, partium [illegible]. Ubi propter mollitiem & laxitatem imbecillior eſt actio hujus muſculi, dormientes ſolum urinæ excretione ſe polluunt, ut patet in pueris quibuſdam humidioris naturæ. Mictus involuntarius.

37. Diabetes eſt celerrima & copioſa mictio eorum, quæ bibuntur non transmutatorum in ſubſtantia, conjuncta cum ſiti valida, cujus cauſa eſt attractio renũ depravata, cũ retentione debilitata, propter intemperiem calidam excedentem Galen. lib. 6. de loc. aff. cap 3. Diabetes.

38. Cum diabete quandam cognationem habet urinæ profluvium quod ſit ex colliquatione totius corporis, vel ſuccorum in [illegible] humiditatem p. n. tranſmutatur. Gal. lib. [illegible] de cauſ. ſympt cap 2. Urinæ profluvium.

39. Tandem huc etiam pertinet cruenta & purulenta mictio, cum ſanguis præter- Cruenta & purulenta mictio.

[illegible]

venas apertas, aut pus propter [illegible] *illarum partium, per quas transit* [illegible] *cum urina miſcentur & excernuntur.*

Sudor immodicus. 40. *Denique* Sudor immodicus [illegible] *etiam excrementum eſt p.n.& fit* [illegible] *corporis raritatem, & retentricis* [illegible] *tem, interdum ob excrementorum* [illegible] *tiam, interdum ob ejus quod evacuatur* [illegible] *tatem.* Gal.cit.loc.

41. *Hactenus excreta & retenta totius* [illegible] *pus reſpicientia conſideravimus. Supereſt* [illegible] *videamus quædam excreta & retenta* [illegible] *dam partium, ut ſunt,* catharrus, gravedo, raucedo, &c. Lactis abundantia, defectus, ſeminis excreti diminutio & depravatio, *de quibus omnibus adhuc ſigillatim agendum.*

Catarrhus. 42. Catarrhus *propriè loquendo eſt* [illegible] *xus humoris excrementitij à capite, in partes ſubiectas, cujus cauſa eſt alteratrix cerebri debilitata, quam producunt nimium frigus, ardor ſolis, & ea quæ caput replere poſſunt.* Gal. lib.3.de cauſ. ſympt. cap. 4.

43. *Cæterum ubi ad os excrementum defluit, nomine generis* diſtillatio *vocatur: ſi ad nares,* gravedo, vel coryza *: ſi ad fauces* raucedo *dicitur: ſi ad gurgulionem* vuulæ prolongationem *: ſi ad oculos,* Epiphoram catarrhalem *: ſi ad glandulas oris* [illegible]*tur,* amygdalas & pariſthmia [illegible]

Deſtillatio. Gravedo. Vuulæ prolongatio. Epiphora catarrhalis. Amygdala pariſthmia

[illegible]

44. [illegible] ad calcem, [illegible], ventrem, & [illegible], ubi tamen [illegible] vindicant.

45. Ad singularia contenta partium quarundam [illegible] etiam lac mammarum, quod peccat [illegible] abundantiâ ſua, quâ mammæ [illegible] replentur, atque [illegible], extenduntur, ut copiam ejus [illegible], quam conſequenter mammarum inflammatio, & tandem θρόμβωσις lactis [illegible].

46. Oritur hæc lactis abundantia frequenter in puerperis, primis diebus poſt partum; quia tunc temporis copioſius ſanguis ἀθρόως ad mammas mittitur, nec admodum ſuctione ſufficienti abſumitur. Lactis abundantia.

47. Opponitur huic lactis defectus, cujus cauſa eſt intemperies ſicca vel totius, vel mammillarum, ubi materia lactis vel reſpectu totius deficit, vel ab ipſis mammis non attrahitur. Lactis defectus.

48. Tandem ad ſeminis excretionem accedimus, quæ diminuitur in imbecillitate membrorum ſpermaticorum, tam ſemen generantium, quàm eorum, quæ ad ejusdem legitimam excretionem faciunt. Seminis excretio diminutur.

49. Depravatur eadem in gonorrhœa, cum præter voluntatem ſemen excernitur, vel cum pudendi tenſione, ſive priapiſmo, vel Gonorrhœa.

abſq; tenſione, quarum quælibet oritur ab intemperie partium ſpermaticarum, & ſeminis tenuitate & acrimonia. Gal. 3. de ſymp. cauſ. cap. 4.

Gonorrhœa. 50. Sic intemperies calida ſemen vehementer attrahit, attenuat, acuit & expulſionem irritat, non ſine membri tenſione, unde gonorrhœa cum priapiſmo: contra frigida humida vim retentricem debilitat, unde gonorrhœa ſine priapiſmo.

Gonorrhœa. 51. Interdum ulcera lues venereæ partibus genitalibus accidunt, & gonorrhœam gallicam producunt, ubi ſemen graveolens, corruptum, & putridum excernitur.

Hactenus cauſas Symptomatum plerumque inquiſivimus: ideoq; hîc acquieſcimus, & Pathologicis exercitationibus finem imponimus.

[illegible]

[illegible] Medicarum [illegible]

DE DOCTRINA SIgnorum in genere, & de ſignis diagnoſticis inſalubribus in ſpecie.

Reſpondente

M. JOH. JOACHIMO ANOMAEO Auſtriaco.

THESIS I.

CVm ſignorum doctrinâ ſublatâ totius Medicinæ fundamenta corruere videantur, meritò poſt Pathologiam *abſolutam ad tertiam Medicinæ partem, videlicet σημειωτικὴν accedimus.* Continuatio.

2. Dicitur autem ſignum quaſi rei alicuius ſignificativum & generaliter loquendo Medicis nihil eſt aliud, quàm conceptus quidam mentalis, quo ignotum quiddam ex noto in operatione Medicâ colligitur. Quid ſit ſignum.

3. Per notum verò illud intelligimus, quod citius in ſenſus incurrit, ut ſunt effecta & cauſæ remotæ, quamobrem σημεῖον à τεκμηρίῳ diſtinguitur, præſertim cùm hoc ex demonſtratione dependeat, illud minimè. Gal. lib. 1 de victus rat. in acut. com. 2. & 3. progn. com. 29.

Tria genera ſignorum Medicorum.

4. *Porrò cum ſignum ſit* [illegible] *conſtat tria eſſe ſolùm genera ſignorum Medicorum, videlicet ut ſint ſigna* [illegible] *brem indicantia, ſigna ſtatum* [illegible] *terminantia, & ſigna ſtatum* [illegible] *teſtantia, quapropter Salubria* [illegible] *& neutra vocantur.* Gal lib. artis cap. [illegible]

Morboſa ſigna triplicia.

5. *Omiſſis autem ſignis ſalubribus &* [illegible] *tris, qua maximè ex prioribus diſputat* [illegible] *intelliguntur in præſentiarum ad* [illegible] *ctationem accedimus, quæ morboſam* [illegible] *corporis conſtitutionem declarant, &* [illegible] vel præſentem *ſtatum indicant, ut* [illegible] διαγνωστικὰ, vel futurum *determinant* [illegible] προγνωστικὰ; *vel etiam* præteritum [illegible] *ciunt, ut ſunt* ἀναμνηστικὰ. Gal. citat. loc.

Signa inſeparabilia pathognomonica.

6. *Hæc ſigna inſalubria vel cum* [illegible] *ſentialem habent cohærentiam, & di*[illegible] *ſeparabilia, ſeu pathognomica, quia mo*[illegible] *neceſſitate comitantur: vel ſunt communia* [illegible] *ſeparabilia, quæ* συνεδρεύοντα *dici poſſunt, quorum coh*[illegible]*rentia cum morbis non eſt omni*[illegible]*no neceſſaria, ut ſunt omnia ſuperveni*[illegible]

Signa communia, συνεδρεύοντα.

Gal. lib. de conſt. ar. cap. 15. lib. 3. Epidem. com. 3. tex 34. lib. 1. Aph. c. 12.

Diagnoſtica.

7. *Cum vero ante omnia præſentis conſtitu*[illegible] *morbificæ naturæ ſit intelligenda,* [illegible] *ab* [illegible] *ſignis inſalubribus, quæ* [illegible] *tum demonſtrant, adeoq; diagnoſtica vocantur, initium facimus.*

8. [illegible] *videlicet* [illegible] [illegible] *naturam* [illegible] [illegible] *peculiaria* [illegible] *ſub ſenſus* [illegible] *percipiantur.*

9. *Non tamen hæc duo ſignorum genera ſufficere videntur, cum etiam* [illegible] *tionem varia* [illegible] [illegible] *tium humani corporis* [illegible] Galen. 1 de locis aff. cap. 1. [illegible] *runt genera ſignorum* διαγνωστικῶν*, videlicet, quæ* reſpiciunt partem affectam, *quæ* ipſum morbum oſtendunt, *& quæ* [illegible] bi cauſam inveſtigant. — Diagnoſtica quæ tria. [illegible]

10. *Inprimis* [illegible] *à* ſignis affectæ partis *quæ deducuntur à quinq; fontibus*, *nimirum* ab actione læſa, ab excretis, a poſitu vel ſitu, a doloris proprietate, & a propriis accidentibus. Galen. lib. 1. de loc. aff. cap. 5. lib. 2. cap. [illegible] lib. 3. cap. 1. — Signorum partis affectæ fontes.

11. Actio læſa *merito primum locum obtinet, cum in indicanda parte affecta tale ſit ſignum, ut* Galenus *affirmet, ſe reliquis abſentibus hoc uno contentum eſſe poſſe: & merito, cum actio nulla lædi poſſit, niſi pars illa, per quam efficitur, aliquid aut per ſe aut per accidens patiatur.* — Actio læſa.

12. Prout autem actiones in corpore [illegible] diverſæ ſunt, quemadmodum [illegible] patet, ita e[illegible] partes quoque diverſ[illegible] principales vel inſervientes, animalibus, vitalibus, vel naturalibus functionibus præficiuntur affectas eſſe indicant.

Excretum. 13. Præter actionem læſam partem affectam denotat etiam excretum, [illegible] fieri poteſt: vel quatenus illud excernitur quod eſt de eſſentia partis, quemadmodum [illegible] fiſtulæ membranarum in dyſenteria [illegible] ſummam inteſtinorum exulcerationem [illegible] cam, vel quatenus ea excernuntur, quæ [illegible] affecta ſecundum naturam continentur, quomodo ſtercus per vulnus abdominis excretum inteſtinorum unitatem ſolutam eſſe indicat, Gal.lib. 1. de loc.aff.cap.5.

Situs & poſitus. 14. Accedit ſitus & poſitus partis affectæ, ſine cujus dignotione læſiones partium [illegible] ternarum vix atque ne vix quidem exacte cognoſcimus qua ratione durus tumor in dextro hypochondrio non lienis, ſed jecoris affectus nota eſt, Galen. ibid.

Dolor. 15. Præterea dolor pro ratione diverſarum ſubjectorum diverſas quoque partes affectas [illegible] indicat: ſic dolor nervoſarum partium [illegible] [illegible] eſt illo, qui accidit partibus carnoſis. Vide Galen. 2. de loc.aff. ab initio uſque ad cap. 9.

16. Denique

16. Deniq; propria accidentia, quæ [illegible] [illegible] Galen. lib. 1. de loc. aff. cap. 5.

Propria accidentia.

17. [illegible] ſi-gna parte [illegible] [illegible] ſi-mul ad temperamentum, ſitum, conforma-dinem aliaq; ægrotantis accidentia reſpicien-dum eſt, quæ ſæpius una cum reliquis ad affe-ctorum locorum notitiam multum inſervire poſſunt.

18. *Cum vero plurimum interſit cognoſcere* An pars aliqua primò afficiatur, an per conſenſum: *idcirco notandum, quod illa pars primò afficiatur, quæ proprio vitio labo rat, atq; permanentem diſpoſitionem obtinet: contrà per conſenſum afficitur illa, quæ pati-tur cum alia, vel* quod debitum non trans-mittatur, *quemadmodum patet in manu di-gitorum amiſſo propter ſentiendi vim non in-fluentem, ob nervorum læſionem; vel* quod non debitum transmittatur, *ut patet in ſuffuſione oculorum affecto ventriculo acciden-te.* Galen. lib. 3. de loc. aff. cap. 8.

Quomodo cognoſcendum an pars primario vel per conſenſum afficiatur.

19. [illegible]

12. [illegible] actiones [illegible] in corpore noſtro [illegible] ſunt, quemadmodum ex ſuperioribus [illegible] partes quo-que [illegible] principales vel inſervientes, aut [illegible], vel naturalibus functioni-bus [illegible] eſſe [illegible] ſit.

Excrementa. 13. Præter actionem læſam partem affe-ctam demonſtrat etiam excrementum, quod dupli-citer fieri poteſt: vel quatenus illud excernitur, quod eſt [illegible] partis, quemadmodum cru-ſtulæ [illegible] in diſenteria rejectæ ſuperficiem inteſtinorum exulceratam non indi-cant: vel [illegible] excrementorum, quæ à parte affecta [illegible] conſiſtentur, quo [illegible] per [illegible] abdominis excretum [illegible] unitatem ſolutam eſſe indicat. Gal. lib. 1 de loc. aff. cap 5.

Situs & po-ſitus. 14. Accedit ſitus & poſitus partis affe-ctæ, ſine cujus cognitione læſiones partium in-ternarum vix atq; ne vix quidem exacte co-gnoſcimus: qua ratione durus tumor in dextro hypochondrio non lienis, ſed jecoris affecti no-ta eſt. Galen. ibid.

Dolor. 15. Præterea dolor pro ratione diverſorum ſubjectorum diverſas quoque partes affectas eſſe indicat: ſic dolor nervoſarum partium vehe-mentior eſt illo, qui accidit partibus carnoſis. Vide Galen. 2. de loc. aff. ab initio uſque ad cap. 9.

16. Denique

16. Denique propria accidentia, quæ hanc vel illam partem conſequuntur, [illegible] Galen. lib. [illegible] de locis aff. cap. 5. — *Propria accidentia.*

17. [illegible] ſigna partem affectam deſignant [illegible] ad temperamentum, formam, [illegible] dinem, aliaq; [illegible] accidentia [illegible] dum erit, quæ ſæpe una cum reliquis ad affectorum locorum notitiam multum inſervire poſſunt.

18. Cum vero plurimum interſit cognoſcere An pars aliqua primum afficiatur, an per conſenſum: [illegible], quod illa pars primo afficiatur, quæ proprio vitio laborat, atq; permanentem diſpoſitionem obtinet: contra per conſenſum afficitur illa, quæ patitur cum alia, vel quod debitum non tranſmittatur, quemadmodum patet in motu digitorum amiſſo propter ſenſum [illegible] non tranſeuntem, ob nervorum læſionem: vel quod non debitum tranſmittatur, ut patet in [illegible] oculorum affecto ventriculo accidente. Galen. lib. 3. de loc. aff. cap. [illegible] — *Quomodo cognoſcendi an pars primario vel per conſenſum afficiatur.*

19. [illegible] clarior evidat exemplo [illegible] [illegible]

rumq; in conſtitutione [illegible] habent, quae autem [illegible] vel per [illegible] oculis [illegible], [illegible] raverimus, an [illegible] [illegible] ſit [illegible], an [illegible] partis conſenſum fiat.

Signorum morbi ſpecifici fontes.

20. Cognita parte affecta, ipſius morbi ſpecies eſt inquirenda per ſigna, quae ſumuntur vel à ſymptomatibus pathognomicis, vel ab excretis, vel à loci natura, vel à doloris proprietate. Galen. lib. 1. de loc aff. cap. 5.

21. *Quod morborum attinet* Symptomata propria, *ea pro notis morborum habentur, ut inquit* Galen. lib. de conſt. artis cap. 15. *quae morbi Eſſentiam comitantur, ita ut hiſce ſublatis ipſe quoq; morbus tollatur.*

Pleuritidis ſigna patho gnomonica

22. *Sic pleurae inflammatio, aliàs* pleuriſis *dicta, per ſymptomata propria innoteſcit, ut ſunt* dolor lateris pungens, *quatenus eſt inflammatio partis membranoſae,* febris acuta *propter viciniam cordis,* laeſa reſpiratio *quatenus propter dolorem inſtrumenta reſpirationis quodammodo impediuntur, &* tuſsis *plerumq; cum ſubſequente ſputo cruento propter exudantem humiditatem tenuem ad pulmones.* Gal. lib. de conſtit. cap. [illegible] lib. 2. de loc. aff. cap. [illegible].

23. *Excreta [illegible] proprietate ſua diverſos affectus indicant: ſic [illegible] imbecillitatem fluxus [illegible] denotat: tamen*

ctum cum pure detractum ulcus inteſtinorum ſignificat. [illegible] materia in urina calculi nota eſt. Galen. lib. 1 de loc. aff. cap. 5.

24. A natura loci morborum quoq; indicia ſumuntur eâ ob cauſam, quod quibusdam ſolis morbus ejuſmodi conveniat, quibusdam vero nunquam tale quid accidere poſſit. Ita ſolis oculis ſuffuſio, ſoli ventriculo nauſea, ſoli cerebro epilepſia contingit. contra impoſſibile eſt vivente animali aut in corde ejus abſceſſus, aut in pulmonis ſubſtantia dolor. Galen. citat. loco.

25. Deniq; doloris proprietas interdum quoq; affectum indicare poteſt, qui modo inflatus dolor inflammatorios affectus notatu dignos ſequitur, [illegible] ſemper in ipſis arteriis, atq; in continentibus ipſas partibus, quas & ob anguſtiam premunt, & cum attolluntur, modo pars affecta ſentire nata ſit, veluti percutiunt. Galen. lib. 2. de loc. affect. cap. 3.

26. Atq; tot modis ipſius affectus ſpeciem inveſtigare ſolemus, ubi ſæpius etiam ægrotantium conſuetudo, victus, tempus anni, Sexus & alia obſervare convenit, cum hæc non raro plurimum ad effectuum dignotionem faciant.

27. Cognita morbi ſpecie diligenter quatuor morbi tempora, nimirum principium augmentum, ſtatus & declinatio conſide- Tempora morborum

[illegible] tate me-[illegible]

Cauſa q[illegible] [illegible] ſigna [illegible] cognoſcenda.

28. *Non autem ſufficit ut partem affectã* & morbi ſpeciem *cognitam habeamus, ſed opus eſt ut* cauſa morbifica *quoq; per ſua ſigna peculiaria cognoſcatur, cum cauſa nox[illegible] [illegible] quoq; neceſſario præcognoſcenda ſit.* Galen lib 5.de plac cap 4.

29. *Cauſa vero in præſentia non denotat evidentem, utpote quæ ſignis non indiget, propterea, quod in ſenſus incurrat: nec etiam continentem, quæ peculiarem indicationem à morbo non conſtituit: ſed internam antecedentem, tam proximam, quam remotam, quæ per ſua peculiaria ſigna cognoſcitur.*

30. *Quamvis enim fieri poſſit, ut cognito morbo ſimul etiam interdum cauſa ejus innoteſcat, adeoq; ſingularibus ſignis non ſit opus. ſit tamen ſæpius [illegible] determinato nondum certi [illegible] adhuc a cauſa ſua foveatur, aut vero penitus ſit in* eſſe facto, *quod neceſſario præcognoſcendum, cum cauſa [illegible] morbus curari nequeat.*

Signa tantum [illegible].

Signa & cauſæ ſimul.

31. *[illegible] autem ſigna cauſarum vel* ſigna *[illegible], quæ plerumq; deſumuntur a corporis [illegible] dure, duritie & ſimilibus, a pulſu, [illegible],* vel ſigna & cauſæ ſimul, *quæ deſumuntur a temperamento [illegible], ab*

[illegible]

[illegible] præcedente & quod ſuperius [illegible] demonſtravimus.

32. Plethora, quæ redundantia eſt ſanguinis vel omnium humorum alimentariorum æqualiter ſeſe habentium, dupliciter conſideratur, ut dictum, vel quoad vaſa vel quoad vires. Plethora duplex.

33. Plethora quoad vaſa, cognoſcitur colore florido totius habitu carnoſo, venis turgidis & maxime apparentibus, ſomnijs jucundis viſorum ſanguineorum, pulſu magno & pleno, inflammationibus & morbis à ſanguine provenientibus, urina copioſa &c. quæ tantum ſignorum rationem habent; item temperamento calido & humido totius, adoleſcentia potiſſimum, verno tempore, victu pleniore præcedente & ſimilibus, quæ non ſolum ſignorum, ſed etiam cauſarum rationem obtinent.

34. Plethora quo ad vires leviora ſigna obtinet, ut ſunt corporis gravitas, pulſus inæqualis & imbecillis, ſomnus gravis & tenſiatio, cum multitudine non admodum gravante.

35. Ita cacochymia pro diverſitate ſua, diverſa quoque ſigna obtinet: potiſſimum vero notandũ, quomodo cacochymia biliosa, pituitoſa & Melancholica diſtinguantur. Cacochymia.

[illegible] Bilioſa. 36. Bilioſa cacochymia cognoſcitur per [illegible] multas, [illegible] in [illegible] lati frequentis & magni [illegible] cordis [illegible] debiles [illegible], colore cutis flaveſcente, lingua amara, excretis bilioſis &c, quæ omnia tantum rationem ſignorum habent: accedit temperamentum calidum & ſiccum, ætas juvenilis vel virilis, tempus anni æſtivum, regio calida & ſicca, victus ratio bilioſa &c quæ & ſignorum & cauſarum rationem obtinent.

Cacochymia pituitoſa. 37. Cacochymia pituitoſa ſigna habet ſimpliciter ſenſus ſtupidos, ſomnum multum, pulſum languidum, habitum corporis album, frigidumq́, excreta cruda & pituitoſa: ſigna quæ cauſarum rationem ſimul habent, ſunt conſtitutio frigida humida, victus ratio pituitoſa, tempus hyemale &c.

Cacochymia Melancholica. 38. Tandem Melancholica cacochymia [illegible] colore corporis obſcuro, fœda [illegible] habitu, aſpectu triſti, pulſu parvo, tardo & raro, ſomniis horribilibus &c. [illegible] ſimpliciter dictis; quibus adduntur ea, quæ cauſarum claſſem ingrediuntur, ut ſunt conſtitutio Melancholica, frigida & ſicca, tempus autumnale, [illegible], victus ratio [illegible].

39. [illegible] morbificæ cauſæ per [illegible] cognoſcuntur à Medicis [illegible] membrorum

exprimunt & cura peculiariter proponitur, quapropter huic diſſertationi finem imponimus [illegible] [illegible] dignoſtionum fontes demonſtraſſe.

24. *Conſequenter ergo ad ſignorum prognoſtico- prorum [illegible] ; ſed quia [illegible] cognoſcendis quàm in futuris prædicendis maximum [illegible] & urina obtinent [illegible] Galen. lib. 1. de art. cur. ad Glauc. ideo de iis primum [illegible] duabus diſputationibus ſubſequentibus agendum eſſe videtur.* Cur de pulſibus & urinis peculiariter agatur.

PROBLEMATA.

I. *An* pars affecta indicetur etiam à conformatione, magnitudine, numero & connexione?

II. An præter duas plenitudines ſit adhuc alia ex proportione?

III. *An* morbus in vigore graviſſimus?

Diſpu-

Diſputationum Medicarum
Decima tertia.

DE PVLSIBVS.

Reſpondente

IOHANNE PVCHNERO,
Sileſio.

THESIS I.

Pulſuum difficultas cum utilitate conjungitur?

Q*Vamvis doctrina* de pulſibus *ſua difficultate non careat, ita ut* Herophilus referente Plinio lib. *11.* natur. hiſt. cap. *37.* *hanc ob cauſam à diſcipulis ſuis derelictus fuerit: non tamen hoc aliquem deterreat, propterea quod hæc difficultas magna cum utilitate conjuncta ſit, cum ſaltem ex eo hoc maximè pateat, quod mediante pulſu facultatis robur ac debilitatem cognoſcamus.* Galen. lib. de curan. ratione per ſang. miſs. cap. *5.*

2. *At verò facultas tum in præſenti ſanitate tuenda, tum etiam in abſenti reſtituenda primas obtinet, cum Medicus ipſius naturæ miniſter rectiſsimè dicatur* ſecundum Galenum lib. 1. de decret. diebus cap. *11.* *eiuſdemque operationes beneficio remedio-*

rum

[illegible] ad hominem [illegible]

3. [illegible] de pulſibus merito [illegible] [illegible]

4. *Ut autem* [illegible] *remus,* [illegible] *pulſuum doctrinam qua-tuor ſectionibus conſiderabimus, ita ut primò de differentiis pulſuum agamus, poſtea de differentiarum cognitione, tertio de cauſis, quartò de præſagiis ex pulſibus tractabimus.* Gal. lib. 1. de dign. pulſ. cap. 1. — Quæ cum [illegible]

5. *Quid vero ſit pulſus ex* diſputatione *tertia patere poteſt, nimirum actio cordis & arteriarum è diaſtole & ſyſtole compoſita, à facultate vitali procedens, ut caloris naturalis mediocritas ſervetur, & vitalis ſpiritus aliis partibus communicetur.* Gal. lib. 1. de diff. pulſ. cap 2. — Quid pulſus?

6. *Hujus differentiæ vel ſunt abſolutæ, vel reſpectivæ. Illæ ſumuntur ab iis, quæ in motu pulſuum eſſentialiter concurrunt, ut* ſunt ſpacium *in quo fit motus;* tempus *commotionis; quies intermedia;* facultas *movens & ipſum* mobile. Gal. lib. 1. de diff. pulſ. cap. 3. — Differentiæ pulſuum abſolutæ.

A ſpacio

Differentiæ à ſpacio.

7. *A ſpacio in quo fit pulſus, oritur differentia, quia alius pulſus* est magnus, *ubi ſpacium, quod pertranſit arteria, ſecundum omnes dimenſiones amplificatur; alius contrà* parvus, *alius mediocris*. Gal. lib. de pulſ. ad tyr. cap.2.lib.1.de diff pulſ. cap. 7.

Differentiæ à tempore commotionis.

8. *A* tempore *commotionis pulſus alius eſt* celer, *quando parum temporis in motu conſumitur, alius contra* tardus, *alius* mediocris. Galen.lib.1.de pulſ.ad tyr.cap.3.lib. 1. de diff.pulſ.cap 7.

Differentiæ à quiete.

9 *A quiete intermedia dilatationis & contractionis pulſus alius eſt creber, ubi arteria parum in quiete immoratur: vel contra rarus, vel mediocris* .Gal.lib de pul. cap. 4. lib. 1. de diff. cit. cap.

Differentiæ à facultate.

10. Reſpectu facultatis *moventis pulſus eſt* vehemens, *ubi virtus robuſta eſt*, languidus,*ubi languida & infirma eſt*, & mediocris. Gal lib.de diff.pulſ.cap.6.

Differentiæ à mobili.

11. *Tandem reſpectu ipſius* mobilis, *nimirum arteriæ,pulſus vel eſt* dùrus, *ob arteriæ duritiem, vel* mollis, *vel mediocris.* Galen. citat.loco.

12. *Quilibet horum pulſuum ſuas latitudines habere poteſt,quam ob cauſam adhuc quælibet differentia in poſitivam, comparativam & ſuperlativam ſubdiſtingui ſolet, ita ut pulſus ſit magnus, maior, maximus, parvus, mi-*

[illegible] Gal. lib. 2. de præſagien. pulſ. cap. 2.

13. [illegible] *differentiæ ſimplices* [illegible] *vel per* [illegible] *pulſus* [illegible] *compoſiti* [illegible] *in pulſu magno* [illegible] *crebro & magno* [illegible] *vidus, ut ſunt complicati* [illegible] *in pulſu magno* [illegible]

Pulſus compoſiti & complicati

14. *Tantum de differentiis pulſuum abſo*lutis. *Sequuntur* reſpectivæ, *quas vel ad æqualitatem, vel ad ordinem, vel ad proportionem reſpicimus.*

Pulſus reſpectivi

15. *Hinc pulſus eſt* æqualis vel inæqualis, ordinatus vel inordinatus, εὔρυθμος vel ἄρυθμος. *Pulſus* æqualis *in omnibus prædictis differentiis dari poteſt, quatenus ſimilitudinem ſervant, cui opponitur inæqualis, ubi æqualitatis labes accidit.* Gal. lib. 1. de pulſ. ad tyr. cap. 5.

Pulſus æqualis

16. *Fit autem* inæqualitas *vel in uno pulſu, vel in pluribus. In uno pulſu, ſive in una arteriæ parte, nimirum ſub uno digito, ut ſunt* intercifus, caprizans, dicrotus; *ſive in diverſis partibus arteriæ, hoc eſt, ſub digitis pluribus, ut ſunt* ſerratus, vibrans, convulſivus, undoſus, vermicularis & formicans. Conjunge Galenum lib. 1. de diff. pulſ.

Pulſus inæqualis

17. *In pluribus pulſibus inæqualitas vel habet*

[illegible] in pulſibus [illegible] ſequentes [illegible] ſemper [illegible] inæquales ſunt, [illegible] pulſu inter [illegible] & [illegible].

Pulſus ordinatus & inordinatus.

18. Qui vero ab his pulſibus [illegible] quam inæqualitas [illegible] ordinem, ii [illegible] ordinati; contra qui [illegible] exhibent, inordinati vocantur. Gal. lib. 1 de diff. pulſ. cap. 10.

19. Supereſt denique differentia pulſuum, qua vel cum rythmo, vel ſine rythmo eſſe dicuntur, ubi ad proportionem temporis motus atque intervalli reſpiciendum eſt. Vide. Galen. cit. lib. cap. 30.

De dignotione pulſuum.

20. Hactenus de pulſuum differentiis; [illegible] ut de dignotione earundem aliquid ſubjungamus, cum hujus [illegible] intersit, ut Galenus affirmat ad ejus abſolutionem totum humanæ vitæ tempus neceſſarium eſſe, lib. 1. de dign. pulſ. cap. 1.

21. Ad primum apparatus quidam tam reſpectu Medici, quam reſpectu ægri requiritur. Nam primo quoad Medicum requiritur manus mollis & exquiſiti ſenſus, qua pulſum in carpo aliquandiu quieſcens apud ægrum comprimendo, palpando, aliisque modis, [illegible] quatuor digitis apprehendat: æger vero ſit liber ab animi affectibus, & Medico manum ſitu naturali porrigat.

22. [illegible] -actio

[illegible]

23. [illegible] contra parvus [illegible] occultatum innoteſcit. Vid. Gal. lib. 3. de dign. pulſ. cap. 2.

24. *Celer pulſus comprimendo, tardus palpando percipitur. Creber autem vel parvus potiſſimum leviter palpando dignoſcitur, quia per vehementem compreſſionem pulſuum quies externa auferri videtur.*

25. *Porro vehemens vehementer tactum impellit & digitos evertit, quapropter* [illegible] *comprimente tangitur: contra languidus non niſi palpando dextre dijudicatur.* Gal. lib. 1. de dign. pulſ. cap 5.

26. *Sic etiam comprimens manus arteriæ duritiem, adeoq; pulſum durum propter reſiſtentiam percipit: contra ſuſpenſa manus mollem* [illegible] *quia facillime tactui cedit.*

27. *Ex his patet etiam, quomodo compoſiti & complicati pulſus tangantur, præſertim cum* [illegible] *ſimplicibus ſuam habeant originem. Quod autem attinet reſpirationis differentias,*

[illegible] applicationem [illegible] pulſationem [illegible] Galenus docet in libro de pulſuum [illegible] [illegible].

Cauſæ pulſuum.

48. Iam conſequens eſt ut videamus, quæ ſint cauſæ pulſuum, & unde tanta earum diverſitas. Eſt autem in genere pulſuum cauſa triplex, nempe facultas vitalis, inſtrumentum, videlicet arteria, & uſus, unde tria pulſuum principia, ſcilicet efficiens, inſtrumentum & impellens. Galen. lib. 1. de cauſ. pul. cap. 1.

49. Inter hæc reſpectu neceſſitatis maxime primum eſt impellens, a qua movendi cuiuſque principium: hæc enim facultatem ad agendum incitat, cuius actioni inſtrumentum, nimirum arteria, corpus obſequi cogitur.

Impellens cauſa.

50. Eſt autem impellens cauſa pulſuum uſus, qui conſiſtit in temperando calore nativo, quem ſpirituum generatio, & fuliginum ex aduſtione ſuccorum expulſio ſequitur. Gal. lib. 1. de cauſ. pulſ. cap. 3.

Cauſæ pulſuum ſecundariæ.

51. Præter has pulſuum cauſas primarias dantur etiam aliæ ſecundariæ, quæ per ſe quidem pulſum non generant, maxime tamen ad eius alterationem faciunt, ut ſunt res ſecundum naturam, res non naturales, & res præter naturam. Gal. lib. 2. de cauſ. pul. cap. 1.

52. Reſpectu rerum naturalium plurima

[illegible]

33. *Vt magnitudo pulſus [illegible] ſuum [illegible] rum proximarum conſequuntur [illegible] mus, &* magnitudinis *initium [illegible] cauſæ ſunt* facultatis robur, *quæ hoc poſſit dilatatione per omnes dimenſiones* obedientis instrumenti, *hoc eſt arteriæ mollitiem &* uſus auctus, *ſeu neceſſitas temperandi caloris maior.* Galen. lib. 1. de cauſ. puls. cap. 7. — *Cauſa magni pulſus.*

34. *Quod ſi magnitudo non ſufficiat ad [illegible] ſtum calorem temperandum, celeritas accedit, unde pulſus fit* celer, *quando virtus [illegible] tum uſu aucto & inſtrumento molli iungitur: contra ſi facultas languida, vel uſus imminutus, vel inſtrumenti durities adſit, pulſus* tardus *deprehenditur.* — *Cauſa celeris pulſus.*

35. *Imo ſi neq. celeritas uſui aucto ſatisfaciat, pulſus fit quoq.* creber *vel ob debilem facultatem coniunctam, vel ob arteriæ duritiem [illegible] [illegible] a facultate forti [illegible].* — *Cauſa crebri pulſus.*

36. Vehemens *porrò pulſus fit à facultate valente cum [illegible]* — *Cauſa vehementis pulſus.*

[illegible] diffuſione, aut in arteri[illegible] languidus debilis facultatis [illegible].

37. [illegible] mollis pulſus arteriæ [illegible] contrà durus ob inſtrumentalis qualitatem [illegible] talis evadit.

38. Ex his facile colligitur, quomodo propter dictas cauſas diverſo modo conjunctas compoſiti & complicati pulſus oriantur, quæ propter ad inæquales pulſus accedunt, ubi primum aſſerunt ſeſe ij qui uno ictu ſub uno digito obſervantur, ut ſunt intercilus, caprizans & dicrotus.

Cauſæ intercidentis pulſus.

39. Intercidus pulſus fit à facultate debili & inſtrumento inepto propter oppilationem vel compreſſionem, unde virtus movens arteriam defatigata quieſcit per tempus, & rurſus movere tentat. Gal. lib. 2. de cauſ. pulſ. cap. 3.

Cauſæ caprizantis pulſus.

40. Caprizans fit, ubi cauſæ dictæ ſunt leviores, quia hic in eo tantum à priori diſtat, quod habeat motum à quiete celeriorem in eodem [illegible]. Gal. lib. 2. de cauſ. pulſ. cap. 7.

Cauſæ dicroti pulſus.

41. Quod ſi facultas vitiata ſit, ita ut motum inceptum abſolvere nequeat, ſed in medio opere [illegible] cogatur, pulſus fit dicrotus, vel bis pulſans.

Cauſæ [illegible] pulſus.

42. Præter hos pulſus inæquales [illegible] ſunt adhuc alij, quos [illegible], ubi primum [illegible] [illegible].

[illegible] pulſ. [illegible] cap. 7.

[illegible] [illegible] *Vibrans* [illegible] | Cauſa vibrantis pulſus.

[illegible] *Convulſivus pulſus* [illegible] *arteriæ* [illegible] *quaſi tendi videatur.* | Cauſa convulſivi pulſus.

41. [illegible] *pulſus* undoſus, *in quo partes arteriæ inſtar undarum leviter* [illegible] *attolli videntur, ſuam originem* [illegible] *facultate languida, arteriarum* [illegible] *profert* [illegible] *aggravatione* [illegible] | Cauſa undoſi pulſus.

[illegible] [illegible] | Cauſa pulſus vermicularis

[illegible] *pulſus* vermicularis [illegible] | Formicans

[illegible] Vide Galen. lib. 4. de diff. pulſ. cap. 16. & [illegible]

[illegible]

47. Cæterum in pluribus [illegible] præci- [illegible] [illegible] & ſummam [illegible] [illegible] recurrente, diverſimodè ab appetitu vitali facultate provenientibus.

48. Variatio dictarum cauſarum principa- lium variat quoque pulſum reſpectu ordinis & proportionis, unde pulſus ordinatus, vel inordinatus, cum, vel ſine rythmo oritur. Sed noſtrum eſt, ut tandem ad præſagia ex pulſibus nos convertamus.

De præſagiis ex pulſibus.

49. Hæc tractatione ultimum, ſed nobilitate & utilitate primum locum in doctrina de pulſibus obtinent, quia horum gratia differentias pulſuum cognoſcimus, earumque cauſas inveſtigamus. Gal.lib.1. de præſag. ex pulſ.cap.1.

50 Primum autem quilibet pulſus cauſarum ſuarum diverſitatem, quas enumeravimus, indicat, quo modo magnus pulſus facultatis robur, uſum auctum & inſtrumenti mollitiem ſignificat: contra parvus facultatem debilem, uſum imminutum, atq; inſtrumentum durum præſagire ſolet.

51. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] perpendendis ſuis cauſis pulſuum [illegible] naturales, non naturales, & præter naturam.

52. Ita quoque pulſus in vitioſo tempe-ramento [illegible] ſecundum naturam ineſt, qui tamen [illegible] frigidiore natura febrium [illegible] præter-naturalium cauſis [illegible]

53. Sic ex ſenum commutationibus pulſuum in-æqualitas oriri poteſt, quæ tantum periculum non indicat, quemadmodum illa, quæ ex rebus præter naturam procedit.

54. Hæc generaliter obſervaſſe ſufficiat, ſin-gulares prædictiones in quolibet pulſu petere poſſumus, quando differentiam quamlibet cognitam cum ſuis cauſis conferimus, eamque originem reſpectu cujuslibet individui in-quirimus.

55. Ita ſumma præſentis tractationis faſti-gia delineare, ac de pulſuum doctrina diſpu-tandi anſam præbere voluimus: qui plu-ra deſiderat, ad ipſius Galeni citata loca confu-giat.

[illegible]

Diſputationum Medicarum

Decima quarta.

DE VRINIS

Reſpondente

JOACHIMO CATZSHIO

Halenſi Sax.

THESIS I.

Cur de urinis peculiariter agatur?

DE Urinis conſequenter agimus, primum [illegible] ad prognoſtica tractanda [illegible] mus, non [illegible] quod urinae inſpectio, prae reliquis ſignis, [illegible] frequentior [illegible] ſit [illegible] etiam, quod teſte Galeno lib. 4. de ſanguen. cap. 4. venarum & arteriarum affectiones, atque naturam humorum ac viſcerum, earumque partium, per quas illabitur, patefaciat.

Quid urina.

2. Eſt autem urina vel lotium excrementum ſeroſum [illegible] aliqua portiuncula bilis cōmixtum, [illegible] a chymo ſecretum, quod ſanguini in venis exiſtenti praebet vehiculum, [illegible] renibus attrahitur, & mediante [illegible] per [illegible] ejus expellitur.

3. [illegible] Galeno jecoris excrementum urina [illegible] lib. 3. de natural. facul. cap. 9. [illegible] lib. 3. Epidem. com. 1. Aphor. [illegible] [illegible] Hippocrati [illegible] vocatur.

[illegible] quodam [illegible] partium excrementum [illegible] in paru lib. 6. de u-[illegible] cap. 2. [illegible] à [illegible] quædam [illegible] libro. cap. [illegible] partes quadam [illegible] qualitate quadam [illegible] [illegible].

5. Materia hujus excrementi eſt pars ſeroſa & liquidior alimentorum, quæ [illegible] ſanguificatione ſeparatur à [illegible] & alimentario humido, [illegible] & ſanguinis [illegible] [illegible] tur & per veſicam urinariam [illegible].

Materia u-rinæ.

6. Ab hoc excreto plurima ſumuntur ſigna in arte Medica, quæ tamen [illegible] varias corporis diſpoſitiones indicant: n[illegible] un-dum vero, quod Medico priusquam de urina quicquam pronunciet, quædam obſervanda ſint.

Quæ [illegible] ſervanda ſunt inſpe-ctionem u-rinæ.

7. Primò reſpectu ægri neceſſarium eſt, ut urina excipiatur juſto tempore, hoc eſt, con-coctione cibi abſoluta, ſtatim ſolutæ à ſomno, nullis præcedentibus cibis crudis vel talibus, qui colorem urinæ alienum inferunt, [illegible] co-[illegible] commeatur, in loco tem-perato per vaſculum vitreum potius, propterea quod in [illegible] reis, vel [illegible] [illegible] qualitates alienas ſibi acquirant.

8. [illegible] Medicus pro ſuggeſtione [illegible] ætatis aliquanto pallidior, albicans & magnis pro [illegible] urinæ [illegible] in ſalubri [illegible] calidi [illegible] tempore ſolſtitiali, [illegible], & tandem [illegible] medio ſtrato.

Tria in urina conſideranda.

9. His recte conſtitutis ad tria potiſſimum reſpiciendum eſt in urina, nimirum ad ſubſtantiam, ad colorem, & ad contenta. Gal. lib. 4. de tuen. ſan. cap. 4

Vrinæ ſubſtantia.

10. Vrinæ ſubſtantia alias χύμα [illegible] dicitur, eſtq; ipſius urinæ conſiſtentia reſpectu craſſitiei vel tenuitatis. quam ob rem hujus ratione urina vel eſt craſſa, vel tenuis, vel mediocris conſiſtentiæ.

Vrina craſſa.

11. Vrina craſſa qualitate propria ſtatim in ſenſus incurrit, eſtq; plerumq; turbida ſimul, & vel talis mingitur, & poſt clara evadit, vel clara mingitur & talis permanet. Gal. lib. 1. de criſibus cap. 12.

12. Cauſa hujus eſt commixtio materiæ non attenuatæ, propter imbecillem calorem, quam ob cauſam urina craſſa coctionem imperfectam denotat, ubi melior eſt illa, quæ turbida mingitur & poſt clara evadit, quia hîc parum [illegible] perturbationis ſupereſt; pejor eſt ea, quæ ſemper manet conturbata, quia vigorem adhuc in ſanguine agitationem oſtendit [illegible] illa, quæ clara mingitur & po-

ſtea

[illegible] ab [illegible] causa [illegible], quia [illegible] proprie [illegible] Gal. citat. loc.

13. Hinc patet cur Hipp. lib. 4. Aph. [illegible]

[illegible]

14. Crassæ urinæ apparent tenues apud Galeno quæ, [illegible] vel ab [illegible] vel ab [illegible] dum partibus tenuioribus [illegible] permeare nequeunt. — Vrina ueno[illegible]

15. Inter hæc medium locum habet Me[illegible]nis consistentia sua nec crassa, nec tenuis, ab exacta & perfecta concoctione [illegible]nem, quæ in corporibus ſanis & temperatis deprehenditur. Gal. cit. loc. & 2. prong. 20. — Craſſitie & tenuit. me[illegible]

16. Conſiderata ſubſtantia [illegible] perpendendus eſt, ubi primum urina [illegible] ſeſe offert quæ ſubrufa vel ſubflava conſpicitur, quatenus bilioſum excrementum [illegible] dum tenuiorem partem cum urina [illegible] permiſcetur, [illegible] ut habet Gal. l. 5. de uſu par. c. 8. — Color i Vrinæ. — Vrina i ſubflava.

17. [illegible] ab urina [illegible] albus & [illegible] aut flavus, ruber, viridis & niger.

Urina alba.

18. [illegible] permiſtionem, [illegible] propter calorem lan-guidum non generatur, unde alba urina cru-ditatem ſignificat. Gal. lib. 2. progn. com. [illegible] quia alia transfertur, unde ſemper al-bum in delirantibus pravum eſt ſignum Hipp. lib. 4. Aphor 72.

Urina cry-ſtallina, ni-vea & la-ctea.

19. *Vel eadem urina* alba craſſa ſimul *eſſe poteſt, ubi cum ſero, ſicco bilis craſſius pituitoſus humor commiſcetur, qui magis unitus & conſtans uri-nam* cryſtallinam: *minus unitus,* niveam; *adhuc minus,* lacteam *repræſentat.*

Subalba urina.

20. *Ubi modica quædam portio bilis cum ſe-ro commiſcetur, non amplius exquiſite alba re-manet urina, ſed* ſubalba *apparet, quæ rur-ſus ratione tenuitatis & craſſitiei varias reci-pit differentias.*

Urina ſpi-cea.

21. *Porro* ſpiceus color *à majori bilis per-miſtione, quam ſubalbus oritur, ita tamen ut nondum ad ſubrufum vel citrinum accedat; quibus ob cauſam una cum ſubſpiceo crudi-tatem, non tamen tantam ut albus indi-cat.*

Urina fla-va.

22. In exceſſu *peccant primùm* urina fla-va ſeu ſubcrocea, *quæ propter excedentem bilis commiſtionem oritur, quam ob cauſſam calorem intenſum in profunditate corporis bi-lem generantem indicat.*

[illegible] lib. 1. prorrhet. ſect. 2. [illegible] *[illegible] ad [illegible] indicat.* [illegible]

24. *Denique* Viridis *color urinæ* [illegible] *quàm à frigore fieri poteſt: à calore* [illegible] *te & reſolvente partes tenues, unde* [illegible] *propter craſſiores & impuriores partes* [illegible] *ſit magis opacum, & ita viridis color eſt principium nigri.* Galen. lib. 1. de criſ. cap. 12. Vrina viridis.

25. *A frigore vel deficiente calore viridis urina generatur, quæ principium eſt lividæ vel plumbeæ propter defectum ingeniti caloris ſignum peſſimum.* Vide Galen. lib. 1. progn. com. 7. & lib. 1. de criſ. cap. cit.

26. *Poſtremò ſupereſt* urina nigra, *quæ vel ſummam caloris exuſtionem, aut ex*[illegible]*nem denotat, & omnium eſt peſſima, ita ut Galenus nullum poſt excretionem* [illegible] *teſtetur vel motu critico* [illegible] *ex*[illegible] *urgante ſæpius in* [illegible] *ſalutem a*[illegible] *patet* lib. 3. Epidem. ſect. 3. co. 73. & l. 1. Epide. [illegible] Vrina nigra.

[illegible] urinarum.

27. De coloribus hactenus, ſupereſt ut [illegible] contenta [illegible], quæ vel per ſummum, vel ex medium & imum [illegible] ſummitatem urinæ conſiderantur, ſpuma, corona, pinguedo.

Spuma urinarum.

28. Spuma in urinæ ſuperficie multis bullis majoribus, minoribus, vel etiam inæqualibus, non ab externa cauſa commotione excitatis & aliquandiu firmiter durantibus conſiſtitur, cujus origo dependet a crudorum ſuccorum abundantia, flatuumq́ue copia, quapropter morbum frigidum diuturnumq́ue renum indicat. Hippocrat 7. Aphor. 34.

Corona urinæ.

29. Corona eſt circulus inſtar umbræ depictus ſupremam urinæ partem occupans, propterea quod ſuperficies ejusdem cum reliquo liquore non ſit coloris, cum videlicet vel ichor ſanguinis ad meliorem, vel naturali pejorem colorem vergit, ubi ex virore puniceus apparet circulus, anxietatis in febribus malignis indicium.

Pinguedo urinæ.

30. Pinguedo deniq; ſupernatans in urinis modò juſculis pinguibus refrigeratis ſimilis, modò guttulis quaſi diſtincta, modo concreta [illegible] conglobata conſpicitur. Actuar. lib. 2. de jud. urin. cap. 16

31. Hanc urinam damnat Hippocrates, propterea quòd ejusmodi pinguedines, niſi à ſan- [illegible] lib. 2. progn. aph. [illegible]

50. P[illegible] [illegible] ſubſtantiæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Nubecula, [illegible] [illegible] in ſuprema parte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Gal. [illegible] [illegible]. cap. [illegible].

Nubecula.

Suſpenſum.

Sedimentū.

51. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel ſub latitudine [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in urinis [illegible] ut [illegible] [illegible] partiunculam, ſanguificationem [illegible] [illegible] entem, quam ob cauſam materia [illegible] eſt humor alimentalis, qui [illegible] [illegible]. Gal. lib. 1. Progn. com. 42.

52. [illegible] igitur in ſanis contentum optimum eſt, quod ſubſidet, colore album, conſiſtentia mediocre, æquale ac leve, magnitudine nec excedens, nec deficiens, figura pyramidali quodammodò conſtans, quod fit à calore natiuo, in crudiorem illam alimenti reliquiam æqualiter agente, & eandem à ſanguine ſecernente. Quod ſi ἐναιώρημα vel nubecula tantum appareat, in ſanis [illegible] & calor natiuus imbecillior in cauſa eſt.

Sedimentū laudatur.

53. In morboſis diſpoſitionibus urinæ contenta [illegible] [illegible] materiæ alimentalis, ſed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: eſt n. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] aliquid

Materia ſedimenti [illegible] [illegible] particula materiæ [illegible].

in morbis ſœminarum, nihil aliud, quàm portiuncula materiæ morbificæ, quemadmodum ex Galeno *colligitur* lib. 1. de diff. Febr. cap. 6. & lib. 3. de præſag. ex pulſ. cap. 6.

Contenta ex parte ſecundùm naturam.

36. *Eſt autem tale contentum vel ex parte ſecundum naturam, vel præter naturam in urinis: ex parte ſecundum naturam vocamus illud, quod fit vi alterationis naturalis, quâ in morbis quibusdam peccans materia modis diverſis cum excremento ſeroſo miſcetur.*

Sedimentũ reſpectu quantitatis in morbis

37. *Inter ejusmodi contenta morboſa præfertur illud, quod* reſpectu quantitatis mediocre, *propterea, quod* copioſius *multitudinem excrementorum, &* exiguum *debilitatem expultricis indicet.*

Sedimentum in morbis quo tẽpore melius.

38. *Idem conſideretur poſt* morbi principium, *utpote cum natura in principio morbi nihil excernere ſoleat, propterea, quod materia tùm tẽporis non cocta, ſed adhuc cruda exiſtat, quam ob cauſam ſedimentum in principio ſtatim apparens ex multorum crudorum humorum copia procedit.*

Contentũ album.

39. *Porrò color contenti præfertur, ubi* ad albedinem *vergit, quia coctio illa, quâ peccans humor præparatur, cum ſuppuratione quodammodo convenit: ut autem pus eſt melius, quod eſt candidum, ita etiam præſtantiorem materiæ concoctionem* contentum album *indicat.*

[illegible] Quæ autem colores [illegible] ab albedi- ne in [illegible], vel fiunt ob caliditatē ſuccus non [illegible], quæ [illegible] pro pallidum [illegible] [illegible] ſanguinem com- [illegible] ſignificat. vel fiunt ob ſuccos com- [illegible] inquinatos, quomo- do pro viridem [illegible] aut nigrum malignam [illegible] pro cauſſa agnoſcit. Vallеſ.l.b.de Vrin.cap.4.

Contenta albo [illegible] cedentia mala.

41. *Quoad ſitum, illud contentum* [illegible] *meli- us, quod conſtituit* ſedimentum, *adeoq́ non inſtar* nebulæ *in ſummo propter debilē calorē, aut* more ſuſpenſi *in medio propter faculta- tē infirmā, ſed in imo continetur, quatenus in- ſitus calor materiam per urinæ ſyſtaſin ſparſim colligit ac citò deponit.*

Situs contentorum.

42. *Sit autem in ſubſtantiæ modo* nec te- nue nec craſſum, *præſertim cum utrumq́ ex- ceſſus cruditatem indicet; illud enim nondum craßitiem accepit, quam concoctio producit, hoc verò craſſa excrementa ſibi retinet, quæ alias coctione ſeparantur.*

Subſtantia contentorum.

43. *Optimum deniq́ præſupponit etiam* lævitatem, *propterea quòd concoctio partes partibus adducat, unde lævitas naſcitur; con- tra verò deterius eſt aſperum, quia partes ob* [illegible] *non æquantur, ut fiant de- ſtrumpentur.*

Lævia & aſpera contenta.

44. *Iam ſequuntur contenta toto genere præ- ter naturam, quæ non fiunt ob coctionē nec cruditatem*

Contenta toto genere præter naturam.

[illegible] ſed propter materiam quan-dam commixtam, ut ſunt ſanguis, pus, ſemen, carunculæ, pili, ſquamæ, furfures, arenulæ, &c.

Sanguis. 45 *Sanguis commiſcetur cum urina & ni-grumum contreſcens interdum contentum conſtituit præter naturam, id ſuperi poteſt vel ſanguine, guttulis deſcendente ex venarum a-pertione.* Hipp. 4. Aphor. 78. *vel ex ulcere quodam ſanguine profluente, ut patet* Aphor. 75. lib. 4.

Pus. 46. *Pus* vel purulentum contentum *in urinis conſpicitur, quando illud ipſum pro-fluit ab exulceratione aut inflammatione ſup-purata, vel à renibus aut veſica, vel à parte ſu-prema, ex pulmone videlicet, hepate vel aliunde.*

Pituitoſū contentum quomodo à purulento differat. 47. *Diſtinguatur autem* purulentum cō-tentum à contento pituiroſo, *quod ſit, quando craſſa materia pituitoſa ſubſidet, quæ plerunq; non eſt inſtar puris fœtida, ſemper au-tem tenax magisq; cohærens, ubi pus facilimè dividitur.*

Semen. 48. Semen *tum urina prodit interdum ob affectas partes ſpermaticas in* [illegible] *vel* [illegible]

Caruncula. 49. Carunculæ *in urinis apparent, quan-do* [illegible] *de renum* [illegible], unde parvulæ carunculæ ſubſtantiæ renū exulceratæ [illegible] Gal. l. 4. Aph. co. 76.

[illegible]

50. [illegible] *ſi* [illegible] *urina* capillacea, [illegible] *quæ-dam* [illegible] *declinatione* [illegible] *vocatur.* — Capilli.

Atomi-

51. *Squamæ quoque* & furfures *urinæ innatant, quando membranoſæ partes, ſecundum ſuperficiem ſuam quaſi abſumuntur, ita ut aliquid ad ſimilitudinem laminarum ac foliorum egrediatur, unde talis urina ſquamea, furfurea, laminea, & foliata vocari ſolet.* Vid. Gal. l. 1. de criſ. c. 12. & lib. 2. progn. com. 28. — Squamæ Furfures.

52. *Apparet etiam interdum* urina farinacea *repræſentans reſpectu contenti farinam craſſiorem, cuius cauſa fortaſſe maiori probabilitate ſtatuitur crudorum ſuccorum, quàm partium ſolidarum exuſtio, ob vehementem ſiccationem, qua velut in pollinem rediguntur.* Vid. Val. cit. loc & lib. 3. contr. c. 27. — Farina-

53. *Non rarò* arenulæ *ſubſident in urinis ex tenaci humore per adustionem genitæ, quæ calculum minantur, ubi cum dolore minguntur, eumq́; vel in renibus, rubedine, vel in veſica albedine ſua concreſcere demonſtrant.* — Arenulæ.

54. *Iſta ſubſtantia, color & contentorum reliquis in urina ſunt perpendenda: quandoque* [illegible] *hæc pro ratione ætatum, temper* [illegible]

tium, ſexuum, anni temporum, & aliorum accidentium in ſtatu ſecundum naturam; quomodo diverſitate morborum in ſtatu præter naturam diverſis modis varient, ſuo loco in tractationibus ſpecialibus demonſtrabimus: quæ in generali diſcurſu pro ratione noſtri inſtituti acquiſivimus, & ad prognoſtica ſigna progredimur.

Diſputationum Medicarum
Decima quinta.

DE SIGNIS PROgnoſticis.

Reſpondente
JOHANNE RAICO,
Bohemo.

THESIS I.

Cur de prognoſticis ſignis conſequenter agatur.

CUm ſecundum Hippoc, lib. 1. prænot. in principio tum demum Medicus optime ſuam curationem peragat, quando futuras διαθέσεις præcognoſcit, utpote cum iis, qui a morbo victi ſunt, remedia adhibere non debeat, quemadmodum idem lib. de art. & Gal. lib. 11. meth. cap. 9. innuit: idcirco merito ad prognoſtica declaranda nos convertimus.

2. Horum ſignorum beneficio diſpoſitionem futuram in ægro intelligimus, unde prognoſis futurorum in animo Medicorum parare dicitur.

3. Cum vero Medico tria prænoſcenda ſint, nimirum an morbus ad ſalutem vel mortem terminari debeat, quo tempore morbi ſolutio expectanda, & quinam ſalutis vel mortis modus futurus ſit; ideo ante omnia notandum ex quibus fontibus horum ſignorum collectio fieri debeat.

Tria medico præcognoſcenda.

4. Ab effectis autem ejusmodi ſigna dedici nequeunt, propterea quod futurorum effecta nondum exiſtant, unde ſequitur eadem à cauſis eſſe deſumenda, ubi primò ſeſe offerunt morbus & laborans. Gal. lib. de conſtit. ar. cap. 18. lib. 2. progn. com. 6. & lib. 4. de præſag. ex. pulſ. cap. 11.

Signa prognoſtica à cauſis deſumuntur.

5. Quod morbum attinet, in eo quinq; conſideranda veniunt, nimirum ſpecies morbi, magnitudo, mos, motus & eventus, de quibus omnibus ſigillatim agendum.

Duo fontes ſignorum prognoſticorum.

Quinque conſideranda in morbo. Species morbi.

6. *Species morbi ex ſignis præcedenti diſputatione poſitis cognoſcitur, ex propriis videlicet ſymptomatibus, excretis, loci affecti natura, dolorisq; proprietate, de quibus nihil ulterius addimus, præſupponendo quod habet Galen. lib. de præcogn. cap. 12. futurorum præcognitionem ex affectionum exquiſita cognitione colligendam eſſe.

[illegible] 7. Magnitudo morbi ſecundum Gal. lib. [illegible]

[illegible]

aut partis affectæ nobilitatem, [illegible].

Mos morbi. 8. Mos morbi eſt benignitas vel malignitas, quæ per ſymptomata [illegible] Gal. lib. 1. de criſibus cap. [illegible] lib. [illegible] de criſ. cap. 4 [illegible] Prognoſticis Hippocratis apparet, & ex lib. 1. Epidem. com. 3, aph 18. conſtat,

Motus morbi. 9. Motus morbi conſiſtit in abſolutione temporum ſuorum, nimirum, Principij, augmenti, ſtatus, & declinationis: ubi extrema meta morbi eſt ſtatus ſeu vigor, in quo naturæ & morbi pugna eſt vehementiſſima.

An morbus citius vel tardè finiatur. 10. Hic igitur præcognoſcendum, num morbus per dicta ſua tempora celeriter vel tardè [illegible], quod ſecundum Hippoc. lib. 1. Aphor. 12. [illegible] ex quatuor fontibus, nimirum [illegible] ipſis, ex anni temporibus, [illegible] proportione, & ex ſignorum [illegible] exercitu, quibus addi poſſet [illegible] temperamentum, ætas, ſexus &c.

11. [illegible] ſua natura [illegible]

[illegible] appa-
[illegible] o-
[illegible]
[illegible] poſte-
[illegible] eſt,
[illegible] priori
[illegible] tandemq; aucta
[illegible]
d[illegible]clinatione eſt. Porro ſi [illegible] e-
rumpunt morbus brevi [illegible] quemad-
modum Pleuriſis citius finitur, in qua ſtatim
ſputa apparent.

12. Superest deniq; morbi eventus, ad quē tota prædictio dirigitur, quod ex ſubſequentibus apparebit. Cum autem de eventu nihil certi prædicere poſſimus, niſi natura ſubjecti primum ſit cognita, ideo jam conſequens eſt, ut videamus, quænam in laborante ſint perpendenda. — *Morbi eventus.*

13. Hîc triplex ſignorum genus ſeſe offert partim à functionibus, partim ab excretis, partim etiam ab ipſo corpore deſumptum. Gal. lib. 1. de criſ. cap. 14. — *Signa, quæ ſumantur à laborante.*

14. Signa à functionibus deſumpta merito primo loco proponuntur, cum naturæ robur ex propriis actionibus maxime deprehendatur, ut inquit Gal. lib. de conſtit. art. cap. 16. Et cum triplices ſint functiones, videlicet animales, vitales & naturales, ideo triplices quoque facultates in laborante conſiderantur. — *Signa à functionibus deſumpta.*

15. *Signa quæ ſumuntur à* functionibus animalibus, *indicant animalis facultatis conſtitutionem, unde robur & imbecillitas eius ex ſenſus motusq; functionibus agnoſcitur.* Vide exempla apud Hipp. 4. Aph.49. & 66. item lib.2.Aphor.6.

16. Vitalis *facultatis conſtitutio per pulſum & reſpirationem intelligitur: quò enim hæ actiones magis à ſtatu ſecundum naturam diſcedunt, eo magis etiam facultatem ipſam aſfici colligimus.*

17. Naturalis facultas *maximè per notas cruditatis & coctionis intelligitur, quam ob cauſam ſignum, quod ab excretis deſumitur, hic coincidit, & cum excreta à partibus diverſis excernantur, & à cauſis variis oriantur, idcirco eorum eadem ratio non eſt.*

18. *Hinc ſudores, urinæ, alvi excreta, vomitus, ſputa, & ea quæ per nares reÿciuntur, in præſentia conſiderari debent, quorum quodlibet naturalis facultatis robur vel imbecillitatem, modis tamen diverſis in aliÿs atq; aliis partibus indicat.*

Sudor. 19. *Ita* ſudor *univerſi habitus diſpoſitionem denotat, & in ægris laudatur, quando eſt continuus, univerſalis & calidus, apparentibus ſignis coctionis in die critico, morbo inclinante cum robore facultatis erumpens. Si verò nihil tale habeat, inutilis: peſſimus verò eſt, ſi frigidus egrediatur, vel circa caput tantummodo,*

*aut partem aliam, [illegible] febre acuta mor-
[illegible] longitudinem [illegible].*
Hipp. lib. 1. progn. Aph. 20. [illegible] in
comm. ibid.

20. *Vrinæ [illegible], quæ circa ve-
nas, hepar, renes & vesicam continentur, quum
ob causam illa [illegible]
instrumentum [illegible] statu robustum esse in-
dicat, quæ vero ab his magis discedit, [illegible]
maiorem in statu [illegible] significat, quem-
admodum ex præcedentibus patet.* Galen. lib.
1. de crisib. cap 7. Vrinæ.

21. *Alvi* dejectio *denotat ventris constitu-
tionem, estq́ laudabilis, ubi excretum est molle
conjunctum, hora consueta cum facilitate sine
dolore rejectum, quantitate proportione cibo
reſpondens, colore ſubruffo, nec admodum fœ-
tidum* Galen. lib. 1. de criſib. cap. 11. Alvi deje-
ctio

22. *Quo magis à dictis notis diſcedunt alvi
excrementa, eo deteriora judicantur: ita ſi a-
quoſa admodum, aut candida aut admodum
crocea vel ſpumea & exigua dejiciantur, mala
ſunt; magis autem exitioſa, ſi nigra aut livida
aut opima, vel admodum fœtida, aut variis co-
loribus prædita ſunt, ut inquit* Hipp. 2. Progn.
aph. 20. & ſeq. *Nota tamen ex Galeno citato
loco, quod excipiendæ ſint evacuationes & de-
jectiones criticæ per quas corpus interdum in-
tegre expurgatur.*

23. Vomi-

Vomitus.

23. Vomitu[illegible] [illegible] partium ex[illegible] [illegible] partium [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] in morbis, qui non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & ex bileat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eſt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] ac fœtida. Hippo. lib. 2. Progn. aph 38. & ſeq. Gal. in com.

Sputum.

24. *Sputa in pectoris & pulmonum vitiis conſiderantur: quæ bona ſunt, [illegible] [illegible], [illegible], in tenuitate & craſſitie mediocria, albo [illegible] [illegible] commixto, facile & cito expuuntur: nihil vero rejicere, ſed tuſsim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]e, aut liquida, omnino cruda, [illegible] [illegible], candida, glutinoſa, viridia, ſpumantia, vel etiam nigra expuere in morbis pectoralibus malum* ex Hipp. *citato loco* aph. 45. & ſeq. Vide quoq; G. l. 1. de criſ. c. 18.

Excreta cerebri per nares.

25. *Tandem per nares & palatum excreta [illegible] reperiuntur, quæ albo colore bene permixta, ſubſtantia mediocri ſine mordacitate prodeunt: quo magis ab his decedunt, eo ſtatio ægrotantis eſt deterior.*

Signa à corpore ægrotantis deſumpta.

26. *Itaque per diverſa partium excreta naturalis facultatis conſiſtentio colligitur: Iam ſupereſt ut videamus etiam quomodo ab ipſo ægrotantis corpore ſumantur ſigna ad prognoſin [illegible] [illegible].*

27. *His etenim conſiderantur vultus, decubitus, color, figura, ſitus & alia huius generis.*

quod ſi amiſſa ſint & illi ſigni occurrunt ſimi-
[illegible] ſignifi-
[illegible], quæ proponit Hipp. lib. 2 prognoſtic.
Aph. 5 uſque ad 24. Galenus ibidem in
commẽ.

28. Ut fundamenti loco præmiſſis ad præno-
tionẽ comparandam accedendum ſit, nã pri-
mum determinandum, num ægroſus vel mors
expectanda ſit.

29. Cum verò tam diu inter morbum & ſa-
lutem [illegible] pugna, quàm diu homo ægrotat,
[illegible] de hujus vel illius victoria judicare nemi-
ni [illegible], niſi per comparationem utriuſq;
[illegible] Galen. lib. 1 Prorrhet. com.
[illegible] de criſibus [illegible] lib. 4 de
præſag. ex puls. c. 11.

30. Morbus igitur primò conſiderandus, an
ſua natura lethalis, ut confirmata [illegible]
[illegible] cordis: an maximè ex parte inſana-
bilis, ut [illegible], gravis apoplexia, an peri-
culoſus tantum, ut [illegible] dyſenteria con-
firmata, an verò ſalutaris, ut [illegible]
[illegible] &c.

31. Nec ſufficit, ut ſpeciem morbi cogno-
ſcamus, ſed inſuper opus eſt ut magnitudinem
[illegible] & morem ſimul [illegible]. Nam
[illegible] accidit, ut morbus ſua natura non
[illegible], magnitudine & [illegible] malignitate
[illegible]

An ſalus vel mors expectan-da.

ſuper

ſupervenientibus ſymptomatis artificioſa conjectura cognoſcendum eſt.

32. Motus vero morborum, adeoq; ſtatus neceſſario prænoſcitur, propterea quod longitudo vel brevitas morbi periculum augere vel minuere potiſſimum in acutis valeat. Non enim de onere portando quicquam determinare poſſim, niſi longitudinem itineris prius intelligam.

33. Cum hac morbi conſideratione ipſius ægri vires conferendæ veniunt: poteſt enim fieri, ut morbi maxima ex parte lethales in comparatione virium fortium tantum periculoſi evadant: contra qui tantum periculoſi, ubi cum virium imbecillitate conjunguntur, lethales fiunt.

34. Cognoſcuntur autem ægri vires per illa ſigna, quæ à functionibus, excretis & ipſo corpore ægrotantis deſumenda eſſe docuimus, ubi poſtea ex laborantis & ægri comparatione, non vana ſalutis vel mortis prædictio ſumitur, quatenus ex ſignis bonis vel malis prævalentibus aut naturæ aut morbi victoriam prædicimus.

35. Quod ſi bona & mala ſint æqualia, prognoſticum tam diu ſuſpendendum, donec hujus vel illius vis prævaleat: imò caute quoq; prænunciandum in malignis, & iis, qui fiunt ab humoribus turgentibus, præſertim in initio ubi ſigna prædictionum frequenter infida ſunt.

36. Cognito morbi eventu, quæritur ulterius de eventus modo, videlicet, an paulatim vel ſubitò morbus finiri debeat: [illegible] vel λύσιν vel κρίσιν generaliter [illegible] qui ſublevatur ad pſtu[illegible] principio vel augmento propter materiæ [illegible] vel craſſitiem, aut inflammationis vehementiam. Gal. lib. 3. de criſ. cap. 4. — An paulatim vel ſubitò morbus finiri debeat?

37. λύσις vel ſolutio eſt eventus morbi, qui paulatim & ſenſim fit, vel ad ſalutem, quando morbi ſalutares per coctionem & alterationem procedente tempore finiuntur; vel ad mortem, quando ſenſim innatum calidum vitæ principium conſumtione & extinctione [illegible] cit. Galen. lib. 3. de criſibus. cap. 7. — λύσις.

38. Criſis verò generaliter loquendo eſt ſubita mutatio cum pugna naturæ & morbi, vel ad ſalutem, vel ad mortem. Gal. lib. 1. de decret. diebus cap. 2. & lib. 2. Aph. com. 13. — Criſis.

39. Eſtq; talis mutatio vel immediatè ad ſalutem, quæ propriè & κατ' ἐξοχὴν criſis dicitur, vel immediatè ad mortem, quæ tum adjectione criſis mala vocatur: vel ad ſtatum meliorem aut deteriorem, quæ duæ vocantur Criſes imperfectæ, cum adjectione bonitatis vel malitiæ. Gal. lib. 3. de criſibus cap. 7.

40. Criſis optima vel abſolute ſic dicta, eſt ſubita mutatio ad ſalutem, quæ fit vi naturæ morbum in ſtatu ſuperantis, & die critico — Criſis optima.

bon[illegible]

tum, ſecundum alios ſimpliciter, & aliorum accidentium in ſtatu ſecundum naturam, quemodo diverſitate morborum in ſtatu præter naturam diverſis modis varient, ſuis locis in tractationibus ſpecialibus demonſtratur: nos in generali diſcurſu pro ratione noſtri inſtituti acquieſcimus, & ad prognoſtica ſigna progredimur.

Diſputationum Medicarum
Decima quinta.

DE SIGNIS PROgnoſticis.

Reſpondente
JOHANNE RAICO, Bohemo.

THESIS I.

Cur de prognoſticis ſignis conſequenter agatur.

CVm ſecundum Hippoc, lib. 1. prænot. in prin. tum demum Medicus optime ſuam curationem peragat, quando futuras διαθέσεις præcognoſcit, utpote cum iis, qui à morbo victi ſunt, remedia adhibere non debeat, quemadmodum idem lib. de art. & Gal. lib. 11. meth. cap. 9. innuit: idcirco merito ad prognoſtica declaranda nos convertimus.

2. Horum ſignorum beneficio diſpoſitionem futuram in ægris intelligimus, unde prognoſis ſcientiam futurorum in animo Medicorum parere dicitur.

Tria medico præcognoſcenda

3. Cum vero Medico tria præcognoſcenda ſint, nimirum, an morbus ad ſalutem vel mortem terminari debeat, quo tempore morbi ſolutio expectanda, & quinam ſalutis vel mortis modus futurus ſit, ideo ante omnia notandum, ex quibus fontibus horum ſignorum collectio fieri debeat.

Signa prognoſtica à cauſis deſumantur.

4. Ab effectis autem ejuſmodi ſigna deduci nequeunt, propterea quod futurorum effecta nondum exiſtant, unde ſequitur eadem à cauſis eſſe deſumenda, ubi primò ſeſe offerunt morbus & laborans. Gal. lib. de conſtit. ar. cap. 18. lib. 2. progn. com. 6. & lib. 4. de præſag. ex pulſ. cap. 11.

Duo fontes ſignorum prognoſticorum. Quinque conſideranda in morbo

5. Quod morbum attinet, in eo quinq; conſideranda veniunt, nimirum ſpecies morbi, magnitudo, mos, motus & eventus, de quibus omnibus ſigillatim agendum.

Species morbi.

6. *Species morbi ex ſignis præcedenti diſputatione poſitis cognoſcitur, ex propriis videlicet ſymptomatibus, excretis, loci affecti naturâ, dolorisq; proprietate, de quibus nihil ulterius addimus, præſupponendo quod habet Galen. lib. de præcogn. cap. 12. futurorum præcognitionem ex affectionum exquiſita cognitione colligendam eſſe.

Magnitudo morbi.

7. Magnitudo morbi ſecundum Gal. lib. 3. meth. med. cap. 12. dignoſcitur [illegible], vel abſolutè, quando morbus in ſua eſſentia magnus [illegible] magnitudine ac vehementia [illegible] cognoſcitur; vel [illegible] loci affecti & virium, [illegible] natura parvus, interdum ſit magnus, propterea, quod propter virium debilitatem, aut partis affectæ nobilitatem, periculum affert.

Mos morbi.

8. Mos morbi eſt benignitas vel malignitas, quæ per ſymptomata ſupervenientia cognoſcuntur, ut habet Gal. lib. 1. de criſibus cap. 3 & lib. 3. de criſ. cap. 4. quemadmodum exempli gratia paſſim ex Prognoſticis Hippocratis apparet, & ex lib. 1. Epidem. com. 3, Aph. 18. conſtat,

Motus morbi.

9. Motus morbi conſiſtit in abſolutione temporum ſuorum, nimirum, Principij, augmenti, ſtatus, & declinationis, ubi extrema morbi ſtatus ſeu vigor, in quo naturæ & morbi pugna eſt vehementiſſima.

An morbus celeriter vel tardè moveatur.

10. Hic igitur præcognoſcendum, num morbus per dicta ſua tempora celeriter vel tardè moveatur, quod ſecundum Hippoc. lib. 1. Aphor. 12. cognoſcitur ex quatuor fontibus, nimirum ex morbis ipſis, ex anni temporibus, ex Periodorum proportione, & ex ſignis apparentibus in excretis, quibus addi poſſunt laborantis temperamentum, ætas, ſexus &c.

11. Ita Apoplexia ſua natura celeriter movetur

[illegible] ſunt apparent.

12. Supereſt denique morbi eventus, ad quē totā [illegible] dirigitur, quod ex [illegible] apparebit. [illegible] præd[illegible] [illegible] natura [illegible] ſit [illegible], ideoque conſequens eſt, ut videamus, quænam in laborante ſint perpendenda. Morbi eventus.

13. Hic triplex ſignorum genus [illegible] partim à functionibus, partim ab ex[illegible], partim etiam ab ipſo corpore deſumptum. Gal. lib. 1. de criſ. cap. 14. Signa, quæ [illegible] in laborante.

14. Signa a functionibus deſumpta [illegible] primo loco proponuntur, cum [illegible] ex propriis [illegible] maxime deprehendantur, ut [illegible] Gal. lib. de conſtit. art. cap. 16. Et cum [illegible] ſint functiones, [illegible] animales, vitales & naturales, [illegible] quasque facultates in laborante cognoſcimus. Signa à functionibus deſumpta.

15. *Signa quæ ſumuntur* a functionibus animalibus, *indicant animalis facultatis conſtitutionem, unde robur & imbecillitas ejus ex ſenſus motusq; functionibus agnoſcitur.* Vide exempla apud Hipp. 4. Aph. 49. & 60. item lib. 2. Aphor. 6.

16. Vitalis *facultatis conſtitutio per pulſum & reſpirationem intelligitur: quo enim hæ actiones magis à ſtatu ſecundum naturam diſcedunt, eo magis etiam facultatem ipſam affici colligimus.*

17. Naturalis facultas *maximè per notas cruditatis & coctionis intelligitur, quam ob cauſam ſignum, quod ab excretis deſumitur, hic coincidit, & cum excreta à partibus diverſis excernantur, & à cauſis variis oriantur, idcirco eorum eadem ratio non eſt.*

18 *Hinc ſudores, urinæ, alvi excreta, vomitus, ſputa, & ea quæ per nares reijciuntur, in præſentia conſiderari debent, quorum quodlibet naturalis facultatis robur vel imbecillitatem, modis tamen diverſis in aliis atq; aliis partibus indicat.*

Sudor. 19. Ita ſudor *univerſi habitus diſpoſitionem denotat, & in ægris laudatur, quando eſt continuus, univerſalis & calidus, apparentibus ſignis coctionis in die critico, morbo inclinante cum robore facultatis erumpens. Si verò nihil tale habeat, inutilis: peſſimus verò eſt, ſi frigidus egrediatur, vel circa caput tantummodo,*

aut partem aliam, quæ cum febre acuta mortem aut minorem morbi longitudinem indicat. Hipp. lib. 1. progn. Aph. 26 Galen. in comm. ibid.

20. Vrina *dignoſcuntur illa, quæ circa venas, hepar, renes & veſicam continentur, quam ob cauſam illa, quæ ſanis eſt ſimillima, venarum inſtrumentum in ægris ſtatu robuſtius eſſe indicat; quæ verò ab his magis diſcedit, ejuſdem majorem in ſtatu p.n. lapſum ſignificat, quemadmodum ex præcedentibus patet.* Galen. lib. 1. de criſib. cap 7. Vrina.

21. *A*lvi dejectio *denotat ventris conſtitutionem, eſtq́ laudabilis, ubi excretum eſt molle conjunctum, hora conſueta cum facilitate ſine dolore rejectum, quantitatis proportione cibo reſpondens, colore ſubruffo, nec admodum fœtidum* Galen. lib. 1. de criſib. cap. 11. Alvi dejectio.

22. *Quo magis à dictis notis diſcedunt alvi excrementa, eò deteriora judicantur: ita ſi aquoſa admodum, aut candida aut admodum crocea vel ſpumea & exigua dejiciantur, mala ſunt; magis autem exitioſa, ſi nigra aut livida aut opima, vel admodum fœtida, aut variis coloribus prædita ſunt, ut inquit* Hipp. 2. Progr. aph. 20. & ſeq. *Nota tamen ex Galeno citato loco, quod excipiendæ ſint evacuationes & dejectiones criticæ, per quas corpus interdum integrè expurgatur.*

Vomitus. 23. Vomitum [illegible] interdum part[illegible] [illegible] & [illegible] partium [illegible] [illegible] indicare poteſt. [illegible] autem ille [illegible] præferendus in morbis, qui non [illegible] [illegible] cr[illegible] eſt, & ex bile ac pituita permiſtus conſtat. Contra deterior eſt porraceus, lividus, niger, verſicolor & putridus ac fœtidus. Hippoc. lib. 2. Progn. aph. 38. & ſeq. Gal. in com.

Sputum. 24. Sputa in pectoris & pulmonum vitiis conſiderantur: quæ bona ſunt, ubi lævia, æqualia, in tenuitate & craſsitie mediocria, albo cum flavo bene commixto, facilè & citò expuuntur. nihil verò rejicere, ſed tuſsim ſolummodo ſiccam habere, aut liquida, omninò cruda, ſincere flava, candida, glutinoſa, viridia, ſpumantia, vel etiam nigra expuere in morbis pectoralibus, malum ex Hipp. citato loco aph. 45. & ſeq. Vide quoq; G. l. 1. de criſ. c. 18.

Excreta cerebri per nares. 25. Tandem per nares & palatum excreta [illegible] rejiciuntur, quæ albo colore benè permixta, ſubſtantiâ mediocri ſine mordacitate prodeunt: quo magis ab his decedunt, eo ſtatus ægrotantis eſt deterior.

Signa à corpore ægrotantis deſumpta. 26. Ita per diverſa partium excreta naturalis facultatis conſtitutio colligitur: Iam ſupereſt ut videamus etiam quomodo ab ipſo ægrotantis corpore ſumantur ſigna ad prognoſin inſervientia.

27. Hic autem conſiderantur vultus, decubitus, color, figura, ſitus & alia hujus generis,

*quæ ſummus ſum & ſub ipſo [illegible] ſim-
[illegible]
[illegible] lib. 2 prognoſt.*
aph. 5. uſque ad 24. Galenus ibidem in
comm.

28. *Hoc fundamento [illegible] ad prænotionem comparatio [illegible] primum [illegible] ſalus vel mors expectanda ſit.* An ſalus vel mors expectanda.

29. *Cum verò tam diu inter morbum & [illegible] pugna, quàm diu [illegible] ut ex hujus vel illius victoria judicare [illegible] nisi per comparationem utriuſq; [illegible]* Galen. lib. 1. Prorrhet. comm. 1. aph. 2 lib. de conſtit. art. c. 18. lib. 4 de præsag. ex pulſ. c. 10.

30. *Morbus igitur primò conſiderandus an ſua natura lethalis, ut conſummata [illegible] vulnus cordis: an maxima ex parte incurabilis, ut phthiſis, gravis apoplexia: an periculoſus tantùm, ut [illegible] dyſenteria [illegible] ſalutaris, ut tertiana exquiſita, Diaria &c.*

31. *Nec ſufficit, ut ſpeciem morbi cognoſcamus, ſed inſuper opus eſt ut magnitudinem [illegible] & [illegible] ſimul intelligamus [illegible] accidit, ut morbus ſua natura non lethalis, magnitudine & [illegible] malignitate [illegible] vitæ periculum [illegible] ipſa*

ſuper-

36. Cognito modi eventu quæritur ulterius de eventus modo, videlicet, an paulatim vel ſubitò morbus finiri debeat: ceterum omnis morbus vel λύσει vel κρίσει generaliter ſolet diſſolvi, exceptis iis, qui ſolent ad peius in principio vel augmento propter materiæ multitudinem vel tarditatem inflammationis vehementiam. Gal. lib. 3. de criſ. cap. 2. — An paulatim vel ſubitò morbus finiri debeat?

37. Λύσις vel ſolutio eſt eventus morbi, qui paulatim & ſenſim fit, vel ad ſalutem, quando morbi ſalutares per coctionem & alterationem præcedente tempore finiuntur; vel ad mortem, quando ſenſim innatum calidum vitæ principium conſumtione & extinctione penitus deficit. Galen. lib. 3. de criſibus cap. 7. — Λύσις.

38. Criſis verò generaliter loquendo eſt ſubita mutatio cum pugna naturæ & morbi, vel ad ſalutem, vel ad mortem. Gal. lib. 1. de decret. diebus cap. 2. & lib. 2. Aph. com. 13. — Criſis.

39. Eſtq́ talis mutatio vel immediatè ad ſalutem, quæ propriè & κατ' ἐξοχὴν criſis dicitur, vel immediatè ad mortem quæ cum adjectione criſis mala vocatur; vel ad ſtatum meliorem aut deteriorem, quæ duæ vocantur Criſes imperfectæ, cum adjectione bonitatis vel malitiæ. Gal. lib. 3. de criſibus cap. 7.

40. Criſis optima, vel abſolutè ſic dicta, eſt ſubita mutatio ad ſalutem, quæ fit ut natura materiam in ſtatu ſuperantis, & die critico — Criſis optima.

bona

[illegible], unde ſatis materiam manifeſtam expulſam poſſe conſpicabis.

Criſis bona [illegible] 41. Non igitur Criſis bona fit aliquo certo die, neque omnes Criſes ſunt valentes [illegible] nec etiam [illegible] quocunque die, ſed ſolum in iis, qui boni critici vocantur; quemadmodum contrà mala criſis accidit natura ſuccumbente, & morbo ſuperante die critico malo.

42. Boni Critici dies illi vocantur, in quibus natura [illegible] inſurgit contra morbum & [illegible] frequenter ſolet [illegible] ad ſalutem [illegible] vel [illegible] materiæ [illegible], quales ſunt primo VII. [illegible] XIV. Proximi ab [illegible] ſunt IX. XI. XX. Prope hos ſunt XVII. V. Poſt hos IV. hunc ſequitur III. & XVIII. Contrà verò ſextum malum criticum & [illegible] Tyrannum vocat Galenus, quem inter malos criticos ſequuntur VIII. X. XII. & XIII. Inter bonos poſt XX. primus eſt XXVII. XXXIV. & XL. His minus [illegible] XXI. XXIV. XXXI. XXXVII. Poſt XL. obſervantur à Galeno & Hipp. LX. LXXX. & CXX.

43. Inter ipſos dies criticos interdum quidam ſunt contemplatores, qui criſin alio die futuram indicant: ut 4. interdum eſt index ſeptimi, undecimus decimi quarti, decimus ſeptimus vigeſimi.

44. [illegible] cauſa ſit Criticorum di-
erum, & [illegible] bonus, [illegible] malus [illegible] ad [illegible] cauſa in qui-[illegible] quod [illegible] a [illegible] ut [illegible] Galen. lib. 3. de criſibus cap. 10. [illegible] certis diebus cum morbo [illegible] ineat, ubi maximè ſeptenarium & quaternarium ordinem obſervat.

Cauſa criticorum dierum.

45. *Diximus porrò, quod in criſi bonâ materia peccans univerſa vel evacuari, vel aliò transferri debeat. Evacuatur materia vel vomitu, vel hæmorrhagia narium, vel per ſudorem, vel per urinas, vel per alium excretionis modum, quod ex ipſius morbi & ægrotantis natura colligi poteſt.*

Criſis bona materiam aut evacuat aut aliò transfert.

46. *Transfertur aliò, vel occulto modo, quemadmodum materia ad nervos expulſa ex Apoplexia Paralyſin fieri videmus: vel manifeſto, quâ ratione Parotides Lethargos, alios q; capitis affectus interdum ſolvunt.* Gal. lib. 3. de criſibus c.3.

47. *Huc etiam exanthemata & maculæ referuntur, quæ criticè expelluntur in acutis, ut Icterus, qui fit poſt diem ſeptimum in febribus.*

Quomodo futura criſis præſagiatur.

48. His præſuppoſitis eo reſpiciendum, quo criſin futuram cognoſcimus, tempore ſigna coctionis die indicatorio apparentia: tum etiam per morbi ſpeciem, motum, magnitudinem, aliaq; ſimilia, ex quibus non tantum criſin ſed modum ejus finalem quoque colligere poſſumus, conſideratis iis, quæ Gal. lib. 3. de criſib. inculcat.

49. Hinc patet, ex quibus fundamentis ſalus vel mors una cum tempore & modo ſolutionis prædici poſſit: quod ſupereſt, ex aurea Galeni & Hippocratis doctrina hauriendum eſſe judicamus.

Signa anamneſtica.

50. Iam ſupereſſet ut aliquid de ſignis anamneſticis præteritam conſtitutionē indicantibus adderetur. ſed quia dato effecto cauſam adfuiſſe facilimè cognoſcimus, ideo hic acquieſcimus & doctrinæ ſignorum finem imponimus.

[illegible]

Diſputationum Medicarum decimanona.

DE TVENDA SAnitate.

Reſpondente

MATTHAEO VECHNERO.

THESIS I.

QVamvis Medicina non ſit ex numero ſcientiarum, quarum finis eſt ſola cognitio rerum intelligendarum, ſed potius diſciplina quædam effectiva teſte Galeno lib. de conſt. artis cap. 3. nihilominus tamen cum ex illarum artium ſerie ſit, quæ ſecundum Averroem in cant. multarum rerum cognitionem præſupponunt, diffuſior eſt, & devehitur ab operatione remotioribus plurima tractat.

Medicina non quidem ſcientia, ars tamen difficilis.

2. Hanc ob cauſam hactenus res phyſiologicas, pathologicas & ſemioticas conſideravimus, utpote quarum cognitio neceſſaria ante operationem medicam requiritur, jam conſequens eſt,

ut ad germanas Medicinæ partes nos convertamus. Cum enim omnis operatio Medica vel in ſanitate præſente conſervanda, vel in abſente reſtituenda conſiſtat, ideo teſte Galen. lib. 1. de tuen. ſan. cap. 1. duæ principes Medicinæ partes conſtituuntur, ὑγιεινὴ & θεραπευτικὴ, quarum illa præſentis ſanitatis tutelam, hæc vero abſentis reſtitutionem per ſingularia præcepta nobis ſuggerit.

Duæ Medicinæ partes primariæ.

ὑγιεινὴ cur præmittatur.

3. Præmittitur autem ὑγιεινὴ vel iſta pars, quæ de tuenda ſanitate agit, tum quod ſanitas & dignitate & tempore prior ſit, ſecundum Galen. citato loco, tum etiam quod hujus cognitio θεραπευτικῇ inſerviat.

4. Cum enim corpus humanum alterationi maximè obnoxium ſit, ob internos externosq; hoſtes vitæ inſidiam ſtruentes; Ideo hæc Medicinæ pars divinitus quaſi hominibus conceſſa eſt, quæ docet qua ratione ſanitas præſens ad tempus conſervari poſſit & debeat.

Sanitatis ſignum.

5. Tunc autem unusquuque ſe ſanum eſſe putat, quando omnia membra inculpatè ſuas functiones præſtant, quemadmodum Galen. innuit. lib. 1. de tuen. ſan. cap. 4. unde optimus ſanitatis cuſtos ille proclamatur, qui ſingulorum conſtitutionem ſecundum naturam conſervare poteſt. Gal. ibid. cap. 1.

6. Talis conſeruatio ſecundum ſimilitudinem, perfe-
ctam ſanitatem, illud quod eſt, per ſimilia con-
ſeruatur, & contraria cauſa [illegible], ut
inquit Galen. lib. 2. Aph. com. 15. Vnde
commune theorema: ſimilia ſimilibus con-
ſeruantur, cuius ratio ſufficienter in phyſicis
declaratur.

Sanitas conſeruatur ſimilibus.

7. Cum vero ſanitas, ut ſupra dictum fuit
ex Galen. lib. 1. de meth. cap. 5. duplex ſit,
optima conſummataque, & ab hac re-
cedens, hinc duplex videtur eſſe officium
ὑγιεινῆς, nimirum ut optimam ſanitatem per
ſimilia cuſtodiat, deflectentem vero per con-
traria quodammodo corrigat.

Duplex officium ὑγιεινῆς.

8. Dicitur ὑγιεινῆς quoque officium eſſe per
contraria corrigere, videlicet naturas, quæ ſub
latitudine ſanitatis adhuc continentur: Ve-
rum enim eſt, quod Galenus citato loco di-
cit, functionum imbecillitatem non ſtatim mor-
bum eſſe, niſi quoque præter naturam con-
tingat ſit.

Quomodo ὑγιεινὴ per contraria corrigat.

9. Hinc ipſe Hippocrates lib. 5. Aphor.
16. vnà cum Gal. in com. inquit, ſimi per
petuam ſanitati conuenire dicit cauſam ſi-
militudinis; ſenum vero & iuuenum ſanitati
non ſimile ſed contrarium tempus attribuit,
ratio [illegible] quod illa quodammodo à ſum-
ma ſanitatis exquiſita ratione rece-
dat.

[illegible] 10. Quoniam autem hactenus [illegible], in quaque [illegible] in individuo praecepta [illegible] tantum descripsimus [illegible] ex generalibus praecepta cognita post consideratione [illegible] de quolibet individuo oblato judicandum est, quo medica operatio instituatur. Gal. lib. 1. de art. cur. cap. 1.

Operatio [illegible] 11. Etenim cum sanitatis latitudo magna sit ut habet Gal. l. 2. de temper. [illegible] hoc, aliter in alio sanitatis [illegible] operatio Medica instituitur, illo semper praesupposito, ut ea quae secundum naturam se habent [illegible], quae autem aliquo modo dissident, corrigantur & reſtituantur, ut monet Galenus lib. 1. de tuen. ſan. cap. 7.

Materia [illegible] 12. Quaeritur autem quae ſit materia auxiliorum, qua Medicus haſce operationes ſuas peragere debeat: hae res non naturales [illegible] [illegible], quarum regimine [illegible] in tuenda ſanitate [illegible].

[illegible] 13. Quod ut magis appareat, ideo primò notandum quomodo ſanitas optima defendenda: cum verò [illegible] omnia temperata [illegible], [illegible] conſervatio per [illegible] requiritur, quam ob [illegible], [illegible] poteſt [illegible] ani- [illegible] qualitate & [illegible] [illegible] tertiam [illegible]

[illegible] ad ſede-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] qualitate & quantitate [illegible]
[illegible]

14. Contraria [illegible] non ſolum [illegible] Galen lib. 1. de tuen. ſan. cap. 5.

Defenſio [illegible]

15. Vt autem appareat diverſitas conſervandæ valetudinis in diverſis ſubjectis, ideoque eandem conſiderabimus pro varietate ætatum, [illegible] varietas, & per conſequens ſanitatis quoque diverſitas ſequitur.

16. Exordium ſumimus ab Infantia, cujus ſanitas in temperie calida & humida, ac proba conformatione conſiſtit. Hic igitur ad duo reſpiciendum, nimirum ad temperamentum & conformationem.

Sanitas Infantis quo modo [illegible]

17. Hæc ſi bona eſt, [illegible] indicat, ubi [illegible]

Galeni lib. 1 de tuen. ſan. cap. [illegible] [illegible] corpori [illegible] quo [illegible] [illegible] ſolidiorq; [illegible] [illegible] membrorum [illegible] [illegible].

[illegible]. Temperamentum *calidum & humidum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], unde re[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ploratu [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible] ori [illegible] [illegible] mediocri, vel [illegible] [illegible].* Gal. 1. de tuen. ſan. c. 7.

[illegible] *Ubi grandior factus eſt infans, ſolo materno lacte contentus eſſe nequit, [illegible] ob ca[illegible] erumpentibus primoribus dentibus cibo quodammodo ſolidiori ſimul [illegible] aſſuefacere convenit, ut vult* Galen. 1. de tuen. ſan. cap. 10. *ubi juſcula [illegible] cum pane trito, vel etiam, quod apud nos frequentius, pultes ex farina triticea cum lacte exhibentur.*

[illegible] *Procedente vero tempore per primum [illegible] [illegible], infantibus [illegible] externi aeris temperati liberior [illegible]: alimentum prebeant juſcula & [illegible] [illegible] oleribus facilioris [illegible] concoctionis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] temperatis.* Galen. lib. [illegible].

21. [illegible] pueris & pu- [illegible] eadem [illegible] Gal. lib. [illegible] cap. 12.

Sanitas pueritiæ & pubertatis quomodo defendatur

22. [illegible] Hip. poc. lib. 1. Aphor. 14. alimentum abunde [illegible] ſuppeditare jubet, propterea quod [illegible] indigeant, quia alias corpus [illegible].

23. Porro adoleſcentum & juvenum natura, quò magis declinat à pubertate, eò fit calidior & ſiccior, unde reſpectu ſuæ conſervationis alimenta moderate calefacientia [illegible] rit: labor cibum præcedat moderatus, cujus [illegible] tum quatenus ad excrementorum tranſpirationem, tum etiam ad partium ſolidarum bonam habitudinem confert: reliqua [illegible] ſint mediocria. Gal. lib. [illegible] cap. 2.

Sanitas adoleſcentum & juventutis quomodo defendatur

24. [illegible] autem fervor juvenilis [illegible] viri vel conſiſtentiæ [illegible] conſiſtentiam [illegible] temporis [illegible] conditionem [illegible] maxime temperata [illegible] regimine [illegible]

Sanitas virilis ætatis defendenda

quod supra in optima sanitate defendenda proposuimus.

Senum regimen [illegible] quæ requirat.

25. *Tandem* senilis ætas *quo magis declinat, eo fit frigidior & siccior, & per consequens ad vitales functiones obeundas ineptior. Cum autem corpus senile quantum ad ipsas partes attinet, frigidum, siccumque sit, & simul serosis & pituitosis excrementis, ob virium imbecillitatem, impleatur, hæc quidem purganda sunt, solidæ vero partes calefaciendæ simul & humectandæ.* Galen. lib. 5. de tuen. san. cap. 8.

Alimenta senibus conuenientia.

26. *Ut igitur cibus calefaciens & humectans, [illegible], qui obstructionem in visceribus non facile generet. quapropter abstineant [illegible] crassum & lentum succum generantibus, ut sunt [illegible] caseus, ova, dura, cochleæ, bulbi, [illegible], anguillæ, ostreæ & similia alimenta* Galen citat. lib. cap. 5.

27. *Utantur autem pane optimo, fermento & sale præparato, diligentissimeque cocto, quia [illegible] viscerum causa est, ut Ga*len. innuit cap. 7. lib. citato. *Caro [illegible] pullorum, [illegible], pisces saxatiles, [illegible] carnium, butyrum re[illegible] [illegible] sunt im[illegible] [illegible], ita [illegible]* Galen. ibi. cap. [illegible]

28. *Quia vero senibus parum caloris [illegible],*

[illegible] quantitate, & ſi [illegible] eſt, fre- quentius [illegible] [illegible] [illegible] Hippocrates lib. 1. Aphor. 14.

Senibus fre- quenter [illegible] [illegible].

29. Exercitatio [illegible] [illegible] [illegible] Gal. citat. lib. cap. 5.

Exercitia [illegible].

30. Cum etiam ſenes ob [illegible] vexentur, quemadmodum pueros ob humiditatem ſomnolentos eſſe videmus, ut habet Galenus lib. 3. de loc. aff. cap. 2. [illegible] frequentior balneo pedum & [illegible] rationibus excitamus, [illegible].

Contra ſo- mnum [illegible].

31. Dum hac ratione frigiditati & ſiccitati ſenum ſuccurrimus, eo quoq; reſpiciendum eſt, ne propter virium imbecillitatem corpora eorum admodum excrementis ſcateant, quam ob cauſam propter pituitam aut [illegible] gimur interdum aliquid ex iis, quæ [illegible] dendi ac diſſecandi obtinent [illegible] Galen. citat. lib. 5. cap. 8. [illegible] [illegible] admixtum ſit, aut [illegible] vel ptiſanam bene coctam cum piperis polline, aut maturos ficus vel [illegible] [illegible] ſumminiſtramus.

Excrementis [illegible] in ſeni- bus.

32. Nunc

[illegible] | 32. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſunt differentiæ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] præſcribenda ſunt. [illegible] magis [illegible] [illegible] ſeſe offert diverſitas, ubi [illegible] ſunt ad [illegible] conſuetudinem, [illegible] qu[illegible] pr[illegible] [illegible] vocant, reſpicere [illegible], qui enim [illegible] [illegible] [illegible], facile [illegible] [illegible] remedia, cum [illegible] contraria [illegible] [illegible]. Galen. [illegible] lib. cap. 10.

Vitæ genera [illegible] quoque [illegible]. | 33. Ut autem ætatibus, ita vitæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conſtat [illegible] ſana [illegible] [illegible]. quapropter paucis hoc loco de quibuſdam aliquid ſubjiciemus, cum [illegible] non tantum [illegible], ſed etiam deflectentem ſanitatem [illegible], & à morbis defendere.

Sanitas [illegible] hominum [illegible] [illegible] [illegible] quo modo defendatur. | 34. Hic primum illi homines ſeſe offerunt, [illegible] [illegible] eſt, ita ut adæquatis ſuis [illegible] [illegible] excitando & temperando [illegible], quorum corpora [illegible] & [illegible] Galenus rectè lib. 3. de iis qui in Med. com. [illegible] innuit. His incumbit ut [illegible], quò loco exercitiorum, interdum [illegible] [illegible], brachiorum, totiusque corporis [illegible], ut [illegible] excrementa in corpore [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible].

35. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], piſcibus ſaxatilibus & [illegible] [illegible] [illegible] ſit vinum album vel cereviſia [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] fiunt alterationes nec facile pertranſeunt, quia hac ratione ſive mora [illegible] [illegible] ſint prompti-
[illegible] [illegible] obſequentem vel natura valde habeant, in quo [illegible] inſervit [illegible] ut liquida priora [illegible] & ſolidiora poſterius ingerantur [illegible] emollientia & lubricantia in tali caſu non negligantur, ut ſunt pruna, caricæ & ſimilia, quorum uſus ſit [illegible] una ante cibum, cū alias laxandi potentia [illegible].

37. Somnus in his vigilias non excedat, cum corpus aliàs fluxionibus maximè ſit obnoxium in tali vitæ genere: animæ παθήματα immoderata, præſertim illa vitentur, quæ calorem nativum ad principium ſuum ἀθρόως commovent: levis autem ira & modica indignatio ſæpius convenit, quatenus humores & ſpiritus deliteſcentes excitant.

38 Huic vitæ generi, quale ocioſis convenit, maximè contrarium eſſe videtur illud, quod eſt iter peragentium, de quo [illegible] aliquid addimus, cum hic ſanitas noſtra non ſolum per motum vehementiorem alteretur, ſed ſimul quoque ob externi aeris diverſitatem neceſſario mutationem quandam ſubeat.

Sanitas hominum iter peragentium quomodo defendenda.

39. Hic primò eò reſpiciendum, quo corpus ſit mundum à Plethora & Cacochymia, [illegible] cauſæ ſunt [illegible] morbo- [illegible].

40. Nec etiam veneris commotio ſtatim poſt alimentorum aſſumptionem ſuſcipiatur: ut enim illa motu & exercitatio poſt cibum concoctioni impedimento eſt, & corpus crudis humoribus replet, ita etiam in hoc caſu eadem ratio militat.

41. Quod ſi pedeſtre ſuſcipiendum eſt iter, plantis pedum contra excoriationem, & partibus puſillis contra intertriginem proſpiciendum eſt, quod utrumq; per inunctionem ſevi hircini vel vaccini fieri poteſt.

42. Tempore vero intemperato, intenſo videlicet æſtatis ardore, vel hyemis frigore, contraria alimenta eligantur, & corpus ab externis injuriis, præſertim caput, optime defendatur.

43. Iam in diverſis aliis vitæ generibus diverſimode ſanitati proſpiciendum eſt, ubi ſemper commune præceptum obſervetur, ut ea quæ ſecundum naturam conveniunt, conſerventur, quæ autem præter naturam ſunt, adeoq; à ſanitate optima quodammodo recedunt, ſuis contrariis corrigantur.

44. Tantum de ſanitate tuenda proponere voluimus, ex quibus ſimul patere poteſt, qua ratione in ſtatu neutrali corrigendo procedere debamus: iam ſequitur, ut ad Medendi Methodum nos convertamus.

[illegible]

Diſputationum Medicarum

Decima ſeptima.

DE METHODO Medendi.

Reſpondente

M. JOACHIMO KOPPEN.

THESIS I.

VErum eſt, quod Galen. lib. 9. meth. med cap.6. *innuit, nimirum ſe pro comperto habere, quod nullus artis alicujus ſcientiam nanciſcatur, niſi methodum quandam habuerit per univerſalia vocata theoremata, & in particularibus exemplis ſe exercuerit.* Ars ſine Methodo nulla eſt.

2. *Hoc etiam in Medicina maximè procedit, quam ob cauſam in curatione morborum præter particularem exercitationem, quam ex Practicorum libris & obſervationibus haurimus, ante omnia requiritur generalis quædam methodus, qua monſtretur quomodo in quolibet oblato morbo procedendum.* In praxi Medica generalis methodus neceſſario requiritur.

3. *Hic oritur* θεραπευτική *vel pars illa Medicinæ, quæ tradit præcepta generalia de Morbis medendis, ad cujus declarationem in*

præſentiam meritò progredimur, atque non tantum, quomodo ſanitas præſens defendenda, ſed etiam quâ ratione abſens reſtituenda ſit, intelligamus.

Quid Methodus Medendi.

4. Eſt autem Methodus Medendi nihil aliud, quàm habitus, quo per indicationes ad morbum ſanabilem depellendum inſtituto remediorum uſu à Medico præſcribitur. Gal. lib. 2. Meth. Med. cap. 7.

Non de fine, ſed de Mediis ad finem ducentibus deliberat Medicus.

5. Quamvis enim de fine ſuo non deliberet Medicus, cum ſecundum Philoſophum de fine conſultatio non ſit; nihilominus tamen cum media ad finem ducentia in promptu non ſemper ſint, ideo de iis inſtituitur conſultatio, ut eligantur ea, quæ ad finem conſequendum ſunt aptiſſima. Ariſt. lib. 3. Eth. c. 3.

Indicatio quid.

6. Hæc electio fit per Indicationem, quæ ab ipſa rei natura primum oritur, & monſtrat quid agendum eſſe videatur, ſecundum Galenum lib. 3. Meth. med. cap. 1. unde etiam rectè agendorum inſinuatio dicitur ex natura indicantis & indicati deſumpta.

In indicatione duo conſiderantur.

7. Duo igitur neceſſariò conſiderantur in indicatione, quorum mutua eſt relatio, videlicet Indicans, cujus gratiâ aliquid fieri debet; & Indicatum, quod eſt ipſum juvans, quo Indicanti ſuccurrimus.

Indicans quid.

8. Indicans eſt, agens aliquod, in corpore permanens, quod cognitum, juvans aliquod

auxilium

[illegible] indicat, at ſubla[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

9. Tale indicans in rebus p.n. propriè loquendo duplex eſt. Morbus & morbi cauſa, quorum ille curatorium, hæc verò præſervatorium indicans conſtituit, ſed [illegible] contrahitur [illegible], quod à ſymptomate [illegible] [illegible] originem [illegible] [illegible] [illegible] rationem cauſæ morbum [illegible], utrumque dejicientis, induunt.

10. A rebus ſecundum naturam in curatione morborum unicum tantum ſumitur indicans, quod conſervatorium vocatur, propterea, quod ſumatur à viribus quæ ſemper ſunt conſervandæ. Quare in univerſum tria ſunt propriè dicta Indicantia, Morbus, morbi cauſa, & facultas, unde naſcitur indicatio triplex, curatoria, præſervatoria, & conſervatoria. Indicantia triplicia

11. Præter dicta tria primaria Indicantia dantur adhuc alia, quæ per accidens etiam ad auxilia invenienda faciunt, quatenus verorum indicantium naturam ulterius determinant, ut ſunt temperamentum, ætas, ſexus, vitæ genus, conſuetudo, ἰδιοσυγκρασία, pars affecta, cœli ſtatus cum anni tempore, locus ac regio, & ſimilia.

12. His omnibus non tàm quid agendum, quàm quomodo, quantum, quo ordine, & qui-

[illegible] id, quod primum tali Indicans præferendum ſit, determinatur.

Quisnam verus Medicus ſecundum Galenum.

13. Unde rectè Gal. lib. 3. Meth. Med. c. [illegible] illum tantum exiſtimat eſſe Medicum, qui non ſolum ſciat, quid primum indicans diſſet, ſed qui illud ipſum etiam quod à tali præſcribitur perficere poſſit, quod fieri nequit, niſi reliqua ſi enumerata im propria indicatia [illegible].

Quid ſint coindicantia.

14. Hæc ubi cum primo Indicante conſentiunt, Coindicantia vocari poſſunt, quia promovent id, quod à primo Indicante ſuggeritur, nec primò expetunt remedia, ſed quatenus cum Indicante curatorio, præſervatorio vel conſervatorio conjunguntur: v.g. Adſit æger plethoricus robuſtus, ætatis florentis tempore verno; hic venæ ſectionem primò indicat copia abundantis maſſæ ſanguineæ, coindicat fortis facultas, ætas florens, & tempus vernum.

Quid ſint contraindicantia.

15. Quod ſi non conſentiant Indicantia principalia & minus principalia, ibi fiunt Contraindicantia, quæ impediunt id, quod primum Indicans ſuadet, & hinc omnis difficultas in Methodo Medendi: verbi gratia, cacochymia nimia indicat valida purgantia, contrà virtus debilis, dies caniculares & ſimilia contrarium ſuadent.

16. In tali Indicantium pugna tũ magnitudo, tum dignitas perpendenda eſt, efficiendũq; id, quod Indicantia majora & digniora ſuadent. vid. lib. 11. Meth. Med. cap. 3.

17. [illegible] Indicans [illegible] Indicatum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gal. l. 9. Meth. Med. cap. 12. Quid ſit indicatum.

18. [illegible] Indicans & Indicatum [illegible] Indicatio, quæ ſemper vel ad morbū [illegible] vel ad [illegible] vel demū, ad ſanitatē conſeruādā [illegible]. Indicatio quintuplex.

19. Indicatio quæ facit [illegible] a fine ſuo curatoria dicitur: in cuius determinatione primū ante omnia notandū, ut [illegible] [illegible] [illegible] ab eo, quod eſt [illegible] propterea quod in illo cauſa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Gal. lib. 7. Meth. med. cap. 12. Indicatio curatoria.

20. Cum vero morbus & ſanitas [illegible] contrarij & ſanatio nihil aliud ſit quam morbi in ſanitatē translatio, ideo ſequitur neceſſario curationē per contraria fieri debere, [illegible] generaliſſima curationū Indicatio [illegible] & indicantis contrarietas. Galen. lib. 9 Meth. cap. 15 & 17. Curationē per contraria fieri.

21. [illegible] igitur remedii genus vel Indicati qualitas colligitur, quod videlicet [illegible] [illegible] contrariū [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] in contrarium cedere debet. Galen. lib. 1. de temp. cap. 2. lib. 11. Meth. Med. cap. 12. Genus remedii.

Quantitas remedii

22. Invento genere remedij, de quantitate ejuſdem ante omnia deliberandum eſt Medico: ut autem illud ex affectus ſpecie, ſic etiam hoc ex illius magnitudine colligitur, quæ tam in ſua natura, quàm reſpectu ægrotantis conſideratur, cujus receſſus vel major vel minor ipſius morbi, & per conſequens remedij quantitatem auget vel minuit. Gal. lib. 9. Meth. Med. cap. 14.

23. Hoc ſatis indicat Aph 34. lib. 2. ubi inquit Hippocrates; minus periculoſe ægrotant ij, quorum vel naturæ, vel ætati, vel conſuetudini, vel tempori familiaris morbus eſt, quam quibus horum nulli affinis cognatusq; exiſtit.

34. Imò & partis affectæ ſubſtantia, ſitus & neceſſitas unà cum morbi magnitudine ſimul conſiderantur: quo modo videmus, quod inflammatio jecoris validiora requirat epithemata, quàm illa, quæ tantum eſt in abdomine: ſic veſicæ calculus vehementiora requirit, quàm ille, qui in renibus naſcitur.

25. Poteſt autem quantitas illa remedij vel ſimul ad actum traduci, quando receſſui à naturali ſtatu contrarium æquale adhibetur, vel partitis vicibus, ubi minus contrarium, ſed frequentius adhibetur. Illo modo affectus p... una vice tolluntur, ſed ſæpius non ſine inſigni corporis commotione, quā ob cauſam poſteriorem modum plerumq; obſervamus, ut virium

quæ ſu...

quæq; [illegible] habitum, niſi [illegible] ſint le-
ves, vel [illegible], in quibus [illegible]-
[illegible], ut ha-
bet Gal. lib. 7. Meth. Med. cap. 15.

26. [illegible] autem poſſint ut qualitatem & quantitatem remedij determinatam habeat Medicus, ſed opus eſt, ut juſtum modum & adæquatum tempus adhibendarum Medicinarum optime quoq; intelligat.

27. Sub juſto modo duo comprehendi poſſunt, nimirum adhibendi ratio, & forma remedii: ſic quoad rationem adhibendi, medicamenta alterantia parti affectæ, quam proximè licet, applicantur, ut contactu Phyſico qualitates contrariæ in ſe invicem agere poſſint: contra vacuantia per eas regiones uſurpantur, per quas materiam ducere convenit, juxta præceptum Hipp. lib. 1. aph. 20. — Juſtus remedii modus.

28. Ita remediorum formæ diverſæ, quæ ad liquidam & ſolidam reduci poſſunt, diverſimodè adhibentur pro intentione variâ, quèadmodum partibus remotioribus, denſioribus, induratis vel obſtructis liquida, [illegible] vero in [illegible]ando, aſtringendo, condenſando vel confortando, ſolida commodius applicantur: quod ſi mediæ ſint intentiones, ambiguæ quoq; remediorum formulæ arrident, quales apparent in [illegible], unguentis, &c.

29. Porro tempus medendi ſummâ quoque diligentiâ determinatur; cum illud tamen — Tempus Medendi.

[illegible] ſit [illegible] P[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] relinquitur [illegible].

30. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Pathol[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] curationi [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible] [illegible] Method[illegible] [illegible] [illegible] intemperies [illegible] conformatio, vel unitas [illegible].

Curatio intemperiei.

31. Intemperies [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] qualitate [illegible] [illegible], ſi compoſita, compoſitū quoq; [illegible] [illegible] [illegible], qui totius eſt [illegible] calida [illegible] qui febre, [illegible] & r[illegible] re-quirit remedia: ſi ſola quidē ſit febris, ad re-frigerandū, [illegible] [illegible]q; veluti ad [illegible] omne medentis conſilium dirigetur. Gal. l. 9. Meth. med cap 14.

32. In [illegible] [illegible] modo remedio tempus [illegible] [illegible] [illegible] ex quatuor [illegible] temporibus, quantitatem [illegible] morbi magnitudine cum naturali [illegible] habitu collata determina-[illegible] Galen. ibidem.

Curatio morborum conformationis.

33. Eodem modo in morbis conformati-onis contrarius quoq; remedijs [illegible] [illegible] [illegible] eſt. ſi [illegible] [illegible] aſtrin-genda, [illegible] [illegible] [illegible] lævia [illegible], [illegible] reſupinanda, laxata [illegible].

34. [illegible] quod Galen. [illegible] lib. [illegible]

[illegible] eſſe plurium partium [illegible] contrariam [illegible].

55. Tandem [illegible] indicat, quæ [illegible] & non præſtetur, niſi [illegible] habeat, [illegible] natura in con[illegible] aliæ naſcuntur indicationes, [illegible] nes Medici naturæ in unum [illegible] guntur, de quibus vide Gal. l. 1. art. cap. 90. & ſeq. ac l. 3. Meth Med. cap. 3. & ſeq.

Curatio [illegible] ratus ſolu[illegible]

56. *Vbi componuntur morbi, compoſitũ quoq; remediis opus eſt, ut vult* Gal. l. 9. Meth. med. cap. 12 *Sic Eryſipelas vel tumor [illegible] & [illegible] & auctam quantitatem per evacuationem minuendã, & qualitatẽ præter naturã per calefacientia & humectantia corrigenda eſſe indicat.*

Curatio compoſitorum morborum

57. *Quod ſi penitus disjuncti ſint morbi, disjunct[illegible] quoq; ſeparatimq; curationem requirunt; ſi vero [illegible], ambobus [illegible], ut etiam in connexis, ubi prior [illegible] cauſa exſtat. Semper tamen ejus [illegible] in cura habenda eſt ratio, qui alteri [illegible].*

Curatio disjunctorum [illegible]

58. [illegible] *ut unius curatio alteri* [illegible]

minatur ſcrupulum. Galen. lib. 7. meth. med. cap. 12.

[illegible] 39. Cum autem fruſtra laboramus in [illegible] [illegible] [illegible], ſed quæ alba [illegible] [illegible] [illegible], ſed quæ [illegible] [illegible] alteram [illegible], præter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] quod factum eſt, [illegible]; ſed [illegible] quod futurum eſt, per [illegible] [illegible] ne fiat, [illegible] ſit. Gal. lib. [illegible] meth. Med. cap. 1.

40. Intelligitur autem in præſentia [illegible] cauſa, ſed ea tantùm, quæ [illegible] [illegible] antecedens dicitur, & potiſſimum in contentis conſiſtit, quæ quatenus rationem cauſæ habet, vel ſubſtantiâ ſuâ peccat, vel qualitate, vel quantitate, vel ſecundum [illegible], idque aut motu aut quiete.

Contenta ſubſtantia ſua peccantia auferenda. 41. Quæ ſubſtantiâ ſuâ peccant, ſive per ſe ſint [illegible] ut calculus, vermes, flatus &c. ſive ex accidenti, ut humor putridus & corruptus, qui à priſtinâ naturâ ita degeneravit, ut [illegible] nequeat, ſui ablationem indigent.

42. Reſpectu quantitatis peccant humores vel abundantiâ vel defectu, quod accidit vel ratione totius ſanguineæ maſſæ, vel ſeparatim ratione reliquorum humorum [illegible] [illegible] alterum, quam [illegible].

43. [illegible] ſanguinis abundat, ejuſque diminutio indicatur, [illegible] vel modis levioribus [illegible] cucurbitulis [illegible] hirudinibus, [illegible] ſcarificationibus, [illegible] [illegible] tandem vena ſectione. — Maſſa ſanguinis ab undans minuenda.

44. Si reliqui humores abundant, adeoq; cacochymia generatur, purgatione opus eſt, quæ pro diverſitate humorum abundantium diverſimodè una cum aliis [illegible] conſideratis inſtituitur, quemadmodum ex ſequentibus apparebit. — Cacochymia purganda.

45. Ubi defectu peccatur in humoribus, elaborandum eſt Medico, quo [illegible] reſtitutio fieri poſſit, quod potiſſimum alimentis [illegible] & reficientibus poſt corroborationem facultatis obtinemus. — Defectus humorum reſarciendus.

46. Peccatum qualitatis per ſua contraria alterantia corrigitur: ſic fervor per medicamenta refrigerantia tollitur [illegible] inteſtinis [illegible], & uno verbo, quodlibet per ſuum oppoſitum alteratur. — Qualitas peccans alteranda.

47. Quoad Ubi peccant humores [illegible], quia non juſto modo & tempore [illegible]: [illegible] juſto modo [illegible] juſto tempore [illegible] quidem [illegible] tempore.

Motus [illegible] humorum [illegible]

28. Hic [illegible] [illegible], [illegible] motum inhibens, quæ eſt vel revulſio, quando humor ad contraria [illegible] trahitur, vel derivatio, quando ad propinqua [illegible], vel intercepio, quando humorum [illegible] corrigitur, & vice [illegible], [illegible] repulſio, quando fere penitus affluentes humores retrahimus.

Intermiſſi motus incitandus.

29. Quiete peccant humores tum, quando conſuetæ evacuationes intermittuntur, quæ arte revocandæ ſunt, tum etiam quando humores in parte quadam impacti & quaſi infarcti hærent, unde omne tumorum genus ſuam habet originem.

30. Hic ſuccurrendum dupliciter, vel evacuatione inſenſibili per occultam tranſpirationem, quam efficiunt diſcutientia, reſolventia, digerentia; vel evacuatione manifeſta per emollientia & ſuppurantia, materia ad exitum in parte præparata.

31. Ita ſeſe habet curatio Methodica, quam ſæpius immutare cogimur, ubi ſymptomata vehementia rationem cauſæ induunt, quibus ordine præpoſtero per ſua remedia, reliquis non neglectis, ſuccurrere cogimur.

Indicatio vitalis.

32. [illegible] ſuperest vitalis indicatio, quæ virium cuſtodiam per ſimilia præſcribit, [illegible] [illegible] ſubſtantiæ, [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] ſimilia ſunt, [illegible] [illegible] cuſto-

dia[illegible]

[illegible] 11. Meth. cap. 2.

1[illegible]. *[illegible]*

[illegible] præſcribantur. Galen ibidem, & lib. [illegible] de tuen. ſanit. cap. 2.

Hactenus de Methodo Medendi generaliter, conſequenter in [illegible] de Venæ ſectione & purgatione tractabimus.

Diſputationum Medicarum Decima octava.

DE VENÆ SEctione.

Reſpondente

DANIELE MOLLERO Lubecenſi.

THESIS I.

Q*Vemadmodum in aliis* Medicus naturam *imitatur, ita* [illegible] *quoque didicit,* [illegible] Galen lib. de venæ ſect. adverſ. [illegible] cap. 4 [illegible]. Medicina naturæ [illegible].

[illegible]

1. *Cùm autem venæ ſectionem [illegible] propoſitio, [illegible] & maxime nobilis ſit illi ſanguinis [illegible], quæ fit per venæ ſectionem, idcirco [illegible] & [illegible].*

Propoſitio.

2. *Sed ut aliſ methodo progrediamur, [illegible] primò videbimus, quænam affectiones [illegible] ſanguinis per venæ ſectionem indigeant: deinde quibus in locis hanc fieri [illegible]: tertiò, quantum ſit quoties hæc [illegible] ſit tentanda: denique quartò, quibus in venis, & quando tempore [illegible] fieri debeat.* Vide [illegible] lib. de curan. rat. per venæ ſ. cap. 4.

3. *Quæ verò ſint affectiones in humano corpore ſanguinis [illegible] per venæ ſectionem indigentes, tunc apparebit, ubi primò cognitum nobis erit, quam utilitatem venæ ſecta corpori noſtro afferat.*

Vtilitas venæ ſectionis.

4. *Eſt autem hæc in genere duplex: una* per *ſe [illegible], [illegible] ſanguinis evacuatio, altera ex accidenti ſuccedens, ſcilicet corporis refrigeratio [illegible] rurſus evacuando vitioſum ſanguinem tollere, bonum quantitate [illegible], [illegible] & [illegible] humorum [illegible] poteſt.*

Quintuplex utilitas venæ ſectionis.

5. *Hinc ſequitur beneficia venæ ſectionis [illegible], [illegible] ad partes oppoſitas revelli, ad partes [illegible] [illegible] corpus refrigerari poſſe.*

7. [illegible] ſanguini venæ ſectio [illegible] non putreſacto, ſed putreſcentibus [illegible], quam ob cauſam Gal. lib. [illegible] meth. med. cap. 15. ſaluberrimam in febribus non Synochis modò, verùm etiam aliis omnibus quæ putreſcens humor [illegible], vel præſervans neceſſitas, neq; vires prohibent, venæ ſectionem remedium eſſe ducit: levata enim, quæ corpus noſtrum regit, natura, exoneratáque eo, quo veluti ſarcina premitur, haud ægrè, quod reliquum eſt, vincet.

Putreſcenti [illegible] o. [illegible]

8. Quoad bonum ſanguinem copiâ peccantem, tam quoad vaſa, quàm quoad vires, præſentiſſimum eſt remedium venæ ſectio, quâ præter alios minuendi ſanguinis modos potiſſimum particulares, univerſaliter reſpectu totius ſanguis imminuitur, & periculũ rupturæ vaſorum, vel ſuffocationis virium præcavetur Gal. lib. 1. de curat. rat. per venæ ſect. c. 6.

Plethora [illegible] venæ ſectione indiget.

9. Imò nullus negabit, quod aperta venâ impetus humorum ad partes contrarias revelli, & ad propinquas etiam derivari poſſit, unde remedium hoc in aliquibus affectibus & revulſionis & derivationis gratiâ commode adhibetur. Galen. lib. 2. de art. cur. cap. 2.

Impetus humorum [illegible] venæ ſectione revelli & derivari poteſt.

10. Tandem ex accidenti per emiſſionem ſanguinis, quæ venæ ſectione perficitur, corpus noſtrum refrigerari ſenſu patet, quoniam [illegible] cum ſanguine ſemper aliquid caloris exhalat, [illegible]

Ex accidenti [illegible] ſectio refrigerat.

ſectione non ſolum ſtat, ſi ætas [illegible] conſervet. Galen. lib. de cur. rat. per venæ ſect. cap. 5.

11. Cum autem in aliquibus aliis accidentibus [illegible] ſe tantum venæ ſectionem indicat, ubi ſolus tamen fervor ſanguinis ad[illegible] ſubitam refrigerationem, ab aliis medicamentis [illegible] requirat.

Quibuſque indicata venæ ſectio.

12. Ex his patet [illegible] quæ fit per phlebotomiam [illegible] indicetur in affectionibus p.n. [illegible] nimirum a ſanguine putreſcente, copia gravante, impetu ad partem quandam ruente, quidam parti copioſe incumbente, vel vehementer efferveſcente, ubi tamen ſimul morbi vel præſentis vel futuri magnitudo præſupponatur.

Venæ ſectionem prohibentia

13. Non autem ſufficit, ut ſciamus, quid ſanguinis evacuationem indicet, ſed inſuper opus eſt, ut videamus, quænam venæ ſectionem indicatam prohibere queant, quam ob cauſam conſequenter determinandum, quinam venæ ſectionem [illegible] noxa ferre poſſint.

14. Cum autem venæ ſectio ſanguinem evacuando calorem nativum imminuat, adeoque vires dejiciat, merito ad vires reſpiciendum eſt, ut intelligamus, num eædem ſanguinis evacuationi ſuſtinendæ ſufficientes eſſe poſſint fortitudine ſua, an vero propter debilitatem venæ ſectionem indicatam impediant.

15. [illegible] *phlebotomiam* [illegible] *ut ſupplenter* [illegible] *ſecundum* [illegible] *vena ſectione* [illegible] *pellendum eſt.*

> Quando [illegible] venæ ſectio [illegible]

16. [illegible] *ſecundum naturam, vel* [illegible] *ter naturam. Quoad rea ſecundum naturam,* [illegible] *temperamentum, ætates & ſexus conſiderantur.*

17. *Inter temperamenta facile venæ ſectionem fert calidum habitu denſo ac* [illegible] *venis præditum: contra conſtitutio mollis tenera & rara, & quæ ad diſſolutionem virium apta eſt per talem ſanguinis evacuationem minime iuvatur.*

> Quæ temperamenta [illegible] apta ad venæſectionem.

18. *Porrò quatenus ætatum reſpectu, vires variantur, ita ut præſtantius* [illegible] *bur inveniatur in iis, qui ſunt inter pueritiam & ultimam ſenectutem: venæ ſectionem prohibent pueritia & ſenectus, quam tamen intermediæ ætates concedunt.*

> Quatenus ætatis [illegible] venæſectionem.

19. *Verùm ut alias ætates non tam annorum numero quam facultatum* [illegible]

> Cautio.

[illegible] non quatenus ætas, ſed quatenus [illegible], eandem vel prohibeat vel concedat.

Quibus ſexus magis aptus ad venam ſecandum.

20. Reſpectu ſexus plerumq; viri mulieribus evacuationem ſanguinis per venæ ſectionem melius ferunt, propterea quod hæ [illegible] habitu molli, raro laxoq; conſtent, ſimulq; naturales evacuationes per menſtrua habeant.

Quomodo gravidæ venæ ſectione ſerventur.

21. Quod ſi gravidæ ſint, periculoſior adhuc eſt venæ ſectio, ſecundum Hippoc. lib. 5. aph 30. mulier utero ferens ſecta vena abortiat, eoq; magis, ſi ſit fœtus grandior: niſi ſolicitaret magna morbi vehementia cum ſanguinis copia luxurians; imò niſi ſanguinis major copia, quam fœtus nutritio requirit, in corpore periculum aliquod minetur, in quo caſu per venæ ſectionem abortum præcavemus, quemadmodum vere ſcribit Marcellus Donatus lib. 4. hiſtor. med. mirab. cap. 16. quod experientia teſte in multis mulieribus Auſtriacis nos quoq; docuit.

Qualis aer eligendus ad venæ ſectionem.

22. Quoad res non naturales, aer ambiens primo occurrit, qui ut in aliis evacuationibus, ita hic etiam temperatus potiſſimùm eligitur, cum caliditate excedens vires diſſolvat, contrà frigiditate peccans eaſdem opprimat: hinc anni tempora & regiones interdum venæ ſectionē prohibent, quatenus ſcilicet talis eſt ambientis aeris conſtitutio, quæ vires in corporibus noſtris pro ſuſtinenda hac evacuatione reddunt inſufficientes.

23. Hin-

23. [illegible] per [illegible] & [illegible] [illegible] ac [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nem Gal. l. de cur. rat. per venæ ſect. c. 14.

24. Hic inſuper conſiderandū, quòd [illegible] conſuetudine altera natura dicta, referendum [illegible] aſſueti, præcipuè cùm parciùs viuent, ac laboribus atq; exercitus multis obruuntur, difficiliter ſanguinis evacuationem ferunt, quæ tamen optimè convenit aſſuetis, præſertim ubi plenius victu utuntur.

25. [illegible] quoq; reſpectu primarum viarum jure præcedit, cùm alias [illegible] primis viis humorum peccantium ſaburra [illegible] venæ evacuatæ crudos ſuccos attrahunt, quo variæ cacochymiæ origo præbetur.

26. Quod res præter naturam attinet, illa frequenter quoq; venæ ſectionem impediunt, quatenus deſignant vires inſufficientes: ut apparet ex magnis partium principum intemperiebus, ex vehementiſſimis [illegible], [illegible] [illegible], animi deliquiis & ſimilibus.

27. [illegible] parti, in quibus venæ ſectio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Iam ſe-

Conſuetudo [illegible] attendenda in venæ ſectione.

An venæ ſectionem [illegible] primarum præcedere debeat?

Res præter naturam quomodo [illegible] venæ ſectionem.

[illegible] per venæ ſectionem [illegible] quando [illegible].

[illegible] quantitatem aſſ[illegible] debeat.

28. Hæc ſumitur à quantitate vel ſanguinis peccantis, quod prout maior, vel minor eſt, ita ſanguis quoq; copioſius vel parcius detrahitur, quatenus tamen vires permittunt [illegible] reſpectu virium.

29. Itemque in magno ſanguinis [illegible] viribusq; conſtantibus ad animi deliquium uſq; ratione evacuationis [illegible], quemadmodum teſtatur Gal. l. de cur. rat. per venæſ. c. 12. Non tamen ſine ratione, [illegible] animi deliquij inſtanti [illegible] per mutationem coloris faciei & pulſus diligenter obſervando.

An ad animi deliq. uſq; evacuandum?

30. Cum autem noſtris corporibus tantæ evacuationes ſanguinis, quæ veteribus in uſu fuerunt, minime convenire videantur, ideo magis conſultum eſſe videtur, in defectu, quam in exceſſu peccare. Præſtat enim id, quod ſupereſt, reiterata [illegible], quam de viribus largiori evacuatione proſtratis minime nobis polliceri poſſumus.

Quænam vena aperienda?

31. Vbi conſtat, quam ob cauſam & quantum ſanguinem per phlebotomiam ſit evacuandum: conſequenter merito quæritur, quænam vena ſit aperienda, cum non ſit una [illegible] vel illa incidatur.

Quæ venæ incidendæ [illegible]

32. Vt autem [illegible] vena [illegible], quod in præcedentibus [illegible] reſpectu [illegible] eſt [illegible]

quod

[illegible] plenitudinem, quam ex [illegible] fanguinem [illegible] in [illegible] vena [illegible] [illegible] [illegible] in mulieribus [illegible] [illegible] [illegible] aliis [illegible] poplite [illegible] quæ ratione [illegible] [illegible] vacuatio [illegible] [illegible]. Galen. cit. lib. cap. 1

Ratio cur revulsione [illegible] quæ vena in [illegible].

50. *Quod si revulſioni gravis venæ ſectio ſubſtituatur, [illegible] revulſio requirit humores ad [illegible] [illegible] [illegible] venæ [illegible], per quarum [illegible] ſanguinem ad [illegible] [illegible] [illegible].*

51. *[illegible] ſunt venæ partium oppoſitarum, non quidem proximarum, ſed remotiorum inprimis reſpectu longitudinis & latitudinis ipſius corporis, cum obſervata rectitudine, non tam naturæ, quà dextra dextris & ſiniſtra ſiniſtris opponuntur, quæ in aliis revulſionum [illegible] minime negligenda eſſe videtur, quàm reſpectu manifeſtiorum diſtantium & mediarum, qui ſunt inter [illegible] partis [illegible] & oppoſitas.*

52. *[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] ſanguinis [illegible] in cubito [illegible] latere [illegible] [illegible] in principio [illegible] [illegible] videtur materia [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] in parte oppoſita [illegible].* Gal. l. [illegible] Med. com. [illegible] loc. [illegible]

56. Sit enim ſiniſtra affecta parte, dextra [illegible] recte reſpicient latere [illegible] vena aperitur, [illegible] hæc [illegible] do quoq; , ſi non ſecundum longitudinem, quam Galenus plerumq; intelligit, tamen ſecundum latitudinem quam [illegible] quoq; [illegible] 3. de fractur. tex. 3. obſervetur.

57. Et quamvis quædam ex [illegible] mentis contrarium ſuadere videantur, nimirum cum ipſa parte venam aperiendam communionem habere, adeo; [illegible] venæ ſectionem inſtitui debere, quod manifeſte Gal. l. de curan. rat. per venæ ſect. c. [illegible] te, dum convenientiſſimum pleuriticis eſſe ſtatuit, venam in brachio laborantis lateris aperire: hic tamen non procedit de intentione revulſionis ſimpliciter, ſed quatenus potius ab affecta parte derivare vel evacuare conamur.

58. Eligantur autem in oppoſito venæ majores, quando [illegible], viribus conſentientibus, vehementem ac celerem revulſionem requirit, vel etiam minores & remotiores, ubi paulatim humorum impetum abſq; inſigni evacuatione alio divergere cupimus.

59. Præter hanc revulſionem ſimpliciter datur alia, quæ localis aliquibus dicitur, qua ratione Hippocrates lib. 2. Epid. com. 2. tex. 27. dolori capitis reſpectu partis poſterioris per venam in fronte apertam [illegible] verum cum hæc magis derivationis na-

Lateralis affectibus quarum vena ſecanda.

Quando minores vel majores venæ incidantur.

Revulſio localis

[illegible]

[illegible] & proxi-
mas, propter [illegible] ex parte [illegible] ad lo-
cum alium derivandam. Gal. lib. 2. de arte
curat. cap. 2. Venæ ſe-ctio deri-vans quo-modo fiat

41. Hic igitur maxime communis venarum proximarum cum aſſecta parte, ſecundum antiquos, obſervanda eſt, in quo ſecundum recte Galenus affirmat, quod ſecta vena lateris ejuſdem in pleuriticis ſatis conſpicua & cita deprehenditur utilitas.

42. Quocirca, qui in gutture & aſpera arteria gravi torquentur inflammatione, eis in principio quidem aperta in cubito vena, ſcilicet reſpectu revulſionis propter materiam afflu entem, poſt principium autem in ipsa lingua propter materiam ex ipſa laborante parte derivandam, venæ ſectio magnifice prodeſt. Gal. lib. de cur. rat. per venæ ſ. cap. 14.

43. Tandem ſupereſt ut aliquid de tempore venæſectionis addamus, cum plurimum interſit quando ſanguinis evacuatio per phlebotomiam inſtituatur. De tempore venæ ſectionis.

44. Quoad anni tempora nihil addimus, cum ex ſuperioribus pateat, in quibus optime phlebotomia poſſit inſtitui: reſpectu morbi vero cujuſcunque, ſi opus mittendi ſanguinis, ſæpe morbus

ſit agilius, quemadmodum patet ex Galeno in libro

10. [illegible] adiicientemus nihil addimus, praeterea quod [illegible] periculoſ, [illegible] & hanc ob cauſam [illegible] hoc tempore [illegible].

11. [illegible], quibus ſanguinis [illegible], ut ſunt cucurbitulae, ſcarificationes & alia huius generis, quibus ſanguis particulariter pro diverſa Medicantium intentione minui poteſt.

His abſolutis ad purgandi rationem progredimur.

Diſputationum Medicarum Decima nona.

DE PVRGATIONE.

Reſpondente

M. DONATO FREYVVALDO Miſnenſi.

THESIS I.

QVemadmodum Venæſectio maximè nobilem operationem θεραπευτικὴν conſtituit, quo ad plethoram corrigendam, ita cum eadem jure conjungitur, pariq́; paſſu incedit purgatio reſpectu cacochymiæ, quam ob cauſam de eadem quoq́; peculiarem σύζητησιν inſtituimus. Purgatio inter nobiliſſima remedia.

Ut cacochy- mia ſic pur- gatio multiplex.

2. Ut autem cacochymia multiplex eſt, tam pro natura humorum ex quibus conſtat, quàm ratione loci, ubi in corpore noſtro ſubſiſtit, ſic etiam purgatio generaliter accepta, diverſitatem magnam obtinet.

3. Ante omnia vero notandum, quod regiones, in quibus humores peccantes cumulari poſſunt, vel ſint publicæ vel privatæ.

Publicæ regiones purgandorum humorum.

4. Publicæ regiones reſpectu purgandorum humorum ſunt tres, nimirum prima, quæ à ventriculo ad hepar usq; medium extenditur, & omnes partes intermedias, nimirum inteſtina, meſeraica vaſa cum vena portæ & alijs comprehendit: ſecunda, quæ à medio jecoris ad habitum usq; corporis exporrigitur, & continet omnes venas atq; arterias majores: ac tertia, quæ comprehendit habitum corporis muſculoſum cum venis ac vaſis minoribus, aliisque circumiacentibus.

Privatæ regiones purgandorum humorum

5. Privatæ regiones ſunt certæ quædam partes corporis, in quibus excrementa propria cumulari & per certos meatus evacuari ſolent, ut patet in cerebro, pulmonibus, utero &c.

Purgatio univerſalis & particularis.

6. Hinc ergo purgatio generatim conſiderata cacochymiæ ſuccurrit, vel univerſaliter, quatenus e publicis regionibus peccantes humores evacuat, vel particulariter, quatenus ex privatis locis humores noxios educit, quapropter in Univerſalem & particularem diſtribuitur.

7. *Vniverſalis purgatio duplex eſt*, enim vna [illegible] *eſt propria* [illegible] *per illam huma-* *tes peccantes* [illegible] *primam* [illegible] *te medicamento lenientibus* [illegible] *corporis perturbatione, in qua* [illegible] *quocunque morbi tempore* [illegible] *, modo medicamentum propter* [illegible] *natura non vincatur, aut ob* [illegible] *qualitatem exhibit* [illegible]

| Vniverſalis purgatio duplex le-[illegible] & κάθαρσις.

8. κάθαρσις *vel purgatio proprie dicta, quæ* Galeno lib. 1. Aphor. com. 2. [illegible] *qualitate ſua moleſta ſunt corpori*, [illegible] *dicitur, & potiſſimum humores peccantes per alvum, interdum quoque per vomitum* [illegible] *tibus proprie dictis catarcticis medicamentis educit, eam reſpicit cacochymiam, quæ ultra ſe-cur circa ſecundam & tertiam corporis regionem fieri ſolet.*

9. *Hanc ut melius intelligamus, ordine procedendum eſt, quapropter videbimus: 1. quomodo purgatio fiat. 2. quid purgationem indicet. 3. quibus naturis purgatio conveniat. 4. qualis præparatio purgationem præcedere debeat. 5. quo tempore & quantum purgandum.*

| Propoſitio inſtituti.

10. In modo *purgationis duo conſideranda veniunt, id quod evacuatur, & illud quod evacuat humor ſcilicet peccans & medicamentum catarcticum à calore noſtro* [illegible] *, inter quæ ſimilitudo neceſſaria* [illegible] *qualitatibus convenientibus* [illegible] *proveniens,*

| Quomodo fiat purgatio.

[illegible] catharticum peccantes humores [illegible] eos ab aliis ſeparat, & hic ratione [illegible] expultrice ſimul ita per [illegible] [illegible] evacuat.

Quomodo purgans medicamentum trahat humores?

11. Trahit ergo purgans medicamentum noxios humores familiaritate ſubſtantiæ, non vero per occulta qualitates formæ ſuæ, eo modo, quo magnes ferrum attrahit, quam actionem adjuvat facultas expultrix a qualitate cathartici naturæ corporis inimica laceſſita; ſæpius quoque calor medicamenti, commune trahendi principium, hanc actionem auget.

12. Hoc poſito, facile patet, quid purgationem indicet, nimirum peccantes humores, qualitate noxia corpori noſtro moleſti, cacochymiam in ſecunda vel tertia corporis regione conſtituentes.

13. Non autem per qualitatem noxiam vitium primarum vel ſecundarum qualitatum tantum hic intelligendum eſt, cum illud ipſum ſolam alterationem indicet, ſed ipſa idæa, ſpecies & natura humorũ corpori noſtro adverſa ſubintelligitur.

14. Huc igitur pertinent excrementitij humores tam ſecundum naturam in majori copia, quam præter naturam generati & cacochymiæ ſpeciem diverſam conſtituentes.

Quando purgatio indicetur?

15. Unde patet, quod purgatio indicetur tũc tẽpore, quãdo humores excremẽtitij naturales in majore quantitate abũdant circa ſecundã &

tertiam

[illegible] quia in primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſibi [illegible] poſſit, [illegible]

16\. Ergo verum [illegible] Hippocrates lib. 2. Aph. 36. & 37. & lib. 4. Aph. 1. & [illegible] ſcribit us, qui integra fruuntur valetudine purgationes difficiles & periculoſas eſſe, præſertim cum in his verum indicans κ[illegible] minime demonſtrari poſſit.

Cur ſani purgatio noxia?

17 Sed dato indicante quæritur [illegible] num etiam ægrotantis natura purgationem permittat, quapropter determinandum reſtat, quibus conſtitutionibus talis evacuatio per medicamenta catarctica conveniat.

Qui non ad purgationem apti.

18\. Vt autem alias in omni remedio præſertim valido virtutis robur & imbecillitas conſideranda venit: ſic etiam in præſentia non ſufficit, ut adſint vitioſi ſucci expurgandi ſed inſuper videndum quoque, num æger, quoad vires ad purgationem ſuſtinendam aptus vel ineptus ſit, præſertim [illegible] talis evacuatio ſine [illegible] totius commotione fieri nequeat.

19\. Quapropter illa, quæ præcedenti diſputatione à rebus ſecundum naturam, non naturalibus & præter naturam [illegible] diximus, [illegible] modo huc etiam referuntur [illegible] naturas [illegible] purgationem [illegible] [illegible].

Prohibentia purgationem per accidentia.

20 Ita [illegible] [illegible] [illegible] purgantur, ne [illegible] [illegible]

Quæ natu- [illegible] ſunt [illegible] ad pur- gationem.

[illegible] convulſiones incidant: frigid[illegible] humidæ propter languentem calorem [illegible] dicam ejus diſſolutionem, quæ purgante medicamento accidit ferre poſſint: [illegible] & humidæ tutius & facilius hanc [illegible] ferunt.

21. Sic etiã habitus graciles, tenues, [illegible] & humores [illegible] reſpectu purgationis, cum [illegible] languidior fiat: at contrà bene [illegible] purgatur, niſi maxime obeſus ſit, cui [illegible] frigiditatem & vaſorum anguſtiam difficilis quoq; purgatio accidit.

22. Quo ad ætates hic etiam illud repetendũ, quod præcedenti diſputatione diximus [illegible] ut conſideremus, quænã ætas vires purgationi magis convenientes & ſufficientes habeat.

23. Inter illas verò, quæ purgationes non facilè ferunt, nota de prima pueritiâ, quod infantes lacte nutricis adhuc utentes medicamento catarctico nutrici exhibito commodè purgentur Hipp. 6 Epidem.

Cautio de purgandis mulieribus.

24. Quoad ſexum plerumq; majori facilitate purgantur viri quam mulieres, præſertim vero tunc temporis, ubi fluxu menſtruo laborant, aut frequentes uteri ſuffocationes patiuntur, cum in illo caſu duæ inſignes evacuationes ſimul naturæ [illegible] uterum ab acri qualitate catarctici vehementer irritetur.

25. De gravidis vero notandum aphoriſmum

Hipp.

Hipp. lib. 4. Aph. 1. prægnantes purgabis, ſi materia turgeat, quadrimeſtres, & uſque ad ſeptimum menſem, ſed has parcius. Minores vero aut grandiores conceptu, abſtinebis.

De purgatione in grauidis.

20. Non leviter facile purgandæ ſunt grauidæ, ne vi expultrix [illegible] ad abortum exſtimuletur, niſi materia turgeat, adeoq; magnum periculum matri & fœtui immineat. Ubi tamen delectus quoq; temporis habendus eſt, primo & ultimo [illegible] commode purgatio fieri nequeat, ut in intermediis, propterea quod in primis ligamenta, quibus utero fœtus adhæret, ſunt imbecilla, in poſtremis autem fœtus jam grandior, ad exitum properans, facile purgantibus irritatus utero, ante tempus protrudi poteſt.

Res non naturales quomodo [illegible] cum purgatione.

21. Inter res non naturales aeris ſtatus præcipue perpendendus eſt: qui autem magis ad ambiens temperatus, eo etiã purgationibus accommodatior eſt, utpote cũ calidior vires diſſolvat, frigidior verò humores & meatus conſtipet, adeoq; purgationi minime idoneus eſſe perhibetur.

22. Hinc patet cur Hippocrates lib. 6. Aph. 47. verno tempore purgationes feliciores & commodiores eſſe ſtatuat, contra l. 4. Aph. 5. ſub cane & ante canẽ eaſdẽ difficiles ac magis laborioſas eſſe pronunciet, utpote quo tempore & aër nimis [illegible] & [illegible] aſtrorum influxus vires debiliores reddant, adeoq; tanta evacuationibus non ſufficiens eſſe videatur.

23. Imo & magnas mutationes aëris ambo-

[illegible]

[illegible] *ma*[illegible] *vum* [illegible] *a maxime vero* [illegible] *al. & a*[illegible] *ne*[illegible] *in præſent*[illegible] *conſiderans* [illegible] *cum in*[illegible] *medicamenta* [illegible] *a* , *porrigenda Medicus ex* [illegible] Hipp. lib. de aere aq. & locis cap. 6. [illegible]*tu eſſe debeat.*

30. Huc etiam conſuetudo referetur, præſertim cum aſſueti facilius, quam in[illegible] *purgationes ſuſtinere poſſint, quemadmodum* [illegible] *ti* [illegible] *de venæ ſectione quoque diximus.*

Res præter naturam quomodo purgationem impediunt. 31. *Quoad res præter naturam* [illegible] *probibent morbi & humores* [illegible] *materia item cruda & ad evacuationem* [illegible] *ſymptomatum vehementia vires poſt*[illegible] *omnia magis ex ſubſequentibus apparebunt.*

Præparatio purgationem antecedens. 32. Cum autem cocta *medicari oporteat,* [illegible] *ſecunda* Hipp. 1. *Aph.* 22. *idq́ in corporibus ad fluxionē ritè comparatu juxta* Aph.9 lib.2 *Idcirco merito ſubjicimus, quemadmodum præparatio purgationē præcedere debeat.*

33. Hæc duplex eſt, *una humorum* [illegible] *qui expurgatur, altera corporum, in quibus hæc* [illegible] *o* [illegible]*ur.*

Præparatio humoris. 34 *Humor expurgandus coctione indiget,* [illegible] *opus (qui*[illegible] [illegible] *non ne*[illegible] [illegible] *vum fovent & augent, etiam* [illegible]

humorum, ut tandem ſeparatus à ſanguine utili è corpore poſſit expelli.

35. Talem coctionem artificialis quædam præparatio præcedit, quæ impedimenta [illegible] auferendo [illegible], vel qualitatem humorum corrigendo perficit.

36. Quantitatem corrigendo præparari dicimur, quando per initia materiam evacuando, potiſſimum venæ ſectione, minuimus, ut hac ratione natura, quod reliquum eſt, facilius aggrediatur, ac citius ad meliorem ſtatum reducat. Gal. l. 2. aphor com. 29.

37. Qualitatis autem reſpectu præparamus, quando qualitates quæ coctioni impedimento eſſe poſſunt, corrigimus, ita exceſſus caliditatis per refrigerantia, frigiditatis per calefacientia tollitur: ſic in ſecundis qualitatibus tenuitas incraſſantibus, craſſities attenuantibus mediis diverſis corrigitur.

38. Et quamvis de tenuitate humorum controverſa ſit quæſtio apud Medicos, nemo tamen infitias ibit, quod humor, qui propter tenuitatem ſuam coctionem ſubterfugere, incraſſandus ſit, ut calor nativus actionem ſuam in [illegible] poſſit exercere.

An tenuis humor incraſſandus ſit?

39. Altera præparatio ſubjecti humani [illegible] corporis [illegible]

Præparatio corporis.

[illegible] debeant, juxta Hipp.lib. 2. Aph. [illegible] lib. 7. Aph. 70. lib. 4. Aph. 13.

40. Hic igitur meatus & viæ, quibus humores educimus, laxandæ, emolliendæ & humectandæ ſunt, attenuatá & ad fluxionem præparata ſi opus eſt, coctá materia craſſiori, ne immobilitas humoris, viarumq́; conſtipatio purgationem impediat, vel ſaltem reddat difficilem ſuccedentibus pravis ſymptomatis vertiginis, doloris ventris, nauſeæ & ſimilium.

Quo tempore purgandum.

41. Patet ex his, quo tempore potiſſimum propriè dicta purgatio per medicamenta catharctica ſit inſtituenda, tunc videlicet ubi materia concocta, vel alias apta cum diſpoſitione corporis convenienti ad evacuationē reperitur.

42. Hinc Hippocrates lib.1. Aph. 22 præcipit ut non purgemus in morborum initijs, niſi materia turgeat, & ſuopte impetu cieatur, ubi periculum eſt in mora, cum fervidi & turgentes humores impetu ſuo facilè principem quandam partem occupare poſſint.

43. [illegible] circa ſtatum quoq; quieſcere multò præſtat ſecundum Hipp.lib.2.Aph. 29. propterea quod alias per exhibita φάρμακα natura revocetur à concoctione materiæ morbificæ, adeoq; [illegible] conſequi nequeat.

Quando minorativa purgatio locum habeat?

44. Expectandus ergo ad plenariam & perfectam purgationem ſtatus declinans, [illegible] materia non niſi concocta radicitus extirpari poſſit. [illegible] tamen minimè negandum.

quin

pendi, purgatio minor atque ſæpius quoq; locum habere queat, ut hac ratione materia peccans minor redderetur & a natura citius expugnetur.

45. Quæ vero purgationes multitudine numeroſæ ſunt adhibendæ, cum tum ratione epidemiæ & cum tolerantia ægrorum, ſi tum quando purgantur talia, qualia evacuare oportet, juxta Hipp.l.1.aph.23.25.lib.4.Aph.3.nihilominus tamen evacuationis quantitas non eſt negligenda, ne vel defectu vel exceſſu peccemus. Quantitas evacuationis.

46. Hæc deſumitur à quantitate peccantis humoris cujus copia cum virium robore conſideranda eſt medico, ut determinare poſſit, num ſemel vel iteratis vicibus materiam peccantem educere debeat.

47. Cumq; præter ſpem interdum copioſior, interdum parcior fiat evacuatio, prudentis erit medici defectum interdum complere, & exceſſum inhibere.

48. Hinc Hippocrates hellebori actionem corporis commotione promoveri, per ſomnum vero & quietem inhiberi poſſe, docet l.4.Aphor.14. & 15.

49. Ita ſeſe habent univerſalia præcepta purgationis, illius potiſſimum, quæ mediantibus catarticis per alvum inſtituitur. cum hac reliquæ evacuationis ſpecies per urinam, per ſudorem, per menſes, aliæq; particulares conjungi poſſint, ſequentia nihil aliter addimus, quam quod in hi etiam Hipp. aph. 21. lib. 1.

ſunt obſervandus, nimirum ut educantur materiæ vis & locus quo maxime vergere videntur.

Noſtrum eſt, ut conſequenter aliquid de materia Medica ſubjiciamus.

Diſputationum Medicarum Vigeſima

DE MATERIA Medica.

Reſpondente

M. VVOLFGANGO SCHALLERO, Freibergenſi.

THESIS I.

Duplex materia circa quam verſatur Medicus.

QVæ medicæ conſiderationi ſubjiciuntur, duobus generibus comprehenduntur, quatenus vel accidunt ſubjecto, in quo ſanitas a medico præſens defenditur, & amiſſa reſtituitur, vel pertinent ad materiam Medicam, cujus beneficio, tanquam per accommodatum inſtrumentum operationes ſuas Medicus artifex peragit.

2. Illa propoſuimus hactenus, ſupereſt ut aliquid de Medica Materia ſubjiciamus: ut enim artifex cum ſuo commodo nihil efficit, niſi inſtrumentorum naturam exacte cognitam habeat, etiamſi modus operandi ſit eidem notiſſimus

tionem, ſi etiam Medicus finem ſuum non aſſequatur, etiamſi intelligat quid agendum, niſi ſimul quoque determinare ſciat, qua materia, tanquam adæquato inſtrumento talis vel talis operatio ad actum traducenda ſit.

3. *Hoc opus ut naturas & eſſentias earum rerum conſideremus & cognoſcamus, quæ adhibitæ in corpus noſtrum agere queunt, ubi tria genera Materiæ Medicæ ſeſe offerunt primum comprehendit* res diæteticas, *alterum* pharmaceuticas & *tertium* chirurgicas adminiſtrationes *declarat.* — Triplex materia per quam ſanitas acquiritur.

4. Materia diætetica *ſex res non naturales comprehendit, ut ſunt aer ambiens, cibus potus, motus quies, ſomnus vigilia, redundantia inanitio, & animi affectus.* Galen. lib. de ocul. par. 3. cap. 2. — Materia diætetica.

5. *Aer* ambiens *reſpectu ſubſtantiæ ſuæ, quatenus eſt purus vel impurus, & reſpectu accidentium, nimirum quatenus eſt calidus, frigidus, humidus, ſiccus, craſſus, nebuloſus & conſideratur, ac cum ſuis cauſis, ut ſunt locorum, regionum, temporum ac ventorum diverſitates, confertur.* — Aer.

6. *Cum autem aerem vix per momentum evitare queamus, idcirco ſæpius Medico eo allaborandum eſt, ut noxium per ſua contraria corrigat. quo poſtea materia conveniens fiat pro fine ſuo conſequendo.* — Cibus & potus.

7. *Poſt aerē* cibus & potus *ſeſe offert, in quib.*

 ad ſub-

ad ſubſtantiam, qualitatem, quantitatem & modum utendi reſpiciendum eſt.

8. Reſpectu ſubſtantiæ cibus & potus cum corpore noſtro quandam convenientiam habere debet, ita ut partibus aſsimilari, in earumq; naturam converti poſsit: quod enim nutrit ſimilitudinem requirit cum illo, quod nutritur. Ariſtot. lib. 2. de an. tex. *45.*

9. Reſpectu qualitatum eſculenta & poculenta ſunt calida, frigida, humida, ſicca, craſſa, tenuia, dulcia, ſalſa, acerba, &c. quæ omnia ſunt conſideranda, & cum morbis conferenda, ut intelligere poſsimus, per quæ ſtatus naturalis conſervari, & præternaturalis corrigi poſsit.

10. Ad quantitatem quoq; reſpiciendum: cum enim inter agens & patiens certa requiratur proportio, neceſſarium eſt, ut alimenta juſta & convenienti quantitate exhibeantur, ne copia nimia ſit cauſa cruditatum, ejuſdemq; defectus ad reſolutionem facultatum faciat.

11. Imò & modus utendi non negligendus eſt, nimirum ut juſto ordine liquidioribus ſcilicet præmiſsis, juſtoq; tempore, quod fames animalis indicat, aſſumantur.

Motus & quies.

12. Tertium locum inter res non naturales obtinet motus cum oppoſitâ quiete, *exercitium videlicet corporis conveniens, cujusmodi à Medicis varia deſcribuntur, in quibus eo ſemper reſpiciendum, ut calor nativus uſ-*

concoquuntur, non autem vires reſolvantur.

13. Quarto loco ſomnus & vigiliæ conſiderantur, ſine quorum viciſſitudine ſanitas noſtra conſtans eſſe nequit, propterea quod ſomnus copioſior malum corporis habitum, deficiens vero caloris & ſpirituum reſolutionem introducat. Somnus & vigilia.

14. Cumq; corporis noſtri alterationes non fiant abſq; ſegregatione excrementitiarum partium, idcirco quinto loco redundantia & exinanitio conſiderantur, utpote cum hæc etiam nobis quotidiè accidant. Redundantia & exinanitio.

15. Tandem cum homo frequenter animi affectibus laboret, ac ſæpius varijs commotionibus iræ, lætitiæ, amoris, timoris & ſimilium afficiatur, ita ut hanc ob cauſam ſpiritus & humores diverſimodè commoveantur, adeoq; totum corpus multis modis alteretur, idcirco natura παθημάτων τῆς ψυχῆς in præſentia quoq; cognoſcenda. Animi affectus.

16. Hæc eſt materia diætetica, jam ſequitur ut accedamus ad materiam pharmaceuticam, ubi medicamenta ſeſe offerunt, quæ ſunt corpora mixta à calore noſtro actuata corpus humanum abſq; corruptione & nutritione (in quibus à venenis & nutrimentis differunt) alterantia & mutantia. Materia pharmaceutica.

17. Cum vero tota doctrina de medicamentis vel ad ſimplicium conſiderationem, vel ad eorundem compoſitionis diriguntur; id-

cirto commodiſſime primo de ſimplicibus [illegible] bus agitur: poſtea ratio præparationis & compoſitionis una cum compoſitis medicamentis cognoſcitur.

Medicamẽta ſimplicia varia.

18. Medicamenta ſimplicia [illegible] vel ex vegetabilibus, vel ex mineralibus, vel ab animalibus, ut habet Gal. l. 6. ſimpl. Med. c. 1. & l. 1. d. comp. med ſec. gen. c. 8. & cum corporibus noſtris comparata varias qualitates poſſident, quarum potentias à calore nativo per impedimentorum remotionem actuata in corpore noſtro exerunt, ita ut Gal. l. 3. de temp. medicamenta poteſtate talia dicat.

Medicamẽta ſunt alterantia & evacuantia

19. Hæ facultates omnes ad vim alterandi atq; evacuandi reducuntur, unde beneficio illius peccatum qualitatis corrigitur, & hujus adjumento materia noxia educitur.

Alterantia duplicia.

20. Alteratio vel fit manifeſtis qualitatibus, vel occultis: manifeſtis qualitatibus fit alteratio per qualitates primas, ex quibus ſecundæ & tertiæ deducuntur.

Alterantia [illegible]

21. Quo ad primas qualitates medicamenta corpus noſtrum calefaciunt, refrigerant, humectant & exiccant, idq; vel non evidenter vel manifeſte, vel vehementer, vel extreme, quam ob cauſam calida frigida, humida vel ſicca in primo, ſecundo, tertio vel quarto gradu dicuntur. Gal. l. 3. ſimp. Med. c. 12.

Quomodo [illegible] [illegible]darum

22. [illegible] primæ qualitates extra ſua ſubjecta, quibus accidenti [illegible] inſtar inhærent, agere

nequeunt, quam ob cauſam variæ ſecundæ qualitates producuntur, quatenus cum diverſis ſubſtantiæ vel materiæ modis coniunguntur, unde actio ſecundæ qualitatis nihil aliud eſſe videtur, quam determinata ac certa operatio qualitatis primæ ob tenuitatem & craſſitiem vel mediocritatem ſubſtantiæ medicamenti variata.

qualitatum reducantur ad primas.

Medicamenta calefacientia.

23. *Hinc* Medicamenta calefacientia *pro ut magis, minusq́ calefaciunt, & cum partium tenuitate, craſſitie vel mediocritate junguntur, poſſunt eſſe* ἀνώδυνα, *dolorem lenientia*, λεπτύνοντα, *attenuantia* ῥυπτικὰ *abſtergentia*, ἐκφρακτικὰ *infarctus liberantia*, ἀραιωτικὰ *rarefacientia*, ἀναστομωτικὰ *ora vaſorum aperientia*, διαφορητικὰ *diſcutientia*, καύστικα *adurentia*, ἐκπυΐσκοντα *ſuppurantia, vel* πεπαντικὰ, *maturantia.*

Med. refrigerantia.

24. *Ita* frigida *eandem ob cauſam eſſe poſſunt* σκληρύνοντα *incraſſantia*, στυπτικὰ *aſtringentia*, ἀπωθέοντα *repellentia*, & ναρκωτικὰ *ſtupefacientia, quæ alias interdum quoq; impropriè* ἀνώδυνα *dicuntur.*

Humectantia.

25. *Sic etiam* humectantia *ſunt* μαλάττοντα *emollientia*, πλατύνοντα *dilatantia*, χαλάζοντα *laxantia &c.*

Exiccantia

26. *Imò &* exiccantia *ſunt* σαρκωτικὰ *carnem gignentia*, κολλῶντα *conglutinantia*, ἐπουλωτικὰ *cicatricem inducentia* σαρκοφάγα *carnem abſumentia*, σκληρωτικὰ *indurantia*

Tertiæ qua-litates.

27. *Præter dictas qualitates primas & ſecundas ſunt adhuc in medicamentis [illegible], quas* tertias *vocant, quarum [illegible] ex primis & ſecundis deducuntur, ut [illegible] ad manifeſtas operationes una cum [illegible] bus reduci poſſunt.*

28. *His qualitatibus medicamentis [illegible] ac determinatæ [illegible] corpori [illegible] ſpi-ciunt, idq; vel* contentum *eſt, vel* continens

Tertiæ qualitates contenta reſpicientes.

29. *Inter* contenta *numerantur lac, ſemen, ſanguis, urina calculus, vermes &c. unde hic ſeſe offerunt medicamenta γάλα ϑρέψοντα lac augentia, γάλα χαλέπτοντα lac minuentia, σπέρμα χαλέπτοντα, ſemen minuentia, menſes moventia, menſes ſiſtentia, διουρητικὰ urinam moventia, urinam ſiſtentia, calculum moventia, lumbricos necantia.*

Tertiæ qualitates continentia reſpicientes.

30. *Ad* continentia *referuntur veræ corporis noſtri partes; unde huc pertinent ea medicamenta, quæ certis partibus amica ſunt propter manifeſtam agendi qualitatem, ut ſunt quædam Cephalica, pectoralia, cardiaca, epatica, ſtomachica, ſplenica, nephritica, hyſterica & arthritica.*

Alterantia occulta duplicia.

31. *Ita ſeſe habent illa, quæ manifeſta vi alterandi prædita ſunt, ſequuntur alterantia occulta, quæ vel ſunt* alexipharmaca, *vel ſunt* appopriata.

Alexipharmaca.

32. Alexipharmaca *ſunt [illegible] ſingulari proprietate ſubſtantiæ [illegible]*

[illegible]

ſtantia venenoſa aliquam, non ob exceſſum manifeſtarum qualitatum, ſed proprie dicto, quæ totius ſubſtantiæ contrarietate venenis inimica ſunt.

33. His alexipharmaca ſuccurrunt vel ſimilitudine ſubſtantiæ venenum attrahendo & ſeparando, quod patet ex ijs, quæ exterius venenatis morſibus imponuntur, vel contrarietate ſubſtantiæ illud ipſum frangendo, quod apparet in ijs, quæ aſſumuntur.

34. Appropriata dicuntur illa, quæ ex ſingulari proprietate, quam ex primis, ſecundis & tertijs qualitatibus deducere non poſſumus, vel certis corporis partibus, ut ſunt quædam localia medicamenta occulta, vel certis morbis, utpote videlicet, qui aliquid occulti alunt, peculiariter convenire ſolent. Appropriata.

35. Poſt alterantia conſiderantur evacuantia, quæ rurſus vel manifeſta qualitate agunt & impropriè dicta ſunt evacuantia, vel occulta qualitate determinatos ac certos educunt humores. Evacuantia.

36. Illa purgant ea potiſſimum, quæ circa primas vias hærent, lubricando, ut caſſia, manna, abluendo, ut ſerum lactis, extergendo, ut hordei cremor, comprimendo partes ſuperiores, ut maſtyx, cydonia &c.

37. Hæc aliàs καθαρτικὰ vel eclectice purgantia certos & determinatos humores vel ex toto, vel ex certa quadam parte vi occulta pro- propriè dicta purgantia.

prietatis à tota ſubſtantia dependentis evacuant.

...αυθαρκτι ...è qua... ...ruplicia

38. Prout autem peccant in nobis humores biliosi, phlegmatici, Melancholici & ſeroſi, ita quoq; totidem purgantium medicamentorum genera dantur, unde quædam ſunt χολάγωγα bilem ducentia, quædam φλεγμάγωγα pituitam evacuantia, quædam μελανάγωγα melancholiam purgantia, quædam ὑδράγωγα ſeroſos humores ſeparantia, idq; præſtant vel debiliter, vel mediocriter vel vehementer.

Artis chymicæ uſus

39. Hæc eſt varietas facultatum, quibus medicamenta modis diverſis in corpus noſtrum agunt. Cū autē in ſimplicibus medicamentis plures ac diverſæ ſubſtantiæ ſæpiſſimè cohæreant, cujus beneficio unum medicamentum qualitatibus operandi varius, imò interdū contrariis præditum eſſe videmus, hinc artificioſa medicamentorum præparatio inventa, ubi maximè vera arschymica locum obtinet, qua partes unius medicamēti diverſæ & alys atq; alijs qualitatibus præditæ ſeparantur, pura ab impuris ſegregantur, & ea quæ noxia ſunt corrigūtur.

Unde compoſitio medicamentorum ſuam habeat originem

40. Imo non ſemper quoq; medicamenta ſimplicia rite præparata ſufficiunt, propterea, quod indicans non ſemper ſimplex, ſed frequenter multiplex adeoq; cōpoſitū eſſe queat: adde quod ſimplex etiā ſimplici medicamēto vel intenſius vel remiſſius eſſe poſſit, unde illud ipſum commodè non adhibetur, niſi vel per contrarium corrigatur vel per ſimile augeatur.

42. *Nec ſufficit ut medicamentum rite ſit oppoſitum affectui vel per ſe vel beneficio juvantium, ſed opus eſt ut illud ipſum partem affectam quoque attingat, quam ob cauſam ſæpius dirigentia adduntur, quibus vis medicamenti magis ad hanc vel illam corporis partem dirigitur.*

43. *Cumque morbus interdum inducias non ferat, ideo conſervantia quoque ſæpius adduntur, ut medicamenta compoſita aliquamdiu ad uſum quotidianum in promptu eſſe poſint*

44. *Hæc igitur eſt medicamentorum compoſitio, in qua quatuor conſideranda veniunt:* Baſis, *quæ primariò contra morbum dirigitur:* Iuvantia, *quæ vel actionem baſeos augent, vel eandem diminuunt, vel noxiam qualitatem ejus corrigunt;* Dirigentia, *quæ ſunt medicamenta localia certum quid aut occulta, aut manifeſtâ qualitate reſpicientia, quibus vis baſeos ad locum affectum dirigitur:* & conſervantia, *per quæ compoſita medicamenta redduntur magis diuturna.* In compoſitione medicamentorũ quatuor cõſideranda.

45. *Hoc modo* doctrinam pharmaceuticam *delineare voluimus, reſtant in materia medica* chirurgicæ adminiſtrationes, *ſine quibus in multis morbis nihil laude dignum præſtare poſſumus.* Chirurgicæ adminiſtrationes.

46. *Hæ autem vel ad continua ſolvenda, vel ad ſeparata conjungenda, vel ad ſuperflua extirpanda, vel ad deficientia recuperanda tendunt*

dum, quam ob cauſam huc pertinet uſtio, ſectio, faſciatio repoſitio, conſolidatio abundantium: ablatio, deficientium repoſitio &c. de quibus operationibus paſſim apud autores agitur.

47. Ita ſumma faſtigia rerum quoad materiam auxiliorum tantùm adumbrare placuit, quæ omnia, ſi D E V S *otium & vitam nobis concesſerit, ſuo tempore perfectè & completè peculiaribus exercitationibus elaborare conabimur.*

Jam hiſce Medicinam Univerſam concludimus & D E O Opt. Max. gratias immortales agimus, cui æternum

HONOR ET GLORIA.

FINIS.

IACOBI HORSTI,
PHILOS. ET
MED. D. ILLVSTRISS.
DVC. BRVNSVICENSIVM AC
Lunæburgenſium Medici, &
in Acad. JULIA Profeſsoris
primarij, piæ me-
moriæ,

Diſputationes Catholicæ de rebus ſecundum & præter naturam.

IN ACADEMIA IVLIA
quondam partim publicè, partim privatim in gratiam ſtudioſæ juventutis propoſitæ,

Iam vero correctiores & emendatiores una cum alijs practicis eiusdem editæ.

AUTORE
GREGOR. HORSTIO D.
& Medico Profeſſore in
Acad. Gieſsena.

Medico Celeberrimo

IACOBO HORTIO,

piæ memoriæ,

Catholicas Diſputationes Medicinales quondam inſtituenti.

IACOBVS HORSTIVS

αναγραμματιζόμενος

CHOUS TIBI SUASOR

Mirum alijs, jam canitie venerabilis H O R T S I,
Inque Machaonia pervigil arte ſenex;
Morborum genus omne tuo quod pellitur almo
Auxilio, ac HorſtI nomine mors trepidat.
Hercle ego perpendam mecum ſi ſingula, fallor?
CHOVS vel SVASOR forte TIBI Hippocrates.
Hippocratis genium te poſtera Secla vocabunt.
HORSTI Saxonibus tu novus Hippocrates.

Michael Neoſtephanus
Roſtochienſis.

Diſputationum Catholicarum Medicinalium prima,

DE COMMVNIBVS rerum omnium Elementis.

Reſpondente

M. JOHANNE VVERNERO, Hannoverano.

THESIS I.

DE præcipuis in Medicina rebus diſputaturi, ſcitiſſimè ac rectiſſime ab ijs, quæ naturæ lege ac ordine primum locum ſibi vendicant, exercitationes noſtras Medicas ordiemur.

2. *Ea autem ſunt Elementa, non quæ ad ſenſum talia videntur: ſed quæ verè & rationis judicio ſimpliciſſima ac prima ſunt, Ignis nimirum, aer, aqua, terra.*

3. *Hæc vero doctrina non eſt adeo manifeſta, ut quivis eam ſine accuratâ inquiſitione intel-*

habet, et in arte Medica inutilis, ut quidam e veteribus falſo aſſeverarunt.

4. Nam etſi aquam, terram & alia Elementa non minus quam panem & carnem quivis noſcat: tamen naturam, vires, ac mirabilem effectus nemo niſi medicus phyſicus ſolide doctus perſpiciet.

5. Nunquam porro rerum conſtitutio, nutritio, generatio, complexio cuiquam innoteſcent, niſi prius Elementorum, e quibus res conflatæ ſunt, cognitionem ſibi acquiſiverit.

6. Addo, quæ ſine Elementorum notitia, nec morbi inveniri, nec intelligi ac dijudicari à quoquam poſſint.

7. Imò ut maximè hæc ſine Elementorum cognitione dari poſſent: non tamen ſine hujus beneficio ſanitas conſervari, nec morborum per rationalem Methodum medela inſtitui poterit.

8. Elementa igitur ϛοιχεῖα dicta græcis, ſemper ad aliquid referuntur, & minimæ eius, cuius Elementa ſunt, partes appellantur, quæ dum in rebus quæ generantur & corrumpuntur, inquiruntur, alia ſenſus judicio videntur, quæ revera Elementa non ſunt, alia reipſa exiſtunt, quæ ſola ratio apprehendit: de quibus hoc tantum agemus loco.

9. Communia rerum omnium Elementa ſunt prima & ſimpliciſſima corpora, e quibus

bus unumquodque primum componitur, & in quod ultimo reſolvitur.

10. *Hinc ergo hæc eliciuntur & efflorescunt conſectaria. 1. Si Elementa primæ ſunt rerum naturalium partes, nullasq; priores eſſe par eſt. 2. Si ſimpliciſſimæ. Ergo immiſtæ, non temperatæ & qualitate ſumma præditæ ſint neceſſe eſt. 3. Si minimæ non ergo ulterius in minutiores particulas dividi ac diſſolvi queunt.*

11. *Vnde erronea prorſus philoſophorum quorundam ſententia, qualitatem alteram in Elementis remiſſam retuſamq; innuens, hoc n ſi ita eſſet, non ſiccitas ſolum, ſed aliqua etiam igni humiditas, quæ ſummam illius qualitatem retunderet, adeſſet: quo dato non ſim pliciſſima & immiſta eſſet ſiccitas. Etenim Galeno lib. 3. de ſim. Med. facul. cap. 14. atteſtante. contrariorum miſturæ qualitatum ſummitates frangunt.*

12. *Rectè quidem Hippoc. ubi calidum, frigidum, humidum & ſiccum Elementa dicit, qualitatem ſummam ijs attribuit & corpora qualitate ſumma prædita abſoluteq; ſic dicta intelligit.*

13. *Hæc ipſa tamen Elementa pura impermiſtaq; ratione potius quàm re ipſa exiſtunt, & potentia non actu in corporibus eſſe dicuntur*

14. *Elementa enim mundi, quæ quam proxime ad iſta accedunt, ad utilitatem animantium permiſta ſunt, quæ ipſa quoque adhuc*

qualitate ſumma prædita dicuntur. Elementorum omnium, quæ in mundo generantur & corrumpuntur reſpectu, & duabus qualitatibus non incommode denominantur, alia propria & excedente abſolute fere ut ignis caliditate, alia remiſſiore, ut idem ſiccitate.

15. Vnum autem non eſt Elementum, ſi enim poteſtate & ſpecie eſſet unum, nihil ex eo generaretur.

16. Deinde ſi homo unum eſſet, neutiquam doleret. At dolet homo. Ergo unum non eſt: neq; enim eſſet unde doleret unum exiſtens, quippe unū non immutatur, cū non ſit ei,a quo nec in quod permutetur: ſi ergo non mutatur, nec patitur: ſi non patitur, doloris expers eſt.

17. Poſtremo: ſi unum exiſtens homo doleret, unus etiam eſſet modus medicationis. Sed non eſt unus modus medicationis. Ergo non unum exiſtens homo dolet.

18. Multa igitur Elementa ſint neceſſe eſt, quæ tamen infinita eſſe non poſſunt, quia calidum, frigidum, humidum & ſiccum per exuperantiam dicimus, cujus generis caro eſt, os, humor, membrana, ptiſana & alia innumera habentur, abſolute quoddam in ſummo gradu, quod finitum [illegible] eſt elementum, aſſerendo.

19. Duo vero Elementa non ſunt: quia ſi terræ aquam permiſceas, nihil præter lutum efficies; legumina autem vel arborum

fructus

fructibus vel corpora animalium haudquaquam luteum exiſtunt, quoniam aërem & ignem unà cum terra & aqua participant. Deinde duo Elementa abſolutè & in ſummo gradu talia & ſibi contraria vel difficulter in ſe coirent, vel nihil perfectæ miſtionis committerent, niſi aliæ contrarietatis mediæ quaſi intervenirent: ut videmus, calidum & frigidum Elementum ſe mutuo ſuſtinere non potuiſſe, niſi humidum nimirum aer, una ex parte, & ſiccum nimirum Terra, altera ex parte interveniſſent.

20. Nec tria ſunt Elementa, quia ſi tria eſſent Elementa, nimirum calidum, frigidum, ſiccum, alterum contrariorum elementorum fruſtrà ſupereſſet, alterum male deeſſet.

21. Quatuor igitur neceſſario Elementa vel plura ſunt conſtituenda: ſed plura quam 4. eſſe non poſſunt: quia effectrices qualitates quatuor tantum exiſtunt, calidum, humidum, frigidum, ſiccum, (cum nimirum album & ſimilia in producenda ſpecie nihil agere queant) & plura quam 4. corpora qualitatibus ſummis prædita, Ignis, Aer, Aqua & Terra, non inveniuntur.

22. Nunc in Elemento, quod quadruplex eſt, tum communia aut omnibus aut ſaltem pluribus, tum etiam ſingulæ ſpecies Elementorum, & quæ ſint, & quæ quaque, ad quid agant, aut

ab alio patiendum comparatam habeat facultatem, conſideranda veniunt, ut eorum non modo cognoſcendorum, ſed etiam recte utendorum in arte Medica artifices, [illegible] idonei eſſe queamus.

23. Communia omnia ſimul Elementis ſunt hæc 1. Vnum agere in alia. 2 Ea eſſe patibilia. 3. Frangere aliorum Elementorum vires. 4. Alterare invicem alterariq;. 5. Si ſummis gradibus excedant, interimere, perdere & prorſus mutare. 6. Si gradibus non adeo diſparibus coeant, ea miſceri poſſe. 7. Miſta elementa in corpus aſſumi. 8. Miſta Elementa nutrire. 9. Eadem in miſtione multis alterationibus intervenientibus generare. 10. Eadem in miſtione & generatione modo ſenſibiles res conſtituere. 11. Eorundem temperatura temperata, vel paululum ſaltem modum excedente recte valere corpora. 12. Eorundem intemperie ægrotare. 13. Eorundem intemperie nimiâ interire corpora. 14. Elementa poſt miſti corporis interitũ ad ſe ipſa redire.

24. Communia duobus tantum Elementis hæc ſunt 1. Ignem & aquam magis activa eſſe: aerem & terram magis paſſiva. 2. Ignem & terram non niſi per miſta & magis alterata in corpus aſſumi: Minus vero aerem & aquam. 3. Ignem & aerem plus ad motum in miſtis, aquam & terram plus ad quie-

tem

tem conſiſtere. 4. Plus melius de terra & aqua participare plantas & animalia, minus de igne & aere. 5. Plus facultatis communicare animalibus ignem & aerem, minus terram & aquam. 6. Ignem & aerem levia eſſe Elementa, Aquam & Terram gravia.

25. Ignis eſt Elementum ſimplex calidum in ſummo gradu ac omnium efficaciſſimum.

26. Ejus vis & facultas per ſe eſt calefacere quam maxime & abſolutè, ideoq; exurere omnia & ſubito conſumere.

27. Ignis porro alijs Elementis temperatus, ita ut reſpectu aliorum omnium in ſummo gradu excedat atq; abſolutè conſideretur, ignis nomen quoq; retinet, elementumq; dicitur, licet non purum ac impermiſtum, cum ex omnib. conſtet: ejus vis eſt non tantùm calefacere in ſummo, ſed etiam exiccare quam proximè, ſcilicet remiſſiore gradu.

28. Ignis vero magis temperatus in miſtis ſive plantis, ſive animalibus, ubi nunquam niſi per exuperantiam dicitur, habet primo facultatem calefaciendi & exiccandi ſecundum magis & minus, unde diverſi ordines calidorum & ſiccorum exiſtunt. Deinde etiam rarefaciendi, ſubtiliandi, fundendi, coquendi, maturandi, foras trahendi, movendi, congregandi homogenea & ſecernendi heterogenea.

29. Aer eſt Elementum ſimplex humidum in ſummo gradu.

30. Ejus vis eſt humectare quam maximè & ita ut ſi purus manſiſſet, omnia aquis unde perdidiſſet.

31. Aer vero mundi univerſi, qui non eſt purum elementum, ſed alijs elementis permiſtum, ita ut rerum omnium reſpectu excedit, aeris nomen non modo retinet, ſed etiam in ſummo gradu humectare dicitur & quam proxime calefacere, ſcilicet in gradu remiſſiore.

32. Aer in igis permiſtus in alijs rebus ubi ſecundum exceſſum tantum dicitur, habet facultatem 1. Humectandi & calefaciendi, deinde emolliendi, rarefaciendi, alleviandi, ſubtiliandi, fluida reddendi, maturandi & efformandi craſſa frigidaq;.

33. Aqua eſt Elementum ſimplex, frigidum in ſummo gradu.

34. Ejus vis eſt refrigerare quam maximè & abſolutè, ita ut ſi purum in mundo manſiſſet, aut ejuſmodi hodie corporibus adhiberetur, refrigerando omnia interimeret.

35. Eſt etiam Aqua univerſi mundi Elementum, ſed non purum, eo quod ex 4. conflata ſit, & reſpectu e in ſummo gradu frigida & quam proxime remiſſiore ſc. gradu humida dicitur.

36. Quemadmodum ſi in alijs miſtis ſecundum exuperantiam invenitur non abſolutè, ſed

ſecundum

[illegible] κατ' [illegible] ὕτι[illegible] [illegible] & intelligitur. Unde decem gradus frigidorum & humidorum exiſtunt. Vis ejus prima eſt refrigerare & humectare. Secunda crudiorem reddere ſubſtantiam, ſeu condenſare, congelare, conglutinare, impinguare, crudiora reddere, coctionem maturationemq; impedire, alia repellere, admotam ſibi pellere intro, interius ſumptam extrudere foras, homogenea & heterrogenea cogere & congregare.

37. Terra eſt Elementum ſimplex ſiccum in ſummo gradu.

38. Ejus vis eſt exiccare in ſummo, & ſi purum adhiberetur, omnia perdere & in pulverem immutare.

39. Terra univerſi mundi etiam elementum eſt, ſed non purum eo, quod ex 4. conſtet, ſed tamen reſpectu aliarum rerum abſolute & in ſummo dicitur exiccare & quam proximè refrigerare.

40. Deniq; Terra vel ſiccum Elementum in alijs miſtis ſecundum exuperantiam ſemper uſurpatur, vel ſecundum magis minusve pro diverſitate graduum in alijs atq; alijs habetur, hujus vis prima eſt exiccare & refrigerare: Secunda aſtringere, retinere, ſtabile quidvis reddere, indurare, maxime reſiſtere

Medico Celeberrimo

IACOBO HORTIO,

piæ memoriæ,

Catholicas Diſputationes Medicinales quondam inſtituenti.

IACOBVS HORSTIVS

αναγραμματιζόμενος

CHOUS TIBI SUASOR

Mirum alijs, jam canitie venerabilis HORTSI,
Inque Machaonia pervigil arte ſenex;
Morborum genus omne tuo quod pellitur almo
Auxilio, ac HorſtI nomine mors trepidat.
Hercle ego perpendam mecum ſi ſingula, fallor?
CHOVS vel SVASOR forte TIBI Hippocrates.
Hippocratis genium te poſtera Secla vocabunt.
HORSTI Saxonibus tu novus Hippocrates.

Michael Neoſtephanus
Roſtochienſis.

Diſputationum Catholicarum Medicinalium prima,

DE COMMVNIBVS rerum omnium Elementis.

Reſpondente

M. JOHANNE VVERNERO, Hannoverano.

THESIS I.

DE præcipuis in Medicina rebus diſputaturi, ſcitiſsimè ac rectiſsime ab ÿs, quæ naturæ lege ac ordine primum locum ſibi vendicant, exercitationes noſtras Medicas ordiemur.

2. *Ea autem ſunt Elementa, non quæ ad ſenſum talia videntur: ſed quæ verè & rationis judicio ſimpliciſſima ac prima ſunt, Ignis nimirum, aer, aqua, terra.*

3. *Hæc vero doctrina non eſt adeo manifeſta, ut quivis eam ſine accuratâ inquiſitione intel-*

ſit, nec in arte Medica inutilis, ut quidam e veteribus falsò aſſeverunt.

4. Nam etſi aquam, terram & alia Elementa non minus quam panem & carnem quivis noſcat: tamen naturam, vires, ac eorundem effectus nemo niſi medicus phyſicus ſolide doctus perſpiciet.

5. Nunquam porro rerum conſtitutio, nutritio, generatio; complexio cuiquam innoteſcent, niſi prius Elementorum, è quibus res conflatæ ſunt, cognitionem ſibi acquiſiverit.

6. Addo, quæ ſine Elementorum notitia, nec morbi inveniri, nec intelligi ac dijudicari à quoquam poſſint.

7. Imò ut maximè hæc ſine Elementorum cognitione dari poſſent: non tamen ſine hujus beneficio ſanitas conſervari, nec morborum per rationalem Methodum medela inſtitui poterit.

8. Elementa igitur ϛοιχεῖα dicta græcis, ſemper ad aliquid referuntur, & minimæ eius, cuius Elementa ſunt, partes appellantur, quæ dum in rebus, quæ generantur & corrumpuntur, inquiruntur, alia ſenſus judicio videntur, quæ revera Elementa non ſunt, alia reipſa exiſtunt, quæ ſola ratio apprehendit: de quibus hoc tantum agemus loco.

9. Communia rerum omnium Elementa ſunt prima & ſimpliciſſima corpora, e quibus

bus unumquodq; primum conſtituitur, & in quod ultimo reſolvitur.

10. Hinc ergo hæc eliciuntur & efflorescunt conſectaria 1. Si Elementa primæ ſunt rerum naturalium partes, nullas ijs priores eſſe par eſt. 2. Si ſimpliciſſimæ. Ergo impermiſtæ, non temperatæ & qualitate ſumma præditæ ſint neceſſe eſt. 3. Si minimæ non ergo ulterius in minutiores particulas dividi ac diſſolvi queũt.

11. Vnde erronea prorſus philoſophorum quorundam ſententia, qualitatem alteram in Elementis remiſſam retuſamq; innuens, hoc n ſi ita eſſet, non ſiccitas ſolum, ſed aliqua etiam igni humiditas, quæ ſummam illius qualitatem retunderet, adeſſet: quo dato non ſimpliciſsima & immiſta eſſet ſiccitas. Etenim Galeno lib. 3. de ſim. Med. facul. cap. 14. atteſtante. contrariorum miſturæ qualitatum ſummitates frangunt.

12. Rectè quidem Hippoc. ubi calidum, frigidum, humidum & ſiccum Elementa dicit, qualitatem ſummam ijs attribuit & corpora qualitate ſumma prædita abſoluteq; ſic dicta intelligit.

13. Hæc ipſa tamen Elementa pura impermiſtaq; ratione. potius quàm reipſa exiſtunt, & potentia non actu in corporibus eſſe dicũtur

14. Elementa enim mundi, quæ quam proximè ad iſta accedunt, ad utilitatẽ animantium permiſta ſunt, quæ ipſa quoque adhuc

qualitate ſumma prædita [illegible]
[illegible], quæ in mundo genita [illegible] percipiuntur reſpectu, & duabus qualitatibus [illegible] incommode denominantur, alia præcipua & excedente abſolute fere ut ignis caliditate, alia remiſsiore, ut idem ſiccitate.

15. Vnum autem non eſt Elementum; ſi enim poteſtate & ſpecie eſſet unum, nihil ex eo generaretur.

16. Deinde ſi homo unum eſſet, neutiquam doleret. At dolet homo. Ergo unum non eſt: neq; enim eſſet unde doleret unum exiſtens, quippe unũ non immutatur, cũ non ſit ei, a quo nec in quod permutetur: ſi ergo non mutatur, nec patitur. ſi non patitur, doloris expers eſt.

17. Poſtremo. ſi unum exiſtens homo doleret, unus etiam eſſet modus medicationis. Sed non eſt unus modus medicationis. Ergo non unum exiſtens homo dolet.

18. Multa igitur Elementa ſint neceſſe eſt, quæ tamen infinita eſſe non poſſunt, quia calidum, frigidum, humidum & ſiccum per exuperantiam dicimus, cujus generis caro eſt, os, humor, membrana, ptiſana & alia innumera habentur, abſolute quoddam in ſummo gradu, quod finitum omnino eſt elementum, aſſerendo.

19. Duo vero Elementa non ſunt: quia ſi terræ aquam permiſceas, nihil præter lutum efficies: legumina autem vel arborum

fructus

Fontes vel corpora animalium haudquaquam ſimul exiſtunt, quoniam aerem & ignem una cum terra & aqua participant. Deinde duo Elementa abſolutè & in ſummo gradu talia & ſibi contraria vel difficulter in ſe coirent, vel nihil perfectæ mixtionis committerent, niſi aliæ contrarietates mediæ quaſi interveniſſent: ut videmus, calidum & frigidum Elementum ſe mutuo ſuſtinere non potuiſſe, niſi humidum nimirum aer, una ex parte, & ſiccum nimirum Terra, altera ex parte interveniſſent.

20. *Nec tria ſunt Elementa, quia ſi tria eſſent Elementa, nimirum calidum, frigidum, ſiccum, alterum contrariorum elementorum fruſtrà团 ſupereſſet, alterum male deeſſet.*

21. *Quatuor igitur neceſſario Elementa vel plura ſunt conſtituenda: ſed plura quam 4. eſſe non poſſunt: quia effectrices qualitates quatuor tantum exiſtunt, calidum, humidum, frigidum, ſiccum, (cum nimirum album & ſimilia in producenda ſpecie nihil agere queant) & plura quam 4. corpora qualitatibus ſummis prædita, Ignis, Aer, Aqua & Terra, non inveniuntur.*

2. *Nunc in Elemento, quod quadruplex eſt, tum communia aut omnibus aut ſaltem pluribus, tum etiam ſingulæ ſpecies Elementorum, quæ ſint, & quâ qua re, ad quid agendum aut*

 ab alio

ab alio patiendum comparatam habeat facultatem, conſideranda veniunt, ut eorum non modo cognoſcendorum, ſed etiam [illegible] e ntendorum in arte Medica artifices, y ʒ idonei eſſe queamus.

23. Communia omnia ſimul Elementis ſunt hæc 1. Vnum agere in alia. 2 Ea eſſe patibilia. 3. Frangere aliorum Elementorum vires. 4. Alterare invicem alterarique. 5. Si ſummis gradibus excedant, interimere, perdere & prorſus mutare. 6. Si gradibus non adeo diſparibus coeant, ea miſceri poſſe. 7. Miſta elementa in corpus aſſumi. 8. Miſta Elementa nutrire. 9. Eadem in miſtione multis alterationibus intervenientibus generare. 10. Eadem in miſtione & generatione modo ſenſibiles res conſtituere. 11. Eorundem temperatura temperata, vel paululum ſaltem modum excedente recte valere corpora. 12. Eorundem intemperie ægrotare. 13. Eorundem intemperie nimia interire corpora. 14. Elementa poſt miſti corporis interitū ad ſe ipſa redire.

24. Communia duobus tantum Elementis hæc ſunt 1. Ignem & aquam magis activa eſſe: aerem & terram magis paſſiva. 2. Ignem & terram non niſi per miſta & magis alterata in corpus aſſumi: Minus vero aerem & aquam. 3. Ignem & aerem plus ad motum in miſtis, aquam & terram plus ad quie-

tem

[illegible] 4. Plus multo de terra & aqua participare plantas & animalia, minus de igne & aere. 5. Plus familiaritatis communicare animalibus ignem & aerem, minus terram & aquam. 6. Ignem & aerem levia eſſe Elementa, Aquam & Terram gravia.

25. Ignis eſt Elementum ſimplex calidum in ſummo gradu ac omnium efficaciſſimum.

26. Ejus vis & facultas per ſe eſt calefacere quam maxime & abſolute, ideoq; exurere omnia & ſubitò conſumere.

27. Ignis porro aliis Elementis temperatus, ita ut reſpectu aliorum omnium in ſummo gradu excedat atq; abſolutè conſideretur, ignis nomen quoq; retinet, elementumq; dicitur, licet non purum ac impermiſtum, cum ex omnib conſtet: ejus vis eſt non tantùm calefacere in ſummo, ſed etiam exiccare quam proxime, ſcilicet remiſſiore gradu.

28. Ignis vero magis temperatus in miſtis ſive plantis, ſive animalibus, ubi nunquam niſi per exuperantiam dicitur, habet primo facultatem calefaciendi & exiccandi ſecundum magis & minus, unde diverſi ordines calidorum & ſiccorum exiſtunt. Deinde etiam rarefaciendi, ſubtiliandi, fundendi, coquendi, maturandi, foras trahendi, movendi, congregandi homogenea & ſecernendi heterogenea.

29. Aer eſt Elementum ſimplex humidum in ſummo gradu.

ſ[illegible] & [illegible] gradus frigidorum & humidorum [illegible]. Vis ejus prima eſt [illegible] humectare. Secunda [illegible] reddere ſubſtantiam, ſeu condenſare, coagulare, [illegible], [illegible], [illegible] reddere, [illegible] [illegible]dire, alia repellere, [illegible] intro, [illegible] ſumpt[illegible] [illegible], homogenea & heterrogenea [illegible] & congregare.

37. Terra eſt Elementum ſimplex ſiccum in ſummo gradu.

38. Ejus vis eſt exiccare in ſummo, & ſi purum adhiberetur, omnia perdere & in pulverem immutare.

39. Terra univerſi mundi etiam elementum eſt, ſed non purum eo, quod ex 4. conſtet, ſed tamen reſpectu altarum rerum abſolute & in ſummo dicitur exiccare & quam proxime refrigerare.

40. Denique Terra vel ſiccum Elementum in alijs miſtis ſecundum exuperantiam ſemper uſurpatur, vel ſecundum [illegible] pro diverſitate graduum in alys atque alys habetur. hujus vis prima eſt exiccare & refrigerare: Secunda aſtringere, retinere, ſtabile quid- vis reddere, indurare, maxime reſiſtere

[illegible], eliquata, quatenus Medici profeſſioni ſunt, propoſuiſſe, [illegible] & diſputaſſe; quæ ulterius, quam par eſt Medico [illegible], [illegible] dici poſſent, hæc ſunt. 1. Cauſa generationis Elementorum & ſui principiis. 2. Materia prima omnium ſubjecta. 3. Forma vel occulta vel ſenſibilis ſcilicet qualitates. 4. Privatio, qua in aliud tranſmutantur.

[illegible] Deinde an Elementa temperentur ſecundum qualitates vel ſubſtantias. 3. an Elementorum ſubſtantiæ integræ maneant vel etiam in ſeſe coeant. 4. Cur ignis urat, aqua refrigeret etc. Quæ cum teſte Galeno nihil ad morborum curationes conferant, nos cum Hipp. & Galeno nihil de his pronunciare conſtituimus.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum ſecunda.

DE TEMPERAMENTIS, VULGO COMPLEXIONIBUS DICTIS.

Reſpondente

M. JOHANNE POSSELIO Juniore, Roſtochienſi.

THESIS I.

Complexio vocabulum ſatis barbarum à latinis Temperamentum vel etiam temperatura, a Græcis κρᾶσις appellatur, quod multa, quæ miſcentur inter ſeſe, quaſi temperentur & in unum harmonia quadam conveniant, ut vel calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum, vel tale aliquid ſint, dicantur.

2. *Sed vocabulorum horum Homonymia multiplex eſt, & multos feſellit. Nam quidvis horum aliàs de ſummo gradu, aliàs de eo quod per exuperantiam, accipitur.*

3. *Calidum, frigidum, humidum & ſiccum de ſummo gradu, idq; abſolute dicitur ſim-*

[illegible] ut cum ca-[illegible] [illegible] licet.

4. [illegible], frigidum & ſiccum per comparationem dictum à præpollentis in mixto [illegible] denominatur. Ut calidum tanquam largius calidum, eſt ſanguis. Frigidum tanquam magis frigidum, eſt phlegma.

5. Sed & [illegible] ſic omnibus multæ differentiæ ſunt, quas niſi quis ſubinde diſtinguat, temperamentorum vel complexionum differentias confundet: nec ſe, nec alios autores rectè explicabit.

6. Nam omnis complexio ut ut à præpollente qualitate in miſtura rectè denominatur, tamen aliàs abſolutè, aliàs ad aliud comparata dicitur. Abſolutè quidem minimè alicui privatim collata, ſed pro ratione qualitatum quæ excedunt in miſto: Sic pili & oſſa ſicca ſunt, roſa calida. Ad aliud comparata, ſcilicet ad corpus humanum, ſic Roſa frigida exiſtit.

7. Rurſus complexio comparata alicui alteri variis modis accipitur. Una ratio eſt, ſi ſymmetro h. e. medio alicui comparatur, quia omne quod ſupra mediocre eſt, calidum, frigidum, humidum & ſiccum dicitur. Altera ſi ad rem quamvis conferatur.

8. Complexio ſi ſymmetro vel medio conferatur, & in genere, & in ſpecie alteri comparatur. In genere ubi omnia animalia inter ſeſe

conferuntur, ut equus, bos, canis, homo: qua ratione mediæ complexionis est homo, equus verò humidior, canis ſiccior. In ſpecie etiam ſi multi homines inter ſe comparentur, hac ratione mediæ complexionis est homo εὔσαρκος, ſupra hunc calidus & ſiccus, Vulgo cholericus dictus, & calidus humidusq; ſanguineus.

9. Complexio collata ad quamvis rem, omnes ſere appellationes, ideoq; ſæpe etiam contrarias ſortitur. Vt vinum rubrum, craſſum, ad hominem collatum, eſt calidum. Rurſus ad vinum flavum frigidum exiſtit.

10. Quinetiam ex animantibus ipſis, inter ſe ſpeciatim collatis, canis quidem eſt ſiccior, homo autem humidior. At ſi formicæ vel api ipſum canem compares, illas ſicciores, hunc humidiorem invenies.

11. Complexionem igitur cuiq; rei in mundo quis aſſignaturus, ſecum prius diſtinguat, quomodo rem ipſam accipiat: Nam miſta omnia philoſophi ferè abſolutè, medici verò collatione aliquando ad generis, vel ſpeciei ſymmetron, ut in corporibus hominū ad εὔκρατον, aliquando ad corpus humanum, vt in herbarū, aliarumq́; materiarum medicarum temperamentis conſiderant.

12. Temperamentum igitur eſt proportio quatuor qualitatum in miſtis, quæ è miſtione quatuor elementorum multis alterationibus tota per tota temperatorum provenit.

13. Horum temperamentorum differentias duas tantum, unum calidi & ſicci, alterum frigidi & humidi ſtatuebant ex veteribus illi qui negabant poſſe humiditatem cum abundante calore conſiſtere, quod abſumeretur: ad hoc illa: Nec cum frigiditate ſiccitatem, quod ubi imbecillior calor, ibi plura incocta humidioraq́; remanerent.

14. Sed his & ratio & experientia repugnat Ratio n. docet ignem exiccare, non ratione caloris ſed ſiccitatis, ideoq; calidum & humidum quid eſſe poſſe. Deinde, quia omnis alteratio ex contrarijs in contraria fit, omnia autē mutatur, neceſſario temperamenta calidum & humidum, calidum & ſiccum, frigidum & humidum frigidum & ſiccum exiſtere: Cui experientia atteſtatur, quia multa calida & humida ſunt. Vt balnea calida dulcium aquarum, & in animalis ortu caloris humorisq́; copia in idem coeunt.

15. Temperamenta igitur plura quam duo exiſtant neceſſe eſt. Sed quatuor tantū pleriq; ex veterib. cōcedebāt, quia cū ſint quatuor qualitates, calidum, humidum, frigidum & ſiccum atq; duæ oppoſitiones impoßibiles, una frigidum & calidum, altera humidum & ſiccum, reſtarent quatuor combinationes temperamentorum. 1. Calidum & humidum. 2. Calidum & ſiccum. 3. Frigidum & humidum. 4. Frigidum & ſiccum.

16. Sed

16. Sed ut medium [illegible] elevationes [illegible] tur: ita nondum [illegible] medium [illegible] multa prætermiſerint, cum plura temperamenta quam quatuor ſint.

17. Nam unum & primum temperamentũ ſupra iſta quatuor antè dicta, eſt temperatum, quaſi medium, ſupra quod aliæ complexiones Calidæ, humidæ, frigidæ & ſiccæ exiſtunt, quod in hoc neq; calidum, neq; frigidum, neq; humidũ, neq; ſiccũ præpollcat, ut in antè dictu.

18. Atq; hæc complexio temperata, alia iterũ eſt abſolutè, ratione vniverſæ ſubſtantiæ in mundo, & temperata ad pondus appellatur. Alia prout cujusq; ſpeciei convenit, & temperata ad juſtitiam denominatur.

19. Illa quæ ad pondus, eſt temperamentum, quod e contrariys, æqua prorſus inter ſe portione coeuntibus elementis conſtat, & elementorum portionis æqualitate indicatur, ut cutis temperati hominis in vola manus, vel in ſummitate indicis quoammodo habetur, licet exacte non exiſtat.

20. Hæc ad iuſtitiam, eſt temperamentum temperatum cujusuis generis & ſpeciei, quod conſiſtit in ea quatuor qualitatum mediocritate, quæ animalis vel ſtirpis naturæ maximè convenit & actionis perfectione iudicatur.

21. Sed quicquid ſupra complexionem temperatam eſt, ſimul et quod medium eſt, conferendo, & contrariorum elementorum [illegible]

in ex[illegible] [illegible] ad qua-
litatem, [illegible] ex. [illegible]
[illegible] ante [illegible] ad[illegible]
porter. Primo [illegible]
t[illegible] mediocriter ſe habeant. 2. frigidum. 3. hu-
midum. 4. ſiccum, [illegible] nouem in uniuerſum com-
plexiones ſint. 1. Temperata [illegible] Diſtemperatæ
quatuor, 2. calida. 3. humida. 4. frigida. 5.
Sicca, ſimplices: compoſitæ itidem quatuor. 6.
Calida & humida. 7. Calida & ſicca. 8. frigida
& humida 9. frigida & ſicca.

22. Accedit etiam illud quod temperamenta hæc tum in animalium corporibus, tum etiam in plantis aliquando æquabiliter ſe habeant, quæ æqualia tēperamēta dixeris, aliquādo inæquabiliter, quæ inæqualia denominātur.

23. Aequalia temperamēta ſunt, quæ partes primas corporis, quas ſimilares vocāt, æquabiliter habent attēperatas, ita ut ad aliquod tēperamentum verſæ æquabiliter omnes ſint, & ad unum ex nouem antedictis congruant.

24. Inæqualia temperamenta ſūt, quæ partes ſimilares inæquabiliter temperatas inter ſeſe ita habēt, vt contrarijs tēperamentis magis affectæ ſint, quorum tanta eſt differentia ut vix nūerari queāt, ſed potiſſimū ſub duo genera cadūt ut vel principes maxime partes cōtrarijs temperamentis ſint affectæ, vel diverſæ à principibus. Verbi gratia ubi ventriculus frigidus, hepar vero calidum exiſtit.

25. Neq;

30. Ejus vis eſt humectare quam maxime, ita ut ſi purus manſiſſet, omnia diſſolvendo perdidiſſet.

31. Aer vero mundi univerſi, qui non eſt purum elementum, ſed alijs elementis permiſtum, ita ut rerum omnium reſpectu excedat, aeris nomen non modo retinet, ſed etiam in ſummo gradu humectare dicitur & quam proxime calefacere, ſcilicet in gradu remiſſiore.

32. Aer magis permiſtus in alijs rebus ubi ſecundum exceſſum tantum dicitur, habet facultatem 1. Humectandi & calefaciendi deinde emolliendi, rarefaciendi, alleviandi, ſubtiliandi, fluida reddendi, maturandi & efformandi craſſa frigidaq;.

33. Aqua eſt Elementum ſimplex, frigidum in ſummo gradu.

34. Ejus vis eſt refrigerare quam maximè & abſolutè, ita ut ſi purum in mundo manſiſſet, aut ejuſmodi hodie corporibus adhiberetur, refrigerando omnia interimeret.

35. Eſt etiam Aqua univerſi mundi Elementum, ſed non purum, eo quod ex 4. conflata ſit, & reſpectu e in ſummo gradu frigida & quam proximè remiſſiore ſc. gradu humida dicitur.

36. Quemadmodum ſi in alijs miſtis ſecundum exuperantiam invenitur non abſolutè, ſed

ſecundum

ſecundum exceſſum κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον dividi & intelligitur. Unde diverſi gradus frigidorum & humidorum exiſtunt. Vis ejus prima eſt refrigerare & humectare. Secunda craſſiorem reddere ſubſtantiam, ſeu condenſare, congelare, conglutinare, [illegible]are, crudiora reddere, [illegible] impedire, alio repellere, [illegible] ultrò, intertus ſumptam extrudere foras, homogenea & heterrogenea cogere & congregare.

37. Terra eſt Elementum ſimplex ſiccum in ſummo gradu.

38. Ejus vis eſt exiccare in ſummo, & ſi purum adhiberetur, omnia perdere & in pulverem immutare.

39. Terra univerſi mundi etiam elementum eſt, ſed non purum eo, quod ex 4. conſtet, ſed tamen reſpectu aliarum rerum abſolute & in ſummo dicitur exiccare & quam proximè refrigerare.

40. Deniq; Terra vel ſiccum Elementum in alijs miſtis ſecundum exuperantiam ſemper uſurpatur, vel ſecundum magis minusve pro diverſitate graduum in alijs atq; alijs habetur: hujus vis prima eſt exiccare & refrigerare: Secunda aſtringere, retinere, ſtabile quidvis reddere, indurare, maxime reſiſtere

unde Elementum per cæteris rebeat & receptaculum atq; fundamentum omnium miſtorum exiſtit.

41. Sic non aliarum rerum tantum, ſed corporis etiam humani, quod Medico quatenus ſanabile ſubjectum eſt, natura ex hiſce 4 Elementis, Igne, Aere, Aqua & Terra, conſtat, ut calefactione, refrigeratione, humectatione, & exiccatione omnia è ſpecie in ſpeciem mutentur, velut è pane & carne in ſanguinem, & ex hoc rurſus in partes ſimilares: non autem concretione vel appoſitione formarum, ſed ex ea quæ per totam ſubſtantiam fit paſſione, alteratione, miſtione, & temperatura.

42. Quemadmodum etiam eadem iisdem nutriuntur, vel quia mundi Elementis ſæpiſſime utimur, aqua quotidie in potu & balneis, aere in inſpiratione, Igne algentibus applicato; vel etiam quia miſta ex Elementis in cibo ſubinde aſſumimus, nimirum legumina, fructus & carnes animalium.

43. Qui fit, ut è calidi, frigidi, humidi, ſicci tēperatura ſanitas efficiatur, ex intēperie vero morbi è nimio exceſſu mors ipſa, ac viciſſim tum calefactione, tū refrigeratione, tum humectatione, tum exiccatione morborum medela fiat.

[illegible] elementa, quatenus Medicis profutura ſunt, propoſuiſſe, noſſe & diſputaſſe: quæ ulterius, quam par eſt Medico ſcire, de elementis dici poſſent, hæc ſunt. 1. Cauſſa generationis Elementorum e ſuis principiis. 2 Materia prima omnib. ſubjecta. 3. Forma vel occulta vel ſenſibilis, ſcilicet qualitates. 4. Privatio, qua in aliud tranſmutantur.

45. Deinde an Elementa temperentur ſecundum qualitates vel ſubſtantias. 3. an Elementorum ſubſtantiæ integræ maneant vel etiam in ſeſe coeant. 4. Cur ignis urat, aqua refrigeret etc. Quæ cum teſte Galeno nihil ad morborum curationes conferant, nos cum Hipp. & Galeno nihil de his pronunciare conſtituimus.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum ſecunda.

DE TEMPERAMENTIS, vulgo complexionibus dictis.

Reſpondente

M. JOHANNE POSSELIO Juniore, Roſtochienſi.

THESIS I.

Complexio vocabulum ſatis barbarum à Latinis Temperamentum vel etiam temperatura, a Græcis κρᾶσις appellatur, quod multa, quæ miſcentur inter ſeſe, quaſi temperentur & in unum harmonia quadam conveniant, ut vel calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum, vel tale aliquid ſint, dicantur.

2. Sed vocabulorum horum Homonymia multiplex eſt, & multos feſellit. Nam quidvis horum aliàs de ſummo gradu, aliàs de eo quod per exuperantiam, accipitur.

3. Calidum, frigidum, humidum & ſiccum de ſummo gradu, idq; abſolute dicitur [illegible]

[illegible] miſtione aliquam, ut cum ca-
lidum de [illegible] & ſimilia quæ in Elemen-
[illegible].

4. Calidum, humidum, frigidum & ſiccum per exuperantiam dictum à præpollentis in miſtura [illegible] denominatur. Ut calidum tanquam [illegible] calidum, eſt ſanguis. Frigidum tanquam magis frigidum, eſt phlegma.

5. Sed & in hiſce omnibus multæ differentiæ ſunt, quas niſi quis ſubinde diſtinguat, temperamentorum vel complexionum differentias confundet: nec ſe, nec alios autores rectè explicabit.

6. Nam omnis complexio vt vt à præpollente qualitate in miſtura rectè denominatur, tamen aliàs abſolutè, aliàs ad aliud comparata dicitur. Abſolutè quidem minimè alicui privatim collata, ſed pro ratione qualitatum quæ excedunt in miſto: Sic pili & oſſa ſicca ſunt, roſa calida. Ad aliud comparata, ſcilicet ad corpus humanum, ſic Roſa frigida exiſtit.

7. Rurſus complexio comparata alicui alteri varijs modis accipitur. Vna ratio eſt, ſi ſymmetro h. e. medio alicui comparatur, quia omne quod ſupra mediocre eſt, calidum, frigidum, humidum & ſiccum dicitur. Altera ſi ad rem quamvis conferatur.

8. Complexio ſi ſymmetro vel medio confertur, & in genere, & in ſpecie alteri comparatur. In genere, ubi omnia animalia inter ſeſe

conſi-

conferantur, ut equus, bos, canis, homo: qua ratione mediæ complexionis eſt homo, equus verò humidior, canis ſiccior. In ſpecie vel multi homines inter ſe comparentur, qua ratione mediæ complexionis eſt homo εὔσαρκος, ſupra hunc calidus & ſiccus, Vulgò cholericus dictus, & calidus humidusq; ſanguineus.

9. Complexio collata ad quamvis rem, omnes ferè appellationes, ideoq; ſæpe etiam contrarias ſortitur. Vt vinum rubrum, craſſum, ad hominem collatum, eſt calidum. Rurſus ad vinum flavum frigidum exiſtit.

10. Quinetiam ex animantibus ipſis, inter ſe ſpeciatim collatis, canis quidem eſt ſiccior, homo autem humidior. At ſi formicæ vel api ipſum canem compares, illas ſicciores, hunc humidiorem invenies.

11. Complexionem igitur cuiq; rei in mundo quis aſsignaturus, ſecum prius diſtinguat, quomodo rem ipſam accipiat: Nam miſta omnia philoſophi ferè abſolutè, medici verò collatione aliquando ad generis, vel ſpeciei ſymmetron, ut in corporibus hominū ad ἔυκρατον, aliquando ad corpus humanum, vt in herbarū, aliarumq́; materiarum medicarum temperamentis conſiderant.

12 Temperamentum igitur eſt proportio quatuor qualitatum in miſtis, quæ è miſtione quatuor elementorum multis alterationibus tota per tota temperatorum provenit.

13. Horum

13. Verum temperamentorum differentias duas tantum, unam calidi & ſicci, alteram frigidi & humidi ſtatuebant ex veteribus illi, qui negabant poſſe humiditatem cum abundante calore conſiſtere, quod abſumeretur ab hoc illa: Nec cum frigiditate ſiccitatem, quod ubi imbecillior calor, ibi plura incocta humidioraq; remanerent.

14. Sed his & ratio & experientia repugnãt Ratio n. docet ignem exiccare, non ratione caloris ſed ſiccitatis, ideoq; calidum & humidum quid eſſe poſſe. Deinde, quia omnis alteratio ex contrariјs in contraria fit, omnia autẽ mutatur, neceſſariò temperamenta calidum & humidum, calidum & ſiccum, frigidum & humidum frigidum & ſiccum exiſtere: Cui experientia atteſtatur, quia multa calida & humida ſunt. Vt balnea calida dulcium aquarum, & in animalis ortu caloris humorisq; copia in idem coeunt.

15. Temperamenta igitur plura quam duo exiſtant neceſſe eſt. Sed quatuor tantũ plerıq; ex veterib. cõcedebãt, quia cũ ſint quatuor qualitates, calidum, humidum, frigidum & ſiccum atq; duæ oppoſitiones impoßibiles, una frigidum & calidum, altera humidum & ſiccum, reſtarent quatuor combinationes temperamentorum. 1. Calidum & humidum. 2. Calidum & ſiccum. 3. Frigidum & humidum. 4. Frigidum & ſiccum.

ab alio patiendum comparatam habeat facul-
tatem, conſideranda veniunt, ut eorum non
modo cognoſcendorum, ſed etiam rectè utendo-
rum in arte Medica artifices, verè docti eſſe
queamus.

23. Communia omnia ſimul Elementis ſunt
hæc 1. Vnum agere in alia. 2. Ea eſſe
patibilia. 3. Frangere aliorum Elemento-
rum vires. 4. Alterare invicem alterariq́;.
5. Si ſummis gradibus excedant, interimere,
perdere & prorſus mutare. 6. Si gradibus
non adeo diſparibus coeant, ea miſceri poſſe. 7.
Miſta elementa in corpus aſſumi. 8. Miſta
Elementa nutrire. 9. Eadem in miſtione
multis alterationibus intervenientibus genera-
re. 10. Eadem in miſtione & generatione
modo ſenſibiles res conſtituere. 11. Eorun-
dem temperatura temperatæ, vel paululum ſal-
tem modum excedente rectè valere corpora. 12.
Eorundem intemperie ægrotare. 13. Eorun-
dem intemperie nimiâ interire corpora. 14.
Elementa poſt miſti corporis interitũ ad ſe ipſa
redire.

24. Communia duobus tantum Elementis
hæc ſunt 1. Ignem & aquam magis acti-
va eſſe: aerem & terram magis paſſiva. 2.
Ignem & terram non niſi per miſta & magis
alterata in corpus aſſumi: Minus vero aerem
& aquam. 3. Ignem & aerem plus ad mo-
tum in miſtis, aquam & terram plus ad quie-

tem

tem conſtare. 4. Plus multò de terra & aqua participare plantas & animalia, minus de igne & aere. 5. Plus facultatis communicare animalibus ignem & aerem, minus terram & aquam. 6. Ignem & aerem levia eſſe Elementa, Aquam & Terram gravia.

25. Ignis eſt Elementum ſimplex calidum in ſummo gradu ac omnium efficaciſſimum.

26. Ejus vis & facultas per ſe eſt calefacere quam maxime & abſolute, ideoq; exurere omnia & ſubitò conſumere.

27. Ignis porro aliis Elementis temperatus, ita ut reſpectu aliorum omnium in ſummo gradu excedat atq; abſolutè conſideretur, ignis nomen quoq; retinet, elementumq; dicitur, licet non purum ac impermiſtum, cum ex omnib. conſtet: ejus vis eſt non tantùm calefacere in ſummo, ſed etiam exiccare quam proximè, ſcilicet remiſſiore gradu.

28. Ignis vero magis temperatus in miſtis ſive plantis, ſive animalibus, ubi nunquam niſi per exuperantiam dicitur, habet primo facultatem calefaciendi & exiccandi ſecundum magis & minus, unde diverſi ordines calidorum & ſiccorum exiſtunt. Deinde etiam rarefaciendi, ſubtiliandi, fundendi, coquendi, maturandi, foras trahendi, movendi, congregandi homogenea & ſecernendi heterogenea.

29. Aer eſt Elementum ſimplex humidum in ſummo gradu.

ſequuntur exceſſum κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ſtudiaſe & inæqualiter. Unde diverſi gradus frigidorum & humidorum exiſtunt. Vis ejus prima eſt refrigerare & humectare. Secunda craſſiorem reddere ſubſtantiam, ſeu condenſare, congelare, conglutinare, impinguare, crudiora reddere, coctionem maturationemque impedire, alio repellere, ad interiora ſeu pellere intro, interius ſumptum extrudere foras, homogenea & heterrogenea cogere & congregare.

37. Terra eſt Elementum ſimplex ſiccum in ſummo gradu.

38. Ejus vis eſt exiccare in ſummo, & ſi purum adhiberetur, omnia perdere & in pulverem immutare.

39. Terra univerſi mundi etiam elementum eſt, ſed non purum eo, quod ex 4. conſtet, ſed tamen reſpectu aliarum rerum abſolutè & in ſummo dicitur exiccare & quam proximè refrigerare.

40. Deniq; Terra vel ſiccum Elementum in alijs miſtis ſecundum exuperantiam ſemper uſurpatur, vel ſecundum magis minusve pro diverſitate graduum in alijs atq; alijs habetur: hujus vis prima eſt exiccare & refrigerare: Secunda aſtringere, retinere, ſtabile quidvis reddere, indurare, maxime reſiſtere

nes. Suffecit itaque elementa, qualium Medicus profeſſionis ſuæ, propoſuiſſe, uſus & diſputaſſe: quæ ulterius, quam per eſt Medico ſcire, de Elementis dici poſſunt, hæc ſunt. 1. Cauſſa generationis Elementorum & ſui principia. 2. Materia prima omnium ſubiecta. 3. forma vel occulta vel ſenſibilis, ſcilicet qualitates. 4. Privatio, quæ in aliud tranſmutantur.

95. Deinde an Elementa temperentur ſecundum qualitates vel ſubſtantias. 3. an Elementorum ſubſtantiæ integræ maneant vel etiam in ſeſe coeant. 4. Cur ignis urat, aqua refrigeret etc. Quæ cum teſte Galeno nihil ad morborum curationes conferant, nos cum Hipp. & Galeno nihil de his pronunciare conſtituimus.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum ſecunda.

DE TEMPERAMENTIS, vulgo complexionibus dictis.

Reſpondente

M. JOHANNE POSSELIO Juniore, Roſtochienſi.

THESIS I.

COmplexio vocabulum ſatis barbarum à latinis Temperamentum vel etiam temperatura, a Græcis κρᾶσις appellatur, quod multa, quæ miſcentur inter ſeſe, quaſi temperentur & in unum harmonia quadam conveniant, ut vel calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum, vel tale aliquid ſint, dicantur.

2. Sed vocabulorum horum Homonymia multiplex eſt, & multos fefellit. Nam quidvis horum alias de ſummo gradu, aliàs de eo quod per exuperantiam, accipitur.

3. Calidum, frigidum, humidum & ſiccum de ſummo gradu, idq; abſolute dicitur ſyncerum

[illegible] in ca-[illegible] in Elementa [illegible].

4. [illegible], frigidum & ſiccum per [illegible] dictum a præpollentis in miſtione [illegible] denominatur. Vt calidum tanquam [illegible] calidum, eſt ſanguis. Frigidum [illegible] magis frigidum, eſt phlegma.

5. Sed & [illegible]ſce omnibus multæ differentiæ ſunt, quas niſi quis ſubinde diſtinguat, temperamentorum vel complexionum differentias confundet: nec ſe, nec alios autores rectè explicabit.

6. Nam omnis complexio vt vt à præpollente qualitate in miſtura rectè denominatur, tamen aliàs abſolutè, aliàs ad aliud comparata dicitur. Abſolutè quidem minimè alicui privatim collata, ſed pro ratione qualitatum quæ excedunt in miſto: Sic pili & oſſa ſicca ſunt, roſa calida. Ad aliud comparata, ſcilicet ad corpus humanum, ſic Roſa frigida exiſtit.

7. Rurſus complexio comparata alicui alteri varijs modis accipitur. Vna ratio eſt, ſi ſymmetro h. e. medio alicui comparatur, quia omne quod ſupra mediocre eſt, calidum, frigidum, humidum & ſiccum dicitur. Altera ſi ad rem quamvis conferatur.

8. Complexio ſi ſymmetro vel medio confeuratur, & in genere, & in ſpecie alteri comparatur. In genere, ubi omnia animalia inter ſeſe

confe-

13. Horum temperamentorum differentias duas tantum, unam calidi & ſicci, alteram frigidi & humidi ſtatuebant ex veteribus illi, qui negabant poſſe humiditatem cum abundante calore conſiſtere, quod abſumeretur ab hoc illa. Nec cum frigiditate ſiccitatem, quod ubi imbecillior calor, ibi plura incocta humidioraq; remanerent.

14. Sed his & ratio & experientia repugnat Ratio n. docet ignem exiccare, non ratione caloris ſed ſiccitatis, ideoq; calidum & humidum quid eſſe poſſe. Deinde, quia omnis alteratio ex contrariis in contraria fit, omnia autē mutātur, neceſſariò temperamenta calidum & humidum, calidum & ſiccum, frigidum & humidum, frigidum & ſiccum exiſtere: Cui experientia atteſtatur, quia multa calida & humida ſunt. Vt balnea calida dulcium aquarum, & in animalis ortu caloris humorisq; copia in idem coeunt.

15. Temperamenta igitur plura quam duo exiſtant neceſſe eſt. Sed quatuor tantū pleriq; ex veterib. cōcedebāt, quia cū ſint quatuor qualitates, calidum, humidum, frigidum & ſiccum atq; duæ oppoſitiones impoſſibiles, una frigidum & calidum, altera humidum & ſiccum, reſtarent quatuor combinationes temperamentorum. 1. Calidum & humidum. 2. Calidum & ſiccum. 3. Frigidum & humidum. 4. Frigidum & ſiccum.

16. Sed

in e[illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a-
pertar. Primo [illegible], [illegible] & [illegible]-
ta mediocriter ſe habeant. 2. frigidum. 3. hu-
midum. 4 [illegible] in [illegible] [illegible] com-
plexiones ſint. 1. Temperata [illegible] Diſtemperatæ
quatuor, 2. calida. 3. humida. 4. frigida & 5
Sicca, ſimplices: compoſitæ itidem quatuor. 6.
Calida & humida. 7. Calida & ſicca. 8. frigida
& humida 9. frigida & ſicca.

22. Accedit etiam illud quod temperamenta hæc tum in animalium corporibus, tum etiam in plantis aliquando æquabiliter ſe habeant, quæ æqualia teperamēta dixeris, aliquādo inæquabiliter, quæ inæqualia denominatur.

23. Aequalia temperamēta ſunt, quæ partes primas corporis, quas ſimilares vocāt, æquabiliter habent attēperatas, ita ut ad aliquod tēperamentum verſæ æquabiliter omnes ſint, & ad unum ex no[illegible] antedictis congruant.

24. Inæqualia temperamenta ſūt, quæ partes ſimilares inæquabiliter temperatas inter ſeſe ita habēt, vt contrariꝭs tēperamētis magis affectæ ſint, quorum tanta eſt differentia ut vix nūerari queāt, ſed potiſſimū ſub duo genera cadūt ut vel principes maximè partes cōtrariꝭs temperamentis ſint affectæ, vel diverſæ à principibus. Verb gratia ubi ventriculus frigidus, hepar vero calidum exiſtit.

25. Neq;

25. Neque hoc ſilentio prætereundum eſt, complexionis cuiusque rationem variam eſſe ſecundum magis & minus, ita ut plures ſæpe cholericos, qui inter ſeſe multum varieque delectuque diſtent, invenias.

26. Quamobrem complexionum gradus in latitudine quadam æſtimantur, atque in corporibus hominum iudicio rationis & ſenſuum, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον diſtinguuntur: in plantis vero etiam certis ordinibus numerantur. Vnde viola frigida in primo gradu, plantago in ſecundo, lactuca in tertio eſt.

27. Etſi vero in omnibus rebus perfecte mixtis temperamenta hæc inveniuntur: tamen ſufficit medico in materia ſubiecta ſuæ arti, una, in qua advenit ſanitas, nimirum in corporibus hominum, altera, per quam advenit, nimirum materia auxiliorum, alimentis, medicamentis & ſimilibus tantum conſiderare.

28. Sed complexionis cuiuſque conſideratio, tanto diligentior inſtituatur, quanto dignior res ipſa κρᾶσις ſit.

29. Complexio enim ipſa forma rei in natura cuiuſque ſubiectæ, medico tanquam artifici ſenſitivo in rationali methodo merito ſtatuitur, & cauſa omnium facultatum & actionũ quæ ſub rationis iudicium cadunt, cenſetur, quam ob cauſam natura ſæpe appellatur, a Galeno etiam anima, vel animæ inſtrumentum aſſeveratur.

30. Nimia

[illegible] hanc praxin niſi Deus & natura [illegible] elementa corpori [illegible] plane efficere poteſt. Medicus [illegible] tantum [illegible] [illegible] ut multis [illegible] [illegible] [illegible] DEI [illegible] ſingula [illegible] modo [illegible] bonum eſt.

31. Quo factum, ut complexio rerum alia ſit actu, alia potentia. Ergo [illegible] vel actu eſt, quæ ſtatim id eſt quod eſſe debet, & tactu potius dijudicatur, ut in corporibus hominum, ætatibus, aere nos ambiente, tempore anni & regionibus. Poteſtate vero quæ id nondum eſt, quod eſſe debet, ſed facile fieri poſſit, quoniam naturalem, ut id fiat, aptitudinem conſecuta eſt, quod ratione potius indagandum eſt, ut in partibus animalium & in plantis.

32. Vires autem & effecta omnium temperamentorum ſunt admiranda, de quibus recte dicitur. Præſentemq; refert quælibet herba DEVM: quæ probe noſſe cum aliis de cauſis, tum vero etiam, quod ſigna ſunt, oportet.

33. Complexionis temperatæ corporis humani ſigna & actionum perfectionis ſumma, & forma ſenſibus perceptibili quam pulcherrima: & [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible].3. In [illegible] [illegible] temperatem humiditate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mollitie & [illegible] [illegible]. 4. Color [illegible] ſubrubeq; 5. [illegible] glabri [illegible] [illegible] [illegible] hirſuti: pilorum color ſub[illegible]. 6. [illegible] mediocres in excernendis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tis atq; ſimilibus, atq; ad [illegible] [illegible] comparati. 7. [illegible] [illegible] [illegible] ex[illegible].

54. Calidæ autem corporis complexionis, quæ in humido & ſicco medio[illegible] [illegible], ſigna ſunt. 1. Cutis corporis t[illegible] [illegible]. 2. Venæ arteriæq; magnæ. 3. C[illegible] [illegible], [illegible] adipis. 4. Pilorum in prima ætate ſatis, in ſenectute caluities. 5. Color pilorum vel flau[illegible] vel [illegible]ruſſus, vel etiam ad nigredinem tendens. 6. In pueritia citius dentes edere, & citius articulatam vocem proferre, citius ingredi, & ſingulis [illegible] [illegible]portionem increſcere. in adoleſ[illegible] & iuuentute in calidum & ſiccum mu[illegible] [illegible] [illegible]neſcere. 7. Statura decens ac ſpe[illegible] [illegible] corporis ad dignitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] frigidis, & facile offendi a calid[illegible]. [illegible]. A[illegible]mus fer[illegible], a[illegible]us & fortis.

55. Frigidæ corporis complexionis, quæ in humido & ſicco temperata eſt, ſigna ſunt.

1. Cutis calida, frigida, [illegible] aliquantulum [illegible]da. 2. [illegible] parva. 3. Ali- quid aliquid, & plus ſane, quam carnis, ſive [illegible] aut ſtatim eſt corpus, [illegible] tenue, quod [illegible] tenuis [illegible] gracile corpus. 4. [illegible] parum [illegible] alba vel flavo. 5. [illegible] paulo frigidiores, nec tamen prorſus inepta tardaque. 6. Re- ſiſtere [illegible], & [illegible] ci. 7. Animo puſillanimes, [illegible], cunctabundos, & ingenium retuſum. 8. Dif- ficultas loquendi ab ineunte ætate.

36. Humidæ corporis complexionis, natura- li calore optimam ſervantis temperiem, ſigna ſunt. 1. Cutis totumque corpus molle tactu. 2 Corpus amplum. 3. Carnis tamen plus quam adipis in corpore. 4. [illegible]nes, eique flavi vel ſubruffi. 5. Venæ [illegible] atque laxæ, meatusque fluxiles. 6. Articuli in omnem partem mobiles. 7. Somnus co- pioſior. 8. Actiones ſegniores, præſertim in venere. 9. Mores animi mites, [illegible] minimeque fucati, ingenium apertum & ſimplex.

37. Siccæ corporis complexionis, quæ in ca- lido & frigido mediocriter ſe habeat, ſigna ſunt.

40. [illegible] & humidi corporis ſigna ſunt. 1. Cutis mollis & alba, & tactu frigida. 2. Capilli albi vel ſubrufi, [illegible] 3. venæ parum ac minus conſpicuæ. 4. [illegible] carne paruum. 5. Corpus craſſum, [illegible] 6. Nerui muſculiq; imbecilliores. 7. [illegible] in corpore, in capite albi vel ſubr. [illegible] plani & molles. 8. Venæ anguſtæ & [illegible] 9. Concoctio imbecillior, & aliæ actiones ſegniores. 10. fluxionum morbi crebriores. 11. Somnus multus. 12. Animus timidus, ignauus & ſegnis. 13. Ingenium tardum.

41. Frigidi & ſicci corporis ſigna ſunt. 1. Cutis alba, teſte Galeno, mollis, tangenti frigida. 2. venæ arteriæq; anguſtæ. 3. Carnis parum & corpus gracile. 4. Somnus paruus nec profundus. 5. Actiones omnes minus validæ. 6. Excrementa pituitoſa. 7. Pilorum parum aut nihil. 8. Animus minimè audax, timidus, prudens tamen & in dictis factisq; conſtans. 9. Ingenium ſubtile & ſagax.

42. Inæqualis tẽperaturæ corporis ſigna ſũt. 1. Inæqualitas membrorũ corporis in ipſis tẽperamẽtis, vt cum ventriculus plus iuſto refrigeratus & hebar plus iuſto calefactum eſt & ſimilia. 2. Inæqualitas partium in habitu, ut ſi quis ſit macris & ſiccis cruribus, alias vere affatim in vniverſo corpore carnoſus, pinguis, & craſſus & mollis, & econtra, ſi quis brachia ventremq; habet gracilia, pedes vero craſſos,

præcipuè dolor; & . Inæqualitas partium corporis in aliquo, quod aliæ ſcilicet partes corporis ſint robuſtiores, aliæ imbecilliores. [illegible] morio [illegible].

43. Qua de cauſa etiam particularis cognitio de complexione in toto corpore indicandum non eſt, niſi totum corpus æqualiter in omnibus partibus attemperatum ſit, nò ſanè qualis ſit unus, talis & reliquarum partium unaquæq; reperietur. ſin inæqualiter, non item.

44. Nec ſigna complexionis eandem dignitatē [illegible] in dijudicanda complexione habent, [illegible] quædam eorum multis complexionibus communia ſunt, ut eſſe hirſutum, convenit & ſiccæ & calidæ naturæ: quædam ſunt propria magis, ut [illegible] calida in calida complexione, & mores animi inconſtantes, in calida & ſicca: ita ut rarius ex uno ſigno, ſæpius atq; rectius ex multis ſimul de complexionibus accuratum ſit judicium.

45. Præterea ſpectandum etiam eſt, ex quibus, in quæ mutationes complexionum ſint factæ, ne nota prioris temperamenti ejus, quæ in corpore nunc habetur, falsò cenſeatur. Alia enim complexio alia ingenita, alia aſcititia.

46. Ingenita eſt, quæ ab ortu corpori inest: aſcititia quæ a mutatione acceſſit, & rerum [illegible] hæc ſigna ingenitæ non penitus remanſerunt.

47. Sic calida & ſicca mutatur quidē procedē-

[illegible] quæ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible].

41. *Nam quæ [illegible] corporis [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], niſi [illegible], ſemper [illegible] [illegible].*

[illegible] *Hinc genera per accidens complexionem partis, non totius corporis immutant, & [illegible], ut ſi latent, ſi diu quæ verſatur in [illegible] [illegible] & [illegible]. 2. Quæ [illegible] ſunt, ut frigida humidaque, [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] aliquando in ventriculo [illegible] [illegible] bilem colligunt, [illegible] [illegible] ſunt. 3. Propria ſtructura [illegible] corporis, quod duplicem meatum bilis habet, & ſæpe bilem regerit, ut [illegible] bilioſum [illegible] eſt. 4. Labores multi corporis animique. 5. [illegible], quorum natura non ſemper eſt ſimilis [illegible] complexionem totius corporis [illegible] [illegible] [illegible], propter [illegible] [illegible] [illegible] ſunt.*

51. *Sic cætera quæ [illegible] ſunt, habent ſuam complexionem. Aer [illegible] pro diverſitate temporis anni & regionum, [illegible] complexionem in temporibus anni habet, & [illegible] in vere temperatum, in æſtate calidum & ſiccum, in autumno frigidum, [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] & [illegible].*

51. Ætates quoq; hominis ad ipſum [illegible] hominem conferendo, æſtimantur [illegible]. Harum una pueritia, quæ [illegible], nata triennium, & pueritia [illegible] pubertate [illegible] annorum circiter [illegible] calidæ & humidæ complexionis. [illegible] tur, quæ & adoleſcentia, a [illegible] anno, usq; ad 25. & juventus [illegible] ſer [illegible] numeriter numeratur, eſt complexionis calidæ & ſiccæ. Tertia conſtans ſeu virilis ætas, aliàs etiam diviſa, una ἀκμαζόντων, in quibus eſt vigor conſtantior, usq; ad 42. alia [illegible] παρακμαζόντων, in quibus eſt vigoris aliqua diminutio, & 14. annorum ſpacio usq; ad finem 49. anni circiter circumſcribitur, eſt inæqualis complexionis. Senectus, quæ item eſt triplex, una ὠμογερόντων, à quinquageſimo anno ad ſexageſimũ exporrigitur, & imbecillius officia exequitur ſua. Tertia decrepita, à ſeptuageſimo usq; ad finem vitæ, quæ nil niſi labor & dolor eſt, frigidæ & ſiccæ complexionis.

52. Partes vero corporis humani ſingulæ ad temperatiſſimum omnium inter ſeſe, nimirum cutem antedictam tanquam ad medium conferantur, qua ratione ſupra hanc frigidæ complexionis, nervi molles: Frigidæ & ſiccæ, nervi duriores, mox vena, arteria, membrana, tendo, ligamentum, cartilago, os, pilus: calidæ & humidæ, Renes, lien, iecur, caro, cor, ſanguis, ſpiritus. Frigidæ & humidæ, ſpinalis medulla,

[illegible]

continentur proportione, adeo etiam & ſingula ſi cundum ſuum temperantur, ad ſuale temperamentum ſui motus, ad diverſi temperamenta diverſæ partes configurantur.

53. Diſt. vero medicæ facultates qualitatum mixtura hoc modo complexionem corporum miſſe, tametſi enim humores corporis, qui quodammodo repræſentant quatuor elementa, ut ſanguis aerem, bilis flava ignem, pituita aquam, bilis atra terram, & in mole & in facultate miſceantur, tamen eorum alterutra accipiunt, quidam medium temperamenta quatuor poſuere, & ſanguineum calido & humido, cholericum calido & ſicco, melancholicum frigido & ſicco, phlegmaticum frigido & humido aſſimilarunt.

54. Quæ quidem rudiora ſunt, quàm ut arti medicæ ſatisfaciant, vel quod plures complexiones dentur neceſſe eſt, vel quod etiam humores mixti excedentes & quidem à natura inter ſe commiſcentur, non ita exactè diſtingui aut gradibus complexionum diſcerni queunt.

55. Temperamenta autem potentia illa ſunt in materijs auxiliorum pleriſque, tum alimentis, tum etiam medicamentis, iiſque ſive ſimplicibus, ſive compoſitis, & quod non illa ſua excellente qualitate ſtatim agant, ſed paulò poſt, cum potentia beneficio caloris nativi in actum deducuntur, & quia in ſe habeant aliud, quàm à calore humano hæ ratione agunt.

56. Atque hoc [illegible] alia [illegible] inæqualia. Æqualia, quando [illegible] partes [illegible] similem temperamentum [illegible] [illegible] [illegible]. Inæqualia, quando [illegible] partes inter ſe [illegible] [illegible] complexionem habent, confuſe. Ut in medicamentis, cum alteræ partes ſunt, aliæ tenues ſubſtantiæ, calefacientes, aliæ terreæ [illegible] refrigerantes & adſtringentes.

57. Æqualia porro itidem alia ſunt temperata, ut [illegible], alia intemperata, [illegible] [illegible] octo generum. 1. Calida. 2. Humida. 3. Frigida. 4. Sicca. 5. Calida & humida. 6. Calida & ſicca. 7. Frigida & humida. 8. Frigida & ſicca.

58. Ubi [illegible] horum ſuos ordines habet [illegible] magis & minus. Ut alia ſunt primi gradus, alia ſecundi, alia tertii, alia quarti. In quarto autem non conſiſtit [illegible] [illegible], nec hominis vita, ſed ad [illegible] in ſummo gradu, a quo [illegible] temperamentum [illegible] redire oportet.

59. Sed animadvertendum eſt, ne quis per accidens [illegible] qualitate ipſi [illegible], ut cum aqua frigida ob [illegible], & [illegible] calorem intro, calefacere dicitur.

60. Atque [illegible] complexionibus, quantum [illegible] [illegible] [illegible]. Quæ alteram, quamquam [illegible] rationale methodo [illegible] [illegible] hæc ſunt. 1. [illegible]

[illegible]

[illegible] proprietate [illegible], [illegible]. 2. Occultae affectus [illegible] 3. Contemperamentum in cauſa [illegible] facultatum & [illegible] 4. Varius alia corporis [illegible] quae [illegible] partium [illegible] bis non ſufficiunt, [illegible] renda docuimus.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum tertia.

DE SECVNDIS HVmani corporis Elementis, nimirum,

De { *Calido innato.* / *Spiritibus.* / *Humoribus.* / *Partibus ſimilaribus.* } *Quæ teſte Galenus referunt* { *Ignem.* / *Aerem.* / *Aquam.* / *Terram.* }

Reſpondente

GREGORIO GVNTHERO Torgenſi.

THESIS I.

E*lementa corporis humani* [illegible] *quod alia inveniatur* [illegible]

[illegible] prorſus [illegible] corporis [illegible] primis generibus continetur [illegible] quod ſingula de [illegible] non [illegible] denominantur.

2. *Elementa autem ſecunda ſunt corpora, ſive partes primæ ad ſenſum, quæ corpus noſtrum conſtituunt, & in quibus quatuor prima elementa, in quæ ultimo reſolvitur, primo inſunt.*

3. *Elementa autem hæc aliter atque aliter numerari & diſtingui ſolent, quod ſenſus diverſa ratione modo pauciora, modo plura, modo hæc, modo illa agnoſcat.*

4. *Itaque primum elementa ſecunda dicuntur eſſe duorum generum: unum eorum, quæ nobis communia cum omnibus animalibus ſanguineis ſunt, humores quatuor, ſanguis, pituita, & utraque bilis: Alterum eorum, quæ propria corporis noſtri quodammodo exiſtunt.*

5. *Deinde Hippocrates tria genera elementorum [illegible] aſſignavit, unum ἐνορμῶντων, hoc eſt impetu ruentium, ut Spirituum: Alterum ἰσχομένων, id eſt contentorum, ut humorum quatuor: Tertium ἰσχόντων, hoc eſt continentium, ut partium, quæ ex humoribus [illegible] corporis noſtri [illegible]-*

6. *[illegible] ſententiæ Galeni interpretes [illegible] ubi dicit, partes ſimila-*

[illegible] humorem aquam. Spiritus partim [illegible] referri [illegible] tamen alii [illegible] genere secundorum elementorum [illegible] quae ignem referre videtur, ut calorem corporis humani plurimum. 2. quod [illegible] spiritus. 3. quod aquam ut humores. 4. quod terram, ut partes ſimilares.

7. *Quatuor igitur horum elementorum ſecundorum tum communis natura, tum etiam ſingulæ ſpecies, & quæ in Medica arte ſunt, & quam quæq; habeat facultatem patiendi ab aliquo, vel agendi, conſideranda veniunt, tam cognoſcendorum quàm rectè utendorum gratia in morborum curatione.*

8. *Materia ſubiecta omnibus elementis ſecundis ſunt quatuor prima elementa, Ignis, Aer, Aqua, Terra.*

9. *Forma eorundem à Medico nulla alia quæritur, nulla rectius ſtatuitur, quàm temperamentum, idq; non tam abſolute, ut Philoſophi potiſſimùm, Medici verò rarius ſolent, hoc eſt, ſecundum elementorum molem in univerſa natura mundi: quàm collatione ad σύμμετρον ſuæ ſpeciei, ſcilicet εὔκρατον Corpus.*

10. *Natura opifex & effectrix quatuor elementorum ſecundorum extra artem poſita, ut digna eſt conſideratione piorum, ita limites Medicinæ, quæ proximas cauſas tantum eorum, quatenus ad curationem morborum conferunt, [illegible].*

11. [illegible] eorundem omnium eſt, ut mox [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible] noſtri immediata, & [illegible] ſe etiam ut inſtrumenta atque [illegible] fiant.

12. Communia igitur omnibus elementis ſecundis hæc ſunt: 1. ſimplicia videri [illegible] ex quatuor elementis tamen conſtare, ſi ratione perpendantur. 2. ad compoſitionem conſtitutionemque corporis noſtri facere. 4. materiam ſubjectam ejuſdem ſecundariò eſſe 5. cauſam quoque actionum naturalium fieri. 6. elementa non adeo exactè eſſe, neque dici, atque elementa omnium rerum communia.

13. Propria verò cujuſvis ſecundi elementi natura, ut accuratius Medico cognoſcenda eſt, ita non ulterius, quam par eſt illi ſcire, & Galenus atque Hippocrates utile ac neceſſarium cenſuerunt, hic proponetur.

14. Quibus docendæ diſcendæque medicinæ limitibus nos accincti conſulto nunc præterimus, vel naturam eorum æthercam, ac ſolis influxu cæleſtem, vel τὸ θεῖον, quod verbum Dei tum toti, tum ſingulis partibus revera communicat, ne varias artes miſcentes, noſtram plus juſto proliziorem reddamus.

15. Calidi ſunt per exſuperantiam plurimum corpori noſtro [illegible] autem [illegible] [illegible] refert, & dicitur [illegible] [illegible] tali qualitate [illegible]

[illegible] eſt unum primordium [illegible] [illegible] primum genus elementorum [illegible] [illegible].

14. [illegible] calidum innatum, calidum [illegible] genitum, calidum primigenium [illegible] quod [illegible] [illegible] vegetationem [illegible] [illegible] noſtra natura quæ ſimulacrum [illegible] [illegible] corpora [illegible]. Plato in Timæo & Galenus [illegible] ignem [illegible] quod ſit ipſum elementum [illegible], [illegible] igne purus [illegible], ſed quod & [illegible] calidum per [illegible] exuperantiam [illegible], & nativus calor ab elemento igne [illegible] ita dicatur.

15. Nam cum corpus, quod primum generatur [illegible] corporis noſtri partibus adeſt, non tantum molle eſſe debeat, ut in alias partes formari poſſit, ſed etiam paulo poſt dureſcat [illegible], ſi modo ex eo nervi, venæ, arteriæ, oſſa ſimul [illegible] efformanda ſunt, ut omnes hominis [illegible], [illegible] perficiantur, in prima [illegible] elementorum igneum cum humido [illegible], ita tamen ne [illegible] torreat, ſed [illegible] rate ſiccet.

16. Calidum igitur innatum eſt corpus [illegible] [illegible] molle, plus igneæ ſubſtantiæ cum humido radicali in ſemine & ſanguine [illegible] [illegible]

toti corporis noſtri tum etiam partium [illegible] ex quibus aptiſſime efformari, alique, & ad mortem uſque nutrire poſſit.

19. *Huius duæ ſpecies à Galeno adverſus Lycum enumerantur: una ſeminis, altera ſanguinis menſtrui, quæ quidem primordia generationis noſtræ atque elementa ſecunda corporis noſtri ſunt, quatenus nondum in lucem editi ſumus. Sed quia nec in corpore jam facto amplius continentur; nec, ſi manerent, alia ratione elementa ſecunda, quà quòd conſtarent ex Spiritu, quatuor humoribus, & calido innato, eſſent, calor nativus aliud quid exiſtit.*

20. *Galenus autem tanquam Medicus ſenſitivus ut calorem nativum tanquam corpus qualitate calida præditum, & quod alias minus eſſet conſpiciendum, perſpicuè ob oculos poneret, materialem ſubſtantiam eius non immediatam, nimirum humidum radicale, ſed ſecundariam, ipſum ſemen atque ſanguinem menſtruum ſenſui magis evidentia dixit.*

21. *Diſtat tamen calor nativus à ſe invicem ſecundum magis & minus, quòd aliud eius plus, aliud minus habeat, in latitudine non parva, cuius terminos ſi temperamentum tranſeat, corpus aut periclitari aut interire neceſſe eſt.*

22. *Sic caloris nativi plus eſt in temperatæ complexionis corpore, minus in intemperato, ſive calidioris, ſive frigidioris, ſive alterius*

cuiuſcun-

cuiuſcunque, etiamſi ſanus homo ſit. Deinde ratione ætatis plus calidi innati eſt in puero, minus in florenti ætate, omnium minimum in ſene. Tertio ratione partium corporis noſtri parum eſt in [illegible] venis, nervis, & ſimilibus, plus carni, plurimum epati & cordi. Denique vere & hieme plus viget, æſtate & autumno minus.

23. Præterea calor ingenitus pro diverſitate ſubiecti variat, quòd in molli corpore, eoque calido & humido plus diffluit, & in halitum digeritur quotidie, ut in pueris videre licet: in duriori eoq; frigido & ſicco minus diſsipatur atque diutius perdurat, ut in ſenibus contingit.

24. Etſi enim ſubiectum calido innato divina providentia conceſſum eſt quàm aptiſsimum, ne citò deflueret, aerea ſcilicet aqueaq; ſubſtantia, quam Philoſophi humidum radicale appellant, medici autem initio generationis in ſanguine & ſemine agnoſcunt, poſtea in ſanguine & ſanguineis partibus ad finem uſq; vitæ potiſsimum repoſitum ſcribunt: tamen quotidiè diſsipatur, & tum ſanguine tum aere inſpirato reſtituitur.

25. Forma eius etſi revera aliquid præſtantius diviniusq; ſit, tamen rationalis Medicus unà cum Hippocrate & Galeno temperamentum tantum ſtatuit, idq; modò calidum & humidum, modo temperatum, diverſa ratione.

26. Efficiens cauſa ejus principalis & remota extra artem Medicam poſita eſt, & aliis artificibus conſideranda relinquitur. Minus principalis & propinqua conſervans alia eſt interna, ut ſanguis & Spiritus, qui affluunt vel ex corde per arterias, vel ex Epate per venas, ut calore ſuo, qui ideò influens a recentioribus dicitur, inſitum & implantatum foveant, alant, atq; reſtituant. Alia eſt externa, ut calor infantium, catellorum, aer, cibus, potus, exercitium, Somnus, affectus animi, quæ omnia moderate in juſta qualitate, quantitate, & modo utendi adhibita eum reficiunt ac conſervant.

27. Finis caloris nativi non tantum eſt, ut materia, ex qua corpus noſtrum conſtituatur, exiſtat, ſed etiam ut cauſa & inſtrumentum præcipuum actionum fiat.

28. Propria igitur caloris nativi hæc ſunt: 1. Authorem eſſe naturalium operum. 2. Corpus noſtrum ab initio efformare. 3. Idem augere: 4. Nec non uſq; ad mortem enutrire. 5. Animum homini addere: 6. Semen ſanguinemq; menſtruum cogere: 7. Mox ſiccare: 8. Lineamenta & ſpecies diverſarum partium corporis proferre. 9. Agilitatem ac motiones præbere: 10. Ex rement[illegible] ſuperflua foras protundere expellere & diff[illegible]. 11. Vitā largiri atq; cōſervare.

29. Contrarius nativo calori alius in corpore noſtro eſt, qui Galeno dicitur aſcititius, non naturalis, aliquando alienus à natura atque

[illegible] igneus, & fit cum temperamentum intemperatum calidum vel totius corporis, vel partis alicuius excedit, modo parum, ut in florenti ætate, modo multum ut in febri, modo nimium, ut in morte eorum, qui febris calore pereunt, qui ipſi [illegible] ardentiores, eaſq; [illegible], urit, & conſumit. deinde quia alios vapores nimirum acres & mordaces profert, contra ille ſuaves miteſq;.

30. Cognati autem calori nativo valde ſunt Spiritus, vel quia ambo primordia generationis ſunt, quæ ſubſtantiam noſtram complent, vel quia ſimul aerem & ignem referunt; ſed differunt 1. quòd hi plus aeris, minus ignis, illi contrà plus ignis minus aeris, contineat: 2 quòd hi facilius diſsipentur, calidum innatum difficilius: 3. quòd Spiritus magis moveantur.

31. Spiritus enim non tantum ſunt elementa ſecunda corporis noſtri, ſed etiam ut Hippocrates dicit ἐνορμῶντα σώματα, id eſt, corpora impetu ruentia. unde alibi etiam fontes humanæ naturæ appellantur.

32. Nam Spiritus eſt corpus calidum & humidum, tenuiſsimæ atq; leviſsimæ ſubſtantiæ per ſe mobile, quod generandis corporibus primò adeſt, atq; tribus facultatibus gubernantibus corpus noſtrum inſervit.

33. Horum tres ſunt ſpecies: 1 Naturalis 2. Vitalis. 3. Animalis.

34. Communia omnibus Spiritib. ſunt hæc

materiale principium actionum omnium eſſe. 3. Eſſe præcipuum inſtrumentum facultatum gubernantium corpus noſtrum. 4. Cum ſanguine & ſeminali humiditate complere primogeniã noſtrã ſubſtãtiã. 5. Sine ipſis nec corpus, nec partem eius ullam diutius conſervare poſſe. 6. Subſtantiam eorum quotidie multumque diſsipari 7. Quicquid eorum effluxit, reſpiratu pulſuq; arteriarum, & ſanguinis generatione reſtitui.

35. *Eſt autem naturalis Spiritus is, qui, antequam corpus noſtrum in lucem editum eſt, calori innato unitus in ſeminis & ſanguinis menſtrui ſpumoſa parte invenitur, & in prima generatione ſtatim totam maſſam perrumpit, omnibusq; generandis adeſt: ubi verò genitum eſt, in Hepate ortus per venas unà cum ſanguine in univerſum corpus defertur, ut naturali facultati ſingularũ partiũ ſerviat, & calorẽ innatũ atq; Spiritũ illi unitũ foveat & alat.*

36. *Vnde duplex dicitur, Vnus fixus, qui ab ortu ſingulis partibus ineſt, & ex ſemine ac ſanguine menſtruo originem habet, non quod immobilis prorſus ſit, ſed quia in una parte, quã totam perrumpit, ſedem habet. Alter influens, qui in Epate generatur, & unà cum ſanguine ad miniſterium facultatis naturalis in ſingulas partes corporis propagatur.*

37. *Propria naturalis Spiritus ſunt. 1. Singulis partibus ſimul & implantatum eſſe, &*

conti-

[illegible] [illegible]. 2. Variare ſuam naturā pro varietate partis cujusq;. 3. Inſervire naturali facultati. 4. Cum calido innato quam proxime uniri. 5. Conſervare quoq; illud. 6. Materiam cuiq; aſſerere parti ſuo. 7. Materiam quoq; Spiritus vitalis eſſe.

38 Vitalis Spiritus eſt, qui in corde ejusq; ſiniſtro ventriculo ex aere inſpirato, & ex ſanguinis attenuati parte puriori, quam Spiritum naturalem vocant, generatus & in univerſum corpus per arterias diſtributus vitali facultati miniſtrat.

39. Propria ejus ſunt. 1. Vehiculum vitæ exiſtere. 2. Conſervare ſuo calore influenti ipſū calidū innatū. 3. Materiā Spiritui animali generādo præbere. 4. Influere per arterias in omnes corporis partes, quæ vivunt. 5. Movere perturbationes animi varias, aut cū ebullitione lætitiam, aut ſine ea triſtitiam. 6. Facultati vitali inſervire.

40. Animalis Spiritus eſt qui in cerebro ejusque ventriculis atq; plexu retiformi ex Spiritu vitali & aere inſpirato generatur, & in omnes partes ſenſu aut motu voluntario prædita per nervos influit, & animali facultati præſto eſt.

41. Propria ejus sūt. 1. Servire facultati animali. 2. Inſtrumentū eſſe ſenſuū interiorū & externorū. 3. [illegible] motū omnibus partibus motu præditis. 4. Influere per nervos ad membra corporis, quæ ſentiunt vel moventur.

42. Tertij generis elementa ſunt humores in maſſa ſanguinea corporis noſtri, qui & in partibus ſolidis continentur, & ſolidae ipſa in prima formatione ex his, dum inde ſemen & ſanguis menſtruus gignitur, originem ducunt, & propter hos ſi ſecundum naturam ſe habeant, valeat homo, ſi praeter naturam, aegrotet, ſi medio modo, neutrae conſtitutionis ſit.

43. Qua de cauſa non immerito nominantur: 1. elementa propria hominis vel communia omnium animalium ſanguine praeditorum: 2. Corpora ἀρχήγονα ho. est primordia generationis noſtrae: 3. Ab Hippocrate ἰσχόμενα contenta: 4. a Galeno natura univerſa corporis noſtri.

44. Humor autem eſt corpus humidum fluidumque, in quod cibus & potus calore epatis convertitur, tum ad nutritionem corporis, tum etiam ad generationem hominis.

45. Unus autem non eſt, ſive ſanguis, ſive alius humor dicatur, quòd vel unum non generat, nec dolet, vel nullum anni tempus, nulla dies aetatis eſt, in qua homo unum humorem, ſive ſanguinem ſive alium tantum habere viſus ſit, plures igitur eſſe neceſſe eſt.

46. Deinde cum nec duo generentur, niſi quae eiuſdem generis ſunt miſceantur, nec plura niſi quaedam mediocritas temperamenti ex elementis conveniens accedat, quatuor eſſe humores & ratio & ſenſus dictitat.

47. Namque quatuor eſſe humores, quot ſunt elementa, ex quibus corpus noſtrum conſtat, oportet, nimirum 1. bilem quæ ignem: 2. Sanguinem, qui aerem: 3. Pituitam quæ aquam. 4. melancholicum ſuccum, qui terram quodammodo refert.

48. Senſus verò magis convincit, eſſe humores, primum in venæ ſectione, ubi omnes quatuor omnibus & ætatibus hominum, & temporibus anni corpori noſtro ineſſe conſpiciuntur, tum conſiſtentia tum colore differentes.

49. Præterea etiam medicamentorum uſus idem docet, quia omnibus diebus & noctibus χολαγωγὸν bilem, φλεγμαγωγὸν pituitam, μελαναγωγον melancholicum humorem purgat, Sanguis theſaurus vitæ manet, niſi ſuperpurgatio in fine ſanguinem & vitam ſimul tollat.

50. Communia autem omnibus quatuor humoribus ſunt: 1. hominem hos omnes in ſe habere, quamdiu vixerit: 2. Corpus noſtrum ex homine omnes hos in ſe habente gigni: 3. Semen & ſanguinem menſtruum ex his omnibus conſtare: 4. Ex his perſeverantiam corporis noſtri in omni vita eſſe: 5. Ex iiſdem moderate temperatis hominem ſanum eſſe: 6. Ex his immodicè ſe habentibus aut ſegregatis ægrotare: 7. Ex iiſdem medio modo ſe habentibus, nec ſanum nec ægrum, ſed neutrum corpus conſtitui.

51. Etſi vero omnes quatuor humores ſimul adſunt & manent in corpore noſtro, tamen in nusquuq; pro diverſitate temporum anni, ætatum & regionum, modo copioſior, modo paucior, quantum vel ad partem, vel ad naturam ejus ſpectat, invenitur.

52. Augetur enim in hominibus pituita in hieme, unde magis tuſſiunt, pituitoſa expuunt, & albi tumores aliiq; morbi pituitoſi fiunt: Vere ſanguis, unde frequentiores ſunt hæmorrhagiæ, ſcabies, anginæ: Æſtate bilis, unde febres tertianæ, ardentes, eryſipelata: Autumno melancholicus humor, unde febres quartanæ, ſcorbutus, & quæ ſunt hujus generis.

53. Rurſus in pueris ſanguis, unde ſanguinei fluxus: In juvenibus bilis, unde phreneſis, febres choleræ: In ſenibus melancholicus humor, unde melacholia hypochondriaca, in infantib. & decrepitis pituita, unde morbi pituitoſi & immundicies.

54. Deniq; in regione temperata, ut in patria Hippocratis ſanguis abundat, & pleriq; homines ſanguinei videntur: In calida & ſicca bilis, ut in Æthiopia, ubi homines bilioſi: in frigida & humida pituita, ut in Friſia; ubi homines magis albi: in frigida & ſicca melancholicus humor, ut in ſeptentrionalibus regionibus, qua de cauſa ſine dubio ſcorbutus, & melancholia hypochondriaca frequentiores morbi ſunt.

55. [illegible] ſingulorum humorum natura [illegible] eſt, quænam ſit ejus eſſentia & qualis, hoc eſt, quam facultatem habeat ab aliquo patiendi vel agendi.

56. Sanguis αἷμα Græcis aliàs accipitur pro communi & tota maſſa ſanguinea, in qua omnes quatuor humores inſunt, quæ in epate caloris innati vi generatur, & tum a ſeroſa humiditate, tum etiam excrementitys humoribus probè defæcata in venis continetur: Alias pro ſanguine puro & cæteris humorib. non permiſto.

57. Hic ſanguis eſt humor in maſſa ſanguinea calidus & humidus moderate, ſubſtantia mediocris, ſapore dulcis, colore ruber, qui corpus noſtrum inprimisq́ carnoſas partes generat & nutrit.

58. Ejus propria ſunt. 1. ex eo carnoſas partes fœtus initiò generationis conformari. 2. eodem conſervari atq́ nutriri ſubſtantiam carnoſam maximè: 3. illum corporis habitum carnoſum magis quàm pinguem reddere: 4 Colorem floridum toti corpori inducere. 5. Copioſius alimentum præbere: 6. Ingenium ſimplex ac candidum proferre: 7. Mores animi alacres, & jocoſos formare.

59. Pituita φλέγμα eſt humor in maſſa ſanguinea frigidus & humidus, colore albicans, ſapore inſipidus, atq́ conſiſtentia viſcoſus, ex quo corpus noſtrũ, inprimisq́ partes frigidiores primò generãtur, & ad finẽ uſq́ vitæ nutriũtur

60. [illegible] propria ſunt. 1. [illegible] corpo-
ra frigidiora conformari. 2. Inde quoq; [illegible]
ſervari atq; nutriri. 3. In defectu ſanguinis e-
tiam nutrire alias partes. 4. indu[illegible] &
album habitũ corporis, nonnunqua[illegible]
Colorem corporis palliduũ albũq; efficere. [illegible]
nium tardius obtuſiusq; proferre. 7. Segnes
homines ad actiones reddere.

61. Bilis χολὴ ut antea tempore Hippocratis
& Galeni, ita nunc debile flava ſemper [illegible]
gitur, & eſt humor in ſanguinea maſſa calidus
& ſiccus, colore flavus, ſapore amarus, & con-
ſiſtentia tenuis, ex quo ſubſtantia corporis no-
ſtri, inprimisq; partium conſimilium comple-
tur & conſervatur.

62. Ejus propria ſunt. 1. Conſtituere membra
biliosa & tenuia. 2. nutrire eadem. 3. Diſſipa-
re penetrare, & aperire meatus. 4. Inducere
corporis habitum gracilem & macilentum. 5.
Colorem flavum, ſubfuſcum, vel nigrum im-
pertire. 6. Ingenium mobile, acutum & indu-
ſtrium efficere. 7. mores animi iracundos, in
ſervore vehementes, & inconſtantes formare.

63. Melancholicus humor μελαγχολικὸς
χυμὸς impropriè atra bilis dictus, eſt humor in
maſſa ſanguinea frigidus & ſiccus, colore ni-
gricans, ſapore acerbus, conſiſtentia craſſus, ſub-
ſtantiam partium in primis terreſtrium com-
plens & conſervans.

64. [illegible] propria ſunt. 1. Conſtituere [illegible]

[illegible] 2. Alere eadem ad finem uſq; vitæ. 3. Indere [illegible] corporis maſſulentum & durum. 4. Colorem modò album, modo nigricantem efficere. 5. Spiritus animales conſtantiores gignere. 6. Ingenium ſubtile, induſtrium, & coſtans proferre. 7. Mores graves, coſtantes, & ſæpe etiam pertinaces formare.

65. Nec dubium est, humores hoſce quatuor ita inter ſe contemperari, ut etiam, cum ſe ſecundum naturam habent, de quibus hic tantum, duo vel plures aliquando excedant, ſed quia de elementis ſecundis adeo exacta doctrina inſtitui nequeat, in hiſce acquieſcit Medicus.

66. Quarti generis elementa ſecunda ſunt partes corporis noſtri Græcis ὁμοιομερῆ *Latinis ſimilares dictæ vel minimæ ad ſensū, vel elementa maxime propria hominis, quod hæ, dū conſtituunt inſtrumentarias vel diſſimilares partes, ex quibus rurſus integrū corpus compoſitū eſt, materiæ loco ſe habeant, vel quia etiam alia animalia iſtas aut planè non partiunt aut ſaltem non omnino ſimiles.*

67. Sed cùm partis vocabulum bifariam uſurpetur. 1. generaliter pro eo quicquid in corpore continetur. 2. Proprie cum eſt corpori toti cohærens, communiquè vita coniunctum, & ad illius functionem uſumue comparatum, partes ſimilares in hoc ſecundo ſignificato accipiuntur, nec aliæ niſi primæ, & ad

ſenſum

ſenſum ſimplices, ab Hippocrate [illegible] continentia dicta.

68. Sunt enim partes ſimilares, [illegible] tum ſibi mutuo, tum toti ſimiles partes habent.

69. Numerantur autem merito [illegible] os, cartilago, nervus, tendo, ligamentum, arteria, vena, membrana, caro.

70. Etſi enim multæ earum ſunt diviſiones apud autores, ſicut in ijs, quæ ſenſus [illegible] tales exiſtunt, fieri ſolet, tamen hæ ſunt præcipuæ, inter quas rurſus aliæ magis propriè ſimilares dici poſſunt, ut os, ligamentum, tendo, quod in partes alterius ſpeciei dividi non poſſint: aliæ non prorſus eiuſdem ſpeciei ſunt, ut vena, arteria.

71. At [illegible] hæc elementorum ſecundorum ultima exiſtunt, ſi corpus humanum reſolveris in ſuas partes, caput, pectus, ventrem, artus, & [illegible] harum rurſus in alias, donec devenies [illegible] ad ſimilares particulas, quæ rurſus conſtant [illegible] humoribus, Spiritibus, & calido [illegible], ut in prima formatione fœtus in ſemine & ſanguine menſtruo plenis bullis videre licet.

72. Sunt autem præterea etiam quæſtiones de hiſce quatuor generibus elementorum ſecundorum, [illegible] de natura [illegible] occulta ſubſtantia vel qualitate [illegible] occulta ſubſtantia vel qualitate ſi-

[illegible]

[illegible] partium, 4. cur color ſanguinis ſit ruber, pituitæ albus &c. 5. Exacta anatome, [illegible] ſedes in poſtremo ventriculo cerebri, an alibi exiſtat: 6. De complexione ex mixtione plurium humorum: 7. De animæ ſubſtantia, & ſimilia, quæ, quia nullum pondus, teſte Galeno, in medicina rationali ſunt, conſulto à nobis omittuntur.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Quarta.

DE CORPORE HOMINIS EJUSQUE PARTIBUS & FACULTATIBUS,

Reſpondente

JACOBO BONINGO Goslarienſi.

THESIS I.

Corpus hominis inter omnia, quæ ſunt ſupra terram, à Galeno merito dicitur divinum, quod & animam habeat rationalem, & optime ad animæ facultates eſt comparatum.

2. Sed quia Medico potiſſimum ſubiectum quidem venit, quatenus ad morborum curationem confert. Corpus hominis non eſt ſubiectum medicinæ, niſi quatenus ſanabile exiſtit.

3. Atq; hoc modo dictum iterum bifariam accipitur: Aliàs de materia omni, in qua ſanitas advenit, nimirum & de ea, quæ ſubiacet ſanitati morbisq; & de ipſis diſpoſitionibus quæ ſubiecto inſunt, qua ratione φυσιολογία atq; παθολογία medicam ſimul comprehendit. Aliàs de natura eius, quæ diſpoſitionibus ſubiacet tantum, qua ratione φυσιολογίαν ſolam eius doctrina conſtituit.

4. De quorum hoc Medici ſæpius. & nos hoc in loco φυσιολογικὴν notitiam corporis noſtri propoſituri tantum diſputamus. De illo verò Galenus in libro de arte parva, & ſecundo de criſibus docet, ubi ſermonem de febribus ad primam materiam artificis medici, ſcilicet corpora hominum pertinere ſcribit.

5. Corpus igitur hominis eſt, quod animam habet rationalem & triplici compoſitione partium, una ſimilarium ex elementis: Altera inſtrumentalium ex ſimilaribus. Tertia totius corporis conſtare ex ipſis inſtrumentalibus ita conſtat, ut ſit organum actionum hominis [illegible] quamdiu vivat.

6. Nam corpus noſtrum conſtat ex partibus [illegible]

lus, inteſtina, epar, veſica fellis, lien, renes, ureteres, veſica & membra genitalia. Alius medius venter, ut diaphragma, pleura, pulmo, pericardium, aſpera arteria, cor. Alius ſupremus ventris, ut cerebrum anterius, idq; duplex, dextrum & ſiniſtrum, & cerebellum. Quas ſi iterum in alias atq; alias reſolvas, ad primas & ſimilares, de quibus antea, pervenire licet.

7. Neq; corporis eiusq; partium admirandâ architectura, quam Anatome nunquam ſatis laudata docet, medico ſufficit, niſi quomodo omnes corporis partes, ſive parvæ ſive magnæ fuerint, in unam totius organi actionem conſpirent, probe noverit.

8. Nam in totius corporis ex membris compagine, quam ὁλομελίην Hippocrates vocat, omnia compatiuntur & conſentiunt, dum minores & inſtrumentariæ partis particulæ, dictæ ſimilares, ad totius organi actionem referantur, una ex illis, quæ diſſimilarem partem conſtituit, cauſſa præcipua actionis exiſtat, reliquæ uſum præbeant, omnes ſimul actionem perfectam membri edant, maiores verò & totius corporis partes, ut caput, thorax, venter, manus & pedes, gratia actionum totius hominis factæ ſint, ad hasque aliæ conſpirent.

9. Quicunq; igitur ratione corpus noſtrum curaturus eſt, is cauſſas tum actionum noſtrarum ſecundum naturam, tum affectionum

præter

præter naturam ut has tollere, ipſos ſanare queat, cognoviſſe debet. Deinde modum quoque, ſecundum quem actio fiat, & loca in quibus, & inſtrumenta, per quæ.

10. Actionis enim modus cognitus ſtrenuiores ad medelas nos reddit, loca ſunt ne illæſis particulis fruſtrà tanquam affectis moleſti ſimus, neve affectas tanquam ſanas negligamus. Inſtrumenta propria propriam ac ſuam cuiusque oſtendunt curationem.

11. Cauſſæ autem in actionibus hominis rationem obtinent, tum ipſæ quæ in nobis ſunt facultates, tum etiam proprietas temperamenti cuiusque partis corporis, à qua facultates proficiſcuntur. De quarum hac anteà dictum eſt, locorum vero & inſtrumentorum rationem habent partes corporis propriè ſic dictæ.

12. Inſtrumentum enim hoc in loco eſt pars corporis, quæ actionem perfectam edit.

13. Inſtrumentum aliud eſt primum, aliud ſecundum.

14. Inſtrumentum primum eſt, quod ex ſimilaribus partibus coaleſcentibus, unius operationis gratia eſt conſtitutum, ut muſculus, vena & arteria.

15. Inſtrumentum ſecundum eſt, quod ex antecedentibus eſt compoſitum, & vel uni toti inſtrumenti actioni quam maximè inſervit, vel plures etiam actiones edit, ut digitus, manus

& ſi-

& ſimilia, quorum alia quoq; tertÿ vel etiam quarti generis inſtrumenta dicuntur.

16. Deinde inſtrumenta hæc corporis alia ſunt communia omnibus partibus totius corporis, ut nervi, venæ & arteriæ, alia propria & innata ſuæ cujuſq; parti.

17. Partes vero corporis aliæ ſunt principales, ut epar, cor & cerebrum, aliæ minus principales, ut cæteræ omnes.

18. Minus principales aliæ ab ÿs ortum habent atq; illis miniſtrant, nervi quidem cerebro, cordi arteriæ, epati venæ: Aliæ à ſeipſis gubernantur, nec aliÿs ſerviunt, cartilago, ligamentum, os, membrana; Aliæ cum unà cum iſtis habeant à ſeipſis regimen, arterÿs, nervis & venis inſuper eguerunt, ut ventriculus, lien, & ſimiles.

19. Facultas corporis aliÿs natura, aliÿs anima, aliÿs potius animæ potētia; Græcis δύναμις *dicitur.*

20. Facultas medicis eſt cauſſa à qua procedit actio, in proprietate temperamenti ſita.

21. Sunt autem tres animal gubernātes facultates, diverſi inter ſe generis, & ſedibꝰ diſcluſæ, totiq; corpori ex ſuo quodā veluti fōte quaq; diſtributa, naturalis ſcilicet, vitalis & animalis.

22. Naturalis facultas eſt, quæ generando, nutriendo augendoq; corpori præeſt.

23. Generatrix eſt vis quæ ex ſemine & ſanguine

menſtruo alterum ſubſtantiam similem ſibi ei producit & commune efformat.

24. Ejus iterum duæ ſunt facultates ſubminiſtrantes, una alteratrix, altera ſanguificatrix.

25. Auctrix eſt quæ corpus ad conſiſtentiam quandam à natura tempus quoque certum propria forma & continuitate ſervata, porrigit & profert.

26. Auctrici facultati miniſtrant alteratrix & nutrix.

27. Nutrix facultas θρεπτικὴ *&* ἀμοιωτικὴ *dicta eſt, quæ aſſumptum alimentum in corporis ſubſtantiam convertit & aſſimilat.*

28. Nutricis ſunt miniſtræ auxiliariæ quatuor. 1. attractrix. 2. retentrix 3. alteratrix ſeu concoctrix. 4. expultrix.

29 Attractrix ἑλκτικὴ *dicta eſt, quæ convenientem particulæ ſuccum appetit & attrahit.*

30. Retentrix facultas Græcis καθεκτικὴ *vocata eſt, quæ attractum ſuccum eo uſque retinet, donec alteratrix eum in naturam partis quæ nutritur immutaverit.*

31. Alteratrix vel concoctrix facultas Græcis ἀλλοιωτικὴ *eſt, quæ id quod attractum eſt, alterat, immutat, concoquit, et utile parti quæ alitur, apponit & aſſimilat.*

32. Expultrix facultas Græcis ἐκκριτικὴ *eſt quæ excernit ea, quæ perfectè mutari non poſſunt, atque ſegregat inutilia, eaque tanquam excrementa*

crementa ex corpore expellit, ne ſi moram diutius in corpore trahant, corpori noxam inferant.

33. Vitalis facultas eſt vis quæ vitam conſervat& animum homini addit.

34. Hæc iterum duplex eſt, una gignendi ſpiritus, altera ciendi affectus.

35. Animalis facultas eſt, quæ in corpore non ſolum ſenſuum omnium& motus, ſed etiam intellectus cauſſa à medico habetur.

36. Itaq; alia eſt ſentiens, alia movens, alia princeps.

37. Sentiens alia iterum exterior, alia interior, quæ unà cum intelligente in hac vita hominis conjuncta, à Galeno princeps appellatur.

38. Sentientis exterioris facultates ſunt: 1. videndi: 2. audiendi: 3 odorandi. 4. guſtandi. 5. tangendi.

39. Movens facultas eſt, quæ motum corpori quo locum mutare poſſit, affert.

40. Princeps facultas triplex eſt: 1. Imaginatrix: 2. Ratiocinatrix: 3. Memoratrix.

41. Imaginatrix eſt facultas, quæ imagines ab exterioribus ſenſibus oblatas apprehendit,& ſingularum objecta diſcernit.

42. Ratiocinatrix facultas eſt, quæ ſpecies & imagines ſub ſenſum & judicium revocat, ac quæ qualeſque illæ ſint, judicat, adeoque ratiocinatur, aliud ab alio eliciens, componit deniq; & dividit.

43. Memoratrix facultas eſt quæ quæ à prioribus eſt recepta & elaborata [illegible] fideliſſima tutrix conſervat & retinet, & quod firma contentione ſervavit, in uſus ſuos expromit, cum cæteræ jam ceſſant.

44. Differunt quoq; facultates [illegible], ſedibus & organis hoc modo. Naturalis facultas etſi inſita eſt ſingulis membris, tamen [illegible] quadam ratione ab epate in omnia membra corporis influit, earumq; vires naturales [illegible] & perficitur tum calore nativo, tum etiam ſpiritu naturali.

45. Vitalis facultas oritur ex corde & influit ſingulis membris per arterias atq; perficitur ſpiritu vitali.

46. Animalis facultas ſedem habet in cerebro, & quatenus eſt vel movens vel ſenſitiva, exterior influit in omnes partes quæ moventur vel ſentiunt per nervos. Quatenus vero princeps in ipſa ſubſtantia cerebri, inprimisq; in poſtremo ventriculo eius, actiones exercet, atque perficitur ſpiritu animali.

47. De actionibus quæ immediate à facultatibus & rurſus a temperamentis mediante facultate proficiſcuntur, earumq; modo ſatis admirando quam proximè diſputabitur.

48. Multa autem digna ſcitu alia in hac doctrina de corpore eiusq; partibus & facultatibus conſulto hic omittuntur, quod ad curationem morborum non faciunt, veluti doctrina

de animæ eſſentia eiusq; potentiis, inprimusque iis quas anima etiam ſeparata à corpore retinet, non etiam de ſede rationis & memoriæ exactiori, in quanam particula cerebri exiſtat, teſte Galeno tertio de locis affectis.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Quinta.

DE ACTIONIBVS corporis humani atque partium eius, & modo, ſecundum quem illæ fiant,

Reſpondente

M. CORNELIO BOKELIO Friſio.

THESIS I.

Actio Græcis ἐνεργεία, relativè πρὸς τὸ δύναμει εἶναι, id eſt, ad id quod poteſtate tale eſt, ſonat, & dicitur motus agentis, unde actio corporis vel partium eius motus activus, qui à corpore vel partibus eius editur, nominatur.

2. Sed aliàs quoq; actio quædam dici ſolet opus quoddam naturæ, ut concoctio & ſimiles, ſed tamen nō econtra opus actionem appellare licet, quod in fieri eſſentiam ſuam habet. Quemadmodum enim actio dicitur, cum fit, ita cum facta jam eſt, non actio ἐνέργεια, ſed opus ἔργον, ut caro, nervus exiſtit.

3. Actio quidem & uſus multis idem ſonare videtur, quod partis ejus cujus actio eſt, idem uſus ſæpe exiſtat, ut oculi actio eſt viſio, nec uſus alius datur: ſed differt, quod actio ſit motus activus, uſus vero εὐχρηςία ad agendum aptitudo.

4. Actio enim corporis vel partium ejus eſt motus activus à facultate procedens, qui opus complet.

5. Actiones v ſimplices tot ſunt Medico, quot facultates, ſive principales ſive minus principales ſpectes, ut cuivis ex numero earum facile conſtent.

6. Actiones vero mixtæ à duabus facultatibus ſæpe proficiſcuntur, ut cibi deglutitio, urinæ excretio & ſimiles, quæ partim ad animalem facultatem, partim ad naturalem referri opus eſt.

7. Habet quoq; omnis actio in corpore noſtro partem per quam perficitur, nec pars ulla eſt in animantis corpore, quæ careat ſua actione, unde partes corporis inſtrumenta quoque dictæ ſunt.

8. Prima-

8. Primariæ actiones edunt corpora ſimilaria, ſecundariæ organicæ partes, atq; utræq; a proba & naturali temperie integræ & inculpatæ, quarum est ſanitas; ab intemperie nimium exiſtente vitioſæ aut ægræ, quarum neutra vel ægra diſpoſitio eſt, perficiuntur.

9. Etſi vero multæ ſunt actiones hominis: tamen omnes ſuo modo agunt, nec una alteri obſtat, ſi corpus ſecundum naturam ſe habeat.

10 Modus igitur actionum tum generalis tum etiam particularis variarum partium medico accurate cognoſcendus eſt.

11. Modus generalis omnium actionum ita ſe habet, ut facultas, quæ ſequitur cujusq; temperamentum partis, cieat actionem ſuæ facultatis & una actio alteri miniſtret donec omnes principaliſſimis actionibus ſerviant.

12. Modus actionum peculiaris pro diverſitate partium mirificè variat, quod doctrina de uſu partium docet, principalium verò actionum hæc eſt ratio.

13. Naturalis actionis modus propriè natura noſtri corporis dicitur, atq; cum ſtirpibus, quæ vivunt & nutrimentum trahunt, augentur & creſcunt, imo etiam ſibi ſimile gignunt, quodam modo convenit, nam proficiſcitur a facultate naturali, partim inſita ſingulis membris, partim influenti ab Epate *per venas, & utitur proprio ſuo inſtrumento & calore nativo & ſpiritu naturali.*

14. Generatio totius corporis noſtri fit à commiſto utriuſq; parentis ſemine [illegible] ne. & paulo poſt aſſiſtente ſanguine [illegible] in utero matris, uterivis ſeminis & ſanguinis menſtrui vim exuitur & ad actum [illegible] nec tota forma hominis perficiatur, tum alterando tum membris formandis, ac demum fœtus grandior factus & copioſius nutrimentum appetens in lucem editur.

15. Alteratio in generatione ſemen & ſanguinem menſtruum non ſolum in primis qualitatibus, verum etiam in ſecundis mutat & alterat, ut ex eis os, nervus & aliæ partes ſimilares fiant, unde non incommode tot alterationis ſpecies, quot ſimilares partes quondam dictæ ſunt.

16. Formatio fœtus in utero matris, tum alteratis formam proprijs uſibus idoneam confert, & figuram, ſitum, compoſitionem atque conſtitutionem, tum in toto tum in qualibet parte, efficit.

17. Modus auctionis fit, cum quod à generatrice facultate profectum eſt, vi [illegible] & beneficio caloris innati in longum, latum & profundum dilatatur & ampliatur.

18. Nutritio fit cum id quod perpetuo fluxu ſubſtantiæ in corpore noſtro diſſipatur, reſtituitur, ubi neceſſe eſt alimentum aſſumptum non tantum multis alterationibus mutari, ſed etiã illi, quod deſſuxit, ſuccedere atq; aſſimilari.

19. Attractio

19. Attractio fit duobus modis: vel vi inſita vel fibrarum rectarum ope, cum corpore noſtro continue diſſoluta membra a venis ad ea quod effluxit reſtituendum, humorem petunt, venæ rurſus ab Epate & meſeraicis, hæ vero chylum à ventriculo & inteſtinis, unde ventriculus ſugitur & a ſenſibili ſenſu fames excitatur.

20. Retentio fit aut vi inſita, aut fibrarum obliquarum ope, cum aſſumptum alimentum membra ſingula complectuntur & continent donec vel abſolvatur concoctio vel excrementum moleſtet.

21. Concoctio fit cum alimentum à nativo calore in aliam ſubſtantiam perfecte mutatur, qua de cauſa non ubiq; coquitur, ſed tantum in ijs locis in quibus diutius ſubſiſtit & perfectam mutationem ſuſcipit, nimirum in tribus, ventriculo, Epate & ſingulis partibus, unde triplex à medicis ſtatuitur concoctio.

22. Prima concoctio præparatur quidem in ore atq; gula & abſolvitur in inteſtinis, ſed vera fit in ventriculo beneficio caloris, innati ſpiritus atq; vi inſita, dum temporis ſpatio cibum in chylum perfecte mutat atq; Ariſtoteli ἕψησις medicis vero χύλωσις dicitur.

23. Secunda concoctio præparatur quidem in meſeraicis venis, cum chylus in inteſtina delapſus vi attractiva Epatis atque venarum fertur ad Epar per venas meſeraicas & abſolvi-

tur in cava vena, ſed vera fit in [illegible] ſub-ſtantia & perficitur tum calore innato, tum ſpiritu naturali & ingenita vi, [illegible] perfecte mutatur in ſanguinem, unde [illegible]τωσις dicitur.

24. Tertia concoctio præparatur quidem in venis cava ortis per totum corpus diffuſis minoribus ſeu exilibus, ut humor magis alimentarius fiat, quando 4. humores in maſſa ſanguinea proportione quadam defecati magis magisq́; elaborantur, ſed vera tertia concoctio, quæ eſt totius nutritionis abſolutio & nutrimenti in ipſam ſubſtantiam partis aſſimilatio, fit in ſingulis partibus corporis, dum ex venis exilibus humor alimentarius delapſus & roris more per partes 4 corporis ſparſus, unde ros dicitur, mox concreſcit atq; ad ſimilitudinem completæ ſubſtantiæ transmutatum congelatur, unde Avicennæ Cambium Galeno ſimile quid pinguedini ſonat, tandem agglutinatur & perfecte aſſimilatum ſubſtantiæ cujusq; partis unitur, unde Avicennæ Gluten ut partium continuitas & ſubſtantiæ defluxæ reſtauratio [illegible] vera nutritio exiſtat & humiditates [illegible] potius partes ſubſtantiæ quam humores dici debeant.

25. Expulſio fit & innata vi & ope fibrarum tranſverſarum, dum ea, quæ perfecte alterari non poſſunt, vel expellit, vel in aliud locum convenientem tranſmittit: unde natura in-

ſtrumenta

ſtrumenta corpori conceſſit, alia quæ inſtrumenta ipſa expurgent & ſeparent, alia quæ deducant, alia quæ in unum colligant, alia quæ excernant: ſed variant omnia hæc pro diverſitate conſtitutionis cuiusq;.

26. Primæ concoctionis excrementorum expulſio fit, cum cibo in ventriculo iam bene cocto & in inteſtina gracilia per pylorum tranſmiſſo excrementum primæ concoctionis græcis σκῶρ vel ὑποχώρημα dictum, tum à ſyncero ſeparatur tum etiam paulatim impellitur per omnia inteſtina uſq; ad rectum, ex quo plurimum congeſtum, ita ut jam grave corpori noſtro ſit, foras muſculis etiam abdominis unà cum ſepto transverſo adiuvantibus expellitur.

27. Secundæ concoctionis excrementorum expulſio alia eſt excrementorum jecinoris, alia excrementorum venarum arteriarumq;. Iecinoris excrementorum rurſus alia floris ſanguinis, ſcilicet bilis excremẽtitiæ, quæ attrahitur à veſica fellis ibiq; colligitur, alia fæcis ſanguinis ſc. melancholici humoris, qui à liene attrahitur, donec expultrix facultas ſtimulata vel qualitate nimia, vel acri vel utrâq; excernit in inteſtina, ut unà cum excremento primæ concoctionis per alvum exoneretur. Excrementorum vero in venis &

alterius fit expulſio ſcil. ſeroſi humoris, qui abducitur, a renibus & veſica, indeq; foras per urinarios meatus excernitur.

28. Tertiæ concoctionis excrementorum in ſingulis partibus expulſio fit, cum vel ſuperfluæ quædam reliquiæ, quæ aſſimilari & nutriendæ parti nequiverunt, vel ſeroſus humor tranſmittendi alimenti vehiculum, nec in venis ſatis expurgatus ſuperſunt, quorum hic expelli ſolet tum per ipſa molliora corpora violentia ſive ſua ſive ſpiritus impetu iuvantis actum, tum etiam per exiguos corporeæ molis meatus πόρους dictos ſi ſcil. patim in ſpeciem halitus ab inſito calore ſolvatur & per halitum corporis expiratur, partim violento motu confertim erumpat & ſudoris forma excernatur, illud v. cui nullum nomen propriè eſt & inviſibile quod contingit propter levitatem, occulta tranſpiratione per halitum corporis expurgatur, cuius craſſior pars modo in pilos modo in ſordes cuti adhærentes demum concreſcit.

29. Vitalis actionis vulgo vita dictæ, quæ & omnes facultates corporis principales & animum hominis ſenſibiliter conſervat, fons eſt in corde, ubi vitalis ſpiritus tum ex attracto ſpiritu, tum etiam ex ſubtili parte ſanguinis genitus ad reliqua corporis membra diſtribuitur, unde actiones duplices concitantur & producuntur, unius generis pulſus, alterius animi perturbatio.

30. Pulſus

30. Pulſus tum cordis tum arteriarum fit à facultate vitali adjuvante reſpiratione, qua perpetua & inſpiratio & expiratio efficitur per diaſtolen & ſyſtolen; diaſtole enim aer recipit intra ſe aerem à pulmone hauſtum & præparatum, qui calorem nativum contemperat & ad vitalium ſpirituum conſervationem utilis eſt. in hac vero expurgantur fumi cordis, & ſpiritus vitalis in arterias dilatatus exprimitur. Hinc motus diaſtoles & Syſtoles proportio ῥυθμὸς pulſuum dicitur.

31. Animi perturbatio ſeu affectus alia ratione operatio cordis, alia affectio ejus eſt & dicitur: operatio eſt motus cordis quo non tantum animus cuiq; major minorve ſecundum naturam fit, ſed etiam univerſum corpus atq; animus moderatè ſimul afficitur, & fit cum calor ſpiritus vitalis ſubito intrò revocatur, modo extra effunditur.

32. Animalis actio quæ in cerebro ſedem habet partim ſpiritu animali in cerebri ventriculis perficitur, partim per nervos in univerſum corpus diſtribuitur.

33. Sentiens exterior fit, dum ſpiritus animalis ex cerebro per nervos in membra corporis quæ ſentiunt influit, & ſenſus, qui omnibus externis qualitatibus afficitur, objecta percipit.

34. Videndi actio fit in oculo & in primis in cryſtallino humore, dum in eo ſicut in ſpeculo

& aliis corporibus politis fulgent imagines rerum, quarum color per foramen quod pupilla nominatur tanquam proprium obiectum, magnitudo vero, figura, numerus, motus, quies &c. tanquam communia obiecta recipiuntur per medium actu perſpicuum & viſiuo ſpiritu animali per nervos opticos in magna copia affluente, rerum viſibilium principi imaginativæ offeruntur, perficitur.

35. Auditio fit in aure, inprimiſque in membrana quæ continet aerem ingenitum ope ſpiritus animalis per nervum auditorium eo delatum, dum ipſe & aer exterior & ſpiritus animales concurrentes copioſiores facti ſunt, & ad membranam atq; oſſiculum refracti ſonum, qui per nervos interiori facultati diſcernendi offertur, edunt.

36. Odorandi ratio fit in naribus, inprimiſque in interiori narium membranula, quæ ex fibris ortis à dura meninge & prorumpentibus ad os ἠθμοειδὲς conſtituitur, tum nervi qui ad eam tranſmittuntur à tertio nervorum pari orti odoreum tanquam proprium obiectum in ſucco ſapido percipiunt, & deinceps ad anteriores ſinus una cum aere inſpirato vehunt.

37. Guſtus fit in lingua & palato inprimiſque in membranula à dura meninge orta, ad quam tranſmittuntur nervi à tertio pari, dum ſucci in humido à calore per ſuccum aërium deleſtinato & ſapido facto ſaporem percipi-

pio-

piunt, & ſpecies ejus ad cerebrum deferunt.

38. Tactus fit in carne imprimisq; in cute vera, dum nervi per eaſdem ſparſi qualitates tactiles tanquam propria obiecta percipiunt & ad cerebrum deferunt.

39. Motus de loco in locum voluntarius fit, cum cerebrum per nervum affert animalem ſpiritum facultatemq; muſculo, quo tamen nunquam deſtituitur, ita ut adiuvantibus fibris extendatur contrahaturq;, atq; ſimul os vel membranam cui inſeritur, moveat.

40. Rectrix vel princeps animæ actio eſt in homine ipſa ſenſitiva interior cum mente ſeu intellectu coniuncta ἡγεμονικὴ dicta, & eius actionis modus tam admirandus eſt, ut nullius ingenij vis vel cogitando capere, vel ſatis explicare queat.

41. Imaginatio fit in cerebro ipſo atq; in eius ventriculis prioribus, dum imagines ab exterioribus ſenſibus oblatas apprehendit & ſuas etiam mentis vi fingit.

42. Ratiocinatio fit, cum conceptas ſpecies ſeu imagines cogitamus, meditamur & diſcernendo componimus dividimusq; & ordine quodam collocamus.

43. Memoria fit cum id quod antea elaboratum eſt, fortius cerebro per crebram reiterationem imprimimus, retinemus, & quoties opus eſt ad uſum iterum depromimus.

Diſpu-

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Sexta.

DE PASSIONIBUS corporis humani atque partium ejus, & modo, ſecundum quem illæ fiant.

Reſpondente

JOANNE BAUMANNO Hanovienſi.

THESIS I.

PAſſio Latinis, πάθ⊙ ſive πάθημα Græcis, eſt vocabulum ὁμώνυμον, cum ab alijs atq; alijs variè accipiatur.

2. Medici veteres, atq; ipſe Hippocrates, paſſionis appellationem, de morbo uſurparunt.

3. Philoſophi verò, atq; ipſe Plato, motus omnes, qui naturaliter ſe habent, & non ſunt activi, paſſiones nominant, ſicuti motus activos, actiones.

4. Medici recentiores per abuſum διαθέσεις, hoc eſt, affectus, ſeu diſpoſitiones, cùm ex paſſione jam provenerunt, nec amplius in motu

ſunt, πάθη ſive παθήματα dicere, non tamen diuturniores conſtitutiones, aut quæ ægrius auferri queant.

5. Quidam horum inſuper de præ diſpoſitionibus, quæ præter naturam ſunt, & ſequuntur morbos, tantum intelligi voluerunt: quia mos hodie, ut [illegible] πα[illegible] [illegible] ſymptomatibus, docet, inoleverit.

6. Nos vero φυσιολογικῶς hic diſputaturi, paſſionem corporis & partium ejus, de motu eorum omni, qui eſt in fieri eſſe, & non alius eſt, quiq; correlative ad actionem ſeſe habet, accipimus.

7. Qua ratione paſſio, græcis πάθος ſive πάθημα, eſt motus paſſivus, ejus quod alteratur, & à materia inordinata ruenteq; in deterius, proficiſcitur.

8. Quot igitur ſunt actiones corporis noſtri & partium ejus, tot etiam ſint paſſiones earundem, ſi rem ipſam ſpectes, neceſſe eſt.

9. Nihil n. agit quin etiã patiatur, ſicq; alterabile ſemper eſt & corpus noſtrum & partes ejus, quod eidem ratione formæ actiones, ratione materiæ paſſiones inſunt.

10. Etſi motus quoq; omnes corporis noſtri & partium ejus, Medicis actiones potiſſimum dicuntur: tamen alius magis actio eſt, ut motus voluntarius, alius magis paſſio, ut ſenſus.

11. Itaq; & paſſio & actio, tanquam motus alterationis, in quo corpus noſtrum & partes im-

mutantur, à priori ſtatu, aut [illegible] ſeſe aut in pluribus ſeſe mutuo [illegible] ambæ, inſunt.

12 Forma tamen partim conv[illegible], partim differunt.

13 Paſsionis & actionis una forma eſt, quatenus ambæ vel ſunt ex eodem [illegible], quæ eſſe abſolutè non dicuntur, ſed in fieri eſſentiam ſuam habent: vel motus & viæ ſunt ad diſpoſitionem corporis noſtri δι[illegible] dictam, quæ cum fiat, ſunt actiones p[illegible], cum facta eſt, hæ deſinunt, illa manet.

14. Paſsionis autem forma rurſus ab actione differt, quod vel actio eſt id quod facit, paſsio id quod fit: vel quod actio eſt motus alterantis, paſsio alterati.

15. Deinde etiã paſsio magis & tendit ad corruptionem mortemq́;, & à materialibus proficiſcitur. actio magis ad generationem conſervationemq́; noſtri, & à forma provenit.

16. Qua ratione paſsio corporis noſtri & aliarum partium, alia eſt ingenita, alia extrinſecus advenit.

17. Paſsio corporis noſtri ingenita, alia fit ſecundum ſubſtantiam, alia ſecundũ qualitates

18. Paſsio corporis ſecundum ſubſtantiam, duplex eſt: Vna fluor ſubſtantiæ perpetuus altera excrementorum proventus.

19. Fluor totius ſubſtantiæ, & in toto corpore, & in ſingulis partibus, fit perpetuus, cum calor

nihilo, & diſſolvendo & diſſipando, in vapores magnam maximamque ſubſtantiam corporis noſtri conſumit.

20. Fluit igitur ſubſtantia, totius corporis noſtri, alia ex mixtura, vel terrea, alia humidior vel aquea; alia ſubſtantia aerea: alia ignea.

21. Nec duraret corpus noſtrum, vel haec vita noſtram mortalem, niſi ſimilis altera ſubſtantia pro ea quæ defluxit, reſtitueretur ſubinde: verbi gratia, cibo, ſiccior terreaq; ſubſtantia: potione humidior aqueaque: reſpiratione pulſuq; arteriarum, aerea igneaq;.

22. Sed quale erat ipſum quod effluxit, tale prorſus non adjungitur agglutinaturq; toti corpori, & ſingulis ejus particulis, quia quæ eduntur bibunturve, prius concoquuntur & dum ſimilia efficiantur, alendo reſtituendoq;, aliquid non conficitur neq; aſſimilatur, ſed per laxiora intus ſpacia ſupervacaneum vagatur errat q;, quod latini excrementum, græci περίττωμα dixere.

23. Unde excrementorum multorum, de quibus in diſputatione de modo actionum & expulſionum plura dicta ſunt, proventus, in quo rerum ſubſtantia totius & partium ſingularum, afficitur alteraturq;, & paſſio altera ſecundum ſubſtantiam fit.

24. Paſſio corporis & partium ejus ſecundū qualitates ingenita, alia fit ſecūdū primas,

qua ſecundum [illegible] Sic paſſio-mem ea,quæ fit ſecundum primas,ad corruptionem ducit.

25. Sic paſſionis ſecundum qualitates [illegible] modus tempore generationis corporis noſtri ex ſemine & ſanguine menſtruo [illegible] ſemen calidum & humidum quidem [illegible], in ſanguine quoq; calidum frigido præpollet, & humidum ſicco, ſed tamen ſemen ſiccius & frigidius ſanguine ſit, dein humidi omnia hæc ut ex eis nervi,arteriæ,venæ,oſſa,caro, & alia id genus fierent, & calore foventur & ſiccantur imò in lucem edito homine, ut robuſtiora omnia vaſa, uſque ad ἀκμὴν evaderent, ſicciora magis magisq; efficiuntur.

26. Sed quod corpus & partes corporis omnes poſt ἀκμὴν, ſupra iuſtum ſiccefcant, imò etiam calore decreſcente, frigidum præpolleat, paſſio ſecundum qualitatem ſiccam maxime omnium inter alias qualitates, & mox poſt illam frigiditas, corpus aliasq; partes afficit, imò ad corruptionem,& mortem ducit.

27. Qui fit ut in ægris laborantibus ex intemperie, & difficilius exceſſus in ſiccitate curentur, & tempus alterationis in ſicca intemperie reducenda ad humidiorem, multo maius diuturniusq; exiſtat. Imò inter omnes ſimplices intemperies ſicca, inter omnes compoſitas intemperies, frigida & ſicca ſit peſſima, ac deniq; lethalis.

28 [illegible]

28. [illegible] corporis quæ extrinſecus adveniunt, aliæ à neceſſariò occurrentibus, quæ Medico propriè in [illegible] conſiderandæ ſunt: aliæ à non neceſſariò incidentibus, quæ cum quivis etiam rudior, quam ut Medicus dici queat, [illegible] declinareq́; poſſit, non ſub artem cadunt.

29. In omnibus autem hiſce paſſionibus, diſtinguit Medicus alterationes, quæ ſine ſenſu fiunt, ab aliis quæ cum ſenſu voluptatis doloriſq́; fiunt.

30. Paſſiones ſive alterationes ſine ſenſu, in partibus corporis fiunt, quæ carent nervis. Cum ſenſu voluptatis & doloris, fiunt in iis tantum membris, quæ participant nervos.

31. Mox in paſſione, lenis & vehemens alteratio quoq; differt, quarum nulla tamen ſine patientis corporis immutatione conſiſtere poteſt.

32. Poſtremò paſſio vehementior, alia ſecundum naturam, alia præter naturam, alia media inter illas neutra dicta: integritate læſioneve actionum ſi æſtimatur, non amplius ad φυσιολογικὴν ſed παθολογία pertinet.

33. Etſi enim paſſio ſi ratione dijudicatur in corpore noſtro & ſingulis ejus partibus, ſemper fiat tamen quia ſenſitivus eſt medicus, & nullam niſi manifeſtam advertat [illegible] ſemper exploſa fuit.

34. Quare cum Medico paſſiones [illegible] & differentias earum, [illegible], modum, [illegible] [illegible] vel [illegible] in diſpoſitionibus corporum relinquere. Tales paſſiones à Medicis [illegible] de iis, quæ præter naturam ſunt [illegible], dictas, [illegible], Medicum non decet.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Septima.

DE DISPOSITIONIbus corporis humani, ejusque partium.

Reſpondente

JOACHIMO LONEMANNO Brunovicenſi.

THESIS I.

Diſpoſitio ſeu affectus Græcis διάθεσις quaſi veſtigium à paſſione affectionum in corpore humano relinquitur, & forma corporis noſtri Medico conſideranda ex mutua actione paſſioneque reſultat, cum hactenus φυσιολογικῶς de natura hominis à primis Elementis diſputatum ſit, ordinis ratio nunc exigit, ut παθολογικῶς de diſpoſitioni-

[illegible] differ- [illegible].

2 [illegible] etiam illa modi conſtitutio corporis, [illegible], modo [illegible], modo natura ipſa dicitur.

3. [illegible] quodammodo idem ſit quod patit[illegible] ſimpl. [illegible] pro- in le πάθ[illegible] ſit πάθ[illegible] ab aliquibus cum διάθεσι confunditur, [illegible] & ſimilitudinem, non identitatem hic agno- ſcimus.

4. Nam paſſio quam etiam affectionem vocant, generationem ſuam habet in ipſo verti, mutari, alter iri moveri, affectio verò in eo quod manet, prorſus conſiſtit. Seu quod illa ſit [illegible] propriam Remanentiam, hi[illegible] habeat propriam remanentiam in corpore affecto.

5. Exempla ſolent res nebuloſas & perſpectas minus diſcutere & manifeſtare, [illegible] radijs differentiam utrorumq; illuſtremus.

6. Membrorum aliquod incaleſcit [illegible], hoc eſt vertitur, mutatur, alteratur, [illegible]tur, eatenus membro [illegible] paſſionem [illegible] dicimus, & hanc paſſionem habere permanentiam quandam propriam in membro calefacto negamus. Inprimitur & manet in membro eodem gradus aliquis caloris, & is gradus diſpoſitio eſt jam permanentiam habens propriam in membro.

7. *Diſpoſitio igitur corporis humani quæ eſt qualitas permanentiam quampiam habens propriam in corpore noſtro, quod afficitur, ſecundum quam benè maleve ſe habet.*

8. *Hæc multis modis differt, ac primùm ratione majoris & minoris, unde alia corporis conſtitutio eſt* κατὰ σχέσιν, *alia* καθ' ἕξιν.

9. *Diſpoſitio* κατὰ σχέσιν *eſt quæ radices nondum profundiores egit, nondumq; conſtans eſt, ſed facile à natura abolet ur* εὔλυτος διάθεσις *Galeno dicitur.* καθ' ἕξιν *diſpoſitio eſt, quæ propter robur ſuum inhæret corpori firmius, nec facilè cedit naturæ oppugnanti eam.*

10. *Deinde diſpoſitio corporis alia eſt ſecundum naturam, alia præter naturam, alia neutra.*

11. *Diſpoſitio ſecundum naturam dicitur ſanitas, quam definimus Qualitatem permanentiam habentem propriam, partium corporis humani operationes naturales & integras cauſantem, vel eſt, per quam corpus hominis tale exiſtit, ut ex eo operationes omnes proveniant ſanæ & incolumes.*

12. *Hæc eſt aut ſanitatis ſecundum affectionem, aut ſanitatis ſecundum habitum, aut ſanitatis bono habitu præditæ.*

13. *Secundum affectionem eſt, quæ morbus cum non ſit, levi tamen paſſione tentata, facil-*

iret in diſpoſitionem morbidam, imbecillior-que ad actiones ſolidas exiſtit.

14. Huic diſpoſitioni ſanitatis niſi ſuccenturiata adeſſet προφυλακτικὴ, *ſequeretur eam neutralitas decidentiæ, de quibus infra.*

15. Secundum habitum diſpoſitio ſana eſt, quæ facit, ut corpus periculis amplius obnoxium non ſit, abſolutum tamen robur actionum corpori nondum ſuppeditat.

16. Hanc præcedit neutralitas convaleſcentiæ & ἀναληπτικὴ *eius actiones firmat.*

17. Sanitatis diſpoſitio, bono habitu prædita eſt corporis exiſtentis extra omne periculum, ac præ ſe ferentis inſigne quoddam omnium actionum robur.

18. Ευεκτικὴ *hunc gradum ſanitatis conſervat & dirigit, in ſuis ut limitibus conſiſtat.*

19. Diſpoſitio præter naturam eſt qualitas propriam permanentiam habens in corpore humano, naturæ normam negligens.

20. Eſt vel morbida vel ſymptomatica.

21. Diſpoſitio morbida eſt qualitas, primò & manifeſtè actiones lædens.

22. Diſpoſitio ſymptomatica eſt qualitas, morbum ſequens tanquam umbra, morbique quaſi ſimia eſt, vel, eſt qualitas illa præternaturalis, quæ afficit corpus ſed non primò.

23. Eſt hæc diſpoſitio vel in actionibus læſis, vel in excretis immoderatis, vel in affectibus corporis ſenſui obiectis, deformatis & depravatis.

24. Diſpoſitio corporis in his omnibus, ſecundum naturam dicitur ἐπι . . . . ſeu conſectarius affectus, eſt . . . . accidens ſanitatis, & in actionibus eſt integritas . . . . . . in excretis moderatio, in affectibus ſenſu perceptibilibus pulchritudo earum.

25. Ad neutralem nunc pedem . . . . . . diſpoſitionem, quam dicimus eſſe qualitatem permanentiam habentem propriam in corpore affecto, partim naturalem partim præternaturalem dubitationem afferentem, ſanane an ægra conſtitutio ſit pronuncianda, eſtq; triplex.

26. Primò eſt Neutra obſcurè ſana, eſtque qualitas dubia propendens ad ſanitatem, alias dicitur neutrum convaleſcentiæ.

27. Secundò eſt Neutra obſcurè ægra, hæc eſt qualitas quæ vergit ad ægritudinem, dicitur Neutrum decidentiæ.

28. Tertiò eſt Neutra diſpoſitionis mediæ inter hæc, quæ eſt qualitas ad nullam conſtitutionem plus inclinans, dicitur abſolute Neutrum.

29. Diviſionem hanc pulchram Galenicam præterire nefas ducimus, licet aliquam vicinitatem habeat cumſuperiori diviſione, qua affectus alius κατὰ σχέσιν, alius καθ' ἕξιν dictus eſt. Verba eius hæc ſunt 1. de diff. febr. cap. 4. Cum corporum diſpoſitiones diſſimiles ſint, ac multiformes, quædam facile alterantur, ac

p[illegible]

patiuntur, à cauſa in ipſa operante, quædam inſuperabiles omnino exiſtunt, vel cum difficultate patiuntur.

3[illegible]. Non obſtant nobis (quod clauſulæ loco adjicimus) morbi, quantitatis, numeri, ſitus, quo minus diſpoſitionum genus qualitas conſtituatur, & quod ab Averrhoe morbi ſeu morborum ſubiecta non in uno ſed in quinq; prædicamentis ſint conſtituta: non enim per ſe morbus eſt in quantitate aut alio prædicamento præterquàm in qualitate, quia primum & ſua natura omnis morbus qualitas quædam aut διάθεσις eſt.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Octava.

DE SANITATE EIVSque differentijs cauſis & Accidentibus,

Publicè Reſpondente

DANIELE RINDTFLEISCHIO VVratislavienſi.

THESIS I.

SAnitas græcis ὑγίεια de omnib hominibus, cum actiones ad vitæ uſū neceſſarias obire

querunt, dicitur: nonnunquam etiam [illegible] l[illegible] nomine vel διάθεσις κατὰ [illegible] *vel* κατασκευή. *Latinis vero ſtatus co[illegible] ſe-cundum naturam, vel naturalis e[illegible] vel Qualitas temperamenti con[illegible], vel natura ipſa.*

2. *Nec deſunt, qui ſanitatem modo integri-tatem actionum; modò actionem naturalem, modò affectum per quem integre naturales a-ctiones obimus, appellant. Sed horum alia ac-cidentibus ſanitatis, alia cauſis, alia ipſi ſani-tati magis conveniunt.*

3. *Atq; ita in natura ſua ſanitas conſidera-tur; quatenus verò cum iis, ex quibus conſtat corpus noſtrum, confertur, denominatur quo-que* συμμετρία, *hoc eſt commoderatio. Verbi gratia: ſanitas ſimilarium partium ſymmetria vel cōmoderatio calidi, frigidi, ſicci, & humidi. Sanitas vero inſtrumentalium partium* συμ-μετρία *in forma, numero, magnitudine, & poſitu, ac ſanitas ambabus communis in con-textu & unione omnium.*

4. *Addo quod ſanitas non rarò ſimul de di-ſpoſitione in ſalubribus, neutris, atq; inſalubri-bus corporibus accipiatur: cùm nos ſanitatem tantum eam, quæ eſt ſalubrium, hic intellig[illegible]-mus. de neutra diſpoſitione aliàs diſp[illegible].*

5. *Qua ratione ſanitas corporis noſtri [illegible] ſtatus ejus ſ[illegible]undum naturam, qui primò & per ſe efficit tum actiones neceſſario uſu[illegible]*

a[illegible]

aptas, medicis integras dictas, tum vitam, in qua doloribus non cruciamur, tum etiam pulchritudinem naturalem.

6. Hæc in omnibus ſanis hominibus forma unum eſt: nec a communi forma differt: quod & formoſi Achillis ſanitas, cum ipſa quæ in Socrate deformiori inveniebatur, eadem eſt.

7. Sed alterum eſt, quo cuiuſque Sanitas ab altero differt: nimirum majoris minoriſque ratio: quod unus alio magis minuſve ſanus ſenſu deprehenditur. Vnde latitudo Sanitatis ampla Medico artifici ſemper tenenda eſt.

8. Sanitatis autem huius latitudo, quæ inter ſeſe multifariam differt, determinatur vel facultate actionum ad neceſſarios uſus minime impedita; vel actionis vitio in corpore vel membro ejus malè ſe habente, quod nondum ad ſenſibilem imbecillitatem, ut neutra conſtitutio dici queat, pervenerit, multoq; minùs ad manifeſtam læſionem, cuius ratione vitium hoc morbus eſſet.

9. Vnde ſanitatis complures differentiæ exiſtunt, quarum præcipuas, ad quas vel alias omnes commodè referre licet, vel tanquam ſcopos in tuenda ſanitate reſpexiſſe ſat erit, enumerabimus.

10. Sanitas enim corporis noſtri alia eſt Exacta, alia non Exacta.

11. Sanitas

11. Sanitas corporis noſtri Exacta, propriè Medicis & philoſophis attributa eſt ſummus ſecundum naturam habitum bonum. Galeno verò dicitur optima, ſumma, abſoluta, perfecta, εὐκρασία & optima corporis conſtitutio.

12. Sanitas enim Exacta, quæ & optima temperamento in ſimilaribus partibus prædita eſt, & figuram Inſtrumentalium, conformationem, numerum, magnitudinem, atq; poſitionem ad functiones egregiè comparatam habet, & omnium membrorum inter ſe contextum, unionemq; ad actiones idoneam exhibet: unde etiam actionum perfectione, vitæ firmitate, & pulchritudine optima, dijudicatur.

13. Eadem rurſus bifariam conſideratur, una ad unguem: altera ad communem hominis uſum.

14. Exacta ſanitas hominis ad unguem, eſt optima corporis conſtitutio, quæ & in temperamento temperato ad pondus, & in compoſitione partium inſtrumentalium, ac non unione omnium abſolutiſſima conſiſtit.

15. Qualis in noſtris corporibus hodie cogitatione potius uſurpatur, quàm quod ſolidè ſubſiſtat. Ideoq; & Inſictilis Galeno dicitur, & veluti imago normæ Polycleti tantum habetur nec a medico ſenſitivo artifice admittitur in ullo, niſi in ſolo filio DEI IESV CHRISTO ſervatore noſtro.

16. Exacta ſanitas corporum noſtrorum io

[illegible]

communi uſu eſt ſanitas corporum optima, quæ & in εὐκρασίᾳ optima, ſitum, & in ſtructura convenientiſſima, qualis haberi in communi vita poteſt, conſiſtit. actiones optimas edit, vitam iucundam efficit: & pulchritudine præ cæteris eminere facit, licet plane abſoluta omnia non ſint.

17. *Huius eſt latitudo quædam, quæ ſenſu in omnibus optime ſanis deprehendi poteſt: non aliter atq; in Muſico optimo cui cum perfecte harmoniam voce aut fidibus canere viſus ſit, alter ſuperveniens exactius temperavit.*

18. *Pari enim modo temperamenti abſolutiſſimi, pulchritudinis perfectæ ac actionum integrarum perfectio in multis perfecte ſanis alia aliam ſuperat, & optima ſanitas in communi uſu ſecundum magis minusq; intenditur atq; remittitur tàm diu, donec quis multo vel intemperatior, vel deformior, quod deterioris ſanitatis eſt, conſpiciatur.*

19. *Exacta igitur corporum ſanitas in communi uſu vel optima ſanitas, quæ haberi poteſt, duplex invenitur. Vna corporum medij temperamenti* εὐσάρκου *habitus cum debita partium convenientia: Altera quibus non multò ſupra iuſtum calidis, frigidis, humidis & ſiccis, gracilibus, obæſis, mollibus, duris, aut alij exceſſui obnoxijs eſſe contingit.*

20. Optima

20. Optima enim ſanitas corporum mode- temperamenti, etſi paululum deficit ab illa ex- acta ad unguem: tamen εὔκρατος *& ὑγιεινὸς eſt, & in ea actiones optimæ eduntur, magis ſua- vis eſt, & pulchritudo ſumma eminet.*

21. Vndè in hac quoq; pro diverſitate ætatis notabilis latitudo invenitur, cum ad omnem voluntate ſuſceptam actionem adoleſcentium optimæ conſtitutionis ætas: ad omnem natu- ralem, veluti auctionem, concoctionem, diſtri- butionem, & nutritionem puerorum exactæ ſanitatis ætas aptior eſt: his enim humor, illis ſiccitas magis, non tamen adeò multum in εὐκράτῳ *corpore abundat.*

22. Sanitas optima corporum, quibus non multum ſupra juſtum calidis, humidis, frigidis & ſiccis, & ſimiliter eſſe convenit, magis di- ſtingui etiam poteſt.

23. Sanitas enim hæc optima, alias eſt æ- quabiliter temperatorum, & in ſtructura for- matorum, cum omnes corporis particulæ ad a- liquam intemperiem non adeo multam æqua- biliter verſæ ſunt, ut aut calidiores, aut frigidi- ores, aut humidiores, aut ſicciores, aut calidio- res & humidiores, aut calidiores & ſicciores, aut frigidiores & humidiores, aut frigidiores & ſicciores exiſtant, ſtructuraq; decens parti- um Inſtrumentalium non adeo multum vari- at. alia inæquabiliter intemperatorum cer-

ſerme

formatorumq; cùm inæqualiter ſe corporis partes minus principales habent.

24. Sanitas autem medij temperamenti firmior eſt, ideòque meritò optima & ſumma: Sanitas eorum quibus parùm ſupra [illegible] calidioribus, frigidioribus &c. eſſe convenit, minor.

25. Sanitas quoq; optima æquabiliter temperatorum conditorumq; compoſitione, major eſt in his, quibus una qualitas excedit, quàm quibus duæ qualitates excedunt.

26. Sanitas optima eorum quibus æquabiliter una tantùm qualitas excedit, melior eſt in his, quibus humidum præpollet parum, quàm in quibus aut calidum, aut frigidum, aut ſiccum abundat.

27. Calidi enim temperamenti ſanitas, ubi humiditas & ſiccitas medio modo ſe habent, ab initio magis ſana apparet, & ſic erit ad florentem usq; ætatem. Poſt calida & ſicca reddita multò ultra juſtum minor erit ſanitas obnoxia bili, imò ſeneſcet citius, nec unquam optima ſanitas ejus, niſi in pueritia & prima adoleſcentia conſtabit.

28. Frigidi temperamenti ſanitas, ubi ſiccum humidumq; modice ſe habet, eſt quoque ſatis firma, bonaque & optime ſibi conſtat, ſi calor ſubinde excitetur, firmeturque duratq; non tantùm in pueritia, ſed etiam in

*adoleſcentia florenteq; ætate, poſt [illegible] ſalu-
lius ſeneſcet.*

29. Humidi parumper temperamenti, ubi frigiditas & ſiccitas temperatæ ſunt, ſanitas optima prope ad medium humidum corporis accedit non tantum in pueritia ſed etiam in florente ætate, ubi omnia magis [illegible] ta, & in ſenectute diu durat ac longæva vita redditur.

30 Sicci parumper temperamenti ubi frigiditas & humiditas medio modo ſe habent, ſanitas in pueritia tantum durat quia cum ſubinde magis magisq; ſicceſcamus, in adoleſcentia ſiccior ultra juſtum evadet, nec amplius optimæ ſanitatis erit, multo minus in ſenectute, quam raro conſequuntur.

31. Calidi & humidi temperamenti, ſi non multum ſupra juſtum exceſſerit; optima ſane ſanitas erit, firmiſsima, ac vitam valde diuturnam diget: quin etiam calidi & humidi temperamenti valdè ſupra juſtum in pueritia & adoleſcentia excedentis ſanitas non exacta redditur, ſed procedente tempore in vigore ætatis calida & humida temperate redetur, ac quæ antè morbis fluxionum febrilium[illegible]q; putredinum ſæpe tentabatur, in ἀκμῇ ἑυκρατῳ hoc eſt, in vigore ætatis medij temperamenti, ideoque optimæ ſanitatis erit. At in ſenectute cruda validas actiones, ætate

procedente

procedente non adeo imbecillior erit, imo longiſſimæ vitæ invenietur.

32. Calidi & ſicci temperamenti Sanitas minus ſana eſt, nihilominus cum parum excedit, aliquando optima ſanitas erit, in primiſq; in pueritia. Sed in adoleſcentia ſtatim deſinet, atq; in ſenili ætate deterior ſanitas erit, procedenteq; ætate frigida & ſicca, minimeq; diuturnæ vitæ evadet.

33. Frigidi & humidi temperamenti ſanitas raro eſt quoq; bona, nedum optima. Si tamen parum ultra juſtum exceſſerit, optima quoq; Sanitas illi à Galeno aſſcribitur, & in pueritia atq; adoleſcentia conſtare poteſt, poſt ætate refrigerata magis in vigore & ſenio deterior, multuq; fluxionibus obnoxia erit.

34. Frigidæ & ſiccæ intemperiei, ſi multum excedit, ſanitas peſſima eſt in omni ætate, ſi parum, ſanitas tantum optima eſt, in ipſa potiſſimùm pueritia, ſed ut citius poſtea deſiit, ita diuturnæ vitæ non eſt.

35. Inæqualis intemperiei, ubi partes corporis minus principales diſſimilem intemperiem nactæ ſunt, eamque non magnam, ſanitas optima firmaque adhuc manet, ubi verò principales, ſanitas deterior, imo vero neutra conſtitutio & morbus fiet.

36. Nec ſi compoſitionem decentem partium Inſtrumentalium ſpectes, aut con-

textum ambarum diverſum quid [illegible] cet: quia cum actiones bonæ q[illegible] ſanitas habeat, boni etiam humo[illegible] habitus, & conformatio decens [illegible] Galeno.

37. Sanitas non Exacta varijs [illegible] gitur, aliquando & de ſanitate magis [illegible] enti ab hac optima, aliquando & de plane [illegible] pabili neutra potius dicta: ſed nos [illegible] in termino ſanitatis, antequam neut[illegible] ſanitatem non exactam, quæ licet [illegible] & [illegible] pa non careat, ac de ea queri poteſt, tamen nondum prorſus imbecillas actiones ad vit[illegible] neceſſarias habet, nec doloribus ma[illegible] flictatur, nec pulchritudine natura[illegible] pro ſuæ naturæ differentia caret, intelligamus.

38. Dicitur autem alias ſanitas ab optima deficiens, ſanitas deterior, ſanitas ſecund[illegible] habitum ſimpliciter, & ſine adjectione bo[illegible], ſanitas vitioſa, ſanitas non prorſus laudabil[illegible], ſanitas de qua queri quidē ſed nō prorſus poteſt, ſanitas quodam modo culpabilis.

39. Sanitas enim non exacta, eſt corporum quibuſcunque multò ſupra juſtum aut intem- peratis in ſimilaribus partibus, aut indece- ter conditis in compoſitione Inſtrumentali- um, aut male contextis in unione ambarum eſſe contingit, ita ut actiones infirmiores nec tamen planè ad ſenſum imbecillas edant, vi- tam quidem injucundam, tamen non planè

moleſtiam afferunt, denique pulchritudinem naturalem minus licet pro ſua natura, ſatis habeant.

40. Sanitas non exacta, quæ pro pluri-ma in corporum diſpoſitionibus differentia multum variat, rurſus alia eſt corporum æquabiliter intemperatorum, conditorumq́; in compoſitione, alia corporum quæ inæquabiliter ſe ita habent.

41 Sanitas corporum æquabiliter intemperatorum eſt, in quibus ſimilares corporis partes omnes æquabiliter ad unam intemperiem eamque validè excedentem, ut multò ſuprà juſtum aut calidiores aut frigidiores, aut humidiores, aut ſicciores, aut calidiores & humidiores, aut calidiores & ſicciores, aut frigidiores & humidiores, aut frigidiores & ſicciores, exiſtant, ita verſæ ſunt, ne tamen iſta valida exuperantia planè gravis homini ſit, aut actiones prorſus imbecillas edat.

42. Sanitas non exacta corporum inæquabiliter temperatorum eſt, in qua vel partes principales vel partes minus principales diſſimili intemperie præditæ ſunt.

43. Sanitas igitur æquabiliter intemperatorum non exacta major & firmior eſt, quam inæquabiliter temperatorum, unde his minus roboris actionum, vita inſuavior,

ſit pulchritudo magis indecora, illis tamen melioera.

44. Deinde ſanitas non exacta corporum valde intemperatorum in una qualitate melior eſt ſanitate valde intemperatorum in duabus qualitatibus deterior eſt.

45. Mox inter ſanitates corporum intemperatorum in duabus qualitatibus frigida & humida natura ſemper mala eſt, fluxionibus obnoxia, tardi ingenij & animi eſſeminati: ſed omnium peſſima frigida & ſicca.

46. Poſtremo inter ſanitates corporum omnium intemperatorum non exacta hæc melior eſt ſemper, quæ minores illas exuperantias qualitatum habet: illa cui magis validus exceſſus qualitatum eſt, deterior ſanitas exiſtit.

47. Modus enim exceſſus intẽperiei imprimis conſiderandus eſt: quod ſanitatis bonitas eatenus remittit intenditq́ʒ, quanto longius ab eo recedit, & quanto magis ad temperamentum medium accedit.

48. At quibus inæqualiter ſe habent corporis partes principales, ſi parvus exceſſus fuerit, ſtatim ſanitas non exacta vitioſaq́ʒ, ſi major neutra diſpoſitio vel etiam morbus ipſe erit.

49. Deinde ſanitas non exacta in æqualiter temperatorum melior eſt in his, quibus diverſæ à principibus partes diſſimili intemperie

ſiſ habent, dicimus in illis in quibus principes partes contrariis temperamentis ſunt affectæ.

50. Qui fit ut ſenectus quorundam tota ſit adhuc ſanitatis hujus non expers, nimirum in hominibus bene temperatis vel calidioribus humidioribusq; quod actiones etiam in ſenio non prorſus culpabiles pro ſua natura edant, nec dolores adeo graves ſentiant. Senectus vero aliorum omnium in precedente ſenectute multò imbecillior reddatur, quam ut in ſanitatis terminis maneat; ideoq; vel neutra diſpoſitio vel morbus ipſe perpetuus evadat, imò multis non licet ad ſenectutem pervenire, de quibus anteà, aut ſi quando pervenerint, uno ſaltem diuturno morbo penitus laborant.

51. Porrò ſanitatis cauſæ & in genere & in ſpecie cognoſcendæ ſunt. Cauſa ſanitatis materialis vel ſubiectum in quo ſanitas advenit, eſt tum corpus tum partes ejus aut ſimilares, aut inſtrumentales, quarum ratione ſanitas συμμετρία τῶν πρός τι dicitur, quod ſimilarium ſit calidi, frigidi, humidi & ſicci commoderatio. Inſtrumentalium verò exiſtat ſimilarium ipſorum compoſitione in figura, numero, magnitudine & poſitu, ambarum communis omnium contextus & unionis firmæ.

52 Nec tantum partes corporis ſed etiam e-iuſdem partis diverſæ particulæ ſolæ ſanitatem aliquando fiunt, cũ in uno membro diverſæ particulæ diverſa ſanitate frui poſſint. V. g. Ventriculo ſano in tunicis & corpore cavitatis, orificio verò imbecilliori aut prorſus ægro eſſe contingit.

53. Deniq; reſolvendo ulterius. Materia ſanitatis in ſimilaribus partibus ſunt quatuor elementa: In inſtrumentalibus ipſæ ſimilares & in Inſtrumentalibus aliæ organicæ ſiunt.

54. Sed non ſo materiam tantum cognoſcere oportet, verum etiam formam, ut eſſentia ſanitatis tota perſpecta ſit. Hæc eſt qualitas tum temperamenti, tum compoſitionis, tum etiam contextus effectrix & actionum integrarum pro natura cuiusq; & vitæ iucundioris, carentis doloribus manifeſtis, & pulchritudinis naturalis.

55. Sanitatis hæc forma qualitas revera eſt in prima ſpecie, quæ latè ſe fundit, & tum ſubſtantiarum, tum qualitatum, tum actionum eſſe dicitur, orta quidem ex tertia qualitatis ſpecie, Paſſione, quæ in fieri & motu eſt, ſed ipſa in fine motus conſtat: unde & ſtatus naturalis & habitus corporum rectè dicitur.

56. Sanitas enim ſecundum habitum ſimpliciter ſic dictum eſt non exacta ſanitas ſe-

cundum

cundum quod ſummum eſt exacta ſanitas, eaq; duplex, una ſecundum habitum bonum, & eſt ſanitas exacta in qua parva intemperiei exceſſus. Altera ſanitas ſecundum habitum ſumme bonum, & eſt optima ſanitas medij temperamenti in communi vitæ uſu.

57. Eſt & ſanitas quædam κατὰ σχέσιν dicta, quæ in fieri eſſe habet & aliquantum plane imbecilla, ut in convaleſcentibus & imbecillioribus ſenibus videre licet. Sed hæc potius eſt neutra diſpoſitio, de qua alias.

58. Efficientia ſanitatis κατ᾽ ἐξοχὴν dicuntur cauſæ ſanitatis. Sunt autem duplices: aliæ Internæ, aliæ Externæ.

59. Cauſæ ſanitatis internæ ſunt humores propter quos homo valet & ægrotat: ſed non tantum intelligantur quatuor humores in in ſanguine, quibus nutrimur: ſed etiam humidum primogenium, cui calor nativus indiſſolubiliter implantatus eſt, e ſemine & ſanguine menſtruo ortum, ac ſubinde ad ſenium & ad mortem uſq; ſicceſcens: tum omnis ſubſtantia corporis noſtri, & ſingularum partium, quæ licet ab ortu undiquaq; humidior ſit tamen à ſe invicem differt, quod alia ſit ſiccior, alia humidior, alia aerea igneaq;. Deinde nec horum tàm materia quàm diſpoſitio ſecundum naturam, eſt ſanitatis cauſa, quod hæc conſervat ſanitatem, & mediante ſanitate actiones integras minimeq; impeditas efficit.

ſit, & præcedit ſanitatem & ſanitatem tuetur internæ ſunt.

60. Sicuti enim internæ cauſæ corrumpentes corporum noſtrorum duæ inevitabiles ab ortu nobiscum ingenitæ ſunt: una humidi primigenij cum calore abſumptio, & ætate creſcens ſiccitas unde curſus quoq; dictus, quod illa ad ſenium, imò etiam ad morbos, & ad mortem denique marceſcendo [illegible] ducit: Altera fluor ſubſtantiæ aſſiduus, quo corpora noſtra diſſiparentur homq; interim, ni alia ſubſtantia ſimili ſc. cibo ſit [illegible], potu humidior, reſpiratu & arteriarum ope, aërea igneaq; rurſus reſtauraretur: quibus duo tertium ſc. excrementorum proventus, ipſo quoq; noxius corporibus noſtris ſi alicubi plus juſto detinentur, neceſſario ſequitur: ita cauſæ conſervationis corporum noſtrorum internæ hiſce contrariæ ſanitatem imò etiam vitam ipſam diutius conſervant, ſi diligenter hæ cuſtodiantur, illæ inevitabiles ſubinde tamen mitigentur, ne citius quam pro naturæ ratione ſeneſcamus, aut multò ante immatura morte moriamur, vitioſæq; ſanitatis ipſi authores nobis ſimus.

61. Prima igitur ſanitatis cauſa interna est Diſpoſitio caloris nativi cum humido primigenio commoderata. Secunda, Diſpoſitio cutis carnoſique habitu, imo totius corporis media inter omnem exceſſum, ſive raritatem

ſive

ſive denſitatem, ſive plus minuſve refectionis ſpectes, ut corpus ſtatus ſui gratiam quàm diutiſſime conſervet.

62. Nam & quantum calori nativo humidoq; radicali atq; primogenio nocemus, tantum tum ſanitati, tum ætati, tum etiam vitæ noſtræ detrahimus: & quæ corpora plus faciliusq; diſſipantur, iis id quod exhauſtum eſt, magis magisq; reficere oportet.

63. Corpora autem mollia & rara, ut puerorum magis, corpora dura denſioraq; minus ſubindè difflantur, diſſipanturq;.

64. Tertium quod hæc duo ſequitur, excrementorum proventus rite ſemper expellendus, facit ut & humores quatuor in ſanguine, imò ipſi etiam ſpiritus puriores lucidioresq; ſint, & excrementa ſecundum naturam ſe habeant; quæ diſpoſitio humorum omnium ſecundum naturam ſanitatem quoq; multum conſervant.

65. Vbi enim corpus ab omni genere excrementorum ritè expurgatum eſt, boni puriq; ſunt omnes humores: ubi boni humores corporis, ſequitur etiam bonus habitus, ideoq; etiam ſanitas.

66. Cauſæ ſanitatis externæ ſunt materiæ auxiliorum, per quæ ſanitas advenit aut potius conſervatur, undè cauſæ conſervatrices Galeno in arte parva dicuntur.

67. Etſi enim materiæ auxiliorum tantum

ſunt

ſumuntur, ſi in iuſta tum qualitate, tum quantitate, tum tempore, tum modo aſſumuntur, tanquam certæ ſanitatis ſunt.

68. Externæ autem dicuntur & ſunt quæ corpora noſtra neceſſario & ab extra afficiunt, alterant, atque immutant.

69. Hæ tum à veteribus, tum etiam à recentioribus diverſimode enumerantur & dividuntur, ſed melius teſte Galeno in fine primi tuendi ſanitat. Aliæ ſunt quæ corpus noſtrum in quantitate immutant, aliæ quæ in qualitate.

70. Quæ corpus noſtrum in qualitate immutant, ſunt quæ aut incaleſcere, aut refrigerare, aut ſicceſcere, aut humectare faciunt.

71. Quæ vero in quantitate immutant, ſunt quæ aut replent aut inaniunt, vel evacuant.

72. Quæ replent alia ſunt naturalis ſubſtantiæ, ut aer, cibus & potus: alia excrementorum, ut repletio humorum excrementitiorum, quibus contraria eſt etiam duplex; inanitio alia ſubſtantiæ naturalis, alia excrementorum.

73. Huc referendæ ſunt diſtinctè omnes vel res non naturales aliàs dictæ: vel quatuor genera externarum cauſarum: primum Aſſumenda, 2. Educenda, 3. facienda, 4. Externè incidentia.

74. Res non naturales ſex ſunt 1. aer, 2. cibus & potus, 3 ſomnus & vigiliæ, 4. motus & quies, 5 repletio & inanitio. 6. affectus animi

75. Alimen-

75. Admovenda ſunt aer, cibus, potio, & ſi quid medicamentorum intro ſumitur.

76. Educenda ſunt excrementa omnis generis quæ ejici oportet, unde non tantum illa omnia noviſſe, ſed etiam quibus mox cauſis remorentur, mox quæ ratio tenenda ſit, ne aut in retentiones eorum quis incidat aut ſi quandò incidatur, quam primum error corrigatur.

77. Facienda ſunt ſomnus & vigilia, motus & quies, Venus, frictio, ambulatio, vectio, equitatio & ſimilia.

78. Foris incidentia ſunt balnea, ungventa & medicamenta alia externa.

79. Sed de horum omnium viribus ἀιτιολογικὴ medicina, de dextro uſu ὑγιεινὴ ſeu ratio tuendæ ſanitatis, de quibus alias, docet.

80. Finis ſanitatis duplex potiſſimùm eſt: Unus actiones edere integras pro natura ſua, alter reſiſtere injuriis externis. Unde firmioris quidem plùs agere & reſiſtere, deterioris minus.

81. Effecta ſanitatis ſunt quæ ſanitatem ſequuntur, & accidentia eius à medicis appellantur.

82. Hæc trium ſunt generum. Alia actiones integræ, alia excreta ſecundum naturam, alia affectus ſenſu perceptibiles; ſive viſu, ut colores convenientes cuique ſanitati, ſive olfactu,

ut odores non adeo naturæ graves; ſive auditu ut ſoni, ructus & ſimiles; ſive guſtu, ut ſapores naturales; ſive tactu, ut caliditas, frigiditas, mollities, durities, atq; alia ejuſdem generis ſecundum naturam.

83. Ab actione integra proficiſcitur robur virium corporis, pro naturæ ſuæ ratione. In optima ſanitate maius robur, in deteriori minus.

84. Ab actione animali cuiuſq; ſanitatis, ſive cuiuſq; ingenij induſtria, ſenſuum vigor & motus voluntarij velocitas vel agilitas.

85. Ab actione vitali animi magnitudo & pulſus ſecundum naturam bonitas.

86. Ab actione naturali appetitus cibi potusque, bona concoctio, nutritio, auctio & generatio naſcitur.

87. Ab excrementorum naturali & debita expulſione, ſpiritus puriores & defæcatus ſanguis.

88. A cæteris paſſionibus ſenſibilibus vita iucunda, aut doloribus ſaltem magnis carens, & pulchritudo naturalis.

89. Ac cùm corpora perpetuò mutentur, ſanitatem hominis aliquando mutari, imò etiam periclitari non rarò, licet unius magis alterius minus, neceſſe eſt.

90. Vt autem vitæ genus liberum [illegible] ſanitatis ſtudio, [illegible] ſanitatis [illegible]

[illegible]

nocet, & longe inde pro ratione naturæ cujusq; hominis tum ſemper are, tum morbi faciunt.

91. Sunt & aliæ magis ſæ quæſtiones, ac diſcuſſiones, utrum actio integra potius quam affectus earum ope e cauſa actionis perſtantur, ſanitas dicatur, & an ſanitas potius in diſpoſitione corporis quam in actione conſiſtat. Sed quia parum ad ſanitatem tuendam curandosq; morbos faciunt, a medicis merito prætermittuntur.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Nona.

DE NEVTRO CORporis humani, ejusque partium ſtatu, quam vulgo Imbecillitatem vocant.

Reſpondente
HINRICO HESSO BRUNſuicenſe Medicinæ ſtudioſo.

THESIS I.

NEuter corporis ſtatus an ſit, à multis in controverſiam vocatur, ſed cum diverſa ratione negari & affirmari queat, Medicus, qui ſimul & ratione & ſenſu nititur, eandem ſtatuat neceſſe eſt.

2. Hic neque ſanitas neque mo[illegible] nominatur, quod inter duo illa m[illegible] ideoq; ab Herophilo perbellè neutra c[illegible] ſpoſitio dici cœpit.

3. A Galeno vero 5. de tuend. [illegible] quidam medius ſanitatis morbiq; [illegible] ac paulo poſt ſanitas κατὰ σχέσιν, [illegible] tas magis vitioſa.

4. Nec tamen apud veteres nec [illegible] ſunt, qui morbum vel morboſum affect[illegible] cet καταχρηστικῶς appellent.

5. Sed potius animadvertendum eſt [illegible] trum corporis ſtatum biſariam dici ab o[illegible] quibusq; autoribus, modo eum, qui inter [illegible] britatem & inſalubritatem, poſt qu[illegible]m [illegible] do ſequitur, medius exiſtit, modo q[illegible] inter ſa- nitatem & morbum habetur, de quorum [illegible] nos diſputamus.

6. Neutra enim conſtitutio & ſtatus [illegible] ſanitatis morbiq; qui & actiones imbecill[illegible] ſine manifeſta tamen læſione per ſe efficit, [illegible] quavis cauſa vel minima quam facilime a[illegible] tur.

7. Ac duplici ratione potiſſimum diſting[illegible] tur: una decidentiæ, altera convaleſce[illegible] ambabus corrigendis ἐπανορθωτικὴ κα[illegible] μικρὰ, id eſt, correctrix ſecundum parv[illegible] rata: huic ἀναληπτικὴ, id eſt, refe[illegible]. [illegible]ροφυλακτικὴ, id eſt, præſerv[illegible] tur.

[illegible]. Neutr[illegible]

8. Neutralitas decidentia eſt natura conſtitutio, quæ à ſanitate ad morbum degenerat.

9. [illegible] latitudinem [illegible] vertatur, unde hæ differentiæ ſumuntur.

10. Neutralitas decidentia alia eſt major, alia minor.

11 Neutralitas decidentia major, quæ in ultima ſanitatis linea exiſtens magis magis, in morbum videre videtur, ut ſecundum Herophilum neutra tantum ſunt.

12. Eiuſmodi autem ſunt omnes & complexiones intemperatæ ſive æquales, ſive inæquales, & compoſitiones partium diſſormitate indecentes, ſi exceſſus tam validus ſit, ut non maior quàm pro ſanitatis terminis, tum etiam minor quàm pro inſalubritate corporis exiſtat.

13. Neq; tamen latitudine ſua caret, cum triplex ſit, una, quæ in ultima ſanitatis linea conſiſtit, licet ad inſalubre paulatim vergat, tamen ſalubri propius adeſt altera, quæ non magis a ſanitate receſſit, quam ad inſalubre acceſſit: tertia, quæ in ultima linea neutralitatis cõſiſtit & ad inſalubre quã proxime accedit.

14. Quarum prima à Galeno in arte parva dicitur accedẽs ad ſalubre, & duobus modis diſtinguitur, unius generis ſunt corpora neutra in tertio ſignificatu pluribus ætatibus ſalubria quam inſalubria, alterius generis ſunt nempe in ſecundo ſignificatu plus de ſalubri quam de inſalubri participantia.

15. Huius igitur erunt intemperies & compoſitiones indecentes, ſi paulo ſupra ſanitatis non exactæ formam excesserint, & [illegible] imbecillitatem [illegible] cum attulerint.

16. Secunda neutralitas [illegible] minoris à Galeno nominatur exquiſitè media inter ſalubre & inſalubre, & iterum tripliciter diſtinguitur. 1. Corporum neutrorum in primo ſignificato. 2. participantium æqualiter ex utroq; extremo quod eſt ſecundi ſignificati. 3. in tertio ſignificato tot ætatibus ſalubrium, quot ætatibus inſalubrium.

17. Huius autem erunt omnes & intemperies & compoſitiones indecentes, m[illegible] magis quam in ſanitate non exacta excedentes atq; imbecillitatem mediocrem afferentes.

18. Tertia neutralitas decidentiæ minoris appellatur accedens ad inſalubre, & bifariam accipitur, una corporum neutrorum ſecundi ſignificati, plus de inſalubritate, quam ſalubritate participantium: altera corporum tertii ſignificati pluribus ætatibus inſalubrium quā ſalubrium.

19. Huius igitur erunt omnes tum intemperies, tum etiam compoſitiones indecentes in hac minori decidentia maximè excedentes ſupra iſtam formam non exactæ ſanitatis.

20. Neutralitas decidentiæ maior, eſt corporum maxime valetudinariorum & aliarum quæ inſalubrium dictorum, quæ actiones omnium

imbecil-

imbecilliores, hoc eſt, ob[illegible] & a minima cauſa facilius [illegible]tur.

21. Quare & in ultima linea neutrorum corporum iuxta Herophilum, & in prima linea ægrorum [illegible] atq; inſalubria corpora omni [illegible] ſe continet.

22. Inveniuntur quoque [illegible] corporum inſalubrium et ſemper, altera inſalubrium ad multum: tertia inſalubrium ut nunc.

23. Sed priores duæ Neutralitates decidentiæ ratione magis cogitari, quam in re ipſa inveniri poſſunt: eo quod actu inſalubre ut nunc ſolum exiſtat & iam ægrotet. Cætera inſalubria potentia magis eſſe dicuntur.

24. Huius igitur maioris neutralitatis in decidentia ſunt omnia corpora maxime valetudinaria, inprimisq; complexio intemperata valde frigida & ſicca, quæ nõ poteſt nõ ſubinde morbis laborare. Poſt hanc calida & humida obnoxia multis fluxionibus ſebribus, & cuiuſvis generis putredini, mox frigida & humida ſimul & morboſa & valde imbecilla: denique inæquales intemperies atq; compoſitiones principalium membrorum magnæ, nec tamen adhuc manifeſtò lædentes.

25. Etſi verò horũ tãta eſt varietas, et enunciari inæquales ſtatus nequeat, tamẽ horũ omnium peſſimũ ſtatũ cũ Galeno affirmamus eſſe, in quo ſimul & gracili habitu corporis & [illegible] renũ a calculo [illegible] a pituita [illegible]ur.

26. Omnem autem conſtitutionem [illegible] quando decidendo in morbum [illegible] per omnes gradus [illegible] eaſque hoc ordine meabit, verum [illegible] ſanitatis fuerit, & [illegible] ad mortem deducitur, primo gradum decidentiæ minoris in ſecunda neutralitate [illegible] perie paulo magis excedente ſubit, [illegible] dum gradum [illegible] intemperatum, [illegible] ro maxime intemperatus, demq. neutralitatem, quæ eſt in inſalubritatis [illegible], [illegible] inſalubris ut non facile, actu jam [illegible] & omnes neutrius conſtitutionis gradus, [illegible] quo ſibi invicem cohærent, jam jam [illegible]

27. Neutralitas convaleſcentiæ [illegible] retur neutralitas [illegible] tendorum [illegible]

2[illegible]. Hæc enim [illegible] quæ ex morbo in [illegible] tem, aut ex alia infirmiori valetudine in meliorem quoad fieri poteſt, tendit.

29. Unde duplex potiſſimum ſtatuitur. Una proprie ſic dicta τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νό[illegible] hoc eſt, convaleſcentium ex morbo: altera [illegible] ſimilis τῶν γερόντων ſenum non quidem omnium, ſed eorum, qui imbecilliores actiones habent, ut ſunt pleriq; ſenes.

30 Senectus enim hominum vel temperatæ complexionis vel calidæ & humidæ [illegible] finem vitæ, aut illud tempus cum [illegible] rat, validas aut ſaltem mediocres actiones [illegible] re queat, permanet ſanitas & [illegible]

[illegible]

neutra [illegible] evadit, aliarum vero quarū quibus major [illegible] [illegible], sub hanc neutralitatem [illegible], adeo ut omnes homines exceptis antedictis [illegible] [illegible] videantur.

31. [illegible], teste Galeno, [illegible] de tuenda sanit. nihil aliud est, quam frigida & sicca complexio, annorum multitudinis ratione proveniens

32. Hæc altera ſpecies hujus neutralitatis triplex diſtinguitur, una ὠμογηρόντων, qui viridi adhuc ſenecta ſunt, altera media, nomine apud Græcos caret, tertia πεμπέλων, id eſt, decrepitorum.

33. Neq; hiſce deeſt latitudo, ſed tamen major in priori neutralitate convaleſcentiæ ex morbo, cujus differentiæ cum ante enumeratis plane congruunt.

34. Nam cum convaleſcentia prima in ultima linea morbi, vel inſalubris ut nunc, exiſtat, per omnes gradus neutralitatis eodem ordine ad ſanitatem quam antea habuit, retrorſum redit.

35. Vbi enim corpus parumper calidum & ſiccum, quod eſt ſanitatis, a naturæ ortu fuerit, & paulò poſt in febrim ſcilicet morbum calidum & ſiccum incidat, morbo curato conva[le]ſcit quidem, ſed manet adhuc multo calidius & ſiccius, ideoq; retinet neutram [illegible] eamq; omnium maxime valetudinariam vel inſalubrem ut potè nova, ubi [illegible] non [illegible]

26. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quando decidentia in morbum [illegible] per omnes gradus neutrorum [illegible] [illegible] ordine mediat, [illegible], qui sanitati [illegible], & [illegible] ad [illegible] tandem ad mortem deducitur: primo [illegible] decidentiæ morbi [illegible] neutralitate [illegible] parte paulo magis excedente ſubit, mox ſecundum gradum magis intemperatum, tertium [illegible] maxime intemperatus, denique neutralitatem, quæ eſt [illegible] [illegible], [illegible] & inſalubritatem [illegible] [illegible], [illegible] & omnes neutrius conſtitutionis gradus, [illegible] ordine, quo ſibi invicem cohærent, [illegible] [illegible].

27. Neutralitas convaleſcentiæ [illegible] diceretur neutralitas [illegible] vel refectionis.

28. Hæc enim [illegible] quæ ex morbo in ſanitatem, aut ex alia infirmiori valetudine in meliorem quo ad fieri poteſt, tendit.

29. Unde duplex potiſſimum ſtatuitur. Una propriè ſic dicta τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου, hoc eſt, convaleſcentium ex morbo: altera [illegible] ſimilis τῶν [illegible] ſenum non quidem omnium, ſed eorum, qui imbecilliores actiones habent, ut ſunt pleriq; ſenes.

30. Senectus enim hominum vel temperatæ complexionis vel calidæ & humidæ cum [illegible] ad finem vitæ, aut illud tempus cum morbo laborat, validas aut ſaltem mediocres [illegible] obire queat, permanet ſanitas & [illegible]

[illegible] gradu, [illegible] omnium quicunque [illegible] attingit. ſub hanc neutralitatem [illegible], adeò ut omnes homines excepti antedictis propriè ſeneſcere videantur.

31. Senectus enim teſte Galeno 5. de tuend. ſanit. nihil aliud eſt, quam frigida & ſicca complexio, annorum multitudinis ratione proveniens

32. Hæc altera ſpecies hujus neutralitatis triplex diſtinguitur, una ὠμογερόντων, qui viridi adhuc ſenecta ſunt, altera media, nomine apud Græcos caret, tertia πεμπέλων, id eſt, decrepitorum.

33. Neq; hiſce deeſt latitudo, ſed tamen major in priori neutralitate convaleſcentiæ ex morbo, cujus differentiæ cum ante enumeratis planè congruunt.

34. Nam cum convaleſcentia prima in ultima linea morbi, vel inſalubris ut nunc, exiſtat, per omnes gradus neutralitatis eodem ordine ad ſanitatem quam antea habuit, retrorſum redit.

35. Vbi enim corpus parumper calidum & ſiccum, quod eſt ſanitatis, à naturæ ortu fuerit, & paulò poſt in febrim ſcil. et morbum calidum & ſiccum incidat, morbo [illegible] conva-leſcit quidem, ſed manet adhuc multo calidius & ſiccius, ideoq; retinet neutram diſpoſitionem [illegible] eamq; omnium maximè valetudinariam vel inſalubrem ut potentia, ubi iterum non [illegible] tant[illegible]

[illegible] frigoribus & hu-
mectantibus calidam ſiccamq; intemperiem relictam, tempeſtiua cauſam multarum inæqualitatum in humore calidam & ſiccam, atque primo in neutralitatē minorem tertiæ neutralitatis, inde ſecundæ, deinde primæ, denique in ſanitatem quam antea habuit, emendare, oportet, ut omnes gradus neutralitatis percurrat.

36. Cauſæ neutri corporis aliæ ſunt externæ προκαταρκτικαὶ dictæ, aliæ προηγούμεναι id eſt antecedentes.

37. Cauſæ externæ quæ ſint & quomodo ob haſce corpus in neutram conſtitutionem conijciatur, alibi conſideratur: internæ hic enucleari poſſunt.

38. Sunt autem humores, vel potius humorum interna diſpoſitio, quæ neutram conſtitutionem corporis eiuſq; partium efficit, & auget, & mediante hac conſtitutione cauſa omnis imbecillitatis exiſtit.

39. Nam cum humores neq; ſecundum naturam prorſum neq; plane præter naturam ſe habeant, tum in quantitate, tum etiam in qualitate, cauſæ neutrius conſtitutionis fiunt & humores non naturales dicuntur.

40. Humores quantitate bifariam peccant aut multitudine, & diſpoſitio hæc plethora [illegible] paucitate & κενεαγγεία appellari poteſt.

41. Plethora autem duplex eſt, vna ad va-

[illegible] humores [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] brevem [illegible], quod [illegible] brevem amplissimum ac [illegible].

42. Ac [illegible] humorum [illegible] distinguitur, aliud [illegible] est ad vasa, cum humores qua præ multitudine [illegible] & [illegible] ruptionis aut [illegible] [illegible] ad [illegible] calorem nativum copia suffocatur & p[illegible] [illegible], aliaq; mala excitant.

43. Si vero qualitate non naturaliter se habeant, & in toto abundet corpore κακοχυμία oritur, si in parte, tumor. quia si [illegible] incalescant, bilis abundat flava, [illegible], pituita si [illegible], [illegible] si [illegible]tur, seroſus humor. Sunt etiam si secundis qualitatibus vitiū cōtrahant, modò [illegible] & [illegible]ties, modò acrimonia & [illegible].

44. Vnde hi humores non naturales [illegible] vitium contrahunt, & [illegible] gignunt; plures [illegible] [illegible] vitioſa qualitate, præternaturales & cauſæ morborum ſunt, de quibus [illegible].

45. Addo quod præter primas ſecundas, ac tertias qualitates, malignam qualitatem aliquando ſenſum [illegible] & [illegible], unde [illegible] [illegible] malignitate [illegible] [illegible].

46 Itaq; cum neutra conſtitutio [illegible] [illegible] κατὰ σχέσιν [illegible] ſit, [illegible] Galenum cap. 9. artis parvæ, τὸ [illegible] [illegible] ἐν τοῖς χυμοῖς μάλιστα [illegible] σχέσιν, id eſt, humores eſſe illud, in quo [illegible] neutra præſervativa maxime conſiſtit, quia ſi emendantur, ut naturalem ſuum ſtatum [illegible] quo diſceſſerant, nonnihil recipiant, iterum cauſæ morborum fieri non poſſunt.

47. Effecta neutri ſtatus corporis, quæ Medici appellant accidentia, trium ſunt generum 1. Actiones debiles & imbecilles 2. excreta nec plane ſecundum naturam nec præter naturam. 3 affectus ſenſu perceptibiles, iique non naturales.

48. Actiones ἀσθενέστεραι ſive animales ſive vitales, ſive naturales ſpectes, pro diverſitate graduum neutrius diſpoſitionis, aliæ alijs imbecilliores inveniuntur, donec manifeſta læſio determinet & morbum incipiat.

49. Excreta ſunt omnis generis excrementa eaque non naturalia, triplici differentia. 1. In ventre excrementa alui. 2. In venoſo genere, urinæ. 3. Singularum partium propria, ut pectoris, ſputum: habitus corporis, vapor & ſudor. & ſic deinceps.

50. Affectus ſenſu perceptibiles ſive viſu, ut calores ſive olfactu ut fœtores: ſive auditu, ut ſtridores tinnitusq; ſive guſtu, ut ſapores

& ſymptomata ſtupido, & ſimiles à natura degeneratum, & dum non naturales ſunt, neutrius conſiderationem ſequuntur.

51. Effecta eadem diverſa ratione modò accidentia, modò ſigna ſunt accidentia, quatenus hujus ſtatus corpori inſunt; ſigna vero, quatenus neutram diſpoſitionem ſignificant, ſive eandem præſentem oſtendant, ſive futuram prænuncient, ſive præterita memoriæ ſubjiciant.

52. Signa vero neutra quatuor generum habentur, 1. quæ nihil omnino de diſpoſitionibus indicant, 2. quæ nihilo magis ſalubrem quàm inſalubrem, 3. quæ partim ſalubre partim inſalubrem, 4. quæ aliquando ſalubrem aliquando inſalubrem.

53. Sunt & aliæ quæſtiones, an neuter ſtatus ipſa ſit imbecillitas actionum, an vero cauſa imbecillitatis hujus, quas cum Galeno pro nihilo habemus, & Medico futuro conſultum duximus ut ſtatum corporis neutrum exactè callere, atque omnia, quæ ejusmodi ſtatui conſonent, invenire poſſet, præſertim cum quæ imbecillas edunt operationes, in parvis diſtantiys non facile diſcernantur.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Decima.

DE MORBIS EORUMQUE DIFFERENTIIS ATQUE ſPECIEBUS.

Publicè Reſpondente

M. CORNELIO BOKELIO Oldenburgenſi.

THESIS I.

Morbus Græcis νόσος aut νόσημα dicitur, cum homines vel toto corpore vel eius ſaltem partibus laborent, cuius communis notio tanquam axioma medicum omnibus in confeſſo eſt, ſi actiones manifeſto læſas habeant.

2. Sed cū in ijs, qui ægrotant vel præter naturam ſe habent, tria ſint, primum actionis noxa cum alijs Symptomatibus. ſecundum diſpoſitio, unde hæc proveniunt: tertium diſpoſitionis huius cauſa, à qua ſecundario & mediante affectu læſæ actiones, ſymptomata, oriuntur: Vulgus appellat actionis noxam aliaque ſymptomata, morbum. Medici vero rectius

illam

Illum affectum, qui noxam actionis primariò infert & cuius prima ſemper curatio eſt, aut ſaltem eſſe debebat.

3. Veteres [illegible] ante Galenum morbum dicere & ἀῤῥωστίαν, id eſt, infirmitatem, & ἀσθένειαν, i. imbecillitatem: ægrotantes vero non ſolum νοσοῦντας ſed etiam ἀῤῥωστοῦντας i. ægre habentes, & ἀσθενοῦντας. i. parum valentes, & κάμνοντας. i. laborantes.

4. Nonnunquam tamen à recentioribus & a veteribus medicis morbus dicitur paſſio, græcè πάθος vel πάθημα, quaſi morbus ſtatim ſit, cum homines præter naturam afficiuntur patianturve. Sed cum pati, vel ab alio affici præter naturam non revera morbus [illegible] & ad conſtantem diſpoſitionem pervenerit, & actiones antea conſuetas lædat manifeſto, καταχρηστικῶς has denominationes ſortitur, & a doctoribus tantùm de morbis, qui non ſunt diuturniores, nec ægrius auferri queant, intelligitur.

5. Morbus vero eſt ſtatus corporis noſtri præter naturam, qui per ſe & manifeſto actiones læſas efficit.

6. Morbi enim eſſentia formalis conſiſtit in qualitate ſeu habitu immoderationis eorum ex quibus corpus conſtat, tam valde excedentis naturæ modum, ut manifeſtò læſio actionum deprehendatur.

7. Subiectum

7. [illegible] eſt modo longior [illegible] ſua, modo partes eius, modo unitas [illegible] quod in [illegible] ex morbo labo-rent [illegible] ſana ſint manentq́;.

8. Morborum differentiæ aliæ ſunt eſſentia-les, aliæ non, ſed quæ tamen uſui medicorum ſerviunt.

9. Morborum differentiæ eſſentiales varí-ant, & ſecundum diſpoſitiones eorum & ſe-cundum partes vel loca affecta.

10. Morbus ſecundum diſpoſitionem alius eſt intemperiei: alius indecentis compoſitionis: a-lius ſolutionis continui.

11. Morbus intemperiei eſt conſtitutio ſimi-larium partium corporis noſtri præter natu-ram cum exceſſu qualitatum tanto, ut actio-nes manifeſto lædat, unde etiam morbus ſimi-laris dicitur.

12. Morbus intemperiei alius eſt ſimplicis, cum una tantum qualitas præter naturam ſe habet & ad læſionem actionis usq; exuperat: alius compoſitæ, cum duæ qualitates ad eun-dem modum excedunt.

13. Morbus intemperiei ſimplicis, alius eſt intemperiei calidæ, ut in cruribus ab itinere ita excalefactis, ut vel non amplius vel male ſu-ſtentare [illegible] ambulantem: alius frigidæ, unde cor-pus vel congelatur: alius humidæ, ut laxitas ni-mia ligamentorum: alius ſiccæ, ut marcidus vel totius vel partis.

14. Morbus

14. Morbus intemperiei compoſitæ, alius eſt ſine materia, alius cum materia humorum affluente.

15. Morbus intemperiei ſimplicis, alius eſt calidus & humidus, ut in [illegible] ſanguinem [illegible] ſpontanea: alius calidus & ſiccus ut febris: alius frigidus & humidus, ut [illegible] phlegmatia: alius frigidus & ſiccus, ut ſenectus ad quæ eſt morbus.

16. Morbus intemperiei cum materia humorum affluente, alius eſt cum materia ſanguinis, ut phlegmone: alius cum materia bilis, ut Eryſipelas: alius cum materia pituitæ ut œdema: alius cum materia melancholici humoris, ut ſcirrhus.

17. Raro etiam hi humores ſunt ſoli, ſed invicem inter ſe miſcentur, vel æqualiter vel inæqualiter.

18. Morbi intemperiei cum materia duorum humorum æqualiter mixtorum, alij ſunt ſanguinis & bilis, ac medij inter Phlegmonem atq; Eryſipelas dicuntur: alij ſanguinis & pituitæ, medij inter Phlegmonem & œdema: alij ſanguinis & melancholiæ, medij inter Phlegmonem & ſcirrhum: alij bilis & pituitæ, medij inter Eryſipelas & œdema: alij bilis & melancholiæ medij inter Eryſipelas & ſcirrhū: alij pituitæ & melancholiæ, ac medij inter œdema & ſcirrhum.

19. Morbi intemperiei cum materia humo-

rum duorum inæqualiter mixtorum, nomine à vincentis humore denominatione ſortiuntur, altera adjecta, unde quatuor trium generum invenitur.

20. *Phlegmone enim alia eſt Eryſipelatodes, in quo ſanguinis plus abundat, bilis minus: alia œdematodes, in qua pituitæ minus. alia ſcirrhodes, in qua melancholiæ parum.*

21 *Eryſipelas aliud eſt phlegmonodes, in quo bilis plus, ſanguinis minus: aliud œdematodes, in quo bilis plus, pituitæ minus: aliud ſcirrhodes, in quo bilis plus, melancholiæ minus.*

22. *Oedema aliud eſt phlegmonodes, in quo pituitæ plus, ſanguinis minus: aliud Eryſipelatodes, in quo bilis minus, pituitæ plus: aliud ſcirrhodes, in quo pituitæ plus, melancholiæ minus.*

23. *Scirrhus alius eſt phlegmonodes, in quo melancholiæ plus, ſanguis minus: alius Eryſipelatodes, in quo melancholiæ plus, bilis minus: alius œdematodes, in quo melancholiæ plus, pituitæ minus.*

24. *Nec deſunt morbi in quibus tres vel quatuor humores ſimul confluunt modò æqualiter, modo inæqualiter.*

25. *Morbus indecentis compoſitionis eſt conſtitutio inſtrumentalium partium præter naturam in vitioſa aut conformatione, aut magnitudine, aut numero, aut conſtructione,*

tam vel in partium quibuſdam cauſa eſt, in quo aſſumi manifeſto oſtendatur, vel aliæ quæ huic uſum prohibent, per ſe ipſa actionem impediant.

26. Itaq; morbi compoſitionis alij ſunt in conformatione, alij in magnitudine, alij in numero, alij in conſtructione partium.

27. Morbi in conformatione ſunt naturali formatione ita permutata, ut vel penitus operationem prohibeant vel ſaltem impediant, & alij ſunt in figura vitioſa, alij in cavitatum vel meatuum tum magnitudine, tum multitudine oblæſa, alij in ſuperficie vel aſperiori vel leviori plus juſto facta.

28. Morbi figuræ alij ſunt nativi, qui ex utero matris depravati afferuntur, ita ut imbecillum corpus inde reddatur, ut figura viſcerum prava, vel capitis depreſſi, vel crurum brachijve in contrarium actorum; alij ſunt extrinſecus accedentes.

29. Morbi figuræ pravæ extrinſecus accedentes multi in oſſibus & vulneribus ſanatis conſpiciuntur, ut crurum & pedum detorſio, quæ deterius ingredi faciat; articulorum ex ſuis ſedibus deciſio in vehementia arthritidis, coxæ callus ſupercreſcens.

30. Morbi cavitatum vel meatuum, alij ſunt nimis patentium, alij nimis clauſorum.

31. Morbi cavitatum vel meatuum nimis patentium ſunt: extenſio, laxatio & dilatatio.

32. Morbi cavitatum vel meatuum nimis clauſorum ſunt, coalitus, obſtructio & anguſtia.

33. Morbi compoſitionis in ſuperficie duo numerantur, unus aſperitas, altera lævitas [illegible] [illegible] et quæ noceat.

34. Morbi magnitudinis item duplices ſunt: alij aucti alij diminuti magis quam pro natura & uſu a[illegible].

35. Morbi magnitudinis auctæ: 1. corpulentia creſcentis corporis morboſa. 2. Hypoſarcoſis 3. lingua major ſupra modum 4. E[illegible] tumor. 6. ſtruma.

36. Morbi magnitudinis diminutæ ſunt: 1. tabes. 2. corpus minus quam pro natura. 3. Rhoeas. 4 ubera minora quam pro lactationis uſu.

37. Morbi in numero alij ſunt in abundantia partium corporis, alij in defectu earum.

38. Morbi in abundantia partium ſunt: 1. ſcabies 2. lepra. 3. unguis in oculo. 4. [illegible] 5 Aſcarides. 6. calculus in veſica & renibus. 7. excreſcentiæ variæ

39. Morbi in defectu partium ſunt: 1 mutilationes digitorum vel aliarum partium 2. linguæ amiſſio. 3. uvæ ablatio. 4. dentium amiſſio. 5. oſſium exemptio ex capite vel ex aliis partibus 6. teſticulorũ exectio. 7. pilorum amiſſio, cujus generis ſunt calvities quædam & alopecia.

40. Morbi

40. Morbi conſtructionis alij ſunt in poſitu, alij in non naturali partium cum vicinis copulatione.

41. Morbi in poſitu ſunt Epiplocele. 2. Enterocele.

42. Morbi in non naturali connexione ſunt, linguæ nexus in ijs qui recte loqui neſciunt. 2. pudendorum nexus. 3. Palpebrarum coalitus. 4. ligamenti relaxatio. 6. luxatio. 7. ſubluxatio.

43. Morbus ſolutionis continui eſt conſtitutio communis & ſimilaribus & inſtrumentarijs partibus præter naturam, in qua pars corporis non manet una, ſed in duas vel plures dividitur, eaque de cauſa actio læditur.

44. Morbi ſolutionis continui non niſi per differentias ſubiectarum partium variant.

45. Ac morbi antedicti omnes multis modis inter ſe componuntur: modò duo, ut tumor, ubi eſt & morbus intemperiei in materia affluxa: & morbus in magnitudine aucta; modò tres, ut in tumore exulcerato & inflammato, ubi præter hos duos accedit ſolutio continui.

46. Morbi etiam alij ſunt fientes, vel in fieri eſſe, qui adhuc ſunt in generatione, alij facti, qui ſunt in facto eſſe, alij partim fientes, partim facti.

47. Morbi ſecundum loca affecta multum variant.

48. Morbi enim alij ſunt totius corporis, alij ſingularum partium, ſive ſupremi ventris, ſive imi, ſive extantium.

49. Neq; hæ differentiæ medico ſufficiant, ut cuius ſubjecto ſua quæq; diſpoſitio dignoſcetur.

50. Sic intemperies alia eſt æqualis, alia inæqualis.

51. Æqualis intemperies eſt vel totius corporis, vel unius alicuius partis, cum omnes & partes & particulæ ſimilares eandem excedentem morborum intemperiem conſimilem habuerint.

52. Inæqualis intemperies eſt, cum partes corporis quædam diſsimilem & ſibi invicem diſſentientem intemperiem morboſam nactæ ſint, ut ventriculi frigidioris & Epatis calidioris.

53. Æqualis intemperies alia eſt totius corporis, alia ſingularum partium.

54. Morbus intemperiei totius corporis alius eſt calidus & humidus, quem cogitatione potius quam nomine aſſequi licet: alius eſt calidus & ſiccus, ut febris, alius frigidus & humidus, ut Anaſarca, hydrops: alius frigidus & ſiccus, ut marcor ſenectutis & ſimiles.

55. Morbus intemperiei in ſingulis partibus à capite ad calcem usq; exacte prius in principalibus, poſtea in minus principalibus membris diſtinguendus eſt.

58. Etſi verò octo generum morbi intemperiei

in [illegible] poſſunt: tamen [illegible] nomina omnia morbi [illegible] uſitati in genere [illegible].

57. Nec aliter utroque morbi tam ſimilarium partium, tam partium inſtrumentalium, & in conformatione & in magnitudine & in numero & in connexione æſtimantur.

58. Morbi ſolutionis continui in quovis fere ſubjecto nomina peculiaria habent.

59. Morbus enim ſolutionis continui, alius eſt in ſimilaribus, ubi quæq; ſpecies ſuum nomen obtinet: alius in inſtrumentarijs, qui ἀπόσπασμα id eſt avulſio dicitur.

60. Morbus ſolutionis continui in ſimilaribus alius eſt in carne, & ulcus dicitur. alius in oſſe, & fractio: alius in venis & ruptio: alius in nervis & convulſio: alius in membranis & excoriatio.

61. Haſce differentias eſſentiales ſequantur aliæ, quæ uſui medico ſerviunt, & ratione majoris minorisq; vel motus vel morum morbi differant neceſſe eſt.

62. Etſi enim omnis morbus genere unum eſt: tamen ſecundum magis & minus multum a ſe invicem differt.

63. Vnde morbi notabilis etiam latitudo, pro qua alius morbus eſt lenis alius gravis, alius periculoſus, alius lethalis.

64. Cui diviſioni etiam ſubdiviſio intemperiei [illegible]. Alii intemperies morbi eſt

valde parva, alia valde vehementia, alia media poſt quas ipſa mors ſequitur.

65. Nec alia ratione differentiæ intermittentium morborum & ſolutionis communiter intelligi debent.

66. Deinde à motu, alij morbi ſunt breves, qui paucis diebus ad finem perveniunt, ut Ephemera febris, alij diuturni, qui diu protrahuntur, ut hydrops, melancholia.

67. Rurſus etiam à tempore acceſſionis partium motus morbi diſtinguuntur, unde alius morbus eſt celer vel velox, alius tardus.

68. Tempora enim morbi quatuor ſunt: 1. principium quando inſtat cruditas morbi. 2. augmentum quamprimum obſcurior coctio apparet. 3. ſtatus cum coctio & omnia ſymptomata vigent. 4. Declinatio ubi bona coctio apparet cum paucitate materiæ & mitigatione ſymptomatum.

69. Atque hæc duplicia conſiderantur, alia univerſalia morbi, cum totum morbum à principio ad finem ſpectamus, alia particularia, cum eadem in paroxiſmis eorum morborum qui hos habent, eodem modo quatuor numeramus.

70. Nam convaleſcens æger omnia & morbi tempora pro ratione motus vel velocioris vel tardioris percurrat neceſſe eſt.

71. [illegible] moriuntur & in principio morbi & in augmento, & maximè in ſtatu [illegible], in declinatione vero nunquam.

72. Tertio [illegible] & [illegible], quos [illegible] medicina valde [illegible] morbum [illegible], in quo non facile [illegible], alium malignum, in quo [illegible] metuenda eſt, ſed tamen non [illegible] moriendum eſt.

73. Deinde & alium paruum, qui mitiores habet ſymptomata, alium magnum, qui vehementiora, licet etiam alijs de cauſis magnus quoq; dici ſoleat.

74. Tertio & motu & mora morbi faciunt morbos acutos, qui ſunt & morbi magni & ad ſuum vigorem celeriter properant.

75. Horum alij ſunt cum febre, ut pleriquè acuti morbi, alij ſine febre, ut Apoplexia, [illegible]nus.

76. Acuti morbi, alij ſunt acuti ſimpliciter, qui ultra 2[illegible]. dies nō extenduntur, alij ἐκ μεταπτώσεως, i.e. ex decidentia, qui 40. diebus finiuntur.

77. Acuti ſimpliciter, alij ſunt acuti, alij peracuti.

78. Acuti morbi etiam duplices, alij exacti, qui ad 14. uſque diem porriguntur, alij vero non exacti qui ad 20. uſq; durant.

[illegible] quoque morbi alij ſunt [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] qui ad ſeptimum uſque [illegible].

50. [illegible] morbi alij ſunt [illegible], [illegible] qui multis ſimul communes ſunt: alij [illegible], [illegible] qui [illegible] hunc modo illum ſeorſim apprehendunt.

51. Morbi univerſales alij ſunt [illegible], i. regionales qui perpetuo locum quendam tenẽt, alij [illegible] i. Epidemij morbi vel vulgares, qui [illegible] per aliquod tempus in aliquam regionem graſſantur.

52. Morbi Epidemij alii ſunt mites qui habent mitiora ſymptomata, & ex quibus plerumque convaleſcunt ægri, alii exitiales, qui multos interimunt, ut peſtilentes febres, & omnium maxime peſtis ipſa, cujus proprium eſt maximam partem ægrorum interimere

53. Sunt & aliæ differentiæ, quæ modo à cauſis [illegible], aliæ [illegible] ab aliis quæ quidem medico uſui ſerviunt, ſed tamen ſpecies morborum non conſtituunt, ſumuntur. Sed de his rectius in ſuo quoque morbo diſputare particulatim licet.

Differ-

[illegible]

Diſputationum [illegible] Medicinæ [illegible]

[illegible]

DE CAVSIS MORborum præcipue internis.

Reſpondente

JOACHIMO REVCHLINO Ruppincuſi.

THESIS I.

VT I Philoſophi *univerſa contemplantes, magno ſtudio in cauſis indagandis incumbunt. οὐκ enim, inquit princeps, [illegible] εἰδέναι πρὶν λάβωμεν [illegible] περὶ ἑκάστου: Sic medici neque [illegible] agnoſcunt, neq; [illegible] poſſint, norunt [illegible].*

2. *Empiricorum [illegible] inſulſæ conatus, abſque [illegible] rum progreſſu, [illegible] cauſis [illegible] & circumcidere, cum [illegible] cohærcant morbi ex [illegible] [illegible] ſonant & [illegible]*

3. Cauſæ autem non ſimpliciter, ſed morborum tantum in hac παθολογικῇ diſputatione explicandæ ſunt, neq; etiam hæ omnes, cum multæ ad αἰτιολογικὴν pertineant, ſed eæ ſolum quæ in corpore conſiſtunt.

4. Hæ à veteribus προηγούμεναι appellabantur, quæ denominatio ipſi quoq; Galeno placuit, à recentioribus vero internæ cauſæ vel procreatrices morborum.

5. Sunt quoq;, qui hoſce affectus corporis internos cauſas lædendæ actiones dicunt, ſed quia non niſi interventu morbi, actionem labefactent impropriè.

6. Cauſa enim morborum hoc in loco eſt diſpoſitio quædam præter naturam, quæ morbum ipſum præcedit, efficit, & ſecundario actionem lædit.

7. Etſi enim humores ſpiritusq; propter quos homo ægrotat, cauſæ morborum internæ dicuntur, tamen hi non niſi diſpoſitione qua, à naturali ſtatu ſuo diſcedunt morbos gignunt.

8. Nam ſi quantitate exceſſerint, eorum diſpoſitio plethora dicta, cauſa multorum morborum exiſtit.

9. Sed quia ſanguis ſolus ad ampliſſimum exceſſum in copia, alij humores non niſi ſimul corrumpantur vitiumq; ac labem contrahant, pervenire poſſint, duplex plethora à Galeno ſtituitur, una ſanguinis in maxima abundantia, altera humorum aliorum, ſi cum ſu-

quos

gulæ ablnitur & in parua copia ſunt corru-
ptum excidetur.

10. At vero qualitate vitium contrahens, ta-
lis diſpoſitio humorum Cacochymia dicitur.

11. Hæc alia eſt ſanguinis, alia pituitæ, alia
bilis, alia atræ bilis.

12. Sanguis ſi corrumpitur, in biliam vel fla-
uam vel atram tranſit ſæpe, ſed vitium non
ſanguini ſed aliis humoribus aſcribitur, ſæpius
tamen ſanguis vitioſus eſt & cauſa morborum
redditur, quia erodit.

13. Pituita quæ gignit morbos ſua qualitate,
vitioſa eſt pituita & præter naturam.

14. Hæc alia eſt cruda, alia acida, alia vitrea,
alia ſalſa.

15. Pituita cruda eſt naturali pituita frigi-
dior, modo tenuior ut aquea dicatur, modo
Craſſior, ut mucilaginoſa & lenta, cuius cau-
ſa est inprimis vel edacitas vel nimium otium
vel balneum poſt cibum. Effectus eius in toto
corpore eſt illa ſpecies Hydropis quæ leucophleg-
matia dicitur, in partibus aliis, tumor œ-
dema dictus.

16. Pituita acida eſt, quæ præter coctionem
in ventriculo factam in Epate ulterius coqui-
tur, ſed propter paucum calorem acida fit, at-
que aceſcit multo frigidior, eiq; in toto corpore
cauſa maioris cruditatis flatuum & ructuum
in ventriculo cauſa etiam famis ſpuriæ.

17. Pituita vitrea eſt omnium frigidiſſima

rundi tenax vitro fuſo tum ſubſtantia tum co-lore ſimilis. Effectus quod ſi ut intrinſecè, vitium modo crudit is ſi vero in loco aliquo calido obſtruitur, vehementiſſimos excitat dolores, unde ſi in inteſtinis, fortes colicæ oriuntur.

18. Pituita ſalſa eſt quæ acrimoniam & ſalſedinem contrahit propter putredinem quando computruit dulcis & portiones eius quædam vi putredinis aſſæ, reliquæ dulci ſubſtantiæ permiſtæ ſalſum hunc ſaporem inducunt: eſtque morborum omnium ex deſtillatione, vitiligenis & pruriginoſæ ſcabiei fons & origo.

19. Bilis etiam vitioſa modo morboſa, modo præter naturam dicta multas habet differentias, pro quarum varietate diverſimode afficit morbosq́ producit.

20. Prima citrina eſt, valde amara, plus iuſto calidior & ſiccior. cuius in toto corpore effectus eſt, vel Icteritia, vel febris cū ſiti vehementi. In ſtomacho faſtidiū, in cerebro inſōnia, hæc tamē flaua bilis morboſa etiam dicitur.

21. Secunda bilis præter naturam eſt bilis pallida, quæ minus calida eſt quàm flaua, multo tamen humidior. Fit enim per admiſtionem ſeroſæ humiditatis, ideoq; etiam tenuior exiſtit fons & origo puſtularum & ſcabiei ulceroris.

22. Tertia bilis præter naturam eſt bilis vitellina, longe calidior ſicciorq;, imo etiam craſſior flava bile vitellis ovorum ſimilis, quod fit

[illegible] humidiorem, tum partes [illegible] unde ſanguinea bile flava dicitur, & cauſa atra bilis aduſta ſit.

23. Quarta bilis eſt æruginoſa ab æruginis colore quæ in ventriculo generatur. Cauſa ejus ſunt alimenta mala ſucci, vel mala [illegible] ventris. Effectus ejus diarrhœa & ſyncope [illegible]

24. Quinta bilis eſt iſatodes ab iſatide [illegible] colorem referens, fit cum à calore aucto æruginoſa magis uritur.

25. Melancholicus humor vel ater ſuccus vitioſus & præternaturalis: alius eſt acidus: alius acris.

26. Acida Melancholia eſt quæ fit per ebullitionem in humido exſuperante calido, & eſt cauſa famis caninæ.

27. Acris Melancholia atra bilis dicitur, non etiam exitialis propter effectum ejus ſatis periculoſum, ſed duplex habetur.

28. Una atra bilis non exacte, quæ fit Melancholico humore ſuperaſſato, qui vel in maſſa ſanguinea continetur, vel in ſplenem repurgatur. Effectus ejus ſunt ſcabies ſicciores, lepra, elephantiaſis, cancer & carbunculus.

29. Altera atra bilis exacte talis eſt, quæ fit ab atra bile ex flava bile ſuperaſſata genita. Hæc omnes partes corporis quibus adhæret exedendo exulcerat, & erodit [illegible] fermentat ideoque magis [illegible] exiſtit.

30. *Humores etiam maligni quandoque [illegible] & qui ſi naturam [illegible] in peſtilentialibus febribus, in [illegible] & ſemine retento & in [illegible].*

31. *Morbi etiam intemperiei ſue [illegible] atque alias diſpoſitiones, quæ tanquam cauſæ morborum præcedunt, habent.*

32. *Reliqua quæ contentorum [illegible] plectimur, Hippocrati* τὰ συγγε[illegible] *dictæ cauſæ morborum exiſtunt ut ſpiritus & omnes porro humores, excrementa item quando naturæ legibus non continentur, ſed de ejus bonitate multum decedunt.*

33. *Ea autem omnia* ἔξωθεν *ab extrinſecus irritantur externarumque injuria inſurgunt commoventurque, ſed quæ alterius generis cauſæ [illegible] ſtatuuntur, hic vero* αἴτια ε[illegible] [illegible] ὁρμώμενα *comprehenduntur ac proponuntur.*

34. *Solent etiam aliquando plures cauſæ eſſe, ad unumque effectum conſpirare ac concurrere, quæ cum ordine ad cauſas externas morborum ſeſe extendant hac ſerie ac deductione proſtant, ut prima moveat ſecundam, ſecunda tertiam, atque ita deinceps donec morbus [illegible] fit.*

35. *Vnde cauſæ internæ aliæ ſunt* προη[illegible] *dictæ ſimpliciter, & ſine adjectione [illegible] liæ continentes vel conjunctæ.*

36. Continens ſeu conjuncta cauſa illa eſt, quæ corpori inſerta adeoq; connexa eſt, ut proxima morbo videatur, nullaq; ratione, niſi morbo etiam ſublato, tolli poſſit ut putredo in febri.

37. Antecedens quæ in corpore conſiſtit, poſterior continente, morbum excitat immediatè, ut in febri putredinem excitaverit obſtructio, obſtructionem genuit calefactio humorum, hi vero calefiunt a ſpiritibus qui rurſus ab externa aliqua cauſa ut pote mora diuturniore in ſole vel aliis.

38. Cæterum ſciendum, harum alias per ſe propriis viribus nullius interventu, alias per accidens aliquo monitore ac impulſore concitatas ad rem inſurgere eamq; moliri.

39. Neq; omnes æqualibus inter ſe viribus congredi, ſed quaſdam primario ac principaliter agere, principales ob id dictas: reliquas vero primis adjumento eſſe συναίτια quaſi concauſas: alias vero neque primò movere neque coadjuvare, abſentia tamen rem impedire.

40. Modus autem generationis morborum ex cauſis eorum quæ in corpore noſtro, ita perſicitur, ut unumquodq; quod morbum ſit effecturum, & tempus & magnitudinem exigat ac præterea patientis corporis aptitudinem.

41. Non igitur ſemper ob quamlibet harum cauſarum morbus oritur, niſi & cauſæ efficientis quan-

tis quantitas par exiſtat & quæ à cauſa externa in corpore diſpoſitio introducta validior æqualis ſit corpusq; hominis facile a naturali habitu recedat.

42. Sic laſsitudo & calefactio & ſimplex quæ febrem accendere ſolent, ſi parva ſint exiguumq; tempus durent multoq; magis ſi totum corpus minus idoneum ad ſuſcipiendam febrem fuerit, nihil tale efficient.

43. Nam quævis harum diſpoſitionum in corpore ſive intus orta, ſive à cauſa externa venita, magnam in eo varietatem admittit, pro ut vel plus vel minus virium adepta fuerit.

44. Sed cum Medici officium ſit μέγεθ© τῶν αἰτίων παρὰ φύσιν alterantium impedire ac frangere, modum quo incrementum viresq; cauſæ aſſumant, ſcire quoq; oportet.

45. Duo autem ſunt modi quibus morbi adiuti acrius ac vehementius affligunt, unus qui fit per γένεσιν, alter qui per συναλλοίωσιν.

46. Γένεσις generatio dicta cum auctione plane convenit, nam quibus ex rebus generatum ſit quicquam, ex iiſdem etiam augetur: verbi gratia, ex humore melancholico acido fames canina gignitur & augetur.

47. Συναλλοίωσις ſit cum vitioſus humor vicinum ſibi habilem inficit, ſuiq; vitij cohæredem facit ac proſcribit, unde non raro ſpiritus atq; totum corpus immutantur ac alterantur mali huius participia.

28. Sed hæ diſpoſitiones quomodo morbo- rum [illegible] [illegible] in genere [illegible] primæ ſint cauſæ, aliæ [illegible] dicuntur.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Duodecima.

DE MODO GENERATIONIS morborum in intemperie ex cauſsis eorum præcipue internis,

Reſpondente

HEINRICO BERCK Oſnaburgenſi VVeſtph.

THESIS I.

CAuſſæ quidem internæ omnium morborum ſigillatim in particulari Medicina practica dicta explicantur; ſed καθολικῶς ad προκαταρκτικὰς uſque in pathologia Medica inquirendæ veniunt.

2. Nec ſufficit ſcire cauſſas, niſi etiam quis ſit modus generationis morborum ex eis, & quo modo conſtet.

3. Cauſſæ vero morborum, ſi prima & ſumma genera ſpectemus, aliæ ſunt morborum in intemperie. aliæ morborum in compoſitione indecenti: aliæ morborum in ſolutione continui.

4. Modus autem generationis ex eis eſt ſecundum quem unumquodq; horum in corpore hominis cauſſa morborum exiſtit.

5. Sic cauſſæ morborum in intemperie, aliæ eorum qui ſunt in intemperie ſola, aliæ eorum qui in intemperie cum materia.

6. Cauſſæ morborum in intemperie nuda, aliæ eorum qui in ſimplici intemperie, aliæ aliorum qui in compoſita.

7. Cauſſæ morborum in intemperie ſimplici, aliæ ſunt calidorum, aliæ frigidorum, aliæ humidorum, aliæ ſiccorum.

8. Cauſſæ morborum in intemperie compoſita aliæ ſunt calidorum & humidorum, aliæ calidorum & ſiccorum: aliæ frigidorum & humidorum, aliæ frigidorum & ſiccorum.

9. Cauſſæ quoq; morborum in diſtemperantia inæquali, ubi contingit corpus unum & idem calidum ſimul & frigidum effici, aut etiam humidum & ſiccum, non negligendæ ſunt.

10. Cauſſæ morborum in intemperie cum materia aliæ ſunt phlegmones, aliæ œdemata,

aliæ

[illegible], aliæ Scyrrhi, aliæ mixtorum ex eiſdem.

11. Cauſſæ morborum calidorum ſunt. 1. Laſſitudo ex exercitatione immodica. 2. Fervor ſanguinis & ſpirituum ex affectu animi. 3. Humorum putredo. 4. Corporum calidorum vicinia. 5. Stipatio pororum cutis. 6. Calefactio nimia e cibo potuq; 7. Inflammatio nimia à medicamentis.

12. Horum autem unumquodq; cauſſa morbi calidi in corpore hominis ad hunc modum efficitur.

13. Primum exercitatio immodica muſculis atque articulis immodicam caliditatem infert, unde laſſitudo, quæ ſi ulterius totum hominis corpus invaſerit, & toti corpori communicata fuerit, naſcitur febris.

14. Deinde ab animi affectibus, ut Ira & ſimilibus, generantur morbi calidi, dum calor cordis magis fervet, & ob immoderatum motum, per totum corpus diffuſus, febrim accendit.

15. Tertiò humorum putredo partes illas, quas occupat, calore immodico replet, qui, ſi cordi communicetur, totum corpus præter naturam calet, & febris putrida exiſtit.

16. Eadem etiam in ſingulis corporis partibus morbos calidos producit, ſi ſcilicet calor immodicus in his, quæ ſolæ putrent, gignatur,

[illegible]e Phlegmonæ, Eryſipelata, [illegible] Carbunculi.

17. Quarto vicinia corporum [illegible] noſtro corpore calidiores morbo[illegible] quoq; gignit, ſi à parte ex ſolis vel ignis [illegible]one calefacta, contingens pars [illegible], [illegible] calorem concipit, Deinceps & partem [illegible] afficit, & hæc rurſus ſibi proximam, donec [illegible] cor principium inſiti caloris pervenerit, ubi [illegible] temperies calida excedens, ſubito totum corpus occupat & febris generatur.

18. Quinto ex conſtipatione cutis, ut ſi quis modò ab aere frigido, modò à frigidæ lotione, modo à thermis aluminoſis ita offenſus fuerit, febris accenditur, dum ea quæ difflari debebat, & intus contineantur & fumoſa fuerint. Hæc n. calorē ſuis vaporib9 nimiū augeāt neceſſe eſt.

19. Sexto immodicus uſus cibi ac potus, ſi acriora & calidiora fuerint, ut allij, ciborum aromatiſatorum, vini meracioris & ſimilium, morbos calidos & febrim producunt, dum prius humores caleſecerint aut inflammarint, dein humores ipſi plus iuſto calidiores redditi cor accendunt.

20. Septimo Medicamenta percalida ut purgantia quæd[illegible] & plura alterantia fortiter, dū ſua qualitate & humores & cor fontem caloris nativi, cal[illegible] febrium, in ijs præſertim, qui ea die vel diu [illegible] vel ira per[illegible] vel laboribus nimium [illegible] gignant

21. Morb[illegible]

21. [illegible] frigidorum cauſæ quæq; plures ſunt. 1. [illegible] rerum frigidarum. 2. [illegible] ex [illegible] quantitate [illegible] 3. Ex qualitate frigidarum [illegible] 4. [illegible] valde [illegible] alteratio. 5. [illegible] nativi in [illegible] cibi potuſq; 6. [illegible] corporis noſtri [illegible] 7. [illegible] ejuſdem [illegible] 8. O[illegible].

22. Contactu rerum frigidarum ut aeris in hyeme frigidioris, aquæ, nivis, glaciei & ſimilium intelligitur qui actu fit, & is duplici modo corpus noſtrum refrigerat.

23. Primum, ſi aer attractus inſpiratione vel pulmonem recta refrigerat, vel & ipſe & aqua ſimiliaq; in hyeme una cum cibo potuq; [illegible] multo ſermone inter edendum [illegible] per æſophagum perveniunt, eumq; & [illegible] partes refrigerant.

24. Deinde exterius ſi per cutem & muſculos ad interiora mẽbra & viſcera uſq; frigus pertingat & calor nativus corporis noſtri a contactu vel tam vehementis vel tã crebrioris frigoris ſuperatur, ut non tantum morb[illegible], verum etiam aliquando mors ipſa ſequatur.

21. Indicio ſunt & per gelida loca iter facientes [illegible] refrigerati nimis, qui in morbũ vel apoplecticũ vel comitiale vel ſimiles inciderunt, & [illegible] [illegible] frigido ventre [illegible], qui [illegible] colica intemperie laborarunt.

26. *Secundo ſuffocatione caloris nativi gignuntur morbi frigidi, dum nimia & pro ratione quantitate aſſumptis vel ovis etiam accidenti generatur [illegible] conſultis, ſuffocatur quodammodo calor, unde frigidi morbi, & ex liberaliori vini ſolius calidi potione, frigidi humores gignuntur, ex his rurſus morbi diuturni & comitiales.*

27. *Sicut enim ligna multa ſæpius parvam flammam extinguunt, ita cibi potuſque, licet ſi modo adhibiti calorem nativum adaugeant, tamen ſupra modum aſſumpti calorem nativum ſuffocant.*

28. *Tertio non minus ob defectum quantitatis cibi potuſq; frigidos morbos gignit, dum nihil aut parum alimentum pabuli calori nativo accedat, is enim continuo tunc marceſcit & ſenſim extinguitur, quo deficiente morbi frigidiores ut maraſmi ſenum fiunt.*

29. *Quarto qualitate ſua quæ comeduntur & bibuntur, morbos frigidos pariunt, ſi natura frigidiora ſint, & uſu eorum diu continuentur ut potus aquæ quotidianus, Iuſcula papaveris multa, Lactuca frequentior, Angariæ conditæ ac conſervæ Roſarum ſæpius uſurpatæ.*

30. *Quinto Medicamenta frigidiora ſua qualitate ut Mandragora, Hyoſciamus, Cicuta & ſimilia refrigerant, frigidoſq; morbos efficiunt, dum calorem nativum non ſolum debilitant, ſed & ſæpe extinguunt.*

[illegible]

31. [illegible] corporis [illegible] ſtipa-tio, quæ refrigerationem [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] ſtipatio [illegible] [illegible] vehementi [illegible] calor [illegible] in calidis morbis [illegible] [illegible] tur, ſicq; [illegible] [illegible] [illegible].

32. Stipatio hæc alia in toto corpore, alia in parte una fieri poteſt.

33. Stipatio in toto corpore fit, ſi arteriæ, quando attolluntur, refrigerium caloris nativo per univerſam cutem in ambientem aerem reſpiranti accipere debent, ſtipatæ fuerint, vel ob ſanguinis plethoram, vel [illegible] obſtructiones aliquas patiantur. [illegible] refrigerat, quod cum nullam habeant tranſpirationem arteriæ, calor nativus debilitatur, refrigeratioq; ſequitur.

34. Stipatio in parte corporis fit quoq; vel ex repletione, vel ex obſtructione arteriarum, quæ ſunt in parte ſtipata ad eundem modum, unde Gangræna & Sphacelos.

35. Nonnunquam tamen etiam ſtipatio eadem & refrigeratio corruptioq; partis alicuius fit à vinculis violentis, vel ipſi parti, vel ſupra jacentibus partibus injectis, dum eam ſeparent à communicatu cordis & arteriarum, à quibus calor nativus emanat, atq; unde [illegible] [illegible] [illegible] recipiunt.

36. Septimo [illegible] etiam [illegible] ſi plus qua oportuna ſit, fiat, ſive [illegible] ab exercitatione nimia, diſpergit & diſſipat calorem natiuum, ſicq; frigidos morbos gignit. Nam ubi ſanguinis & ſpirituum penuria, ibi carnes refrigerantur & homines graciles frigidiq; redduntur, ac morbi frigidi naſcuntur.

37. Octauo ocium quoque morbos frigidos gignit, quia refrigerat hominem dum corporis eiusq; partes multo humore repletæ minus tranſpirant, & calor natiuus fit imbecillior, omnesq; corporis partes frigidiores redduntur.

38. Humidorum morborum cauſſæ ſunt: 1. Humectatio corporis ab aere humidiori. 2. Omnis viuendi ratio delicatior & ocioſa. 3. Renutritio crebrior. 4. Balneum poſt cibum. 5. Refrigeratio interiorum partium corporis. 6. alteratio à medicamentis humectantibus. 7. Irrigatio à ſomno.

39. Atque horum quodq; efficitur cauſſa frigidorum morborum hoc modo:

40. Primum humectatio ab aere in nobis fit vel in hyeme vel in alijs temporibus anni, cum pluviæ & auſtrini venti excedunt, dum humiditas aquea per poros cutis non tantum ad muſculos, ſed etiam ad interiora viſcerum pertingit, unde laxantur ligamenta & multi abortus fiunt, vel etiam internæ putredines fluxi[illegible]

41. Deinde ratio vivendi delicatior & o[illegible]

[illegible]

corpus quam par eſt humidius reddit. Cum enim plus humoris gignatur quã diſſolvatur, & plethoricum hominem pati & humida excrementa retineri neceſſe eſt, unde humidi morbi naſcuntur.

42. Tertio non modo humores in maſſa ſanguinea, ſed etiam propria humiditas, unde partes nutriuntur ex renutritione crebriori augentur, unde fiunt morbi humidi, dum caro & adeps, quæ ex humidiore concreto conſtant nimiũ creſcunt & morbos periculoſos efficiunt.

43. Quarto etiam humidiores redduntur ex balneo dulcis aquæ frequentiori poſt cibum: Nam cùm illo tanquam iucundo fundantur mollianturq́ corpora atq́ dilatentur meatus, per poros cutis ingreditur humor vel replet, idq́ ſi immodice fiat, humidiores morbi, putredo fluxiones & ſimilia gignuntur.

44. Quinto refrigeratio interiorum humectat atq́ laxat viſcera corporis noſtri. Dum enim calore nativo diminuto concoctio ac diſtributio deterior fiat, neceſſe eſt humores majori copia abundent & ad ventrem deſcendant. Vnde humidi morbi gignuntur, profluvia alui, Lienterici affectus.

45. Sexto à Medicamentis humectantibus fit alteratio corporis noſtri talis, ut corpus ſubinde magisq́ humectetur, dum primum ſanguis, poſt etiam membra molliora humidioraq́ evadant.

46. Septimo vix ulli cauſſarum humectan-tium cedit ſomnus, quo ſi quis ſæpe multum utatur, non modo cerebrum nimis humecta-tur, ſed & totum corpus, dum enim nihil ad parum vigiliarum & diſſipationi, at ſomnus i-pſe irriget artus, humidiores redduntur.

47. Morborum ſiccorum cauſſa non paucio-res dari poſſunt. 1. Nimia tranſpiratio. 2. Nu-tritionis defectus. 3. Conſuetæ potionis [illegible] 6. Immodica digeſtio & vacuatio ex multa exercitatione corporis. 5. Caliditas major ex a-ere vel balneo extrinſecus accedens. 6 Exſic-catio à thermis ſulphureis. 7. à Medicamentis ſiccioribus, propriæ humiditatis, quæ [illegible] abſumptio.

48. Primo Nimia tranſpiratione humidum non tantum in venis & illud quod ſolidas par-tes nutrit, ſed etiam ſubſtantiæ ſingularum partium detrahitur, unde modo unius partis, modo plurium ſiccitas morboſa naſcitur.

49. Nulla vero pars corporis eſt, cujus ſicci-tas immodica non toti poſtea corpori commu-nicetur, tanto ſemper tardius, Quanto quæ-libet harum minoris eſt præſtantiæ.

50. Cordis enim ſiccitas celeriter, ſi vel exi-gua fuerit toti corpori ariditatem inducit, id-eoque ſenium ante ſenectam & brevi mortem adfert: Proxime huic jecoris ſiccitas: [illegible] quæ à ventriculo: Deniq; quæ aliis particulis ſiccitas ineſt, licet vehementiſſima fuerit, [illegible]

[illegible]

[illegible] ſicceſcere facit, & [illegible] præſtantia ſuique ad portionem ſenſim trahit, membraque ſiccitates diuturniores facit.

51. Secundò Nutritionis defectus ſive fit in prima ſive in ſecunda, ſive in tertia coctione fiat, item marcoſam efficit, ubi modum naturæ tranſgreditur, quia enim quotidie noſtræ ſubſtantiæ corporis aliquid decedit, ſi nihil in locum ſuccedat, ſiccitas & marcor ſimul ſequuntur, imo hoc ipſum quod reſtituitur, non ſufficit, ideoque ſiccitatis cauſſa inevitabilis, nobis ingenita eſt.

52. Sed tamen maximè omnium tertia deficiente coctione ἀπεψία nutritionis defectum accelerat & diverſa ratione modò hydropicum modò talem gignit.

53. Conſuetæ potionis parcitas ideo quoque ſiccitatem auget, & immodicas marcores ſiccitates gignit, quia id, quod quotidie decedit corpori noſtro, aliud eſt ſiccum, quod cibo, aliud humidum quod potu vel potabili cibo, aliud aereum igneumque, quod reſpiratione reſtauratur.

54. Quartò immodica digeſtio & vaporatio ex multa exercitatione tum corporis tum animi, mentiſque vigiliis atque curis fit.

55. [illegible] enim exercitatio corporis ubi modica & ad ruborem moderatumque calorem parvum facta fuerit, corpus carne implet, ita ut primum attollatur & intumeſcat, tamen ſi

ulterius ita continuetur, id quod interiùs ſu-ſcitet & ſtatim in habitum digeritur, vacuanda diſsipatur, unde homo fit ſiccior gracilior quo red-ditur, & tandem ſi modum excedit, in calidiores ſicciores quo morbos incidit.

56. Sed carnem ſolidamque ſubſtantiam digeri, ſingulis corporibus ſuum eſt & pro ratione majoris minorisque in ſanis & ægris, in craſſis & gracilibus multum variat, quia aliis poſt quam caro cutisque leniter ex motu intumuit, protinus digeritur, aliis cum multum caro intumuſcat, non tam cito digeſtio vacuatioque fit.

57. Nec alia ratione tum animi motus vehementiores, tum vigiliæ, tum etiam curæ ſiccant, quàm quod plus conſumant, digerant & vacuent, in aliis magis in aliis minus.

58. Quinto caliditate majori vel aeris ambientis vel balnei Laconici, exiſtente, hominem duobus modis ſiccari neceſſe eſt, uno per tranſpirationem nimiam, altero quod calidior aer demum cogat conſtringatque tenues meatus ac denſet.

59. Sexto Balnea aquarum medicatarum, ut ſulphurearum & ſimilium, dictæ thermæ, exſiccant valde, quibus ſi temere antea exſiccata corpora utantur, pthiſin aliosque ſiccos morbos accelerant.

60. Septimo Medicamentorum exiccantium crebrior uſus, morbos ſicciores, tabemque producit, quod ex his ſiccitas quarta, in qua mors ſe-

[illegible], in qua ca-
[illegible] conſummatur, ſequitur. [illegible]
[illegible] humiditas [illegible]
[illegible] primum [illegible]
[illegible] augetur, vires adſumit, tandemque
morbum inſanabilem [illegible].

61. Sed licet hi morbi [illegible] ſimplici [illegible] intempe-
rie, initio contrahantur hiſce de cauſſis & hunc
ad modū, & eos nulla deinde ſequitur [illegible]
lis vel frigiditas vel caliditas, & tamē perma-
nere tādē nec ſiccitas per ſe, [illegible] mutata oppoſiti-
one quæ ex calido & frigido conſiſtit, nec alia
ulla ſimplex intēperies poteſt, quod vel ex nu-
triendi defectu refrigerantur partes, vel aliæ
cauſſæ mutationis præſto ſint.

62. Cauſſæ igitur morborū in intemperie com-
poſita ipſæ quoq; compoſitæ ſunt, & modus ge-
nerationis morborum ex eis accuratē [illegible]-
dus eſt, alibi in ſpecie, hic in genere [illegible].

63. Qua[illegible] morborum intempe-
riei calidæ & [illegible], ſunt cauſſæ partim ca-
lidorum morborum, partim humidorum, ſi co-
pulentur & ſimul agant.

64. Nec diverſa eſt ratio in cauſſis tum
calidorum & ſiccorum, tum frigidorum & hu-
midorum, tum frigidorum & ſiccorum.

65. Modus autem generationis morborum ex
cauſſis hiſce fit, ſi vel omnes eiuſdem ſortis in-
ter ſeſe exiſtunt, vel inter ſeſe contraria ſunt.

66. Si calidi & ſicci morbi ex cauſſis eiuſdem

[illegible]

inter ſeſe ſocient, hoc eſt, ſi ſcilicet omnes calefaciant & caleant, & ita actiuis & materiam aſſectum ſuum conſequuntur, tandemq; morbum unicum calidum & ſiccum efficiunt.

67. *Idem iudicium eſto de cauſis morborum in alijs intemperaturis compoſitis, niſi quod intemperies frigida & ſicca morboſa omnium grauiſſima eſt.*

68. *Generatio vero morborum in intemperie compoſita contrarijs cauſis inter ſe concurrentibus eſt multo uſitatior & fit duobus modis.*

69. *Vnus eſt cum cauſſae horum morborum viribus inter ſe ſunt contrariae, & quae ex ipſis vel numero plures, vel diuturniores vel potentiores lædunt, ſuperant, atq; ſibi ſimilem morbum in compoſita intemperie producunt, verbi gratia, ſi calidae & ſiccae cauſſae excedunt, calidum & ſiccum morbum: ſi frigidae & ſiccae frigidum & ſiccum & ſi[illegible].*

70. *Alter eſt, cum cauſſae morborum inter ſe contrariae viribus ambæ ex æquo lædant & afficiant corpus, ſecundum quem modum diſtemperantia inæqualis morboſa, modo principalium, modo aliorum membrorum exiſtit, dum alia membra calida, alia frigida intemperie inæqualiter laborent.*

71 *Cauſſæ morborum cum materia affluxa, in qua partes morboſæ intemperatæque fluxionibus replentur, ſunt quatuor humores,* ſan-

guis, pituita, Bilis, & atra bilis, *ſi præter naturam ſe habeant.*

72. Morbi autem huiuſmodi fiunt natura ad ignobiliores & imbecilliores partes deponente materiam humorum inutilem corpori vel etiam noxiam.

73. Itaq; in hiſce morbis ſemper eſt aliud membrum mandans, quod tanquam robuſtius vel principalius alio materiam peccantem transfert & deponit: Aliud recipiens in quod affluxa materia decumbit.

74. Cauſſa depoſitionis alia eſt in membro mandante: alia in recipiente.

75. Cauſſa fluxionis in membro mandante eſt & facultas naturalis expultrix eius quod ſuperfluit, & materia ipſa humorum ſuperflua duplex vel quantitatis vel qualitatis ratione.

76. Modus depoſitionis in fluxionibus talis eſt, ut ſi multa inutilis materia humorum, vel in principalibus membris redundet, partes principaliores maiori robore dotatæ eam expellant, & a ſe rejiciant, quæ cum nullibi conſiſtere, nec ſatis per naturalia organa excretioni deſtinata expurgari queat, ad imbecilliorem partem pervenit, unde affluxa materia.

77. Cauſſæ in membro recipiente affluxam materiam, quæ recipienda non eſſet, duæ dari poſſunt 1. Imbecillitas propter quam illi, quod nulli alteri obtrudi poteſt, demandatur. 2.

Meatuum

78. *Modus autem quo pars corporis recipien- tis imbecillior atq; aptior ad affluxam materi- am recipiendam fiat, triplex eſt.*

79. *Primus ab ortu ingenitus eſt quibusdam membris, dum in prima corporis noſtri forma- tione ijs error obtigerit, propter quem donec vi- vat homo, membrum illud imbecillius ſit, mul- tasq; affluxas materias recipiat, neceſſe eſt.*

80. *Alter modus quo membra imbecilliora a- ptioraq; ad recipiendum fiant eſt, ſi poſtea vel refrigeratione nimia, vel alia quadam altera- tione membra noxam imbecillitatemq; quam antea nunquam habuerunt, contrahant.*

81. *Tertius modus eſt, ſi membra quæ afflu- xam materiam recipiunt, talia natura eſſe de- beant, ut cutis, glandulæ & ſimilia, quæ ad id condita ſunt, ut totius corporis excrementa re- cipiant.*

82. *Meatuum v. per quos inutilia expurgan- da eſſent, ſtipatio nonnunquam ita cauſſa ma- teriæ affluxæ in membro recipienti evenire ſo- let, ut cum ſtipati hi fuerint, ad alia confluant loca neceſſe eſt.*

83. *Sanguis igitur ſi redundat & in aliquam partem affatim influat, ibiq; ob ſuam copiam impingitur, naſcitur* φλεγμονὴ & *inflam- matio nuncupatur.*

84. *Pituita ſi toti corpori communicata fue-*

rit, generat Leucophlegmatiam, ſi verò parti alicui, Oedema.

85. *Bilis ſi totum infeſtet Icterum: ſi verò in partem aliquam illapſa fuerit, Eryſipelas & herpes naſcitur.*

86. *Atra bilis ſi in totum corpus ſparſa fuerit, Elephantiaſin: ſin in partem aliquam, cancrum vel ſcyrrhum gignit.*

89. *Sed quia non ſinceri ſemper humores, ſæpius vero commiſti influant, omnes hi morbi, qui fluxionum ſoboles ſunt, hac de cauſſa plurimum variantur.*

88. *Imo cũ in iiſdem impactæ ſuperfluitates ac putreſcentes atq; hac vel alia ratione magis vitiatæ ad malignitatem converſæ fuerint, morbos malignos Scorbutum, Gallicam Luem, peſtem & ſimiles, gignunt.*

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Decima tertia.

DE MODO GENERATIONIS MORBORUM IN COMPOſITIONE & IN ſOLUTIONE CONTINUI EX CAUſIS EORUM.

Reſpondente

JOHANNE TELAMONIO Saxipontano.

THESIS I.

Modus generationis morborum ex cauſis eorum cognoſci nō poteſt; niſi prius cauſæ conſtent.

2. *Cauſæ igitur morborum in compoſitione, aliæ ſunt in conformatione, aliæ in magnitudine, aliæ in numero, aliæ in conſtructione.*

3. *Cauſæ morborum in conformatione, aliæ ſunt in figura, aliæ in cavitate vel meatibus læſis, aliæ in ſuperficiei nimia aſperitate vel lævitate.*

4. *Cauſæ morborum in figura ſunt, propter*

quæ figura naturalis ita permutatur, ut operatio organi vel impediatur vel prorſus tollatur.

5. Ex hiſce cauſæ ſunt 1. Formatio in conceptu in ipſo utero matris ita vitiata. 2. Inverſio infantis in partu facta incommodè; 3. incommoda exceptio, vel alimenti defectus. 4. Motus infantum ſive in ſtando ſive in ambulando præpropere facti. 5. Arctæ conſtrictiones pectoris in virginibus. 6. Spinæ dorſi ad latus declinatio. 7. Vulnerum & oſſium fractorum mala curatio. 8. Excreſcentia magna. 9. Colliſio partium corporis. 10. Morbi alij immutantes figuram naturalem.

6. Primùm modus naturalis figuræ permutatæ in formatione cõceptus in utero matris fit ob materiæ, ex qua naſcitur homo, tũ quantitatẽ, tũ qualitatem minimè aptam, vel ob motus matris intempeſtivos incommodioresq́ue, dum formatrix facultas non ſatis libertè, ſed potius cum compreſſione anguſtiavè agit, & inſtrumentariarum partium figuram pravè aut inæqualiter conformat.

7. Secundò etiam figura naturalis facile invertitur, dum mollia ac penè fluxibilia corpora noſtra, vel in partu non rectè ab obſtetricibus excipiuntur, vel edita in lucem non commodè faſcijs involvuntur, vel à matre aut nutricibus

non rectè inter lactandum lavandumq́; attrectantur atq; reponuntur.

8. Tertiò immodica repletio aut alimenti defectus figuram, modo totius corporis, modo partium eius immutat, dum nimia ſatietas & inedia naturales actiones impediant, indeq; figura inconveniens accedit.

9. Quarto motus infantum in ſtando ſive ambulando perperam facti idem efficiunt, dum ante tempus aut ſtare aut ingredi permittuntur, aut alijs vehementioribus motibus exponuntur.

10. Inordinati n. iſti motus artus adhuc teneros & labefactant & modo ad hanc modo ad illam partem, in quam minimè conveniebat, circũagunt: ut ſi tibias magis in exteriora convertunt, blæſos, ſi in interiora rhoebos efficiunt.

11. Quintò arctæ & incõvenientes ſtricturæ virginum in pectore pravam figuram efficiunt, dum non æque omnes ſcapularum & thoracis partes extenduntur, & aut pronæ magis in partem anteriorem, aut gibbæ ad poſteriores declinant.

12. Sextò Spinæ dorſi ad latus deductio, ſive ab influxu humorum copioſorum, ſive ab errore imperitiaq́; nutricum facta fuerit, tum ſcapulas tum pectus obliquè indecenterq́; procedente ætate efformat, niſi ſpina dorſi eiusq́; vertebræ mole ſua gravante cito liberentur & ad æqualitatem manuum tractatione iterum redigantur, eo quod modo ſcapulas, modo dorſi

reliquum inæqualiter ad figuram vicioſam trahit.

13. Septimo vulnerum & oſſium fractorum mala curatio facile figuram [illegible], accerſit, dum vel Chirurgi male artus colligant efformantque, vel ipſi ægri [illegible] ſatis invaluerit membrum plus juſto [illegible], vel cicatrices multo duriores ad ſe inæqualiter partes attrahunt.

14. Octavo excreſcentia magna carnis alicujus, vel in cicatrice, vel etiam ſine vulnere in corporis partibus occaſionem figuræ depravandæ præbet, dum vel nimium, vel inæqualiter excreſcit.

15. Nonò colliſio quoq; narium & aliarum partium naturalem ac decentem figuram perdit, dum franguntur & æqualiter conſolidari nequeunt.

16. Decimò morbi multi figuram naturalem corporis totius aut partis alicujus immutant, ſed alij per ſe ut Elephas dum labia craſſa atque aures acuminatas & naſum ſimum & tabes dum nares acutas collapſa tempora, oculos concavos & circa ſcapulas alas efficiunt: alij morbi per accidens ut phlegmone, Scirrhus, cicatrix dura, dū tenſione partē in diverſum inclinant.

17. Cauſæ morborum in cavitate vel meatu læſo, aliæ ſunt eorum in quibus vaſa vel meatus præter modum laxantur, aliæ eorum in quibus obſtruuntur.

18. *Cauſæ morborum in cauitatibus & meatibus nimium laxatis ſunt: 1 Expultricis facultatis motus immodicus. 2. retentricis imbecillitas 3. Medicamentum aperitivum. 4. Membrorum mollicies. 5. Ambientis aëris auſtrina conſtitutio.*

19. *At ſingula horum certum modum, quo malam conformationem producunt habent.*

20. *Primum expultricis motus immodicus nimium laxat, dum natura totis viribus ad excretione inſurgit & tum vaſa nimium laxat.*

21. *Deinde imbecillitas retentricis fit occaſio laxandi & patefaciendi ora, cum non poteſt retinere quæ debeat, & vel ventriculus a vomitu, vel uterus ab ortu vel organa aliter laxantur.*

22. *Tertio medicamenta aperitiua habent vim aperiendi ora & illa recludēdi, itaq; meatus rarefaciunt & aperiunt.*

23 *Quarto membrorum mollicies à nimia humiditate prouenit & cauſa eſt laxandi & patefaciendi cauitates & meatus, dum immodica inſtrumentorum mollicies parum retinet & facile ora aperit.*

24. *Quinto nihil eſt quod magis abortus faciat, ora aperiat atq; auſtrina veris conſtitutio ideo quod calida & humida ſit, omnia laxet mollia reddat, ideoq; etiam meatus patefaciat & caua vaſa aperiat.*

25. *Cauſæ morborum in meatibus obſtru-*

[illegible] humor viſcoſi [illegible], callus a-
[illegible] vel grumus [illegible]. Caro adnata
vel ſimiles [illegible] & [illegible]. Compreſſio
ab extrinſecis [illegible] & [illegible]. Subſi-
dentia in ſeſe [illegible] aliquâ [illegible].

26. Modus autem quo obſtruunt, fit primò dum lentus & viſcoſus humor, tum ſua plenitudine ſive ad vaſa ſive etiam ad vires ſit, tum etiam ſua craſſitie licet adeò multus non ſit, cauitates & meatus obſtruit.

27. Deinde etiam ob callum & grumos vaſorum & meatuum obſtructionem prouenire manifeſtum eſt, dum hi meatus occludunt & occæcant.

28. Tertiò coalitum anguſtiam meatuum efficit dum interior cauitatis ſuperficies exulcerata ſit, ac deinceps exulceratæ particulæ coaleſcant.

29. Quartò obſtruunt etiam manifeſtè vel caro adnata vel aliquod germen præter naturam, dum interiorem occupant cauitatem & anguſtiam pariunt.

30. Quintò compreſſio eſt cauſa obſtructionis ſi aliquid extrinſecus incidit ac vehementius comprimat, ita ut circumiacentia corpora ad interiorem cauitatem detrudi neceſſe ſit.

31. Sextò ſubſidentia [illegible] eſt cauſa obſtructionis dum corpora in ſe ipſa ſubſidant veluti cum aut ab adſtringentibus coguntur, aut a frigidis denſantur, aut [illegible]

38. Tertiò vapores acres, [illegible] & ſimiles exaſperant tum [illegible], ut- tur & palatum dum ſua acrimonia mordeant & lævia aſpera reddunt.

39. Quartò pulvis terræ etſi non omnia tamen oculos modo omnibus cognito exaſperat.

40. Quintò fumus ignis cum alia quædam mollia teneraq́; membra corporis ut [illegible] & fauces: ita maximè oculos penetrando & divellendo lædit.

41. Sexto multa ſunt edulia & poculenta quibus ineſt qualitas acris & nidoroſa, hæc dum materiam inutilem vel in ſtomacho, vel in ventriculo, vel in inteſtinis relinquit, aſperitates in ijs membris gignantur.

42 Septimò venena ex genere eroſivorum omnium maximè exaſperant, dū & ſubſtantia ſua tota à natura corporis noſtri aliena ſunt & acrimonia inſigni mordent ut in arſenico, orichalco de campanis abraſo & ſimilibus epotis nobis videre contingit.

43. Cauſæ levitatis & lubricitatis nimiæ in membris laxatis ſunt.1.humor pinguis & lentus.2 lotio ex balneis dulcis aquæ crebrioribus. 3. humectatio ab auſtrinis ventis. 4 lenium molliumquè crebrior contactus [illegible] hoc modo.

44. Primū humor pinguis & lentus nimiā

lenitas & cauſa morborum huius generis exiſtit, cum membra ea quæ aſpera quodammodo eſſe debebant, læuigantur & iſti pingui humiditate vel lento humore ſepe multum illaqueantur.

45. Deinde lotio ex balneo dulcis aquæ crebrior ita emollit ut in mulieribus plus iuſto humidioribus facile abortum accerſat.

46. Tertio auſtrini venti in multis hominibus articulorum ligamenta plus iuſto læuigant, vnde motus deambulādi impeditur, in mulieribus prægnantibus etiā nō raro abortus cauſa fit.

47. Quarto læuium molliorumq́; crebrior contactus læuigando ea quæ antea ſubaſpera fuerant, morboſam naturam mēbrorum inducit & omnem retinendi imo etiam concipiendi vim tollit.

48. Cauſæ morborum in magnitudine aliæ ſunt morborum auctæ magnitudinis, aliæ morborum diminutæ.

49. Cauſæ morborum magnitudinis auctæ aliæ ſunt in iis quæ formam obtinent ſecundum naturam, aliæ in iis quæ præter naturam ſunt.

50. Cauſæ magnitudinis auctæ in illis ſunt duæ: 1. optimæ & vtilis materiæ humorum multitudo 2. virtutis naturalis in homine robur.

51. Nam dum naturales vires corporis vigent & virtus valida nacta fuerit materiam ſanguinis, vel aliorum humorum copioſam, totum corpus vel multo procerius ſecundum naturam

gignit.

gignit vel etiam indecentem vocisque magnitudinem efficit.

52. Sic etiam in morbo aliquo tantum poteſt eſſe robur naturalium facultatum, vt plus alimenti, quam oporteat, attrahat, retineat, concoquat & ſibi aſſimilet, vnde indecens illa magnitudo, reliquis tabes [illegible].

53. Cauſæ magnitudinis auctæ in ſupperaditis præter naturam, vt in œdemate & alijs ſunt quoque totidem 1. materiæ qualitas præter naturam 2. virtutis expultricis robur.

54. Modus autem fit, dum corpus multos inutiles humores collegerit & vires expultrices tam validæ ſunt vt deponere in aliam partem ſupervacaneum queant.

55. Cauſæ morborum magnitudinis diminutæ ſunt. 1. materiæ vtilis defectus 2. imbecillitas naturalis virtutis. 3. ſectio aliqua 4. vſtio 5. putrefactio, 6. immodica refrigeratio 7. mutilatio alicujus partis.

56. Modus per quem gignitur ex defectu materiæ & imbecillitate potentiæ magnitudo diminuta, ante dicto planè contrarius exiſtit.

57. Sectionis & exuſtionis exempla quotidiè ob oculos verſantur, ſed quomodo juſtæ magnitudini cum læſione actionum non parum detrahant facilè patet.

58. Putrefactio fit dum vel tranſpiratio per conſtipationem prohibetur, vel medicamenta putrefaciunt, vel excrementa in noſtro corpo-

re requta o caſionem præbent, & dum per eam aliquid corpori, vel membro decedit, magnitudo iuſta diminuitur, atque talis morb. gignitur.

59. Refrigeratio nimia ſuffocat & plane extinguit calorem natiuum, inde ſi partis alicuius refrigeratæ aliquid intereat, morbus magnitudinis diminutæ oritur.

60. Poſtremò ratio mutilationis partium ab extra accedens, quæ quomodo iuſtam magnitudinem diminuat cuivis facile conſtat.

61. Cauſæ morborum in numero aliæ ſunt morborum in abundantia partium; aliæ morborum in defectu earum.

62. Cauſæ morborum in numero abundantium & deficientium partium eædem ſunt, quæ morborum in magnitudine & fiunt eodem modo, niſi quod hic partes integræ vel accreſcant, vel deficiant, illic partibus aliquid tantum accedat vel decedat.

63 Cauſæ morborum conſtructionis, aliæ ſunt morborum in poſitu, aliæ morborum in non naturali cum vicinis copulatione.

64. Cauſæ morborum in poſitu ſunt. 1. motus ſubitarii & vehementes. 2. humores copioſiores. 3. figura oblæſa. 4 externæ iniuriæ, vel ruptiones vel inciſiones, vel fracturæ.

65. Motus vehementes & repentini faciliè hanc vel illam luxationem, aliaque ſimilia cauſant.

66. Humor lopiuſior ob lentorem membra vinctis imprimit, articulos oſſium lubrica reddit, dum ligamenta madefacit atque laxat.

67. Figura obleſa vel in prima formatione fetus vel poſt in fracturis ſuperciliorum ſeu labiorum, cavitatis articulorum curandis, dum nimis ſupina ac ſuperficiaria, parumq; profunda fuerit, cauſa eſt exarticulationis.

68. Externæ iniuriæ & alias conſtant & alibi explicandæ veniunt.

69. Cauſa morborum in non naturali cum vicinis copulatione ſunt 1. coalitus imbecillior. 2. ligamenti laxatio. 3. eorundem intenſio aut etiam ruptio.

70. Atq; hæc fiunt cum communicatio ad vicinas partes pro huiusmodi varijs occaſionibus depravatur.

71. Cauſæ morborum ſolutionis continui, ſunt duplices, aliæ quæ extrinſecus adveniunt: aliæ quæ ex ipſo corpore ortum habent.

72. Cauſæ extrinſecæ vulnerum & ſimilium morborum ſunt omnia, quæ vulnerare ac collidere apta ſunt.

73. Cauſæ internæ eorundem morborum duæ inveniuntur. 1 Immodici ac ſine ordine motus animales. 2. Humorum vitia, quæ corrodendi vim habent, atque horum generationis modus antea propoſitus eſt.

74. Deniq;

18. *Cauſæ morborum in cavitatibus & meatibus nimium laxatis ſunt: 1 Expultricis facultatis motus immodicus. 2 retentricis imbecillitas 3. Medicamentum aperitivum. 4 Membrorum mollicies. 5. Ambientis aeris auſtrina conſtitutio.*

19. *At ſingula horum certum modum, quo malam conformationem producunt, habent.*

20. *Primum expultricis motus immodicus nimium laxat, dum natura totis viribus ad excretionem inſurgit & tum vaſa tum meatus laxat.*

21. *Deinde imbecillitas retentricis fit occaſio laxandi & patefaciendi ora, cum non poteſt retinere quæ debeat, & vel ventriculus a vomitu, vel ûterus ab ortu vel organa aliter laxantur.*

22. *Tertio medicamenta aperitiua habent vim aperiendi ora & illa recludẽdi, itaq; meatus rarefaciunt & aperiunt.*

23 *Quartò membrorum mollicies à nimia humiditate prouenit & cauſa eſt laxandi & patefaciendi cauitates & meatus, dum immodica inſtrumentorum mollicies parum retinet & facile ora aperit.*

24. *Quinto nihil eſt quod magis abortus faciat, ora aperiat atq; auſtrina veris conſtitutio ideo quod calida & humida ſit, omnia laxet mollia reddat, ideoq; etiam meatus patefaciat & caua vaſa aperiat.*

25. *Cauſæ morborum in meatibus obſtru-*

dus ſunt, lenti & viſcoſi humores. 2. Callus a-
liquis vel grumus. 3 Coalitus. 4. Caro adnata vel ſimilis humores & abſceſſus. 5. compreſſio ab extrinſeco incidens & comprimens. 6 Subſidentia in ſeſe. 7. Ægra aliqua læſa.

26. Modus autem quo obſtruunt, fit primo dum lentus & viſcoſus humor, tum ſua plenitudine ſive ad vaſa ſive etiam ad vires ſit: tam etiam ſua craſſitie licet adeò multus non fuerit cauitates & meatus obſtruit.

27. Deinde etiam ob callos & grumos vaſorum & meatuum obſtructionem prouenire manifeſtum eſt, dum hi meatus occludunt & occæcant.

28. Tertiò coalitus anguſtiam meatuum efficit dum interior cauitatis ſuperficies exulcerata ſit, ac deinceps exulceratæ particulæ coaleſcant.

29. Quartò obſtruunt etiam manifeſtò vel caro adnata vel aliquod germen præter naturam, dum interiorem occupant cauitatem & anguſtiam pariunt.

30. Quintò compreſſio eſt cauſa obſtructionis ſi aliquid extrinſecus incidat ac vehementius comprimat, ita ut circumiacentia corpora ad interiorem cauitatem detrudi neceſſe ſit.

31. Sextò ſubſidentia inſtrumentorum eſt cauſa obſtructionis dum corpora in ſe ipſa ſubſideant veluti cum aut ab adſtringentibus cog untur, aut à frigidis denſantur, aut à are

38. [illegible] vapores acres, ut [illegible] & ſimiles exaſperant tum oculos tum etiam guttur & palatum, dum ſua acrimonia mordeant & lævia aſpera reddunt.

39 Quarto pulvis terræ etſi non omnia tamen oculos modo omnibus cognito exaſperat.

40. Quinto fumus ignis cum alia quædam multa teneraq́; membra corporis ut os & fauces: ita maximè oculos penetrando & divellendo lædit.

41. Sexto multa ſunt edulia & poculenta quibus ineſt qualitas acris & nidoroſa, hæc dum materiam inutilem vel in ſtomacho, vel in ventriculo, vel in inteſtinis reliquit, aſperitates in iis membris gignantur.

42. Septimo venena ex genere eroſivorum omnium maximè exaſperant, quia & ſubſtantia ſua tota à natura corporis noſtri aliena ſunt & acrimonia inſigni mordent ut in arſenico, orichalco de campanis abraſo & ſimilibus epotis nobis videre contingit.

43. Cauſæ levitatis & lubricitatis nimiæ in membris laxatis ſunt. 1. humor pinguis & lentus. 2 lotio ex balneis dulcis aquæ crebrioribus. 3. humectatio ab auſtrinis ventis. 4 levium molliumque crebrior contactus atque hoc modo.

44. Primũ humor pinguis & lentus nimiũ

læuigat & cauſa morborum huius generis exiſtit. dum membra ea quæ aſpera quodammodo eſſe debebant, læuigantur & iſto pingui humiditate vel lento humore ſæpe multuq; illinuntur.

45. Deinde lotio ex balneo dulcis aquæ, ſi ſæpius ita emollit ut in mulieribus pleniſ iuſto humidioribus facile abortum acceſſat.

46. Tertio auſtrini venti in multis hominibus articulorum ligamenta plus iuſto læuigant, vnde motus deambulãdi impeditur in mulieribus prægnantibus etiã nõ raro abortus cauſa ſunt.

47. Quarto leuium molliorumq; crebrior contactus læuigando ea quæ antea ſubaſpera fuerant, morboſam naturam mẽbrorum inducit & omnem retinendi imo etiam comprehendi vim tollit.

48. Cauſæ morborum in magnitudine aliæ ſunt morborum auctæ magnitudinis, aliæ morborum diminutæ.

49. Cauſæ morborum magnitudinis auctæ aliæ ſunt in iis quæ formam obtinent ſecundum naturam, aliæ in iis quæ præter naturam ſunt.

50. Cauſæ magnitudinis auctæ in illis ſunt duæ: 1. optimæ & vtilis materiæ humorum multitudo 2. virtutis naturalis in homine robur.

51. Nam dum naturales vires corporis vigent & virtus valida nacta fuerit materiam ſanguinis, vel aliorum humorum copioſam, totum corpus vel multũ procerius ſecundum naturam

gignit, vel etiam indecentem quamq; mag-
nitudinem efficit.

52. *Sic in membro aliquo tantum poteſt eſſe robur naturalium facultatum, vt plus alimenti, quam oporteat, attrahat, retineat, concoquat & ſibi aſsimilet, vnde indecens illa magnitudo, reliquis tabe [illegible].*

53. *Cauſæ magnitudinis auctæ in ſuperabundantia præter naturam, vt in œdemate & aliis ſunt quoq; totidem 1. materiæ quantitas præter naturam 2. virtutis expultricis robur.*

54. *Modus autem fit, dum corpus multos inutiles humores collegerit & vires expultrices tam validæ ſunt vt deponere in aliam partem ſupervacaneum queant.*

55. *Cauſæ morborum magnitudinis diminutæ ſunt. 1 materiæ vtilis defectus. 2. imbecillitas naturalis virtutis. 3. ſectio aliqua 4. vſtio 5. putrefactio. 6 immodica refrigeratio 7 mutilatio alicujus partis.*

56. *Modus per quem gignitur ex defectu materiæ & imbecillitate potentiæ magnitudo diminuta, ante dicto planè contrarius eſt.*

57. *Sectionis & exuſtionis [illegible] quotidie ob oculos verſantur, ſed quomodo ipſæ magnitudini cum læſione actionum non parum detrahant facilè patet.*

58. *Putrefactio fit dum vel tranſpiratio per conſtipationem prohibetur, vel [illegible] putrefaciunt, vel excrementa in [illegible] corpo-*

 re [illegible]

tegumenta occaſionem præbent, & dum per cau- aliquid corpori, vel membro deeſſet, magnitu- do iuſta diminuitur, atq; talis morb. gignitur.

59. Refrigeratio nimia ſuffocat & planè ex- tinguit calorem natiuum, inde ſi partis ali- cuius refrigeratæ aliquid intereat, morbus ma- gnitudinis diminutæ oritur.

60. Poſtremò ratio mutilationis partium ab extra accedens, quæ quomodo iuſtam magni- tudinem diminuat cuivis facile conſtat.

61. Cauſæ morborum in numero aliæ ſunt morborum in abundantia partium; aliæ mor- borum in defectu earum.

62. Cauſæ morborum in numero abundanti- um & deficientium partium eædem ſunt, quæ morborum in magnitudine & fiunt eodem mo- do, niſi quod hic partes integræ vel accreſcant, vel deficiant, illic partibus aliquid tantum ac- ceſſat vel decedat.

63 Cauſæ morborum conſtructionis, aliæ ſunt morborum in poſitu, aliæ morborum in non naturali cum vicinis copulatione.

64. Cauſæ morborum in poſitu ſunt. 1. motus ſubitarij & vehementes. 2. humores copioſio- res. 3. figura oblæſa. 4. externæ iniuriæ, vel ruptiones vel inciſiones, vel fracturæ.

65 Motus vehementes & repentini faciunt hanc vel illam luxationem, aliaque ſimilia cauſant.

66. Humor copioſior ob lentitiam membra corporis imprimisq́; articulos obſtruit lubrica reddit, dum ligamenta madeſacit atque laxat.

67. Figura obliqua vel in prima formatione fœtus vel poſt in fracturis ſuperciliorum ſeu labiorum, cavitatis articulorum curandis, dum nimis ſupina ac ſuperficiaria, parumq́; profunda fuerit, cauſa eſt exarticulationis.

68. Externæ iniuriæ & aliàs conſtant & alibi explicandæ veniunt.

69. Cauſa morborum in non naturali cum vicinis copulatione ſunt 1. coalitus imbecillior. 2. ligamenti laxatio. 3. eorundem intenſio aut etiam ruptio.

70. Atq; hæc fiunt cum communicatio ad vicinas partes pro huiusmodi varijs occaſionibus depravatur.

71. Cauſæ morborum ſolutionis continui, ſunt duplices, aliæ quæ extrinſecus adveniunt aliæ quæ ex ipſo corpore ortum habent.

72. Cauſæ extrinſecæ vulnerum & ſimilium morborum ſunt omnia, quæ vulnerare ac collidere apta ſunt.

73. Cauſæ internæ eorundem morborum duæ inveniuntur. 1 Immodici ac ſine ordine motus animales. 2. Humorum vitia, quæ colliquendi vim habent, atque horum generatio nis modus antea propoſitus eſt.

74. Den

24. Denique cauſæ morborum ſolutionis continuæ omnibus partibus corporis noſtri, ſunt communes, cæteræ inſtrumentari[illegible] propriæ.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Decima quarta.

DE SYMPTOMATIbus morborum, & eorum differentijs atque ſpeciebus,

Publicè Reſpondente

JOANNE CALENO Northuſano.

THESIS I.

SImptomatis vocabulum πολύσημον dupliciter a veteribus uſurpatum apud ipſum Galenum legitur.

2. Primò ſignificat in genere omne id, quod præter naturam corpori evenit, qua quidem ſignificatione & ipſum morbum, & morbi cauſam internam προηγουμένην Græcis dictã, & ſymptoma in altero ſignificato exprimit.

3. Deinde in ſpecie denotat, ac magis propriè, quicquid corpori, morbo, eiusque cauſa exceptis, præter naturam accidit, ſicut ſic acceptum volumus.

4. Nonnull[illegible]

4. Nonnulli veterum Græcorum Medicorum ἐπιγέννημα vocarint, verùm cum minus approbarent uſu, nos vocabulum ſymptomatis retinemus.

5. Quod ſi & accidens & πάθημα dixeris, parum refert. nec tamen illud συμβεβηκὸς intelligi volumus, quod Galeno accidens eſt, ſanorum duntaxat conſtitutionem conſequens, nec πάθημα propriè de hoc ſymptomate dictum concedimus.

6. Eſt autem ſymptoma affectus præter naturam, qui ſemper morbum conſequitur.

7. Symptoma enim morbum aut continenter, aut alio ſymptomate interveniente ſequitur.

8. Inde fit, ut ſymptoma unum alterius cauſſa ſæpe exiſtat.

9. Symptomatis verò eſſentia formalis in qualitatis habitu corporeo διαθέσει h.e. diſpoſitione dicta, quæ veluti umbra morbum ſequitur, conſiſtit, nec quæ adhuc fiunt, ſed quæ facta præter naturam ſubſiſtunt & morbum ſequuntur, ſymptomata nominantur.

10. Subiectum ſymptomatis eſt corpus modò totum, modo eius partes.

11. Hinc ſymptomatum differentiæ eſſentiales atq; generales variant, tum ſecundum διαθέσεις id eſt diſpoſitiones: tū etiā ſecūdū ſubiecta.

12. Primum igitur ſecundum diſpoſitiones ſymptomatū ordine tres dantur. Vnū eorum, quæ ex actione læſa proficiſcuntur alter eorum

quæ

quæ ſunt affectus corporis noſtri; tertium earum, quæ ſunt excretorum & retentorum immoderationes.

13. Deinde ſymptoma actionis læſæ aliud eſt abolitæ, aliud vitioſæ.

14. Symptoma actionis vitioſæ aliud eſt diminutæ, aliud depravatæ.

15. Symptoma actionis læſæ, aliud eſt naturalis, aliud vitalis, aliud animalis.

16. Symptoma actionis naturalis læſæ, aliud eſt læſæ attractionis, aliud læſæ retentionis, aliud læſæ concoctionis, aliud læſæ expulſionis.

17. Mox pro ſubiectorum varietate, aliud horum eſt in membris primæ concoctionis, hoc eſt, in ventre, aliud in membris ſecundæ concoctionis, ſcilicet hepate, & venis, aliud in organis tertiæ concoctionis, hoc eſt, in partibus corporis ſingulis & toto habitu.

18. Symptoma igitur attractionis talis læſæ in ventriculo, aliud eſt abolitæ, ſcilicet privatio attractionis, cum ventriculus conveniens nutrimentum omnino non trahit: aliud diminutæ, ſcilicet imbecillitas attractionis, cum vix ægre & longo tempore: aliud depravatæ, cum aliquid pravè & non rite trahit, ut ſtercus in Iliaca ex inteſtinis ad ſeſe, bilem amaram in picrocholis & ad ſe, & ad caput rapit.

19. Ex ſymptomatibus attractionis abolitæ aliud eſt privatio attractionis cibi, quæ ...

[illegible] quoque dicitur; aliud attractionis potus, quæ privatio deſiderii potus eſt.

20. Ex ſymptomatibus attractionis in ventriculo diminutæ aliud eſt imbecillitas attractionis cibi: aliud imbecillitas deſiderii potus, & appetentia vel cibi vel potus remiſſior dicitur.

21. Ex ſymptomatibus depravatæ attractionis in ventriculo, aliud eſt cibi, aliud potus.

22. Ex ſymptomatibus depravatæ attractionis cibi, aliud eſt canina appetentia, aliud βουλιμία, aliud privatio non tantum mulierum, ſed quandoque etiam virorum.

23. Ex ſymptomatibus depravatæ attractionis potus, aliud eſt, cum immodicum potū poſtulant, aliud cum alienus deſideratur potus.

24. Ac ſymptomata omnia reipſa ſunt cognoſcenda, licet pleraq; ut in hiſce & alijs, nomine careant. Abolita n. attractio paralyſis ſtomachi dicitur, multa innominata manent.

25. Rurſus ſymptoma retentionis læſæ, aliud eſt abolitæ, ut privatio retentionis omnimoda, cum prorſus nō ventriculus amplectitur: aliud diminutæ, ſc. debilis retentio, cum vel nō probè undiq; amplectitur, vel non tantoperè, ut convenit, continuetur: aliud depravatæ, cum [illegible] ſi ventriculus cōſtringit, ſed vel palpitatione, vel convulſione, vel tremore vel concuſſione.

26. Symptoma retentionis cibi imbecillis, cum nō probè complectitur, ſequuntur duo alia ſymptoma-

ptoma-

ptomata: 1. flatus, 2. fluctuationes cum ſonitu.

27. Symptoma retentionis imbecillæ in tempore ſequitur itidem alia ſymptomata, 1. celer exitus ciborum. 2. corruptela eorum, quæ in ventre.

28. Celerem verò exitum ciborum inſeparabiliter ſequuntur. 1 defectionis humiditas. 2. digeſtio in corpus diminuta.

29. Corruptelam ſequitur ſymptoma aliud necesſariò, ut gravolentia ſtercoris: aliud non neceſſariò, ut 1. mordicatio. 2. inflatio.

30. Symptoma depravatæ retentionis, aliud eſt cum palpitatione, aliud cum ſingultu, aliud cum tremore, aliud cum concuſſione.

31. Inter hæc ſymptomata priora duo per ſe facile ſentiuntur, quartum ex rigore ſimili febricitantibus dignoſcitur.

32. Noxa vero ventriculi, quæ velut tremor eſt, non ita clare ſentitur. Ventriculum igitur cum tremore conſtringi ſcias, ubi à comedendo nihil ante dictorum ſentitur, ſed in ventre inſueta difficultas, acidus ructus quiſpiam, & diſplicentia quædam non facilè interpretabilis.

33. Tertiò ſymptoma concoctionis læſæ in ventriculo, aliud eſt abolitæ privatio concoctionis, cũ alteratio omninò nõ fit, ſed quales cibi aſſumpti ſunt, tales manent, Græcis ἀπεψία, aliud di-

[illegible] vel tarditas concoctionis, ubi ventriculus alebat, ſed ægre & ſpatio longiore. Græcis [illegible]ψία. aliud depravatio, cum ventriculus in alienam qualitatem cibos vertat, Græcis [illegible]ψία.

34. Symptoma quoque, quod vulgo dicitur cruditas ab hiſce tribus generibus [illegible] re ipſa nihil differt, ſed nomine [illegible] a Galeno attribuitur.

35. Quartæ ſymptomata expulſionis læſæ in ventriculo, aliud eſt abolitæ, ut privatio excretionis per inferiora, quam in [illegible] quibuſdam ſpecieb. cernere licet, aliud diminutæ, ut imbecillitas excretionis alvi, quæ in tardis dejectionibꝰ inſtrumētorū cōjicitur, aliud depravatæ, ut cū vel priuſquā cōcoctio & diſtributio abſoluta eſt, excernit, vel ea abſoluta, inæqualiter fit, vel tā quā impos ſui in cibos irruit minime moderato motu utens.

36. Expulſionis depravatæ in vētre ſymptōata duo præcipua, 1. vōitꝰ & dejectio [illegible] ciborū. 2. dejectio hūida vētris, ſed diverſa ratione: hujus, quòd ea, quæ ad exactā concoctionē perveniūt, priꝰquā digerantur, excernantur, illiꝰ anteqā perfecte coquantur, expellantur.

37. Nec deſunt ſymptōata, in quibꝰ læſiones duarū facultatū naturaliū in vētriculo, miſcētur, quæ ideo ſymptomata duarum naturalium dicuntur, cujus generis ſunt vomitus, ſingultus, [illegible]

leuigat & cauſa morborum huius generis exiſtit, cum membra ea quæ aſpera quodammodo eſſe debebant, læuigantur & iſta pingui humiditate vel lento humore ſæpè multumq; illinuntur.

45. Deinde lotio ex balneo dulcis aquæ exterior ita emollit ut in mulieribus plus [illegible] mollioribus facile abortum acceſſat.

46. Tertio auſtrini venti in multis hominibus articulorum ligamenta plus iuſto læuigant, vnde motus deambulãdi impeditur in mulieribus prægnantibus etiã nõ raro abortus cauſa ſit.

47. Quarto læuium molliorumq; crebrior contactus læuigando ea quæ antea ſubaſpera fuerant, morboſam naturam mẽbrorum inducit & omnem retinendi imo etiam concipiendi vim tollit.

48. Cauſæ morborum in magnitudine aliæ ſunt morborum auctæ magnitudinis, aliæ morborum diminutæ.

49. Cauſæ morborum magnitudinis auctæ aliæ ſunt in ijs quæ formam obtinent ſecundum naturam, aliæ in iis quæ præter naturam ſunt.

50. Cauſæ magnitudinis auctæ in illis ſunt duæ: 1. optimæ & vtilis materiæ humorum multitudo 2. virtutis naturalis in homine robur.

51. Nam dum naturales vires corporis vigent & virtus valida nacta fuerit materiam ſanguinis, vel aliorum humorum copioſam, [illegible] corpus vel membra proterius ſecundum naturam

gignit, vt etiam indecentem vocamus, magnitudinem affert.

52. Sic in membro aliquo tantum poteſt eſſe robur naturalium facultatum, vt plus alimenti, quam oporteat, attrahat, retineat, concoquat & ſibi aſſimilet, vnde indecens illa magnitudo, reliquis tumor creatur.

53. Cauſæ magnitudinis adauctæ ſupperadditis præter naturam, vt in œdemate & aliis ſunt quoque totidem 1. materiæ qualitas præter naturam 2. virtutis expultricis robur.

54. Modus autem fit, dum corpus multos inutiles humores collegerit & vires expultrices tam validæ ſunt vt deponere in aliam partem ſupervacaneum queant.

55. Cauſæ morborum magnitudinis diminutæ ſunt. 1. materiæ vtilis defectus. 2. imbecillitas naturalis virtutis. 3. ſectio aliqua 4. vſtio 5. putrefactio. 6. immodica refrigeratio 7. mutilatio alicujus partis.

56. Modus per quem gignitur ex defectu materiæ & imbecillitate potentiæ magnitudo diminuta, ante dicto plane contrarius exiſtit.

57. Sectionis & exuſtionis exempla quotidie ob oculos verſantur, ſed quomodo juſtæ magnitudini cum læſione actionum non parum detrahant facile patet.

58. Putrefactio fit dum vel tranſpiratio per conſtipationem prohibetur, vel medicamenta putrefaciunt, vel excrementa in noſtro corpo-

ri gemma occaſionem præbent, & dum [illegible] aliquid corpori, vel membro deceit, magnitudo iuſta diminuitur, atq; talis morb. [illegible]

59. Refrigeratio nimia ſuffocat & plane extinguit calorem nativum, inde ſi partis [illegible] um refrigeratæ aliquid intereat, morbus magnitudinis diminutæ oritur.

60. Poſtremò ratio mutilationis partium [illegible] extra accedens, quæ quomodo iuſtam magnitudinem diminuat cuivis facile conſtat.

61. Cauſæ morborum in numero aliæ ſunt morborum in abundantia partium; aliæ morborum in defectu earum.

62. Cauſæ morborum in numero abundantium & deficientium partium eædem ſunt, quæ morborum in magnitudine & fiunt eodem modo, niſi quod hic partes integræ vel accreſcant, vel deficiant, illic partibus aliquid tantum accedat vel decedat.

63 Cauſæ morborum conſtructionis, aliæ ſunt morborum in poſitu, aliæ morborum in non naturali cum vicinis copulatione.

64. Cauſæ morborum in poſitu ſunt. 1. motus ſubitarij & vehementes. 2. humores copioſiores. 3. figura oblæſa. 4. externæ iniuriæ, vel ruptiones vel inciſiones, vel fracturæ.

65. Motus vehementes & repentini faciliè hanc vel illam luxationem, aliaque ſimilia cauſant.

66. Humor copioſior ob lentitiem membra corporis imprimisq́; articulos oſſium lubrica reddit, dum ligamenta madefacit atque laxat.

67. Figura oblaſa vel in prima formatione fœtus vel poſt in fracturis ſuperciliorum, ſeu labiorum, cavitatis articulorum curandæ, dum nimis ſupina ac ſuperficiaria, paruḿq; profunda fuerit, cauſa eſt exarticulationis.

68. Externæ iniuriæ & aliàs conſtant & alibi explicandæ veniunt.

69. Cauſa morborum in non naturali cum vicinis copulatione ſunt 1. coalitus imbecillior. 2. ligamenti laxatio. 3. eorundem intenſio aut etiam ruptio.

70. Atq; hæc fiunt cum communicatio ad vicinas partes pro huiusmodi variis occaſionibus depravatur.

71. Cauſæ morborum ſolutionis continui, ſunt duplices, aliæ quæ extrinſecus adveniunt aliæ quæ ex ipſo corpore ortum habent.

72. Cauſæ extrinſecæ vulnerum & ſimilium morborum ſunt omnia, quæ vulnerare ac collidere apta ſunt.

73. Cauſæ internæ eorundem morborum duæ inveniuntur. 1 Immodici ac ſine ordine motus animales. 2. Humorum vitia, quæ corrodendi vim habent, atque horum generatio modus antea propoſitus eſt.

24. Denique cauſæ morborum [illegible] [illegible] partibus corporis [illegible] communes, [illegible] inſtrumenta [illegible] [illegible]

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Decima quarta.

DE SYMPTOMATIbus morborum, & eorum differentijs atque ſpeciebus,

Publicè Reſpondente

JOANNE CALENO Northuſano.

THESIS I.

Symptomatis vocabulum πολύσημον dupliciter a veteribus uſurpatum apud ipſum Galenum legitur.

2. *Primo ſignificat in genere omne id, quod præter naturam corpori evenit, qua quidem ſignificatione & ipſum morbum, & morbi cauſam internam προηγουμένην Græcis dictã, & ſymptoma in altero ſignificato exprimit.*

3. *Deinde in ſpecie denotat, ac magis propriè, quicquid corpori, morbo, [illegible] exceptis, præter naturam accidit, [illegible] acceptum volumus.*

4. Secundò

4. Nonnulli veterum Græcorum Medicorum ἐπιγεννήματα vocarunt, verùm cùm minus approbaverit uſus, nos vocabulum ſymptomatis retinemus.

5. Quod ſi & accidens & πάθημα dixeris, parum refert: nec tamen illud συμβεβηκὸς intelligi volumus, quod Galeno accidens eſt, ſanorum duntaxat conſtitutionem conſequens, nec πάθημα propriè de hoc ſymptomate dictum concedimus.

6. Eſt autem ſymptoma affectus præter naturam, qui ſemper morbum conſequitur.

7. Symptoma enim morbum aut continenter, aut alio ſymptomate interveniente ſequitur

8. Inde fit, ut ſymptoma unum alterius cauſſa ſæpe exiſtat.

9. Symptomatis verò eſſentia formalis in qualitatis habitu corporeo διαθέσει h. e. diſpoſitione dicta; quæ veluti umbra morbum ſequitur, conſiſtit, nec quæ adhuc fiunt, ſed quæ facta præter naturam ſubſiſtunt & morbum ſequuntur, ſymptomata nominantur.

10. Subiectum ſymptomatis eſt corpus modò totum, modo eius partes.

11. Hinc ſymptomatum differentiæ eſſentiales atq; generales variant, tùm ſecundùm διαθέσεις id eſt diſpoſitiones: tū etiā ſecūdū ſubiecta.

12. Primùm igitur ſecundum diſpoſitiones ſymptomatū ordines tres dantur. Unus eorum, qui ex actione læſa proficiſcuntur: alter eorum

quæ

quæ ſunt affectus corporis noſtri : tertium eorum, quæ ſunt excretorum & retentorum immoderationes.

13. Deinde ſymptoma actionis læſæ aliud eſt abolitæ, aliud vitioſæ.

14. Symptoma actionis vitioſæ aliud eſt diminutæ, aliud depravatæ.

15. Symptoma actionis læſæ, aliud eſt naturalis, aliud vitalis, aliud animalis.

16. Symptoma actionis naturalis læſæ aliud eſt læſæ attractionis, aliud læſæ retentionis, aliud læſæ concoctionis, aliud læſæ expulſionis.

17. Mox pro ſubiectorum varietate, aliud horum eſt in membris primæ concoctionis, hoc eſt, in ventre, aliud in membris ſecundæ concoctionis, ſcilicet hepate, & venis, aliud in organis tertiæ concoctionis, hoc eſt, in partibus corporis ſingulis & toto habitu.

18. Symptoma igitur attractionis talis læſæ in ventriculo, aliud eſt abolitæ, ſcilicet privatio attractionis, cum ventriculus conveniens nutrimentum omnino non trahit: aliud diminutæ, ſcilicet imbecillitas attractionis, cum vix ægre & longo tempore: aliud depravatæ, cum aliquid pravè & non rite trahit, ut ſtercus in Iliaca ex inteſtinis ad ſeſe, bilem æruginem in picrocholis & ad ſe, & ad caput rapit.

19. Ex ſymptomatibus attractionis abolitæ aliud eſt privatio attractionis cibi, quæ unæ

petentia naturalis quoque dicitur: aliud attractionis potus, quæ privatio deſiderij pot9 eſt.

20. Ex Symptomatibus attractionis in ventriculo diminutæ aliud eſt imbecillitas attractionis cibi: aliud imbecillitas deſiderij potus, & inappetentia vel cibi vel potus remiſſior dicitur.

21. Ex ſymptomatibus depravatæ attractionis in ventriculo, aliud eſt cibi, aliud potus.

22. Ex ſymptomatibus depravatæ attractionis cibi, aliud eſt canina appetentia, aliud βουλιμία, aliud privatio non tantum mulierum, ſed quandoque etiam virorum.

23. Ex ſymptomatibus depravatæ attractionis potus, aliud eſt, cum immodicum potū poſtulant, aliud cum alienus deſideratur potus.

24. Ac ſymptomata omnia reipſa ſunt cognoſcenda, licet pleraq; ut in hiſce & alijs, nomine careant. Abolita n. attractio paralyſis ſtomachi dicitur, multa innominata manent.

25. Rurſus ſymptoma retentionis læſæ, aliud eſt abolitæ, ut privatio retentionis omnimoda, cum prorſus nō ventriculus amplectitur: aliud diminutæ, ſc. debilis retentio, cum vel nō probè undiq; amplectitur, vel non tantoperè, ut concoctio continuetur: aliud depravatæ, cum circa cibos ſe ventriculus cōſtringit, ſed vel palpitatione, vel cōvulſione, vel tremore vel concuſſione.

26. Symptoma retentionis cibi imbecillæ, cum nō probe complectitur, ſequuntur duo alia ſym-

ptoma-

[illegible] vel tarditas concoctionis, ubi ventriculus alterat, ſed ægre & ſpatio longiore, Græcis βραδυπεψία. aliud depravatio, cum ventriculus in alienam qualitatem cibos mutat, Græcis δυσπεψία.

34. Symptoma quoque, quod vulgò [illegible] ab his [illegible] generibus [illegible] conſtituunt, ipſa nihil differt, ſed omnibus ſpeciebus malæ concoctionis a Galeno attribuitur.

35. Quarta ſymptomata expulſionis læſæ in Ventriculo. aliud eſt abolitæ, ut privatio excretionis per inferiora, quam in [illegible] quibusdam ſpecieb. cernere licet, aliud diminutæ, ut imbecillitas excretionis alui, quæ in tardis dejectionib9 inſtrumētorū cōſcitur. aliud depravatæ, ut cū vel priusquā cocoƈtio & [illegible] eſt, excernit, vel ea abſoluta, inæqualiter fit, vel tū quā impos ſui in cibos irruit minime moderato motu utens.

36. Expulſionis depravatæ in vētre ſymptōmata duo præcipua, 1. vōit9 & defectio [illegible] ciborū. 2. dejectio hūida vētris, ſed diverſa ratione: hujus, quòd ea, quæ ad exactā concoctionē perveniūt, pri9quā digerantur, excernantur, illi9 antequā perfecte coquantur, expellantur.

37. Nec deſunt ſymptōata, in quib9 læſiones duarū ſimul actū naturaliū in vētriculo, miſcetur, quæ ideo ſymptomata duarum naturalium dicuntur, cujus generis ſunt vomitus, ſingultus, nauſea.

38. Vomitus eſt commune ſymptoma [illegible] facultatum [illegible] retentricis & expultricis. Re-tentricis, quod [illegible] retinendi, [illegible] [illegible], ſed ſuperne in [illegible], quæ [illegible] ſeruntur. [illegible] [illegible] eſt, quæ [illegible] in capacitate ventriculi, & [illegible] ventris [illegible], motus expultricis [illegible] [illegible] pravo per ſuperiora quā [illegible] [illegible].

39. Singultus itidem eſt commune ſymptoma tàm expultricis, quàm retentricis, huius, quod ventriculus, cum ſingultit, prave & [illegible] raliter cibos complectitur, [illegible]ius, quod primum eius eſt ipſe motus expulſionis pravus, qui cupit, quod in corpore ventriculi contriſtat, reiicere.

40. Ructus eſt commune ſymptoma earundem duarum, retentricis, quod flatus ventris retentione deſcendere prohibetur, expultricis, q; hæc ſursū verſus in præceps trudit & eructare facit.

41. Symptoma autem naturalis actionis læſæ in hepate & venis, aliud eſt attractionis læſæ, aliud retentionis læſæ, aliud concoctionis læſæ, aliud expulſionis læſæ.

42. Symptoma læſæ attractionis in hepate & venis, aliud eſt abolitæ, cùm attractio omninò non fit: aliud diminutæ, cū eſt imbecillior attractio: aliud depravatæ, cū nō rectè attrahit.

43. Symptoma abolitæ attractionis, aliud eſt in hepate aliud ſeroſi ſanguinis in ramis venarum.

44. Symptoma abolitæ attractionis in hepate eſt, cum attractio chyli omninò non fit.

45. Symptoma abolitæ attractionis in renibus fit, cum renes ſeroſum humorem propter imbecillitatem non attrahunt & ita veſica vacua manet.

46. Renes ſive planè non, ſive diminutè ſerum perperam ejus & venæ trahunt, ſequitur atrophia, id eſt, tabes.

47. Poſteriori ſequitur aut ſubſtantiæ ſtatus hydropum, aut fluxus alvi humidior, dum ſeroſus humor in ventrem mittitur.

48. Symptoma læſæ retentionis in hepate & venis, aliud eſt abolitæ, cum ſanguinem planè non retinent, ut in fluxu narium immodico; aliud eſt diminutæ, cum ſanguinem tamen non retinent, ut ſanguificatio abſolvatur, id quod fit in hepaticis fluxionibus per alvum & in crebriori ſanguinis fluxu per nares ex imbecillitate hepatis. aliud eſt depravatæ, cum non rite, ut decet, retinent, ſive immodicè, ſive aliter.

49. Symptoma læſæ concoctionis in hepate & venis, quæ ſecunda dicitur concoctio, aliud eſt abolitæ, ut privatio ſanguificationis, cum humores fiunt planè crudi: aliud diminutæ, cum ſemicocti: aliud depravatæ, cum vitioſi ſucci ſunt.

50. Symptoma concoctionis ſecundæ abolitæ vel fruſtrationis in ſanguificatione ſequitur hydrops tympanites: diminutæ, leucophlegmatia, depravatæ, icteritia quædam & ſcorbutus.

51. Symptoma læſæ expulſionis in hepate & venis, aliud eſt ſanguinis, aliud excrementarũ.

52. Symptoma læſæ expulſionis ſanguinis, aut vel abolitæ, cum ſanguis, qui ex [illegible] naturaliter debebat, planè non expellitur, vel diminutæ, cum multo minus & tardius, quam opus eſt, excernitur, vel depravatæ, cum non rectè, vel debito modo ſanguis exit.

53. Expulſionis ſanguinis abolitæ ſymptomata ſunt 1. Retentio menſium omnimoda. 2. Hæmorrhoides cæcæ, ubi planè non fluit ſanguis, ut natura poſtulat, vel non valens expellere, vel nimium robuſta, ita ut omnes alios humores ad partem aliam potius, quam ad ordinarios meatus expellat.

54. Expulſionis ſanguinis diminutæ ſymptoma eſt & menſium & hæmorrhoidum fluxus naturalis, vel paucior, vel imbecillior, quam pro naturæ modo.

55. Expulſionis ſanguinis depravatæ ſymptomata rurſus differunt, alia, in quibus multum ſanguinis affatim excernitur, alia in quibus minutim.

56. Symptomata excretionis ſãguinolẽtæ multæ, 3 ſũt ſpecies. 1. Ipſiꝰ ſãguinis fluxꝰ apud eos, qui exercitationẽ dimiſerunt, natura, vel per circuitꝰ, vel recludẽdo ora per nares, & ſimilia immodicè expellit. 2. Cũ aquoſꝰ ſãguis veluti ſeicoctꝰ per inferiora, ſimilis loturæ carniũ, expellitur, antequã concoctio rectè abſolvatur per

eadem

eadem via, per quam epar attraxit. 3. Melancho-
lia ſimiliter, ſanguinis modo per inferiora mo-
do per ſuperiora, modo per utraq; ſi ſcilicet ſā-
guis per ſeſe coctus eſt, ſed quia nō totꝰ digeri
tur, & [illegible] detinetur aſſatur q;, a na-
tura expulſus, nigrior, & ſplēdēs tāquā ex ſā-
guine & bile nigra mixtꝰ, cū recta progredi ne-
queat, ad ventrem excernendū requirit.

57. Excretio ſāguinis [illegible] quæ ſēſim, minutim
q; fit, alia eſt in diminuta excretione nigri ſā-
guinis, nō ſplēdētis, per aluū. alia hæmorrhoi-
dū apertio, diſſeteria propriè dicta, ubi alias per
ſāguis, alias cōcretꝰ, imò nō raro puris exiguū
quid, & ulcerum cruſtulæ atq; membranoſa
ſimul excernuntur.

58 Expulſionis excrementorum ſecundæ con-
coctionis læſæ, ſymptoma aliud eſt amaræ bilis
excrementitiæ, in veſicā fellis, indeq; per al-
vum, aliud melancholici humoris excrementitij
in ſplenem, indeq; per aluum, aliud urinæ per
renes & veſicam.

59. Symptoma expulſionis in excretione bilis
flavæ per veſicam fellis, aliud eſt abolitæ, ut cū
nihil bilis in veſicam excernitur, ūde Icteritia;
aliud diminutæ, cum imbecillior expulſio eſt
aliud depravatæ, cum nō in eum locū, in quem
debebat, ſc. inteſtina, ſed in venas & caput
expellendo truditur, unde icteritia alias ſolet
[illegible].

60. Eadē ratio eſt in expulſione atræ bilis in lione

Prima abolitæ, cum nihil melancholici humoris natura excernere poteſt. Altera diminutæ, cum expellit debiliter. Tertia Depravatæ, cum aut immodicè, ut in exuperatione ſanguinis melancholici u-gi ſanguinis fluxu atrabilario dicto, aut nimium, aut intempeſtivè, ut in cæcis hæmorrhoidibus.

61. Symptoma excretionis urinæ per renes & veſicā triplex quoq; habetur, unum abolitæ, quod eſt privatio excernēdæ urinæ, ἰσχουρία dicta. Secundum diminutæ, quod eſt difficulter excernendi, δυσουρία dicta. Tertiū ſymptomatū genus in prava emiſſione urinæ coſiſtit, cū vel inæqualiter & guttatim excernitur, ut in ςραγγουρίᾳ, vel immodica copia, ferè ſine intermiſſione, ut in diabete.

62 Symptoma naturalis virtutis læſæ in tertiæ concoctionis membris aliud eſt in toto habitu corporis, aliud in ſingulis membris.

63. Symptoma naturalis virtutis læſæ in toto habitu corporis aliud eſt attractionis, aliud retentionis, aliud concoctionis, aliud expulſionis.

62 Symptoma læſæ naturalis attractionis in toto habitu corporis, aliud eſt abolitæ, ubi planè non attrahit alimentum ſuum, aliud diminutæ, cum no ſufficiens trahit, aliud depravatæ, cum perperam, quæ ſymptomata omnia tabes totius corporis ſequitur.

61. Symptoma læſæ naturalis retentionis in habitu corporis aliud eſt abolitæ, aliud diminutæ,

alud

aliud depravatæ, cujus ſymptoma inſeparabile ſemper eſt tabes.

66. Symptoma læſæ concoctionis in habitu corporis aliud eſt abolitæ, quam vel ἀτροφία ſolitaria vel hidrops ſequitur, aliud diminutæ, quā vel gracilitas ſalte corporis, vel multo tēpore ipſa tabes cōſtatur, aliud eſt depravatæ, quæ non ἀτροφίαν, ſed κακοτροφίαν, id eſt, mutationē habitꝰ corporis in aliena forma, ut leuken, vitiliginem, elephantiaſin, hodie lepram dictam affert.

67. Symptoma expulſiōis læſæ in habitu corporis aliud eſt inſenſibilis vaporis, aliud ſudoris

68. Atq; hoc rurſus aliud abolitæ excretionis, cū plane nihil homo excernere poteſt, quā ſequitur laſſitudo tēſiva, aliud diminutæ, quā ſequitur laſſitudo ulceroſa: aliud depravatæ, unde ſudores ſanguinolēti, vel aliàs immodici & ſimiles.

69. Symptomata verò naturalis actionis læſæ in ſingulis corporis partibꝰ cū quodvis mēbrū, quatenꝰ naturale 4. actionib. conſtat & quævis harū trifariā lædi poteſt, duodecim, in quo vis membro ratione naturalis actionis læſæ numerari meritò poſſunt.

70. Sed multa ſunt ſymptomata, quæ à læſione duarum vel plurium actionum naturalium ſimul proveniunt, ut Ictericia, quæ non tantum ex immodica retentione, ſed etiam depravata expulſione ſimul fit, ut dictum eſt. [illegible] etiā Ictericia quædā inveniuntur, quando

ſiccatio vel alteratio hepatis læſa fit, quæ ab intemperie eius nimis calida & ſicca producitur.

72. Symptoma actionis vitalis, id eſt, pulſus læſi, aliud quidem eſt aboliti, quod dicitur Græcis ἀσφυξία id eſt, pulſuum privatio, aliud diminuti, ut pulſus parvi & debiles, aliud depravati ut κακοσφυξία id eſt, pulſus vitioſi.

73. Symptoma actionis animalis læſæ aliud eſt motivæ, aliud ſenſitivæ, aliud rectricis.

74. Symptoma actionis motivæ læſæ, ſi diſpoſitionem ſpectes, aliud eſt abolitæ, & immobilitas dicitur: aliud diminutæ, cum ægre movetur, ut infirmius motus, aliud depravatæ, unde pravus motus.

75. Immobilitas & infirmitas motus genere unum ſunt, pravi verò motus quatuor ſpecies nominantur. 1. Convulſio. 2. tremor. 3. palpitatio. 4. rigor.

76 Sed & illa ſymptomata variantur ſecundum ſubiecta, & varias habent ſpecies.

77. Symptoma enim aboliti motus voluntarij immobilitas alia in toto eſt, & dicitur apoplexia, alia in partibus corporis, & dicitur paralyſis.

78. Rurſus paralyſis alia eſt lateris totius à capite uſq; ad pedes, alia ſingularum partium.

79 Paralyſis lateris alia eſt dextri, alia ſiniſtri.

80 Paralyſis partium ſingularum alia eſt

partium

partium facie, alia partium infra faciem.

81. Paralyſis partium faciei alia eſt tortura oris, alia paralyſis linguæ, alia oculorum.

82. Paralyſis linguæ, alia eſt totius, alia ſemilinguæ.

83. Paralyſis oculorum alia eſt oculi, alia palpebrarum eius.

84. Paralyſis palpebrarum alia fit cum procidentia oculi, alia cum perverſione obliqua.

85. Paralyſis oculorum alia fit cum delapſu palpebræ, cum muſculi reſoluti faciunt, ne attrahant palpebræ, alia fit, cum attracta ſurſum fuerint, ut oculus claudi nequeat.

86. Paralyſis partium infra faciem alia eſt inſtrumentorum ſpirandi, ut apnœa, alia eorum, quibus vox fingitur, ut ἀφωνία, alia innominata, ut modo manuum, modò pedum, modò digitorum manus pedisq; modo aliarum inferiorũ partium corporis, ut in effluxu involuntario urinæ paralyſis muſculi σφιγκτῆρος & ſimilium.

87. Symptoma diminuti motus voluntarij, infirmus motus dictus eſt, alius in toto corpore torpor propriè dictus, alius eſt in alijs atq; alijs partibus, qui nomine plerumq; caret, et in exceſſu defectuq; multùm differt.

88. Symptoma motus depravati convulſio, cũ invito muſculus & tenditur & attrahitur ad ſuum principium, alia in toto corpore, alia in partibus eius.

89. Convulſio in toto corpore alia eſt cum abolitione mentis ut epilepſia, alia mente ... hac ſalva ut ſpaſmus triplex 1. Τετανος. 2. ἐμπροσθότονος. 3. ὀπισθότονος.

90. Convulſio partium corporis alia eſt muſculorum mandibularium convulſio, in qua ... vita dentium concuſſio fit: alia muſculorum, qui in oculis habentur ſtrabiſmus: alia muſculorum, qui expiratum efficiunt, ab Hippocrate, ſpiritus inter exeūdum offendens dicta, alia aliarum partium innominata.

91. Secundum ſymptoma motus voluntarii Tremor, eſt motus imperfectus mutilusq; quo corpora deorſum ſuo pondere merguntur, rurſum autem in altum à virtute attolluntur.

92. Tremoris igitur motus depravati duo ſunt: unus qui membrum deijcit: alter, quem virtus attollens contrà, ſed non ſatis opponit.

93. Tertium ſymptoma depravati motus voluntarij dicitur palpitatio, in qua partes palpitantes, etiamſi in quiete fuerint, nobis invitis attolluntur & deorſum aguntur.

95. Quartum ſymptoma depravati motus voluntarij rigor, & motus inæqualis & violentus, cum concuſſione, ſed alius totius corporis proprie ſic dictus, alius cutis tantum, qui horror etiam denominatur.

95. Rigor enim proprie dictus eſt totius corporis motus inæqualis cum concuſſione, violentus & præter voluntatem eveniens ob ...

qualem validū & violentum illapſum invaſionē, & rapidâ caloris innati, vaporoſi redditi.

96 *Horror vero eſt ſolũ cutis motũ inæqualis violentus, qui præter voluntatem per quosdam inſultus cutem quatit, totum autem corpus non concutit.*

97. *Sunt & alia ſymptomata læſi motus mixti ex naturali & animali, verùm ita obſcura, ut non facile conſtet, cui aſſignari debeant.*

98. *Hujus generis ſunt: 1. Tuſſis. 2. Sternutatio. 3. Pandiculatio. 4. Oſcitatio.*

99. *In tuſſi eſt naturalis motus, quatenus validus eſt motus expulſionis; animalis vero, dum ſpiritus quem natura efformavit, beneficio muſculorum thoracis, plurimus ſimul celerrimeq́ foras actus attrahit, propellitq́ ſuo impetu, quæ vias pulmonis vel aſperæ arteriæ obſtruunt.*

100. *In ſternutatione æque validus motus eſt expulſionis naturalis, ſed animalis motus vel impetus ſpiritus longe major exiſtit, dum & caput & pulmo uno impulſu ſpiritum vehementer emittunt, una via, ſcilicet per naſum, altera per nervos pectori principium tradit: ſicq́ ſternutatio eſt ſymptoma partim animalis partim naturalis actionis læſæ.*

101. *In pandiculatione etiam duo motus deprehenduntur, unus naturalis, ſcilicet motus expulſionis mediocris, quo natura perſpiratũ halituoſi excrementis molitur, alter animalis muſculorũ omniũ totiũ corporis, quo diſtẽdũtur, ut halituoſa*

[illegible] evacuent. Symptom[illegible] tarij motus pravi & naturalis eſt, ſed hujus minus, illius magis.

102. Oſcitatio rurſus eſt partim motus naturalis expulſionis mediocris, partim [illegible] tarius pravus, dum ſoli inferioris [illegible] muſculi diſtenduntur, & continenter [illegible] poroſum & craſſum expirando ex[illegible].

103. Symptoma læſæ actionis ſecundum [illegible] ſpoſitionem duplex eſt: unum abolitæ, ἀναισθησία, id eſt, inſenſibilitas, alterū vitioſæ, δυσαισθησία, id eſt, malus & difficilis ſenſus, ſub quo & diminutus ſenſus & qui perperam obitus eſt, intelligitur.

104. Symptoma læſæ ſenſitivæ actionis quoq; ſecundum ſubjecta variat.

105 Symptoma læſæ ſenſitivæ in oculis aliud eſt abolitæ ut cæcitas, aliud diminutæ, ut ἀμβλυωπία viſus obſcuritas, vel hebetudo, aliud depravatæ, cum oculi colore, figura magnitudine vel ſitu mutati videntur.

106 Symptoma læſæ ſenſitivæ in auribus, aliud eſt abolitæ, ut ſurditas, aliud diminutæ ut βαρυηκοΐα auditus gravitas, aliud depravatæ, ut obauditio.

107. Symptoma læſi guſtus in lingua aliud eſt abolitæ ut plane nihil guſtare; aliud diminuti, ut non ſatis guſtare; aliud depravati, quo caſu quæ guſtantur omnia falſa vel amara, vel alia qualitate affecta videntur.

108. Nau[illegible]

108. Symptoma læſi odoratus in naſo aliud eſt aboliti, ut ſi planè nullum odorem percipiat; aliud diminuti, ut ſi odores vix ſentiat; aliud depravati, ut ſi alienum & diverſum [illegible] odorari videatur.

109. Symptoma læſi tactus re quia videtur eſt triplex, licet proprias appellationes nō habeat: aliud eſt aboliti, cum planè non ſentitur [illegible] durum &c. quod ſicut de motu paralyſis fere dicitur; aliud diminuti cum vix & imbecilliter, quod etiam torpor, aliud depravati cum aliena qualitate.

110. Sed cum alij ſenſus omnes, tum verò maximè tactus egregium ſymptoma in actione ſua pendet, dolorem & voluptatem.

111. Nam & oculi ex lucis ſplendore dolorem, ex cærulei aſpectu ſuavem voluptatem; & aures ex magno, aſpero ſono dolorem, ex ſuavi concentu voluptatem; & nares ex fœtore dolorem, ex ſuavi bene redolenti voluptatem; & lingua ex ſapore valdè acerbo dolorem, ex dulci voluptatem percipit.

112. Maximi tamen dolores & voluptates ſenſui tactus contingunt, ut non rarò etiam in aliis ſenſibus proprij non ſint, ſed tactus beneficio ſentiantur ſicut in phlegmone aurium.

113. Dolor quoq; ſecundum ſubiecta variat, ſed rarò propriū nome ſortitur, ut dolor capitis brevis κεφαλαλγία dolor capitis diuturnus, ὠταλ-

γία

γ\`α & ſimiles plerią; nomine carentes, ut dolorem ... liens &c.

114. Voluptatis depravatæ ſymptoma eſt pruritus; cætera orationi deſcribuntur.

115. Symptoma principis vel rectricis ... nis læſæ iterum aliud eſt imaginationis, aliud ratiocinationis, aliud memoriæ.

116. Symptoma læſæ imaginationis aliud eſt abolitæ, ut caros & catalepſis, cum facultas imaginatrix, veluti paralyſi plane reſolvitur & conſopitur; aliud diminutæ, ut coma & lethargus, cum præ imbecillitate deficit multum; aliud depravatæ, ut delirium.

117. Symptoma læſæ ratiocinationis aliud eſt abolitæ; ut ἄνοια, id eſt, dementia ſeu amentia, aliud diminutæ, ut μωρία ſeu μώρωσις, ſtultitia, aliud depravatæ, ut delirium quoddam.

118. Symptoma læſæ memoriæ aliud eſt abolitæ ut plane deperdita memoria, quam in convaleſcentibus a peſte Athenienſi oblivio nominis ſui, ſuorumą; cognatorum cæpit; aliud diminutæ, ut memoria multorum imbecillior; & aliud depravatæ, cum vel non rite vel aliena pro veris memorat.

119. Nec rarò & ratiocinatio & imaginatio præſertim in delirantibus ſimul depravantur, aliquando tamen altera harum tantum.

120 Symptomata ſecundi generis ſunt, quæ cõſiſtũt in corporis aff... & ſecundũ ... qui n... exteriorẽ ſenſuũ æſtimatione ...

audibilia, odorabilia, guſtabilia, tangibilia.
121. *Spectabilia ſunt, fœdi colores, totius corporis vel eius partis, ut in Ictero, leucophlegmatia, vitiligine, Elephantiaſi, Eryſipelate, carbunculo, gangrænis apparent.*
122. *Audibilia ſunt ſoni præter naturã, au rium ſonitus, pulmonũ & faucium ſtertores, raucedines, dētiũ ſtridores, rugitus, crepitꝰ & ſimiles.*
123. *Olfactibilia omnis generis fœtores, nõ excrementorũ tãtũ, ſed corporis totiꝰ vel partis, narium, axillarũ, auriũ, ructus acidi, nidoroſi graveolenter, in primisq; in reſpiratu & in difflatu.*
124. *Fœtor autẽ in reſpiratu eſt, cũ quod circumdantis nos aeris per fauces attrahitur & rurſus emittitur, graveolentiam habet.*
125. *Fœtor in difflatu eſt, cũ ei quod per totũ corpus exhalat & perſpirat, gravis odor contingit, unde etiã perſpiratus fœtor Galeno dicitur.*
126. *Guſtabilia sũt alieni ſapores linguam & palatũ inficientes, ut amaror bilis, ſapor acidꝰ ſalſus, viroſus &c. quem æger in ſudore, ſaliua, ſanguine profluente per os vel alia occaſione, percipit & Medico narrat.*
127. *Tangibilia quæ tactu percipiuntur; ut in cute dura, laxa, arida, rugoſa, ſcabra vel in toto corpore vel in parte.*
128. *Tertiũ genus in immoderatione excremẽtorũ, quãdo citius vel tardius juſto excernũtur, conſiſtit, idq; triplici ratione diſtinguitur Peccant enim ſubſtantia, quãtitate aut qualitate.*

129. Subſtantia dupliciter peccant. 1. Cum quicquid excernitur, toto genere præter naturam eſt, ut calculus, lumbrici, arenulæ. 2. Cum id, quod eijcitur, non præter naturam, ſed tantum illius excretio, ut ſanguis ex naribus, auribus, ore, vomitione, veſica, aluo vel alio modo non legitimo profluens vel ſputo reiectus. Item in dyſenteria inteſtinorum ramenta, carunculæ è pulmonibus vel renibus exulceratis reiectæ.

130. Qualitate, cum color eorum à naturali recedit, ut quando apparet lividus, niger, viridis in urinis, deiectionibus menſium, ſputis & ſimilibus, aut graveolentia ijs ineſt, aut ſapor amarus, aut ſalſus, acidus, aut lentor, acrimonia vel ſimilis qualitas.

131. Quantitate, quando plus minuſvè quàm naturæ modus poſtulat, excernuntur vel retinentur, quorum hòc in ſuppreſsione urinæ, illud in diabete & ſimilibus.

132. Hæ ſunt præcipuæ ſymptomatum ſpecies ſed tamen ipſæ quoq, particulatim ſubdividendæ, & tunc plures emergent, quæ vel in practica traduntur, vel, ubi deſunt, ſolertiæ medici perfecti eruendæ relinquuntur.

133. Quin etiam diligenter diſtinguenda ſunt ſymptomata ab operibus naturæ, quòd hæc in commodum hominis fiant, caq; ſæpè cum labore virtutis & providentia de ſalute: illa verò læſiones, aut cum læſa actione ſint.

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Decima quinta.

DE SYMPTOMATUM cauſsis & modo generationis ex eis.

Reſpondente

M. JOANNE DIETERO

THESIS I.

SYmptomatis cauſſam Medici, qui experientiâ ſolâ nituntur, & ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας Empirici nominantur, inquirendam eſſe negant, ſed falsò.

2. *Nam id quod curatur, non ſymptoma eſt, ſed cauſſa eius, ſi veram curativam ſpectamus. Quantum igitur cognitione cauſſæ horum quis fallitur: tantum medendo errabit.*

3. *Cauſſam verò ſymptomatis noſſe aliquando facile eſt, ut in morbis manifeſtis, aliquando difficile, ut in latentibus, aliquando etiam impoſsibile, ut in ijs quos DEUS & Natura incognitos atq; incurabiles vel optimo cuique Medico vult eſſe.*

4. Cauſſa ſymptomatis hoc in loco non quodquid ad eius generationem confert, ſed effectrix ſola dicitur.

5. Cauſſa igitur ſymptomatis eſt, quæ ſymptoma gignit, fovet & auget, ſic efficit.

6. Hæc aliquando vna tantum eſt, aliquando plures ſimul concurrunt certo ordine, ut vna moveat alteram, omnes ſimul agentes ſymptoma producant.

7. In harum numero cauſſa ſymptomatis alia eſt continens, alia remotior vel ſecundaria.

8. Cauſſa continens ſymptomatum eſt, à qua primò & per ſe ſymptomata oriuntur, & qua ſublatâ ſymtomata ſponte evaneſcunt.

9. Cuius generis eſt morbus vel morbi eſſentia.

10. Etſi enim ſymptomata à ſymptomatibus & alijs quandoque oriuntur, tamen prima & principalis cauſſa, quæ per ſe hæc omnia producit atque effecta reddit, eſt morbus.

11. Cauſſa ſymptomatum remotior aut ſecundaria eſt, quæ vel mediante morbo ſymptoma producit, vel etiamſi continenter & immediatè efficere videatur, tamen non niſi morbo primario gignente conſiſtit, aut ſymptoma efficit.

12. Cuius generis ſunt 1. cauſſa morborum.

4. facultas Naturæ a morbo tamen incitata.
5. Symptoma, quod à continente cauſſa motum, introducendis alys ſymptomatibus ſecundariò ſimul agit.

13. De cauſſis morborum internis, vulgò antecedentibus dictis, quod continentes cauſſas ſymptomatum præcedunt, antea diſputatum eſt. De externis quæ internas irritant, vnde προκαταρκτικαὶ percommode appellantur, in αἰτιολογικῇ medicinæ plura.

14. Has Galenus nominat cauſſas redactas in vitæ rationem, & ea quæ extrinſecus incidunt aliquando etiam externos errores.

15. Illas vitia nutrimenti, quæ rurſus in abundantiam atque qualitatem diducit, vnde plethora atq; cacochymia antecedentes duæ cauſſæ primariæ morborum exiſtunt.

16. Præclare etiam monet ſymptomata à cauſſis hiſce remotioribus introducta, facile diſcuti, quod ſcilicet morbo nondum facto, vel facultate nondum læſa, cauſſæ antecedentes humoresq; peccantes, aut neutram conſtitutionem tantum, quæ facile tolli poteſt, gignunt, aut ſi morbum fecerint in fieri eſſe ac nequaquam eum, qui radices egit & in facto eſſe dicitur.

17. Cauſſæ verò ſymptomatum continentes ſcilicet morbi læſam facultatem aut virtutem alteram efficiunt, vna ratione ſubſtantiæ ſuæ vitæ, altera morbi alicuius inſtrumentalis.

18. *Quæ in facultatis ſubſtantia noxæ inci-dunt, ſunt intemperies quædam qualitatum, quod ab his tantum ipſa ſubſtantia facultatis labefactatur.*

19. *Quibus facultas tantum impeditur, ſunt noxæ morborum inſtrumentalium.*

20. *Fieri quoque ſolet, ut cauſſæ continentes ſymptomatum & ex intemperie & ex inſtru-mentali morbo ſint compoſitæ, ideoque vtroque modo noxiæ inveniuntur, ut facultatis ſub-ſtantiam & labefacient, & impediant.*

21. *Symptomatum igitur quæ ſint continen-tes cauſſæ & quomodo ex his generentur, ver-bi gr. in læſis naturalibus actionibus ventricu-li, videbimus.*

22. *Symptomatum in actione naturali eaq; prima attractrice ventriculi læſa id quod eſt a-bolitio ideoque ſtomachi paralyſis vel relaxati-o dicitur, cauſſa eſt morbus modò in intemperie ſine materia ſi ad ſummum excedit; modo cum materiâ, ut phlegmone, eriſipelas, œdema, & ſcirrhus, modò compoſitio mala, modò ſolutio continui.*

23. *Fit autem ex intemperie ſolâ, ut homo nihil appetat neque attrahat, maximè omni-um ventriculo nimium refrigerato: deinde et-iam calefacto, quanquam rarius; poſtremò non niſi ſenſim & longo tempore poſt alios morbos, vel nimis humectato ut poſt hydro-*

pe n- ... , ut poſt maraſmum & ſenium.

24. Sed alia ratio eſt, in phlegmone vel alio tumore ventriculi, quod morbus & ratione affluxæ materiæ cum intemperie & obſtructionis gulæ totius a tuberculo carneo ipſi innato, omnem cibi attractionem aboleat.

25. Nam in his & ſimilaris morbus & inſtrumentarius exiſtit cauſſa ſymptomatis id eſt attractionis abolitæ, dum hic ſua obſtructione omnino impediat, ille ſubſtantiam & facultatem omnem deſtruat.

26. Neque ſilentio prætereundum eſt paralyſin ſtomachi fieri quoq; ex ſolutione continui, ſi vel ventriculus imprudenter in tumore eius diſſecetur, ideoque attractio omnis aboleatur, uno tridui ſpatio plerumq; moriantur, vel œſophagus ab acribus ſupra modum exulceretur ac inſanabilis reddatur.

27. Eadem attractio cibi potuſq́; ſæpè diminuitur, unde appetitus imbecillis attractioq́; omnis rarior, in qua ſtomachus relaxari incipit.

28. Hæc ſequitur minorem vel exceſſum intemperiei, vel tumorem vel obſtructionem vel ſolutionem continui modo, quem ex ſuperioribus intelligere ſatis licet.

29. Deniq; depravatur cum vel cretam, lutum & aliena vehementer appetat ac citiſſimè

attrahat, pica dicta, vel etiam nimia [illegible] cibi uſitati, quod & in ſingulari form[illegible] tunicæ interioris quibusdam nimia tra[illegible] accidit & μαλακία.

30. Pica [illegible] non tantum in mulieribus gravidis ſed etiam in viris atq; in infantibus diverſorum annorum cum vitioſus ſuccus in orificium ventriculi ſeu tunicam interiorem affluxit & procubuit, cuius cauſſa continens eſt morbi intemperies cum materia vitioſa.

31. Βυλιμία ſub qua etiam caninam appetentiam comprehendimus, fit cum aut refrigeratur os ventriculi, unde dolet adeo præ fame, ut ſi non ſtatim cibus diu noctuq; adſit, in ſyncopen ægri incidant: aut vitioſus ſuccus acris in tunicas ventriculi influat, mordicet, & appetentiam immodicam ſine intermiſſione cieat, huius ſymptomatis cauſa continens eſt, intemperies frigida & ſicca ventriculi cum affluxa materia, modò pituitæ ſalſæ, modò melancholiæ acidæ.

32. Retentio ventriculi quoq; læditur tribus hiſce modis, unde primum retentionis laſæ ſymptoma eſt eius privatio omnimoda, vel abolitio.

33. Fit autem cum ventriculus cibum potumve nec amplectitur nec retinet, nedum perf[illegible] unde vel vomitus maximus, qui per ſuper[illegible] ſtatim reycit, vel lienteriæ illa ſpecies in [illegible] cibus nihil immutatus per inferiora exit.

34. S[illegible]

34. *Symptomatis huius cauſſa eſt morbus vel in æqualis intemperiei ventriculi, vel etiam ſolutio continui.*

35. *Secundum ſymptoma retentionis dimi-nutæ eſt imbecilla retentio cibi potusque, ut cum vel non probe undiquaque amplecta-tur, vel non tam diu retineat, ut concoqui queat.*

36. *Prius comitantur flatus plures etiam cum murmure ventris & fluctuationes, quo-rum hæ tanto copioſiores, quanto plus po-tus aſſumitur.*

37. *Poſterius ſequitur vel vomitus, quo ce-lerius juſto per ſuperiora cibus potusue reyci-tur, vel altera lienteriæ ſpecies, in qua pa-rum immutatus cibus per inferiora exit.*

38. *Vtriusque generis ſymptomatum ex re-tentione imbecilli ortorum cauſſa continens eſt, vel humida intemperies ventriculi, vel nimia laxitas modò ſuperioris, modò infe-rioris orificij eius atq; etiam interiorum tuni-carum.*

39. *Tertium ſymptoma eſt retentionis de-pravatæ, cum vel immodice cibum potum-que ventriculus retineat, vel pravo quoque motu.*

40. *Illud fit cum nihil per inferiora exeat,*

aut ſi quid excernatur durum exiſtit, nec quan-tum par ſit, unde ſentiunt poſt cibum ſemper ſeſe magis circa præcordia conſtringi. Cauſſa huius eſt intemperies ventriculi nimis ſicca.

41 *Hoc vero contingit cum ventriculus movetur motu pravo, cujus ſpecies quatuor Galenus numerat 1. Tremorem ventriculi. 2. Palpitationem. 3. concuſſionem. 4. ſingultum.*

42. *Tremor quidem eſt partium quæ ſurſum deorſumq; feruntur motus involuntarius duplex, ſed ventriculi hæc noxa eſt veluti tremor, cum in eo inſueta difficultas, acidus ructus quiſpiam & diſplicentia non facile interpretabilis ſentiatur.*

43. *Fit igitur ab intemperie frigida vel ſola vel cum affluxâ materia ſive bile ſive pituita, ſive melancholia accida, ſive alio alieno humore, dum difficulter fertur & nolens volensq; retinetur.*

44. *Palpitatio ventriculi facilius ſentitur, & fit cum flatus geniti vel ex intemperie frigidâ, vel ex pituitá quæ in calido loco ſemper in eos vertitur, exitum quærunt nec inveniunt.*

45. *Concuſſio ventriculi quæ cum rigore ſimili febricitantibus plerumq; poſt cibum evenire ſolet, cauſſa eius continens eſt inæqualis intemperies ventriculi frigidi & calidi hepatis.*

4[illegible]. [illegible] ventriculi eſt quaſi convulſio [illegible] ut muſculorum tantum, ille etiam ventriculi, qui muſculus non eſt.

4[illegible]. Fit autem motu pravo retinendi quod in corpore ventriculi contriſtat & natura expellere conatur, cujus cauſſa continens eſt vel intemperies ventriculi frigida ſola, vel intemperies cum materia, vel etiam inæqualis, vel ſolutio continui, dum acria, ut piper & ſimilia ingrediuntur, orificium ejus mordeant & erodant.

48. Concoctio ventriculi ſubit eadem ſymptomata triplicia; unum abolitionem, quæ græcis ἀπεψία latinis omnimoda cruditas dicitur: 2. diminutionem in qua tardior & imbecillior fit concoctio, græcis βραδυπεψία latinis tardior concoctio dicta, eodem nomine cruditatis, licet ſit minor: 3. depravatio, cum ventriculus aut nimium concoquendo cibos corrumpit, aut in alienam qualitatem cibos convertit, græcis δυσπεψία tertia ſpecies cruditatis, latinis ciborum corruptela.

49. Απεψία autem fit, cum ventriculus nihil quidquam alterat, nec immutat, cujus cauſſa eſt, morbus vel omnis immoderatæ intemperiei inprimiſque frigidæ & humidæ cum materia pituitæ; vel compoſitionis, cum quid ventriculo innaſcatur atque concoctionem impediat, vel ſolutionis continui.

50. βραδυπεψία fit, cum ventriculus cibos quidem diſſolvit, ſed non conficit, quin potius iiſdem gravatur, ac ſi emittit per ſuperiora, ſemicoctos evomit aut ſaltem ructus acidos ejicit, ſi per inferiora, iiſdem ſemicoctos ac immoderatos crepitus edit. Cauſſa hujus ſymptomatis eſt morbus omnis intemperiei, quæ attamen virtutis dejicit ac imminuit, ſed in primis frigidæ.

51. Δυσπεψία, cruditas illa quæ corruptela ciborum dicitur, fit aut cum calor nativus optima temperie quatuor qualitatum vim concoquendi plurimam in corpus ventriculi copioſius confert, & materiam alimentorum facilem coctu, ut ſaxatiles piſces &c. corrumpit & putreſcere facit.

52. Aut cum exſuperans caliditas ignea protinus cibos corrumpat, generatim convertat in nidoroſum ructum atq; fœtorem, in ſpecie vero in id, quod vel tanquam virus vel tanquam lutum vel tanquam crudos piſces vel aliam alienam qualitatem oleat.

53. Symptomatum horum cauſſa continens eſt vel calida intemperies ventriculi nimia, vel inæqualis intemperies ejus.

54. Poſtremò Symptomata expultricis facultatis ventriculi læſæ itidem in tria genera dividuntur: unum expulſionis abolitæ, alterum diminutæ, tertium depravatæ.

55. Aboletur enim expulſio in ventriculo,

cum flatus ex imbecilli calore in tarda concoctione geniti, neque per ſuperius neq; per inferius os ejus exire queunt, ſed aggravant, quod græce ἐμπνευμάτωσις, latinis inflatio dicitur.

56. Fit vero cum ventriculus ex frigiditate nimia vel inæquali intemperie impotens ad excrementum flatuoſum emittendum redditur. Cauſſa igitur ejus eſt morbus intemperies frigidæ vel inæqualis.

57. Deinde diminuitur expulſio in ventriculo, cum aut minor pro multitudinis comeſtorum dejectio fiat, aut celerius conſuetum tempus prævenit expulſio.

58. Hoc accidit cum ventriculus eſt imbecillior quàm prius, ab accedente intemperie quavis imprimisq; humidiori. Hujus igitur ſymptomatis cauſſa inprimis eſt morbus intemperiei ventriculi humidioris.

59. Illud contingit quoq; ab intemperie ventriculi quavis & in primis ſicciore, & inſuper quoq; à ventoſitate, quæ morbo inſtrumentali obſtruit.

60. Deniq; depravatur expulſio, cum vel plus quam pro aſſumtorum portione dejicitur, vel aſſiduæ excretiones fiunt.

61. Plus quam pro ſumtorum portione dejicitur, cum in ventriculum ex toto corpore ſemper aliquid affluit & excreta adauget, cujus comes inevitabilis eſt tabes, ac

proficiſci-

proficiſcitur à morbo intemperie cum materia.

62. Aſſidua excretiones fiunt cum eodem tempore infra & ſupra eyciuntur ſuperfluitates vel cibales corruptæ, vel humorales ſine intermiſſione, ut in cholera. Cauſſa autem eſt morbus vel inæqualis intemperiei, vel ſolutionis continui, dum ventriculus à mordentibus acribus alijſq; alienis à natura erodìtur & ad excretionem pravam tum per vomitum, tum per ſeceſſum provocatur.

63. Nec raro ſymptomata actionum duarum in ventriculo læſarum miſcentur atq; concurrunt, nimirum in ſingultu, nauſea & vomitu. Singultus enim primum expultricis facultatis motus non legitimus eſt, deinde etiam retentivæ, eodem modo in nauſea & vomitu nec retinemus, ut par eſt, nec ritè expellimus.

64. Ex quibus omnibus conſtat, non ſatis eſſe medico ſcire an venter omninò non concoxerit vel an non rite excreverit, ſed etiam noſſe oportere, quamobrem id acciderit, & quæ ſit eius primaria continens cauſſa, hoc eſt, qui morbus.

Diſpu-

Diſputationum Medicinalium Catholicarum Decima ſexta.

DE CRISIBVS MORborum & criticis diebus, menſibus & Annis ex eis,

Publicè Reſpondente

MICHAELE NEOSTEPHANO Roſtochienſi.

THESIS I.

SVnt & aliæ mutationes in morbis, quæ in commodum corporis humani cedunt, & ex genere ſymptomatum propriè dictorum non exiſtunt.

2. *Hæ communi denominatione opera naturæ dicuntur: Sed quia ſimiles aliquando ſymptomatibus ſunt, accuratè ab his diſtingui debent.*

3. *Quod niſi Medicus fecerit, errabit turpiter, & inſtante bona mutatione, ægro fruſtra metuet: aut mala prædicẽdo meliora cõfundet, imò noxium victum medelamq́, adhibebit.*

4. *Duplices autẽ habentur, aliæ non multum ſupra ſolitũ, quæ nomen operũ naturæ retinẽt: aliæ magnæ, quæ Criſes inſuper appellantur.*

5. Criſis

5. *Criſis enim generaliter loquendo accipitur de omni magna mutatione, non tantum à Medicis in morbis: ſed etiam ab aliis de ſimili motu aliarum rerum quarundam.*

6. *Nam vel criſium doctrinam alicubi ad humanas viciſſitudines accommodare conſuetum eſt.*

7. *Qui factum puto, ut omnis morborum mutatio magna, ſive ſubito, ſive ſenſim emoriente vel morbo, vel vitute contingat, Criſis generaliſſimè appelletur.*

8. *Sed tamen ſecundum diverſos gradus variè accipitur.*

9. *Criſis enim, quæ cum magno impetu & cito ſe inclinante ſit, propriè Criſis; quæ ſenſim ac tardè, rariſſimè, ac potius λύσις appellatur.*

10. *Illa cum & de bona & de mala ſonet, Criſis bona ſimpliciter, mala ſemper cum adiectione Criſis mala, unde dies quoq; critici mali dicuntur, aut ſaltem dici debent.*

11. *Imo criſis bona, cum duplex habeatur, una optima, altera bona imperfecte, illam ſolam per excellentiam criſim, & dies Criticos optimos inde dictos, ſine adiectione Criticos nominamus.*

12. *Attamen omnes criſes bonæ inter opera naturæ meritò recenſentur, cum in corporis humani commodum cedant. Criſes verò malæ ſymptomaticæ exiſtunt.*

13. Criſim vero proprie dictam de omni & magna, & ſubita morborum mutatione contra lentam ſolutionem eorum, in qua ſenſim κατὰ λύσιν vel morbus a virtute, vel virtus à morbo ſuperetur, in ſequentibus videbimus.

14. Etymologia eius bifariam datur: una quæ Latine ſonet iudicium ἀπὸ τοῦ κρίνειν, id eſt, iudicare: altera quæ Latine excretio ἀπὸ τοῦ ἐκκρίνειν, ab excernendo, quarum illā autore Galeno magis probamus.

15. Nam in hac natura & morbo invicem certante perturbatio anxietasq; præcedit, excretio vel abceſſus ſequitur: Deniq; natura, ſi bona ſit Criſis, morbum: ſi mala, morbus naturam vincit, medicus tanquam iudex adeſt, diſcernit ac concludit rectè, unde Medicus generoſus dicitur.

16. Quare Criſis iudicio forenſi, in quo actor & reus contendunt, donec alter vincat, & judex ius dicat, non incommode comparatur.

17. Criſis igitur eſt mutatio morborum magna & ſubita, in qua natura & morbus invicem certant, & alter alterum perturbatione præcedente atq; excretione vel abceſſu ſequente vincit.

18. Perturbationes ante Criſin præcedentes ſunt 1. difficiles tolerantiæ, 2. vigiliæ, 3. Deliria, 4. Graves ſomni, 5. Difficiles anhelitus, 6. vertigines tenebrioſæ, 7. Difficiles

ſenſus,

ſenſus. 8. Dolores capitis, colli, ſtomachi, & multorum aliorũ membrorum. 9. Aurium ſonitus. 10. Vani ante oculos ſplendores. 11. Lacrymæ involuntariæ. 12. Vrina retenta. 13. Labrum agitatum aut aliud quid tremulum. 14. Obliuio. 15. Præſentium ignorantia. 16. Vehemens rigor. 17. Acceſsio, ſi plurimum anticipat horam. 18. Multus æſtus. 19. Sitis intolerabilis. 20. Clamor. 21. Non poſſe in eodem ſitu remanere.

19. Rarò autem omnia in una Criſi ſimul inveniuntur, ſed quædam ex his ſufficiunt, quæ ſi ſint tolerabiliora, mores morbi moderati miteſq; dicuntur, ac meliorem Criſin comitantur: ſi difficiliora, malam.

20. Excretio, quæ in Criſi perturbationem ſequitur, alia eſt vomitus, alia deiectionis alui, alia urinæ copioſæ, alia ſudoris, alia profluvij ſanguinis ſive per nares, ſive per hæmorrhoides ſive per menſtrua, ſive per aliam venarum ἀναςώμωσιν.

21. Harum quidem una ad Criſin ſæpè ſufficit, ſed non rarò duæ treſuè concurrunt.

22. Abſceſſus fit vel ad aures, unde parotides, vel ad articulos manuum pedumq; vel ad muſculos varios ipſiuſq; abdominis, vel etiam ad glandulas.

23. Non autem in omnibus Morbis Criſes fiunt, ſed tantum in materialibus, imprimis in

febrium putridæ, aut cum principale membrum infeſtetur.

24. Neq; in his, niſi & virtutis aliquod robur, ut certare cum morbo, aut ei ſaltem reſiſtere queat, & morbi magnitudo motusq; velocior exiſtat.

25. Imo neq; Criſis bona unquam erit, niſi coctionis ſignum aliquod adſit: neq; optima ſeu perfectè bona; niſi perfectæ coctionis teſtimonium appareat.

26. In virtute enim imbecilliori ægri, & motu morbi tardiori nulla ſperanda eſt Criſis.

27. In morbis etiam cum paroxiſmis plerunq; in his Criſis exiſtit. Archigenes toto vitæ ſuæ tempore leviore die bis, Galenus ſemel tantum factam vidit.

28 Duplex autem Criſis eſt, una bona ad ſalutem, altera mala, quæ ad mortem tendit.

29. Ac quævis harum iterum ſubdividatur neceſſe eſt, in perfectè bonam, & in imperfectè talem.

30. Criſis perfectè bona eſt quæ ſubitò perturbatione moderatiori & mitiori ægrum à morbo per excretionem liberat, & plane ſanitati reſtituit.

31. Concurrit cum hac & operatur 1. perfecta concoctio in urina, ſputo & excrementis alvi. 2. Dies bonus Criticus. 3. Dies indicatorius præoſtendens futuram Criſin optimam. 4. Motus morbi conveniens. 5. Mores morbi in perturba-

ſunt meliores ac moderati, [illegible]
ſentiunt cum natura morbi, conſ[illegible]
ætate, tempore anni, & regione [illegible]
[illegible] morbis [illegible] ſymptomata [illegible]
ter faciet meliòr [illegible] paſſus poſt [illegible]
[illegible]ns.

32. Itaq; Criſis optima non fit niſi in [illegible] morbi vel paulò ante, ac nihil aliud à medico requirit, niſi ut in Criſi ad te[illegible] tendat & in fine ejus feretur juxta illud Hipp. lib. 1. Aphor. 20. Quæ judicata ſunt integrè, movere non oportet, ſed ſinere.

33. Eaſdem ob cauſas eſt, & dicitur Criſis per excellentiam, Criſis optima, Criſis fida ſeu certa, Criſis manifeſta, Criſis antea prænunciata.

34. Criſis imperfectè bona eſt, quæ ad melius vergit, & vel per excretionē, vel per abſceſſum ægrum ſanitati reſtituit, ſed non integrè.

35. Etſi enim facta aliqua commutatione ægrotus hic quoq; in melius convertitur, tamen reliquum [illegible] tempus ad omnimodam vel Criſin, vel ſolutionem morbi deſideratur, & non raro recidiva redit.

36. Itaq; diligentem Curam Medici requirit, ut & arte recompenſet, quod natura non ſatis præſtiterit, & exactam medelam atq; diætam ægri quæ requiritur præſcribat, donec reliquias morbi vincere queat, aut ſaltem [illegible] recedat morbus non tamen ſummo cum periculo.

37 Concurrunt enim ea ante dicta [illegible]

optimam

[illegible], quod [illegible] ſemper deſit.
[illegible] [illegible] ab [illegible] deficiet, quanta ſit eius quod [illegible] plura ſunt.
[illegible] Ideoq; invenitur vel [illegible] vel [illegible], vel [illegible], vel obſcura, vel non indicata [illegible], vel [illegible] particeps, ſicut cæteri in [illegible] ſurgunt.
40. Hæc in augmento morbi & in ſtatu fieri ſolet, [illegible] natura imbecillior, quam ut materiam bene coctam prorſus expellat, iſta cum natura robuſtior & morbus velocior materiam non ſatis coctam aggreditur, ac quadantenus morbum vincat.
41. Dies Critici à Criſi dicti, cum ſimpliciter efferuntur, de bonis intelligendi veniunt, mali cum adjectione ſemper dici debent.
44. Dies igitur Critici boni ſunt, in quibus crebro Criſes, & plerunq; eventus felices, ac ſalubres fiunt.
43. Duplices verò exiſtunt: alij per ſe boni, ut ſeptimus & quartus in quavis ſeptimana alij per accidens unde com[illegible]identes dicti ſunt, ut dies nonus, tertius & quintus.
44. Nam hi in peracutis tantum, nec in omnibus, ſed quorum acceſſiones impares ſunt propter paroxiſmos in quibus ſolet Criſis certa [illegible] veniunt, Critici eſſe violenta acceſſione cognoſcuntur: Illi verò imparibus omnibus ac aliis [illegible] ſive [illegible] diuturni morbi ſua na-

tur a nimia ægri [illegible] tamen non bene feli-
citer, ſpiritum morbum poſſident.

45. Quartus dies, qui eſt poſtremus iudi-
ſ[illegible] Critici ſeptimi in prima ſeptimana, ea-
que ratione videntur dies quoque iudex [illegible]
quarti diei in ſecunda: tamen Criticus quan-
doque ipſe eſt.

46. Ut vero in prima & ſecunda ſeptimana,
omnes & Philoſophi & Medici numerandi con-
ſentiunt, ita in tertia quoque, minus.

47. Nam maxima pars Medicorum veterum
hanc fractura vnius diei numerarunt, ne vi-
ceſimus dies eſſet bonus ac fortis iſte Criticus
tertiæ ſeptimanæ, non viceſimus primus: Et
quadrageſimus ſextæ non quadrageſimus ſecun-
dus, & ſexageſimus nonæ, non ſexageſimus
tertius.

48. Duo tantum ex eis, nimirum Diocles &
Archigenes integras ſeptimanas, ideoque tertiæ
criticum viceſimum primum, ſextæ quadra-
geſimum ſecundum, nonæ ſexageſimum terti-
um voluerunt.

49. Recentiores quoque philoſophi & impri-
mis hiſtorici hunc numerum ſequuntur, vel quod
priorum veterum exemplo adducuntur, vel
quia etiam negligentiæ rei ſunt, ut Galeno pla
cet, dum evidentibus animum non advertentes,
ad perfectæ hebdomadæ numerum tanquam ad
faciliorem viam devenerunt.

50. Medicorum autem recentiorum, qui ſen-

tentiam

[illegible] ſere e[illegible] aſſeverare.

11. [illegible]. Cum enim vis magna & dignitas [illegible] criticorum ſit, pleraq; in eis [illegible] evenire, quamvis [illegible] in quo pleriq; moriuntur, ac omnia triſtia [illegible] contingunt, [illegible] ſeptimus & bonus criticus exiſtit.

12 Sicut enim dierum Criticorum proprium eſt crebro in eis criſis fieri: ita bonorum crebro bonas criſes evenire, malorū crebro malas.

13. Neq; etiam bonarum eadem vis & dignitas: maxima enim 7. diei: minor 4. diei, minima 9. 3. & 5. diei coincidentis.

14. Hos ſequuntur mali critici ſextus & poſt eum tertius. Aliorum vero 8. 12. 16. & huius notæ plurium nulla eſt efficacia, quod vel criſis in eis non contingat, vel ſi fierit, tamen non crebro: ideoq; critici eſſe nequeunt.

15. In tertia verò ſeptimana 14. dies qui eſt finis ſecundæ, erit quoq; initium tertiæ, & quartus huius numeratur 17. & non 18. Deniq; huius ſeptimus viceſimus, non viceſimus octavus: ac ſic deinceps detracta [illegible] dies [illegible] tertia ſeptimana numeranda [illegible].

16. Nec ſilentio prætereundum eſt, dies Criticos [illegible] ſunt, eò [illegible] & tardiores [illegible] habere. [illegible] in prioribus ſeptimanis [illegible]

tantum diem potiſsimum durat, in poſteriori-bus præſertim quæ quadraginta dies tranſcen-dunt, plures dies vel duos vel tres aliquando.

57. In [illegible] dies [illegible] qui vel maximam partem temporis in criſi per-venderet, vel abundante die præceſſerint [illegible], ei cum natura propria criſis foret.

58. Sic tria tempora in criſi conſiderantur, 1. acceſsionis initium 2. criſis initium 3. Criſis finis & [illegible] duo tempora ex his in ſe [illegible]-ret, criticus pro alijs numeratur.

59. Quin etiam Critici dies non tantum de-cernunt, ſed etiam tum, cum criſis protrahi-tur nec in ijs fit, præparant ad futuram Cri-ſim, & futuram diem Criticum.

60. Addo quod cum morbi multos annos & menſes durant, ſæpius Galenum monere, non menſes, nec annos Criticos bonos aliter quam dies numerandos eſſe.

61. Teſtimonia Hippocratis & Galeni pro multis ſufficiant. Vnum quod Hippocrates i-pſe perſpicue docet, criſim morborum non tan-tum diebus, ſed etiam menſibus & annis fieri, vbi dicit lib. 3. Aphor. 28. Plurimi puerorum af-fectus diebus 40 Criſin habent, quidam 7. men-ſibus, alij 7. annis, nonnulli ad pubertatem pe-rveniunt.

62. Alterum Galeni lib. 1. de dieb. [illegible] [illegible] cap. 1. [illegible] Hippocr. poſt quadraginta [illegible] [illegible] ſe, 60. [illegible] & [illegible]

[illegible] autem aliud [illegible] fieri ait [illegible] eſt [illegible] dierum [illegible].

63. [illegible] diebus [illegible] Hippocratis [illegible] nullum horum [illegible] per dies integros fieri poſſe, hoc eſt abſolutè circa fracturam, neq; ſeptimanam neq; quaternionem, neq; menſem, neq; annum, neq; alium quemvis numerum.

64. [illegible] igitur bonos vel dies vel menſes vel annos eſſe 4. 7. 14. 20. 27. 34. 40 60. 80. 100. & 120. ſecundum ſententiam Hippocratis & Galeni ſatis conſtat.

65. Nihil autem horum temerè, ſed certis ob cauſas κριτήρια dictas, nimirum rationem & experientiam aſſeverarunt.

66. Pythagoras quidem & eius ſectatores ad numeros referunt, ſed falſo, quod numerorum nulla ſit efficacia.

67. Neq; hi audiendi ſunt, qui dierum numerum parem fœminam, imparem maſculum, illumq; hunc fortiorem, illum imbecilliorem eſſe nugantur, quia tunc paribus nunquam, ſed perpetuo imparibus criſim fieri putent.

68. Rectius ſentiunt, qui volunt numeros ſequi motus certis periodis ordinatos, non [illegible], verum ſubſtantias, quæ in [illegible] agunt, conſtantes.

69. Sic aſtronomi ad cœleſtes motus [illegible] ſuas criſes referunt, dierum ad Lunam [illegible] & annorum ad Solem.

70. Criſis enim in diebus 7. & 4. [illegible] Luna quæ innovatur, & imminuit [illegible], cum motuum quoq; circuitus ad numeros [illegible] contingat, merito in ipſis [illegible] ſtatæ alterationum tempora inveniuntur.

71. Deinde cum Lunæ motus, qui ſeptimanâ motu ſui circuli quadrantem dum peragrare [illegible] conſtitutam, non integram abſolvit ſed [illegible] horis diei & dimidia parte horæ ad [illegible], in cauſa eſt, cur & prima & 2. ſeptimana integre numeretur, cum maximæ partis horarum in 7. & 14. die quæ remanet efficacia criticorum merito tribuatur.

72. In 3. vero ſeptimana, cum maxima pars horarum in 20. non autem in 21. diem cadat, criſis bona & finis ultimæ ſeptimanæ 20. dies merito habetur.

73. Medicis autem non adeò longè cauſas inquirentibus ſufficit hæc ratio, quod natura medicatrix morborum & dotata facultatibus, quæ regunt corpus univerſum, ſuam expultricem virtutem in hoc certamine critico certis circuitibus exerit, & noxium è corpore expellit.

74. Nam etſi in materia quid [illegible] inveniatur, tamen cum natura eam ſuperat, fit bona criſis, quæ ordinatos motus certis

periodis

[illegible] temporum numerorum velut in continentibus, præſidium & partem habet.

75. Unde boni maximè dies ſunt, 4. 7. 11. 14. 17. 20. 21. 27. 34. 40. 60. 80. [illegible]. in quibus plerique [illegible] licet [illegible] aliquem quoque [illegible] aliquando, rarius que contingat.

76. Deinde experientia multo evidentius [illegible] in his diebus criticis ante dictis criſes bonas [illegible] evenire.

77. Hippocrates enim in lib. 1. Epidemiorum multos ægros nominat, qui 7. & 14. die Criſim habuerunt, poſt illos duos fratres Epigenis & alios permultos qui 17. & 20. At quod magni eſt, adeſt nulli ægroto hac ratione [illegible] factam eſſe, quod hi omnes dies critici boni non modo frequenter, ſed etiam firmiter Criſim optimam habent.

78. Idem in ſequentibus lib. ſcriptum reliquit, aliquos 24. & 27. item [illegible] bonam, totam & perfectam Criſim habuiſſe, multos & 40. die, alio, 60. Cleonactidem & omnes vere [illegible] die ſuperſtites criſim paſſos eſſe, Hierophiton tum 120.

79. Galenus quoque l. 2. de decretoriis diebus c. 7. refert ſeſe una æſtate plures ægros quam 400. laborantes acute habuiſſe, qui 7. vel [illegible] die criſin paſſi ſunt, alios aliis diebus alterius anni.

80. Experientia quoque obſervavit in morbis [illegible] ſæpe 4. die, etſi protrahatur [illegible] die criſim bonam pleramque fieri.

81. [illegible] vero, qui ſeptimo die [illegible] Criſin vel 14. criſin abſolutā [illegible] 20. [illegible] & quaternionibus [illegible] protendi [illegible].

82. Imo in acutis ex delapſu ægro [illegible] & 4 [illegible] iudicari.

83. Denique in diuturnis morbis qui [illegible] ſtendiſſent Criſim 60. 80. 100. 120. experti.

84. Nec obſtat quod pleriq; morbi Chronici κατὰ λύσιν ſenſim inclinante morbo ſoluantur, quandoq; tamen hiſce diebus criſin [illegible] perturbatione [illegible] edenti & excretione vel [illegible] ſequenti factam eſſe experientia teſtatur.

85. Quæ omnia ſatis declarāt, nō omnes [illegible] Criticos eſſe circuitus ſeptimanæ validiſſimos eſſe poſt hos quaternarios, quoſdam vero extra hos coincidere. Imo nec omnes ſeptimanas [illegible] quaterniones ſeparari, ſed aliquas ipſarū [illegible].

86. Si quis vero præter rationē & experientiā verbū Dei quoq; aſſignet, nimirū quod ſeptimus dies à Deo in creatione benedictus ſit, ideo [illegible] cauſa bonæ κρίσεως dicta, non repugno.

87. Præſertim cum dies ipſe ſeptimus non integer totusq; benedictus manſerit, ſed ultima [illegible] parte propter lapſum primorum parentum maledictus redditus, in cauſa eſſe poſſet, cur [illegible] tertia ſeptimana per fracturam veniret.

88. Criſis mala eſt, in qua morbus [illegible] ſuperat, ac materia naturæ dominatur [illegible] ad mortem tendit.

89. Quemadmodum in hoc genere morborum [illegible] inordinati ſunt, & [illegible] Criſes malæ major, quam bonæ exiſtit.

90. Duplex autem & hæc invenitur, una perfectè mala, altera imperfectè mala.

91. Criſis perfectè mala eſt mors, [illegible] quæ cum certamine Criticè fit, modo in principio morbi, modo in augmento, modo in ſtatu, nunquam autem in declinatione univerſali, niſi errore externo.

92. In huius agone nihil medico agendum eſt niſi initio cum vel natura corroborantibus adiuvetur, vel materia dominans naturæ retardatur, ac mors inhibeatur, ægerque ſuperior morbo evadat, quod rariſſime obtinere licet, & nobis ſaltem in tribus ægris toto vitæ tempore conceſſum fuit.

93. Criſis imperfectè mala eſt, quæ ad deterius, & in perniciẽ vergit nõ tamẽ abſolutã.

94. Hic labor, hoc opus Medici, ut & morbi malitiam frangat, & ægri vires reſuſcitet quo ſuperior morbo natura evadat, & criſis perfectè mala, id eſt mors præcaveatur.

95. A Criſi mala dicti ſunt dies Critici mali eodemq; modo menſes & anni: [illegible], Climacterici, ut ſextus dies cuiuſq; [illegible] vitæ [illegible], & poſt cum tertius, quorum [illegible] in [illegible] aliquando bonus Criticus, aliquando malus, in aliis plerumque malus [illegible].

96. Ex qui-

96. Ex quibus patet, vel [illegible] vel [illegible] ſum vel diem 6, eſſe malum Criticum [illegible] Climactericum, quod tertius decimæ ſeptimanæ a veris medicis numeretur.

97. Huius enim propria natura [illegible] in eo evenire Criſes malas, pleroſq; mori, in ſumma malos infelicesq; eventus ut plurimum eſſe.

98. Sicuti in 66. eandem ob cauſam Criſes quidem ſæpius fiunt, ſed malitioſæ, cum prorſus inſalubres & exitiales. Sextus enim poſtremus Criticus ſeptimanæ cuiusq; eſt.

99. Caſpar Furſtenaverus nobilis in Luſatia vir fide dignus mihi retulit, omnes eius fratres maiores, avum & proavum Anno 63. ætatis mortuos fuiſſe.

100. Sed quomodo quis prænoſcat Criſes futuras & ſecundum eas victum atq; medelam inſtituat, in σημειωτικοῖς & θεραπευτικοῖς diſputabitur, nunc omnem generalem doctrinam univerſæ medicinæ φυσιολογικῆς & παθολογικῆς abſolviſſe ſatis eſt.

Quæſtio negativa.

An anni Climacterici à Criticis planè differant.

F I N I S.

Sequuntur eiuſdem autoris quædam Diſputatationes practicæ, in gratiam Doctorandorum conſcriptæ & Helmſtadij quondam publice propoſitæ.

THESES

DE

ANGINA.

DE QVIBVS ΣΥΝ ΘΕΩ IN Illuſtri Academia Julia, quæ eſt Helmſteti, pro Doctoratus gradu in arte Medica aſſumendo, 8. Cal. Decemb. Anno 89.

Reſpondebit

JOHANNES VVERNERUS Hannoveranus.

THESIS I.

ANgina Latinis communi nominé dicitur morbus faucium gutturisq́; , reſpirandi ac deglutiendi inducens difficultatem.

2 Nomen hoc à ſymptomate, angendó ſcilicet ſortita eſt.

3. Arabibus verò Squinanthia vel Sinanthia eſt nominata

4 Græcis veteribus συνάγχη eſt, ἀπὸ τοῦ συνάγχειν, id eſt, ſuffocando ortum trahens.

5. At paulo poſt interior συνάγχη, exterior παρασυνάγχη Galeno dici cœpit.

6. Hunc

6. [illegible] Græci [illegible] ſ[illegible] [illegible]rum partium diſtin[illegible] [illegible] [illegible] deſumpſere.

7. Sic interiorum faucium muſculorum Angina συνάγχη. exteriorum παράσυναγχη. interiorum gutturis muſculorum κυνάγχη, exteriorum vero παρακυνάγχη dicta fuit.

8. Celſo lib. 4. cap. 4. referente, peſſimum acutumq; morbi genus Angina eſt. Galeno [illegible] Aph. 12. peracutus, aliàs extremè peracutus morbus perhibetur.

9. Sed hæ appellationes ſuæ cuiq; ſpeciei ſunt aſſignandæ.

10. Eſt ergò Angina muſculorum Laryngis, Pharyngiſve inflammatio reſpirando deglutiendoq; angens.

11. Huius ſpecies uſui Medico inſervientes tres ſunt.

12. I. Eſt inflammatio internorum gutturis muſculorum, ubi neq; in faucibus neq; in cervice tumor apparet.

13. II. Eſt inflammatio internorum muſculorum faucium, ubi tumor & rubor fauces occupant.

14. III. Externorum muſculorum eſt, ubi tumor & rubor non solùm fauces ſed [illegible] cervicem detinent.

15. Plures porro jam dictæ ſpecies [illegible] [illegible], e quibus unicuiq; conv[illegible] [illegible].

16. *Eſt autem alia cum phlegmone, alia cum Eryſipelate, alia cum œdemate, a. 4 cum ſcirrho.*

17. *Nec dubium eſt haſce inflammationes duarum vel trium ſæpius humorum affluxu committi.*

18. *Qua ratione nomina quoque compoſita ſolent ſortiri.*

19. *Eſt viciſſim alia ſine exulceratione, alia cum exulceratione.*

20. *Alia deniq; cum febri, alia ſine febri.*

21. *Febris vel eſt acuta continua, vel exigua ac lenta.*

22. *Vltima reſtat ſpecies, quæ modò è luxatione vertebrarum colli, modò è tuberculo crudo ſuccreſcente, modò ex ictu percuſſioneq; contingit.*

23. *Verùm hæc morbus in compoſitione eſt, præcedentes verò in intemperie.*

24. *Quarum priorum ortus è fluxione eſt à capite præcipue ad partes ſubiectas deflectente.*

25. *Fluxionis huius cauſæ ſunt vel* προηγούμεναι, *internæ, vel* προκαταρκτικαὶ, *externæ.*

26. *Internæ ſunt humores cum calidi, ut Sanguis & Bilis, tum frigidi, ut Pituita & Melancholia.*

27. *Externæ ſunt eæ, quæ extrinſecus poſitæ fluxiones varias variè poſſunt ciere, vulgo Res non naturales dictæ,*

28. Signa alia ſunt διαγνωστικὰ, alia προγνωστικὰ, alia ἀναμνηστικά: quorum duo priora maximè ſunt notanda.

29. διαγνωστικὰ alia ſunt παθογνωμονικὰ, alia ἐπιφαινόμενα.

30. παθογνωμονικὰ ſunt: 1. difficulter ſpirare nullo exiſtēte in thorace vel pulmone vitio 2. cibū potūq́; vix aut planè nō deglutire poſſe.

31. ἐπιφαινόμενα ſunt: 1. febris 2. dolor partium affectarum. 3. rubedo. 4. pulſus primò frequens, dein parvus & rarus &c.

32. Pronogſticum 1. eſt: Anginam minùs periculoſam eſſe, ſi tumor ruborq́; extra vertatur. Hip. 6. Aphor. 37. & 7. Aphor. 49 prog 3. contextu 25.

33. 2. Si in faucibus tumor & rubor interius appareant, minùs periculoſa eſt Angina, ac ſi non conſpiciantur.

34. 3. Fauces dolentes, cum difficultate quadā ſtrangulantes, velociter exitium afferunt. Hip. in Pror.

35. 4. Angina gutturis, ſi à febre habito tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſupervenerit, lethalis eſt. Hip. Aphor. 34. lib. 4.

36. 5. Angina interna faucium gutturisq́; aut 1. 2. 3. die jugulat, aut 4. finitur.

37. 6. Si Angina ad pulmones fuerit converſa; intra 7. dies aut ſtrangulare aut ſuppurari eſt ſolita. 3. Prog. 5. Apho. 10.

38. Si ad ſpinæ medullam nervosq; fluxio tranſierit, convulſionem excitabit. Gal. 4. de cauſ. puls.

39. Angina ratione & experientia venit curanda.

40. Experimenta ab experientia dicta alia ſunt ſimplicia, alia compoſita.

41. Simplicia ſunt: Serpillum, Agrimonia, Origanum: Aqua Plantaginis, Prunellæ, flores Balauſtiorum, capulæ glandium, alumen, album græcum, ſuccus ſtercoris equini, Hirundinis pulvis.

42. Compoſita ſunt Diamorom, Dianucum, Gargariſmus, quem tanquam unicum præſidium Hippocrates commendavit.

43. Emplaſtrum quoq; ſequens panno illitum, & exterius collo circumpoſitum, multas Anginas ſanaſſe compertum eſt.

44. Hoc recipit Caricar. numero VIII. Rad. Althea ℥ſ. Mirrhæ ʒij. Croci. ʒſ. farinæ. Sem. lini, fœni græci an. ℥ſ. Mell. q. ſ.

45. Ratio verò Methodi medendi à Scopis per Indicationes ad inventionem certi auxilij ejuſque dextrum uſum multò rectius progreditur.

46. Generalis curandæ Anginæ Methodus tum morbum, tum naturam, tum vires, ſcopos principales à quibus ordiatur conſiderat, hinc per indicationes auxilium invenire recteque uſurpare dictitat.

47. A virtute & natura ſubjecti [illegible] ſumitur indicatio. An curari Angina poſſit.

48. Natura ſubjecti indicat Anginam [illegible] xatione vertebrarum per ſuccreſcen[illegible] tu[illegible] lum, ictum, caſumve, curari non poſſe.

49. Natura gutturis affecti ſolius a tenui [illegible] more in parvis anguſtisq; venis [illegible], Anginam lethalem indicat.

50. Virtus robuſta ægri indicat Anginam [illegible] curari poſſe.

51. Et quidem in principio omnium optime.

52. A morbo ſumuntur indicationes tales.

53. I. Commune præceptum in omnibus [illegible] morbis: Totum corpus, ſi quid ſuperfluum occurrat, evacuare.

54. II. Ratio dictitat id quod in fauces gutturq; influit, tum repellendum tum avertendum eſſe.

55. III. Id verò quod influxit ac locis patientibus reſedit, evacuari debere.

56. IV. Averſio autem fit vel Revulſione vel Derivatione.

57. V. Evacuatio vel per reſolutionem, vel per ſuppurationem.

58. VI. Intemperies indicat alterandum eſſe per refrigerantia & modicè exiccantia.

59. VII. Materiæ affluxus indicat Evacuationes repetendas eſſe.

60. A natura ſumuntur Indicationes quæ[illegible]

quando, aſtringere, avertere & evacuare vel
... & quomodo oporteat.

61. Temperatura humidior multis fluxionibus obnoxia indicat magis aſtringentibus repellendum initio minus vero diſcutiendum.

62. Temperatura ſiccior ea... ... naturarum, ſive regionis, ſive temporis anni ... fluxionibus indicat non adeo valide repellendum, ſed magis diſcutientibus a...endum.

63. Natura faucium gutturiſq; mollis & laxa indicat aſtringentibus & exiccantibus non modò repellendum, ſed & robur conciliandum.

64. Natura puerorum, mulierum aliorumq; delicatorum indicat lenioribus aſtringentibus partes affectas magis firmari humoremq; repelli.

65. Natura partium indicat ſola aſtringentia non ſemper poſſe ferri; ſed primum plura, paulò poſt ijs mixta diſcutientia, denique hæc ſola.

66. Natura faucium gutturiſq; indicat nullum genus remediorum magis convenire Anginæ quàm Gagariſmos & Potiones.

67. Natura eorundem indicat tepidè eſſe eadem uſurpanda.

68. Natura poſitus partium indicat revulſionem ad longinqua fieri venæ Cephalicæ ſectione.

69. Natura ſive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

70. Natura [illegible] quæ [illegible] ſe non poſſunt [illegible] [illegible] ſtionibus, vel [illegible], [illegible]

71. Natura partium indicat id quod [illegible] xit, ac in partibus [illegible] conſ[illegible] dum ac evacuandum eſſe derivationem per venæ ſub lingua ſectionem.

72. Natura partis affectæ indicat [illegible] cum nihil amplius influat, incidendumque & attenuandum.

73. Inſuper etiam quod natura [illegible], attenuata eſſe ducenda modò ad reſolutionem, modo ad ſuppurationem.

74. Virtus victa Cordis indicat ſanguinem, non ad Syncopen vſque mittendum.

75. Virtus quoque indicat Evacuationem neceſſariam, quam vna vice æger ferre nequeat, ſecunda vel tertia die iterandam eſſe.

76. Materia igitur auxiliorum ſive διαιτητικὴ ſive φαρμακευτικὴ ſive χειρουργικὴ hac ratione inventa & ad vſum deducta, tuto & iucunde Anginæ medetur.

77. Initio vbi vires conſentiunt tenuis victus & venæ ſectio pro Evacuatione vniverſi corporis inſtituenda ſunt.

78. Et ſi venter valdè repletus fuerit, [illegible] Enema præcedat, quod recipit lib. 1. decocti [illegible]

herb[illegible]

[illegible] inſpiratione & reſpirationis, ſtre-
[illegible], infirmiores autem purganti-
bus quoq; ſalus [illegible], addita [illegible]
[illegible] palam.

50. Vena ſemper eſt, & aliquid inediæ, & parum aquæ [illegible], & vinum [illegible], ingrediuntur [illegible].

50. Cephalica ſectio præcedit, vena ſub lingua ſequitur vel eadem die, vel ſequentibus.

51. Si vidua [illegible] ſanguinem mittere nequeat, ſluxum purgetur potione, quæ recipit Rad. [illegible] ʒiv. Cicho. ʒiv. Polypod. ℥j. Semi. Aniſi ʒiſ. [illegible] an ʒi. Herbæ Acetoſæ, Buglossæ, Betonicæ an. M. i. Fol. Senæ ℥i Flor. Roſa. rubear. p. j. Coq. in ſ. q. aquæ ad tertias, poſt colentur ℥iiij. in quibus diſſolvantur Mannæ ℥j. Syr. roſa. ſolut. ℥ſ

52. Aſtrictione autem eadem die & arte Venæſectionem vel purgationem pro avertenda fluente materia opus eſt.

53. Aſtrictioni huic inſerviunt Gargariſmi.

54. Gargariſmus qui leniter aſtringit recipit aquæ Brunellæ, Plantaginis an. lib. ſ. Diamoron, Dianucum an. ℥i.

55. Gargariſmus magis aſtringens recipit Rad. biſtortæ ℥j. capul. glandium ʒiv. Herbar. Brunellæ cum floribus, Plantaginis an. M. j. [illegible] in ſ. q. aquæ. Coq. colaturæ lib. j. [illegible] ʒj. [illegible] an. ℥j.

86. *Gargariſmi quoq; ſingulis ferè horis capide vti oportet, vel ſi æger gargariſſare nequeat, eoſdem per Syringem infundere.*

87. *Deinde confert acetum cum aqua mixtum & gargariſatum.*

88. *Mox etiam intemperiei alterandæ gratia Syr. de Liquir. Violar. Iuleb roſatum mixta cum aqua Acetoſæ lambenda ſunt.*

89. *Sed cum Materia non amplius affluit, Gargariſmi mutandi ſunt.*

90. *Sub ſtituatur igitur Prim. Gargariſmus qui aſtringentium ante dictorum tertiam partem, & inſuper duplo plus diſcutientium recipiat.*

91. *Deinde Gargariſmus iterum alius qui ſolis diſcutientibus Materiam affluxam ad fauces reſolvat & diſcutiat.*

92. *Hic recipit herbæ Salviæ, Serpilli Agrimoniæ an M. ij Prunell. cum floribus M j. comæ Origani, florum Chamomæli an. p. 1. coctura in ſ. q. aquæ ad remanentiam lib. 1. addito Dianucum ℥ij.*

93. *Quo tempore vnguentum reſolvens ex oleis Chamomælini ℥i. Amygdalarum dulcium, pinguedine gallinæ an. ℥s. ceræ q. ſ. exterius collo inungatur, vel cera omiſſa eidem cum lana ſuccida hiſce intincta illinatur & circumvolvatur.*

94. *Deniq; Angina aut ceſſabit, aut ad ſuppurationem verget.*

95. *Si ſuppuretur, interius, Gargariſmi*

*[illegible] & C[illegible] lib. 1. & mel-
[illegible] ℥. ſæpius vtendum.*

96. *[illegible]plaſtrum ſuperius inter experimenta
[illegible]ratum mirifice hic prodeſt.*

97. *Pure maturato Apoſtema ſau[illegible]ium chi-
rurgico inſtrumento quamprimum aperiendũ
[illegible] digito primum ad explorandum locum af-
fectum immiſſo.*

98. *Quod ſi in faucibus fieri nequeat, aut A-
poſtema etiam in gutture adſit, ulcus vel voce
[illegible] vel duriore cibo deglutito, inprimisq́ꝫ
fermento rumpatur.*

99 *Ruptum Gargariſmis diſcutientibus ex
Aqu. Scabioſæ Prunell. an lib. ſ. & mel[illegible] ro
ſati ℥y. mundificetur.*

100. *Emplaſtra tunc aſtringentia ex oleo ro-
ſarum, olivæ immaturæ, exteriùs collo appli-
cata tum intemperiei corrigendæ, tum expri-
mendo puri conveniunt.*

101. *Si exteriùs ſuppuretur, Diachylon matu-
rando & emolliendo Apoſtemati congruit, pri-
mo ſimplex, dein compoſitum.*

102. *Pure maturato ſi cutis durior exiſtat,
quàm ut rumpatur, vel ſectione chirurgica a
periatur, vel fermentum cum butyro mixtum,
vel emplaſtrum è farina hordeacea & melle
cum cepa toſta mixtis, ſuperponatur.*

103. *Apoſtema Anginæ exterius ruptum diu
apertum ſervetur uſu emplaſtri cotrini.*

104. Præſervativa Anginæ ad [illegible] converſe à ſtrangulatione fit, ſi ſyrupi [illegible] de Hyſſopo, de Praſio, de [illegible] cum aq. Cinamomi ℥s. unguiculæ [illegible] olei Aniſi, Macis, ana guttis y. miſti [illegible]bantur.

105. Præſervativa eiuſdem à phthiſi conſiſtit in crebriori uſu Loh ſani & ex[illegible].

106. Febris Angi. tanquam ſymptoma [illegible]ne accedit, & ſi vel parva fuerit vel [illegible] radices fixas egerit, ſponte evaneſcit; ſi vero aut acuta ſuam curationem requirit.

107. Hæc cum de eſſentia, cauſis & ſignis huius morbi, tum de Methodo medendi generali, cui alias tot particulares curandi Methodi, quot eius ſunt ſpecies, addi poſſunt, ſufficienter dicta ſunto.

THESES

DE APOPLEXIA.

Reſpondentibus pro Doctoratus gradu in arte Medica aſſumendo Anno 92.

JOANNE MICHELIO
Torgenſi.
M. SAMVELE FROBERGIO:
M. JOHANNE SIGFRIDO &c.

Sorte hoc ordine collocatis.

THESES

DE APOPLEXIA,

De quibus reſpondebit IOHANNES MICHELIVS Torgenſis.

THESIS I.

QVod germanicè dicitur Der Schlagk Latinis ſonat reſolutio nervorum, ut Cornelio Celſo, aut ſyderatio, ut Scribonio: alijs vero percuſsio: Græcis modo ἀποπληξία, Apoplexia, à ſimilitudine ictus fulminis, unde ἀπόπληκτοι attoniti, modo παράλυσις reſolutio, unde παραλελυμένοι & παραλυτικοί

2. Medici veteres ut Hippocrates & eius coætanei apoplexiam ſine adiectione dictam, vel apoplexiam corporis de univerſali quam vera vulgò appellant, intelligunt; apoplexiam vero partium, modò harum, modò illarum, quam particu-

lib. 3. cap. 26.
Chriſtopho[illegible]
lib. 2 [illegible]
Hipp. in aphoriſmis & Prorrheticis.
Aretæus l. [illegible] cap. [illegible].
Cælius [illegible]

particularem meritò dixerû, eam ab affectu denominarunt, ut apoplexiam dextri lateris, cruris & ſimiliter.

3. Sic Hippocrates de univerſali apoplexia loquitur in Aphoriſmis: Apoplexiam fortem ſolvere impoſſibile, debilem non facile. Et lib. 2. Prorhet. ἀποπληξίη τοῦ σώματος h. est apoplexia corporis.

4. De particulari ἀπόπληκτόν τι τοῦ σώματος, aliquid apoplecticum corporis, quod dicere pars corporis reſoluta & ſyderata. Sic ἀποπληξίη γλώσσης apoplexia linguæ βραχίονος, brachy, τῶν ἐπὶ δεξιὰ dextri lateris, τῶν ἐπὶ ἀριστερὰ ſiniſtri lateris, & ſic deinceps.

5. Poſt Hippocratem Galenus & ſui ſeculi docti, univerſalem totius corporis reſolutionem tantum nomine apoplexiæ donarunt, particulam vero corporis, alijs atq; alijs nominibus appellarunt.

6. Hanc n. in genere παράλυσιν, paralyſin, πάρεσιν & παραπληγίαν, in ſpecie vero modo propria denominatione, modò omnium nomine παραλύσεως cum additione membri, quod reſolutum eſt.

7. Iuxta prius genus particularis apoplexia media cerebri partem affectam ἡμιπληξίας vocant ἀφωνίαν vocis privationem & ſimiliter.

8. Iuxta poſterius genus paralyſis alia brachij, alia cruris, alia linguæ &c. nominatur.

9. Nomen

lib. 2. cap. 1.
Aph. 42.
lib. 1.
Aph. 16.
lib. 6. Ep. 10
in. pran.
Aph. 40 l.
2. prorh. 2.
Aph. 2.
lib. 2.
Hipp. in
annis præ-
ter.
Author de-
finit: me-
dicarum.
Aretæus
lib. 1. cap. 7.

9. *Nomen vero ſemper à ſymptomate, ſcilicet ab actione læſa ſive mentem, ſive motum voluntarium, ſive ſenſum ſpectet, deductum eſt.*

10. *Nonmultò poſt* Galenum *Medici apoplexiam & paralyſim promiſcuè nomine de univerſali, imo etiam de particulari quavis accepere, quod Cornelius Celſus teſtatur.* lib. 3 cap. 26.

11. *Quod ſi hodie vocabula conſuetudine ut omnimos adſtringimus & de Apoplexia univerſali & de particulari quavis, imo etiam de ſtupore, quem Galenus vocat, in quo non abolita, ſed ut ſenſum & noxam manifeſtam mentis ſenſus & motus diminuta ſunt, dicitur, quo ſignificato nos hic quoque accipimus.*

12. *Apoplexia igitur eſt ſymptoma actionis animalis præter naturam læſæ, qua ſenſus & motus voluntarius modo cum noxa mentis, modo ſine illa manifeſtum damnum vel abolitione vel diminutione, reſpiratione ſcilicet non naturali manente, repente perpeſſa ſunt.*

13. *Quod repente de pleriſque accipi volumus, cum aliquando ſenſim apoplexias quaſdam ſed rariſſime fieri ipſi vidimus.*

14. *Hæc in multas differentias diſtinguenda venit, inprimisque in eas, quæ uſui medico ſerviunt.*

15. *Apoplexia igitur alia eſt ſymptoma motus & ſenſus aboliti, alia eſt ſymptoma motus & ſenſus diminuti.*

16. *Apoplexia motus & ſenſus [illegible] alia eſt cum noxa mentis, alia ſine noxa mentis.*

17. *Apoplexia motus & ſenſus [illegible] aboliti eſt illa, quæ veteribus apoplexia [illegible] dicta, & hodie univerſalis [illegible] apoplexia dicitur.*

18. *Apoplexia motus & ſenſus aboliti ſine noxa mentis eſt particularis apoplexia, quam Galenus & paralyſim & παραπληξ[illegible] nominari vult, hodie nihilominus [illegible] apoplexiam appellitant.*

19. *Apoplexia partium corporis noſtri, alia eſt partium capitis, alia partium infra caput.*

20. *Apoplexia partium capitis, alia eſt [illegible] partis cerebri affectæ, nimirum [illegible]* der halbe Schlag/ *alia eſt partium ſingularum capitis, ut linguæ, labiorum, quæ alias tortura oris dicitur, palpebrarum oculi, cum attolli iterum nequeant, & mandibulæ.*

21. *Apoplexia membrorum corporis infra caput alia eſt brachiorum, alia crurum, alia digitorum, alia colli, alia muſculorum laryngis, unde ἀφωνία, alia dorſi, alia veſicæ, alia virgæ virilis.*

22. *Apoplexia igitur ſi uſum medicum recte ſpectemus, quatuor ſpeciebus potiſſimum declaranda venit, quarum prima eſt Apoplexia univerſalis, [illegible] ιπληξ[illegible] id eſt media cerebri [illegible] Apoplexia ſingularum corporis [illegible] [illegible] 4. Apoplexia, Galeno ſ[illegible]*

23. [illegible] univerſalis eſt ſuppreſſio a[illegible] [illegible] leſa [illegible] totius corporis ſenſu & motu voluntario excepta ſola [illegible] cum mente abolita ſunt. *de apoplexia univerſali*

24. Hæcque magnitudine ſua pro reſpira[illegible] [illegible] variat.

25. [illegible] enim apoplexia eſt fortis, alia debilis. *Hipp. lib. 2. Aph. 42.*

26. Apoplexia fortis eſt in qua reſpiratio [illegible] læditur, & multum à naturali ſtatu diſtat.

27. Non tamen planè tollitur, quod ſine ea vita amplius non ſuperſit.

28. Hæc vero rurſus pro ratione valde læſæ reſpirationis à Gal. duplex ſtatuitur. *Cō. 2. Aph. 42.*

29. Vna eſt eorum apoplecticorum, quibus cū magna violentia reſpiratio procedit, periculoſiſſima ideo Apoplexia dicta.

30. Altera quibus reſpiratio nec violenta nec contenta, ſed inæqualis, atq; intermittens tamen exiſtit.

31. Sed & periculoſiſſima ſubdividenda eſt in duas.

32. Vnam quæ violentam reſpirationē vel cum mugitu vel cum ſtertore ſpumaq; habet.

33. Alteram quæ contentam & vix ſenſu perceptibilem ſervat, ſimilem ferè morti, cum nihil in ea appareat anhelitus, niſi arte diligentius inquiratur, minus tamen periculoſam quam illa, cum affectus aliquando renaſcat & ſanetur.

34. Debilis

34. Debilis apoplexia eſt, quæ læſio[illegible] quidem reſpirationem atque præternaturalem, ſed quæ tamen ordinem aliquem ſervat, non adeo periculoſa niſi metu fortioris ſupervenientis.

35. Huius vero ſymptomatis cauſa eſt morbus, qui curativam apoplexiæ veluti [illegible] ad quem oculos mentis dirigere oportet, ut quam certiſſima ſit medela, exorditur.

36. Morbus verò cauſa apoplexiæ univerſalis non eſt unus, ſed multiplex.

37. Apoplexia enim hæc ſequitur aliquando intemperiem frigidam nudam ſine materia, aliquando intemperiem cum affluxu materiæ ut phlegmovώδην diſpoſitionem cerebri: aliquando obſtructionem cerebri & in ventriculis & in toto corpore eius: aliquando ſolutionem continui.

38. Apoplexia igitur univerſalis primi generis eſt intemperies nimis frigida, tum cerebri, tum etiam totius corporis qua ſenſus & motus corporis cum noxa mentis abolentur.

Lib.1. de diff. morborum cap.5.

39. Hanc Galenus adſerit, multi alij etiam medici affirmant, & experientia in facientibus iter tempore adeo gelido, ut congelentur & tum mens tum etiam ſenſus motusq; aboleantur, teſtatur.

Chr. à Vega

Avicenna lib.3. fen. 1. tract.5. c.12.

40. Et ſi intemperies cerebri & totius corporis frigida tum condenſando actiones animales abolet, anguſtiam quoq; & obſtructionem

[illegible] cerebri, qua animalis ſpiritus tranſitum [illegible]ur, gignit.

41. Cauſa [illegible] est aer ambiens multo frigidior [illegible]o, qui non modo cutem refrigerat, ſed & muſculos pertranſit, atq; ima viſcera refrigerat, ſtupida mox etiam plane inſenſilia & immobilia facit.

42. Dein etiam aqua frigida, ut ijs qui ea ſuffocati diu immerguntur, & tanquam mortui extrahuntur.

43. Deniq; frigidorum alimentorum refrigeratio, vini nimia copia & alia quæ refrigerant, hanc intemperiem efficiunt.

44. Signa ἀναμνηστικὰ ſcilicet ipſos diu ante vel in frigido aere verſatos eſſe, vel in aqua frigida ſubmerſos, vel in ocio aut triſtitia diu vixiſſe, ſecuturum morbum hunc oſtendunt.

45. Diagnoſticum eſt inſenſibilitas & immobilitas cum mentis noxa abolitione, reſpiratione ſubinde aliqua, licet læſa, remanente.

46. Sed quia difficulter à mortuis dignoſci queunt, ſpeculum terſum ori naribusq; applicetur & ſi turbetur, reſpirationem ac vitam latentem reſtare ſcimus.

47. Idem quoq; facit lanæ carminatæ hapſus naribus admotus, & vas vitreum aqua plenum thoraci ſuperpoſitũ, quæ ſi immoveantur, indicant reſpirationis aliquid ſupereſſe.

48. Prognoſti[illegible] verò co[illegible] [illegible] eſſe morbum acutiſſimum & per[illegible] qui à cito interimit

Hipp. lib. 5. Aph. 2. Gal. Com. ibidem. Avic.lib. 3. fen.1.tract 5.cap.12.

49. Vulgus trium dierum ſpaci[illegible] mortis in A[illegible], Hippocrates [illegible] 6.diebus deſcribunt.

50. Curativa rationalis quæ conſt[illegible] medendi vera, à ſcopi exordium [illegible] & per indicationes veluti normas conſilij, at[illegible] lis medendi ad fi[illegible]m, ſcilicet invent[illegible] teriæ auxiliorum, atque dextrum uſ[illegible] greditur.

51. Scopi principales tres ſunt, Morb[illegible] ra ægri, & virtus.

52. Morbus intemperiei frigidæ ſine materia indicat hanc Apoplexiam eſſe tolle[illegible]dam per alterationem.

53. Intemperies frigida Apoplexiæ in[illegible] eſſe calfaciendum.

54 Morbi magnitudo indicat diu multum[illegible] eſſe calfaciendum, nec cito deſiſtendum, li[illegible] mortuo ſimilis ex refrigeratione apople[illegible] videatur.

55. Periculi vehementia in morbo indic[illegible] quàm primùm ſine mora eſſe calefaciendu[illegible]

56. Vniverſi corporis inprimiſque cerebri & nervorum refrigeratio indicat, caput om[illegible] maximè & ſimul totũ corpus atque pectus e[illegible] lefaciendum.

57. [illegible] paulò forti-
[illegible], debilis [illegible].

58. [illegible] valde læſa indicat calefacientibus aromatis eſſe [illegible], quæ corroborant.

59. Materia auxiliorum contra hanc apoplexiam alia eſt διαιτητικὴ, alia φαρμακευτικὴ, alia χειρουργικὴ.

60. Materia auxiliorum διαιτητικὴ ſit. 1. Aeris calidioris, in quem æger deportetur, in cuius loco ſi ſtatim haberi non poteſt, [illegible] calefactus præparetur in quem ſe conferat.

61. Ciborum calidiorum ac magis aromatiſatorum.

62. Cereviſia quæ quoq; calida vel ſola vel cum butyro cibetur.

63. Somni parcioris ex quo ſemper excitetur.

64. Motus corporis paulo vehementioris & crebrioris ſive vellicatione ſive geſtatione hinc & inde ſive jactatione ſuper vaſa cereviſiaria, eoq; magis ſi apoplecticus ex aquis extractus fuerit.

65. Affectuum etiam ſit alacrium & hilariorum, qui quavis arte & induſtria excitentur.

66. φαρμακευτικὴ ſit primò odoramentũ, vel rutæ viridis, vel olei nucis muſchatæ tum per expreſſionem tum etiam per deſtillationem, illitum naribus & temporibus vel [illegible].

67. Mox rotulæ quæ tum corroborant vires ſimul tum etiam calefaciant & recipiant R. Mar-

[illegible] Smaragdi propter [illegible] per appreſſionem ad [illegible] [illegible] 5. Cap. ad [illegible] aqua poſt leve arripiant [illegible].

68. *Hi trotuli [illegible] non poſſunt, contunduntur & contuſi cum aqua lavendulæ ori apoplecti infunduntur, cum vero convaleſcere incipiunt deglutiuntur.*

69. *Caſterei quoq; pulvis cum [illegible] cerevi-ſia ebibendus utiliter datur.*

70. *Deniq; oleum etiam nucis moſchatæ per deſtillationem vel ſolum vel cum aqua lavendulæ guttis tribus aut quatuor propinatur.*

71. *Empirica huius morbi curativa ſive ſim-plex tradita & cum rationali in opere artis con-iuncta, Medicinam perfectam reddit, quæ me-rito Nucem moſchatam, ſub qua etiam Ma-cim intellige maſticatam, & Smaragdum ap-plicatum cuti nudæ tum pro præſervatione tum etiam pro curatione commendat.*

THESES
DE UNIVERSALI APOPLE-
xia ex inflammationibus cerebri, de
quibus M. Samuel Frober-
gius reſpondebit.

72. *Apoplexia univerſalis ſecundi generis eſt quæ* φλεγμονῶδες *affectum cerebri ſequitur, ipſe quoq; morbus ſimilaris partium*

73. Apoplexia cum hæc ſit intemperies cū [illegible], quæ in genere inflammationum conſiſtit, & ſui compreſſione anguſtiam tam cerebri, cum etiam ſpinæ medullæ efficit, [illegible] animalis ad membra corporis perferre nequeat.

74. In apoplexia igitur hi duo morbi ſimul conſiderandi ſunt, unus inflammatio, quæ eſt morbus [illegible] partium cerebri; alter morbus inſtrumentalis, qui est ab anguſtia & compreſſione obſtructio.

75. Apoplexiæ vero ſpecies tot ſunt, quot φλεγμονώδεις affectus, ſcilicet, φλεγμονὴ, Eryſipelas, Oedema & ſcirrhus.

76. Nec raro hæ inflammationes duorum vel trium humorum affluxu commiſcentur.

77. Obſtructio ventriculorum & corporis cerebri, ab anguſtia ex his inflammationibus paulo poſt tradetur.

78. Apoplexia univerſalis ex phlegmone cerebri eſt inflammatio eius ab affluxu ſanguinis, qui ſuo tumore anguſtiam tantam ut ſenſus motusq. cum mente ceſſet, efficit.

79. Cauſa huius alia eſt interna, alia externa.

80. Cauſa interna eſt plethora ſanguinis in toto corpore, & in primis [illegible]

81. Cauſa externa huius apoplexiæ eſt primum aër verni temporis. 2. Plenior victus ratio & [illegible]

multum uſus. 2. Moderata exercitatio. 3. [illegible] [illegible] eiuſmodi 6 Affectus animi [illegible].

82. Signa ἀμνηστικὰ [illegible] apoplexiæ ſunt 1. diu in pleniori & delicatiori diæta vixiſſe. 2. anhelitus difficilior comparatus ſibi [illegible]. 3. ſomnus profundus & cum ſtertore 4. Vertigo 5. Tremor in toto corpore. 6. Stridor dentium in ſomno. 7. terror dormientium.

83. Διαγνωστικὰ ſunt. 1. Abolitio ſenſus & motus. 2. noxa mentis 3. facies rubra 4. Oculi tumentes & rubicantes. 5. Venæ totius corporis inprimiſq; colli extenſæ & plenæ. 6 Dolor capitis initio morbi 7. intermiſſio ſanguinis conſueti fluere, vel per nares vel per hæmorrhoides.

84. Prognoſtica hæc ſunt 1. Vertigo crebrior prænunciat apoplexiam inprimiſq; talem. 2 Habitus corporis pulcher & bene carnoſus, cum rubea facie & difficultate anhelitus prædicit huiuſmodi apoplexiam. 3. Apoplexia hæc magis iunioribus quam ſenioribus accidit.

85. Curativa eadem eſt quæ phlegmones aliarum partium, niſi quod medicamenta ſubinde propriis localibus ad caput dirigenda ſunt.

86. Apoplexia univerſalis ex Eryſipelate cerebri eſt inflammatio eius ab affluxu bilis, quæ ſua caliditate nimia tantum dolorem excitat, ut præ ea claudantur meatus ſpiritus animales ſuppeditantes ſenſum & motum, & ad organa ſenſus motuſq; voluntarii pervenire nequeat.

87. Cauſa

[illegible] Cauſæ [illegible] internæ ſunt bilis non modo [illegible] capite abundans, ſed etiam effer[illegible] ad caput.

[illegible] Cauſæ [illegible] externæ ſunt aër ambiens calidus. 2. Cibus acris & ſalsi utrumque, [illegible] [illegible], biliaſcum [illegible]. 3. Vinum [illegible] & [illegible]. 4. Vigiliæ [illegible]. 5. [illegible] & frequentiores. 6. [illegible] [illegible].

[illegible] Signa ἀναμνηστικὰ ſunt recordari [illegible] [illegible] anteacta.

[illegible] Signa diagnoſtica 1. Color flavus vel ſub[illegible] totius corporis & in primis faciei. 2. Venæ magnæ. 3. Habitus corporis [illegible] & ſqual[illegible]. 4. Abolitio motus & ſenſus cum [illegible] [illegible]. 5. Præternaturalis reſpiratio.

9[illegible] Prognoſtica hæc eſſe poſſunt 1. Quibus eſt calidum iecur, & diu ieiunant in vertiginem & apoplexiam incidere. 2. Iuvenes magis quàm alios hac apoplexia affici. 3. Apoplexiam hanc rarius, quàm alias ſpecies inveniri.

92. Curativa eadem quæ eryſipelatis in aliis membris eſt, niſi quòd ſubinde magis ad caput dirigenda & aliquando ſymptomatis urgentis atque obſtructionis ratio habenda ſit.

93. Apoplexia univerſalis ab Oedemate eſt intemperies cum [illegible], quæ facilius cerebri meatus obſtruit, ut nec ſenſum nec [illegible] [illegible] ſpiritus animalis ad ſua organa [illegible] queant [illegible] quo [illegible] [illegible] ſit.

94. Atque dum hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] partem [illegible], partem in numerum [illegible], unde & [illegible] [illegible] & fortiſſimam apoplexiam producit.

95. Cauſa eius interna eſt pituita [illegible] ſuperflua.

96. Externa ſunt 1. aer & regio frigida. 2. paluſtrium & piſcium frequentior uſus. 3. atque potus & cibi immodica repletio, ebrietates multæ. 4. Quies nimia. 5. ſomnus multus meridianus. 6. affectus animi ſegniores [illegible] & effeminati.

97. [illegible] ſeſe ad cauſarum [illegible] [illegible] efferunt ratione [illegible].

98. Signa διαγνωστικὰ ſunt 1. Habitus mollis & pinguis corporis. 2. tumor capitis [illegible]. 3. Color albus faciei 4. ſtertor & ſpuma oris, [illegible], motus & mentis abolitio.

99. Prognoſtica hæc ſunt. 1. Obeſiores & [illegible] in hanc apoplexiam incidere. 2. apoplexiam hanc eſſe periculoſiſſimam & lethalem.

100. Curativa igitur nulla ſed prædictio omnis eſt.

101. Apoplexia ex ſcirrho cerebri eſt intemperies [illegible] melancholiæ tanto, ut obſtruat fontem ſenſus motusque ac mentem [illegible].

102. Apoplexiæ cuius cauſa interna eſt [illegible] [illegible] humoris

103. Exter-

[illegible] 1. a[illegible] incluſus & re-
[illegible] 2. Vſus frequentior carnium ſumo
[illegible], olerum, & aliorum melancholi-
[illegible]orum 3. Craſſae cereviſiae & vini po-
tus 4. Otium, 5. vigiliae multa. 6 affectus a-
nimi triſtes & curarum pleni.

104. Signa ἀναμνηστικά, a cauſis externis praecedentibus petuntur.

105. Signa diagnoſtica. 1. aridum & ſqualidum corpus 2. facies nigrior & arida 3. maculae nigriores hinc & inde in cute, vel ſaltem lividae 4 tumor durior circa caput.

106. Prognoſtica. 1. ſenibus magis quàm iuvenibus hanc apoplexiam contingere 2 eandem ab anno aetatis 40. uſque ad annum 60. magis uſu venire. Hipp. lib. 6. Aph. 57

107. Curativa conſiſtit in curativa ſcirrhi, niſi quod ſimul ad obſtructionem cerebri & ad localia capitis reſpiciamus.

THESES
DE APOPLEXIA VNIVERSALI ex Obſtructione Cerebri & ex ſolutione continui, de quibus M. Iohannes Sigfridus Phyſicae & anatomiae Profeſſor reſpondebit.

108. Apoplexia univerſalis tertii generis eſt, quae obſtructionem cerebri ſequitur.

109. Hæc eſt omnium uſitatiſſima, ideoq; à multis medicis ſola conſideratur.

110. Nec immeritò, ſi obſtructionem, ſiue morbum, qui eſt cauſa apoplexiæ tanquam ſymptomatis immediata, ſcire volumus.

111. Nam obſtructio eſt immediata & continens cauſſa ſymptomatum apoplecticorum. Intemperies inflammatorius affectus & alij morbi mediate conniuentia aut obſtructione eadem quoq; efficiunt.

112. Apoplexia igitur univerſalis ex obſtructione eſt morbus inſtrumentariarum partium in vitiata conformatione in qua cerebrum undiquaq; exceptis organis reſpirationis, ab humore craſſo oppletur & impeditur, ne ſpiritus animales ad alia membra corporis influant.

113. Apoplexia hæc eſt duplex pro diverſitate cauſæ.

114. Alia enim à pituita, alia à melancholia oritur.

115. Conniuentia vel conformatio læditur quoq; aliquando ab intemperie frigida, aliquando à phlegmonoſo morbo, aliquando à ſolutione continui, per accidens mediante obſtructione, ſed non primario.

116. Species apoplexiæ pro reſpirationis præternaturalis varietate huc quoq; pertinet.

117. Cauſæ hujus internæ: ut pituita & melancholia inde facilè patent, ſed tamen non ex

ſtant

[illegible] in cerebro coacerventur, [illegible] repleant, ut animalis vis non poſſit ad alias corporis partes pertranſire.

118. [illegible] eſt cerebrum & in ventriculis & in tempore, quæ ambo ſimul affici ſolent.

119. Cauſæ externæ ſunt. 1. aer frigidus & humidus ambiens, atq; magis in frigida tempore conſtitutione & hyeme cum pituitam gignat, denſat & obſtructionibus aptat.

120. Dum etiam aer æſtuans ſi illo ſanguis ad melancholiam diſpoſitus afficitur, & craſſior melancholicus ſuccus reddatur.

121. Addo quod calor æſtuans ſubitò aerem frigidiſſimum ſecutus vel e contra uno momento ſua inæqualitate, apoplexiam genuiſſe viſa ſunt.

122. Cibi melancholiam augentes ſunt caro bubula, cervina, leporina, ſalita & fumo ſiccata, olera multa &c.

123. Cibi quoq; pituitam ginentes, ut agnina caro, anſerina, anatum, volucrum aquatilium, piſcium, coturnicum

124. Potus craſſioris vel aquæ vel cereviſiæ vel etiam vini.

125. Vinum quoq; omne ſua tota ſubſtantia cerebrum & nervos lædit, ideoq; apoplexiam acerſit.

126. Motus vehementior eorum qui ſunt impuriores ſanguine & non purgati.

127. Otium nimium quoq; apoplexiæ [illegible] [illegible] minatur.

128. Somnus vero ſupra juſtum, uti & meridianus.

129. Affectus animi, ira, terror & [illegible].

130. Signa anamniſtica ex cauſis [illegible] conſtant.

131. Signa διαγνωστικὰ ſunt 1. Vertigo. 2. Dolor capitis. 3. Sanguinis in facie commotio. 4. Inſenſibilitas & immobilitas vel cũ vel ſine reſpiratione. 5. Difficultas anhelitus in reſpiratione [illegible]

132. Signa prognoſtica ſunt 1. apoplexiam cũ ſtertore & ſpuma oris eſſe inſanabilẽ. 2. apoplexias alias fortiores eſſe cũ prædictione curandas 3. apoplexiam debilem ſanari poſſe.

133. Curativa rationalis niſi periclitetur ſymptomatis ratione, a ſcopis principalibus natura & virtute exorditur.

134. Sed quia periculum eſt, ut motu ſenſuque abolito homo tum reſpiratione, tum etiam vita ſimul privaretur, ſymptoma ad ſe [illegible] trahit

135. Urges igitur ſymptoma, reſpirationis [illegible] ſcilicet periculum in ordine medicationis apoplexiæ primas tenent.

136. Deinde morbi tanquam cauſæ ſymptomatum regulari curativa curandi ſunt.

137. Symptomati igitur periculoſiſsimo ſubinde initio quam artificioſiſsime [illegible] ratione.

138. [illegible], ut [illegible] clauſo [illegible] obſtare ne [illegible] ſam reſpiret, diducendo [illegible] ligneo li-gno, aut ferro, aut oris ſpeculo a [illegible] vo-cato.

139. Deinde motu & ſenſus abolito, quam ſe-quitur reſpirationis difficultas, appellatione [illegible], voce clariori et lucis ſplendore [illegible] eſt, quod fieri poteſt.

140. Tertiò ſæpe compertum eſt ſeſſione & decubitu capitis in lectum paulo altius initio eum ſentiunt adhuc vertiginem & apoplexiam, [illegible] ſpiritus cerebri in anguſtum collos [illegible] ab apoplexia præſervatos fuiſſe.

141. Eoque magis ſi corroborantia cerebrum, ut [illegible]ulæ antedictæ ſimul uſurpentur, nux mo-ſchata & macis & ipſum caſtoreum odore per-ſpirantur.

142 Mirificè autem conducit oleum aniſi vel nucis moſchatæ per deſtillationem, & adhuc magis oleum macis, guttis iij in cereviſia cali-da vel aqua lavendulæ ſumptum.

143. Maximè omnium conditum ſequens ca-ſtaneæ quantitate uſurpatum vel diſſolutum in aqua lavendulæ infuſum, quo [illegible] multos apoplecticos, ubi ſemel aſſumpſerint, ad [illegible] & aliquid motus voluntarij rediiſ-ſe [illegible].

144. Conditū contra apoplexiā ſic ſe habet: R. [illegible] borrag. ʒi.ſ. caryophyllatæ coronariæ ʒi

anthos,

[illegible] in. [illegible] 3 ij Sp. [illegible] ſtare 3 i. Cum ſyrupo de ſtœchade miſc. & con[illegible].

145. Sed quam primum fieri poteſt ad regularem curativam quoq; accedendum eſt.

146. In hac duobus morbis ſimul exiſtentib. qui prior ordine cauſarum erit prius curandus venit.

147. Sic apoplexia à frigida intemperie ſola ſine materia cum obſtructione ab anguſtia per condenſationem facta indicat illam ſine venæ ſectione curatiua rationali antedicta eſſe curandam.

148. Morbus obſtructionis ex continuata condenſato à frigore cerebro & neruis, indicat frigida intemperie ſublata ſi morbus eſt in fieri, obſtructionem ſine omni medela ſolvi.

149. Si morbus obſtructionis factus confirmatusq; fuerit indicat etiam poſt medelam frigidæ intemperiei obſtructionem cerebri eſſe curandam.

150. Rurſus morbus apoplexiæ ab inflammatorys morbis, & ab obſtructione cerebri, indicat inflammationes cerebri prius eſſe curandas, mox obſtructionem ab anguſtia per [illegible].

151. Si obſtructio eſt in fieri inflammatione ſublata ſponte ſolui, ſi magis confirmata propriam curationem quoq; requirere.

152. Curativa propria cuiusq; [illegible]

[illegible] cerebri, ut antedictum eſt aliunde hû-
adducenda eſt.

153. Deniq;, morbus obſtructionis cerebri tanto accuratius ſuam curativam rationalem poſtulat.

154. Obſtructio indicat eſſe aperiendum & diſcutiendam.

155. Infarcta & coacervata in obſtructione indicat eſſe evacuanda.

Gal. de v ctu, in mor acut.

156. Materia affluens indicat eſſe ſtatim revellendum inprimis venæ ſectione, poſt etiam cucurbitulis, frictione, & ligaturis.

157. Materia craſſa & ſanguinem adeo immobilem reddens atq; hominem ſuffocans indicat venæ ſectionem ſtatim vel noctu inſtituendam eſſe.

158. Materia craſſa indicat ſimul eſſe attenuandum & incidendum.

159. Materia pituitæ & melancholiæ indicat poſt venæ ſectionem etiam purgandum eſſe phlegmagogis & melanagogis.

160. Materia ad cerebrum affluxa, & ibidem repleta indicat demum maſticatorys recte & tuto purgari.

161. Eadem indicat theriaca cum pauco caſtoreo mixta, per ſudorem eſſe diſcutiendum.

162. Natura unius ægri magis ſanguinea quam alterius indicat uni plus, alteri minus ſanguinem eſſe mittendum.

163. Virtus

[illegible]. *Virtus apoplecticorum ſemper debilis indicat non multum ſanguinem eſſe mittendum una vice.*

16[4]. *Virtus eadem debilis indicat ſolùm in dextro latere venam cephalicam, vel mediananam brachij ſecandam eſſe, non niſi maiori neceſsitate urgente ſinistram.*

165. *Eadem virtus indicat & minus ſanguinis & pluribus vicibus ſi neceſsitas urgeat, per aliquot horas vel ſequenti die iterum mittendum eſſe.*

166. *Materia igitur auxiliorum χ[illegible] initio ſtatim in omnibus apoplecticis niſi ſola intemperie frigida laboraverint, inprimisque venæ ſectio adhibenda eſt.*

167. *Eaq; recte uſurpabitur, ſi parum ſanguinis ac ſi opus eſt multis vicibus in ſpacio aliquot horarum, aut unius diei reiteratum ex cephalica vel mediana dextri lateris mittatur.*

168. *Nonnunquam poſt venæ ſectionem dextri lateris etiam ſiniſtri opus eſt.*

169. *Sicuti ſi maior neceſsitas inſtet frictio initio lenior cum calidis linteis à partibus ſuperioribus ad inferiores, poſt fortior fiat.*

170. *Eadem frictio tanto eſt efficacior quantò magis linteа vel pellis vulpina ſuper pulvere Benedicti Victorij igni iniecto calefiant.*

1[7]1. *Ligaturæ in brachijs & pedibus ſinimul [illegible] ſunt.*

1[7]2. *C[illegible] ſine ſcarificatione [illegible]*

[illegible] apoplexia [illegible] ſi populus obſtru-[illegible] materiæ [illegible]. [illegible] [illegible] fortiora & [illegible] [illegible] manda.

[illegible] [illegible] initio tale Enema adhiberi po-[illegible] R. Herb. mercurialis m [illegible] m. [illegible] 5. [illegible] rutæ, Saluiæ, Origani ana m. [illegible] Fl. [illegible] arab. [illegible] 1. 5. Epithymi an. ʒ. ij ſem. [illegible] 1. aniſ. ʒ 15. Cumini ʒ ij Fol. ſenæ ʒ [illegible] [illegible] in ſufficienti quantitate aquæ ad [illegible] poſt colentur lib. j ʒ ij. & adde Electua-[illegible] de hiera ʒ v Indi, confect. hamech. an. ʒ 1 [illegible] ʒ 1. miſc. fiat Enema.

[illegible] Enema hoc eſt commune iis, qui & phle-gmate & melancholia ſimul infeſtentur. Sed ſi pituita ſola abundent, purgantia melancholi-am ut confect. hamech. Epithymus &c. omittan-tur. Phlegmagoga augeantur. Si melancholia e contra.

[illegible] Digeſtiva, ubi fieri per alias modelis po-[illegible] ſimul uſurpentur, vel potione ex decoctis, vel lambendis Syrupis de ſtachade, de betonica de hyſſopo mixtis cum oleo aniſi, vel macis, vel [illegible] aqua nucis moſchatæ

[illegible]. Cum reviviſcat apoplecticus per inter-valla bidui vel plurium dierum bis terve purgetur potione tali. R. Rad [illegible] [illegible]. [illegible]. Sarſafraſſ. ʒ 1 5. Fœniculi ʒ 1 [illegible] [illegible] ʒ 5 Polipodij ʒ 5. Sem. aniſi. ʒ5.

Ioſſ. lib. [illegible] [illegible] Petrus A-[illegible]

[illegible] ſcr. 5. Herb. Maioranæ [illegible] ſalviæ hyſſopi, Scolopendriæ [illegible] Stoechados arab. ʒ. ß. Anthos [illegible] an p. 1. Borrag. p. ij. [illegible] ſenæ ℥ ij. Thebith [illegible] ʒ ij. paſſul: minor ℥ 1. Coquantur [illegible] ad tertias, poſt colentur ℥ xi. & in colatura in-fundantur per noctem Rhab. el. ſcr. [illegible] rici trochiſc: in petia ligati ʒ ij. [illegible] Cinnamomi ſcr. 5. Mane colentur ℥ iiij & [illegible] de Mannæ ℥ i. 5. Syr: de ſtochade de [illegible] an. ℥ 5. Spe. Eleſcoph. ſcr. i. miſce fiat [illegible]

178. Corpore ad minimum ter purgat[illegible] riferis obſtructa aperiat & diſcutiat ac [illegible] 4. horis ante prandium in lecto bene coo[illegible] ſumat Electuarium quod R. mithridati [illegible] mi, Theriacæ opt: an. ſcr. ij. Caſtorei [illegible] Cum Syrupo de ſtoechade q. ſ. miſce & fiat [illegible] lectuarium.

179. Sed & alterantibus corroborantibus [illegible] cerebrum, ſcilicet rotulis & electuario [illegible] caſtoreo antedicto alternatim intermedijs die bus cum non purgetur utatur.

180. Quibus etiam addat morſ: haſce R. Sp. diambræ diamoſchu amari an. ʒ 1. diamar. frig. ſcr. 1. Elect. reſumpti. arom: roſati [illegible] ſcr. ij Sacchari ℥ iiij. Diſſoluatur in aqua [illegible] ci moſchatæ q. ſ & fiat confectio in morſulis.

181. Poſtremo maſticatorijs utatur [illegible] ore maſticantes humores cerebri per [illegible] mane expurgat.

182. [illegible] etiam ſi acceſſit, hiſce antedictis purgantibus, alterantibuſq; & in primis frictionibus [illegible] brachij pediſq; læſi cum pulvere [illegible] cedit.

183. Niſi quod ſpina dorſi, ea parte ex qua nervi læſi oriuntur, oleo caſtoreo, vulpino, chamæmelino, aut etiam vino ſublimato inungatur.

184. Διαιτητικὴ nequaquam negligenda eſt, curet, aer ſit lucidus, ſerenus, vel temperatus, vel ad calidius ſicciusq; vergens, qui ſi natura haberi non poteſt, arte paretur, vel herbis lavendula, majorana, thymo, hyſſopo, ſparſis, vel aquis harum deſtillatis effundendis, vel calefaciendis habitationibus lignis ſiccis.

185. Cibi ſint tenuioris victus initio ac quam parciſſimi attenuantes & aperientes ſimul ut juſcula cereuiſiæ puriſſimæ cum parum zinziberis, cinamomi & macis. Iuſcula gallinarum coctarum cum maiorana & ſaluia, granis cardamomi & macis. 7. die poſt & ſi reviviſcat, aues montanæ, vitulina caro, capræ ſilueſtris, cervinæ junioris.

186. Potus ſit vel cereviſiæ veteris aut aromatiſatæ, lavendula, ſcolopendria aliiſq; aromaticis vel mulſæ. Vinum tanquam venenum fugiant.

187. Motus ſit initio lenis, poſtea ſubinde vehementior pro ratione virium.

188. Somnus parcior iſq; [illegible] a cibo ſumpto.

189. Excretiones tertia quaq; [illegible] ventur cum plerumq; retentiones [illegible].

190. Affectus animi ſint ad omnem alacritatem atq; relaxationem mentis compoſiti.

191. Apoplexia ex ſolutione [illegible], in qua cerebrum vel membranis vel corpore ſuo ita contunditur aut finditur, ut ſpiritus Animalis ad alias corporis partes pervenire nequeat, ac motus & ſenſus cum noxa mentis aboleantur.

192. Apoplexia hæc partim chirurgi, cuius medela erit alterius loci, partim medici Phyſici operam, quæ primum ſymptomatis correctionem, mox obſtructionis curativam antea traditam inſtituit, deſiderat.

193. De particulari verò apoplexia in qua & ἡμιπληξία & paralyſis aliarum partium, imo etiam de ſtupore, in quo motus ſenſusq; cum mente diminuta ſunt, ab aliis & alio tempore diſputabitur.

THESES

DE PARALYSI.

Reſpondentibus

Pro gradu Doctoratus aſſu-
mendo Anno 95.

HENRICO HESSO Saxone, Brun-
ſuicenſis Reipub. Phyſico Or-
dinario.

JEREMIA CORNARIO Hamel-
burgenſi Franco.

M. TOBIA DORNCREYLIO
Iglavienſi Moravo.

M. JOSEPHO LAUTENBA-
CHIO Rhenano.

TOBIA COBERO Poëta
Laureato.

*Sorte citra omne eruditionis præiudici-
um ſic collocatis.*

THESES

DE PARALYSI IN GENE-
re, de quibus reſpondebit

HENRICVS HESSVS.

THESIS I.

*Paralyſis nomen apud Hippocratem non
legitur, ſed eius loco apoplexia cum*

, ut ἀποπληξίη τινὸς τοῦ σώματος. Aph. 40. lib. 7. vel τῶν μελῶν. Prorrhet. 2.

2. Galenus a ſymptomate motus voluntarii aboliti, ſine noxa mentis παράλυσιν lib. 2. methodi medendi cap. 2. denominavit.

3. Cornelius Celſus latine vertit reſolutionem lib. 3. cap. 27. eamq́ue modo pro Apoplexia, modo pro hac de qua nos cum Galeno loquimur, promiſcue accipit.

4. Impropriè hodiè vulgus & medici quidā latiori ſignificatione, vocant Paralyſin læſionem motus & abolitam & diminutam, ſimul et ſtuporem.

5. Paralyſis igitur ſecundum ſententiam optimorum, eſt morbus nervi, cuius occaſione a principio ad eum virtus motiva voluntaria tranſmitti prohibetur adeo, ut motus modo cum ſenſu, modo ſine eo, aboleatur.

6. Eaq́ue varie diſtinguitur, ratione vel eſſentiæ morbi, vel partis affectæ, vel virium.

7. Paralyſis ratione eſſentiæ morbi, alia eſt vera, alia eſt notha.

8. Paralyſis vera à nobis cum Galeno intelligatur, quæ vel per ſe cum abolitione motus, ſive cum ſenſu, ſive ſine, vel ſimplex habetur.

9. Paralyſis notha, quæ aut per conſenſum alterius morbi oritur, aut mixta eſt.

10. Paralyſis veræ ſunt tria genera ſummatim: unum Paralyſis in intemperie, alterum Para-

lyſis

*[illegible] in vehementi compoſitione : tertium Pa-
ralyſis in [illegible].*

11. *Paralyſis ratione partis affectæ , alia eſt Univerſalis, alia Particularis.*

12. *Paralyſis Univerſalis rurſus eſt duplex. u-na dextri lateris , quando ibidem partes & fa-ciei & aliarum partium omnium infra faciem reſolvuntur , ſalva tamen principe facultate a-nimali : alia ſiniſtri , cum in ſiniſtra parte.*

13. *Paralyſis Univerſalis hæc fit, cum omnes nervi eiusdem lateris, in principio tum cerebro, tum ſpinali medulla ſimul afficiuntur.*

14. *Particularis eſt partium quarundam ſive plurium ſive pauciorum affectarum, in ner-vo cum abolito motu, ſive etiam [illegible] tantum.*

15. *Hæc dividitur in Nominatas & Innomi-natas.*

16. *Nominatæ ſunt, quæ propria nomina ſor-tiuntur , 1. παραπληγία, cum medietas toti-us ſpinalis medullæ & nervi inde orti patiun-tur. 2. ἀφωνία, cum vocales nervi. 3. ἄπνοια, cum nervi reſpiratorij.*

17. *Innominatæ quæ proprio nomine carent ſunt multò plures, & cum adiectione partis ef-feruntur.*

18. *Unde Paralyſis alia eſt partium faciei, cum nervi è cerebro orti afficiuntur : alia par-tium ſub facie , cum nervi e ſpinali medulla.*

19. *Paralyſis partium faciei , alia eſt oculo-rum , cum nervi cerebri 2. paris in muſculos*

oculi diſperſi laborant: alia palpebrarum, cum nervi cerebri 3. paris per foramen orbitæ tranſeuntes: alia labiorum ut in cynico ſpaſmo, cum nervi cerebri 3. paris mixti cum nervis e cervice & in muſculos latos excurrentes: alia linguæ, cum nervi 3. & 7. paris in lingua perreptantes.

20. Paralyſis partium ſub facie, alia eſt omnium, ſi ſcil. utrumq; latus, in manibus pedibuſq; reſolvitur, cùm nervi omnes e ſpinali medulla orti, ſimul afficiuntur: alia eſt ſingularum partium ſub facie.

21. Paralyſis partium ſingularum ſub facie, alia eſt partium imi ventris: alia ſpinæ dorſi: alia partium extantium.

22. Paralyſis partium imi ventris alia eſt ani: alia ſphincteris: alia veſicæ: alia pudendi.

23. Paralyſis ani cum duo poſtremi pares nervorum ſpinæ medullæ prodeuntes ab oſſe ſacro in muſculos ſuſpendentes anum reſolvuntur.

24. Paralyſis Sphincteris, in qua inuitis excrementa alui excernuntur, fit cum nervi yidem alia propagine in muſculum ſphincterem prodeuntes læſi ſunt.

25. Paralyſis veſicæ cum nervi ab oſſe ſacro orti & veſicæ inſerti in vitio ſunt.

26. Paralyſis pudendi cum nervi è vertebris 4. ac 5. lumborum, & oſſis ſacri orti pudendo, inſerti reſolvuntur.

27. Paralyſis ſpinæ dorſi alia eſt colli, alia dorſi.

28. Paralyſis colli, cum nervi e ſpinali medulla 3. & 4. paris offenduntur.

29. Paralyſis dorſi, cum nervi e ſpinali medulla 3. paris tum è lumborum vertebris, tum etiam ab oſſe ſacro prodeuntes patiuntur.

30. Paralyſis partium extantium alia eſt manus, alia eſt pedis.

31. Paralyſis manus alia eſt totius brachij, cum nervi 5. 6. & 7. paris cervicis, atq; 1 & 2. paris thoracis in brachium excurrentes reſolvuntur: aliæ manus parvæ.

32. Paralyſis manus parvæ alia eſt totius cum nervi tertij paris ex implexu educti & in brachium digitoſq; excurrentes afficiuntur, alia digitorum tantum.

33. Paralyſis digitorum, alia eſt digiti minimi & annularis tantum, cum 5. nervi pares excurrentes in eos, reſolvuntur: alia pollicis & indicis cum nervi 4. in brachium irrepentes: ideoq; medius rarius hac particulari paralyſi affici ſolet, quod ab ambabus propaginibus unum nervum communicatum habet.

34. Paralyſis partis alia eſt totius cruris, cum nervi & ex tribus inferioribus lumborum vertebris, & ex tribus oſſis ſacri inferioribus orti ac in pedem magnum excurrētes in vitio ſunt: alia pedis parvi cum propago 4. nervi in pedem ac ſingulos digitos pedis excurrens læditur.

35. Etſi vero hæ uſitatiores ſunt: tamen multo plures inveniri queunt.

163. Virtus apoplecticorum [illegible] indicat non multum ſanguinem eſſe mittendum una vice.

164. Virtus eadem [illegible] indicat [illegible] in dextro latere venam cephalicam [illegible] mediana [illegible] ſecandam [illegible] non niſi maiori neceſſitate urgente ſiniſtram.

165. Eadem virtus indicat & minus ſanguinis & pluribus vicibus ſi neceſſitas urgeat [illegible] aliquot horas vel ſequenti die iterum mittendum eſſe.

166. Materia igitur auxiliorum χ[illegible] initio ſtatim in omnibus apoplecticis niſi ſola intemperie frigida laboraverint, inprimiſque venæ ſectio adhibenda eſt.

167. Eaq; recte uſurpabitur, ſi parum ſanguinis, ac ſi opus eſt multis vicibus in ſpatio aliquot horarum, aut unius diei reiteratum è cephalica vel mediana dextri lateris mittatur.

168. Nonnunquam poſt venæ ſectionem dextri lateris etiam ſiniſtri opus eſt.

169. [illegible] ſi maior neceſſitas inſtet frictio initio lenior cum calidis linteis à partibus ſuperioribus ad inferiores, poſt fortior fiat.

170. Eadem frictio tantò eſt efficacior [illegible] to magis linteo vel pellis vulpina ſuper [illegible] rē Benedicti Victorij igni iniecto calefiant.

171. Ligaturæ in brachijs & pedibus [illegible] demum [illegible].

172. C[illegible] ſine ſcarificatione [illegible]

[illegible]

[illegible] appellata [illegible] & ſingulis obſtru- [illegible] matera [illegible]. *Rhaſis lib. 5. aphoriſmor. ? Avicennae?* ? [illegible]

173. [illegible] abſtra- [illegible] iuvant, [illegible] & [illegible] fieri [illegible].

174. Ex his [illegible] tale Enema adhiberi poterit. R. Herb. mercurialis m. i. [illegible] m. i. ſ. [illegible], rutæ, Salviæ, Origani ana m. i. Fl. ſtœchados arab. ʒ i. ſ. Epithymi an. ʒ ij. Sem. [illegible] ʒ i. aniſi ʒ i ſ. Cumini ʒ ij Fol. ſenæ ʒ [illegible] coquantur in ſufficienti quantitate aquæ ad tertiam poſt colentur lib. j ʒ ij. & adde Electuarii de hiera ʒ vi Indi, confect. hamech. an. ʒ i ſalis ʒ i. miſc. fiat Enema.

175. Enema hoc eſt commune iis, qui & phlegmate & melancholia ſimul infeſtantur. Sed ſi pituita ſola abundent, purgantia melancholiam ut confect. hamech. Epithymus &c. omittantur. Phlegmagoga augeantur. Si melancholia, e contra.

176. Digeſtiva, ubi fieri per alias m[illegible] poteſt, ſimul uſurpentur, vel potione ex decoctis, vel lambendis Syrupis de ſtœchade, de betonica de hiſſopo mixtis cum oleo aniſi, vel macis, vel etiam aqua nucis moſchatæ.

177. Cum reviviſcat apoplecticus per intervalla bidui vel plurium dierum [illegible] terve purgetur potione tali. R. Rad. [illegible]. [illegible] ʒ. Sarſafraſſ. ʒ i ſ. Fœniculi ʒ i. [illegible] ʒ ſ. Polipodij ʒ ſ. Sem. aniſi. ʒ ſ.

Pæoniæ ſcr. [illegible] Herb. Maioranæ [illegible] Betoni-
[illegible] hyſſopi. Stœchados [illegible] [illegible]. Sticados arab. p. ij. Anthos, Lavendulæ an. p. 1. Borrag. p. ß. Sal. ſenæ ʒß. Turbith ʒ ß. paſſul. minor. ʒj. Coquantur ſecundum artem ad tertias, poſt colentur ʒ xii. & in colatura infundantur per noctem Rhab. elect. ʒ ß. agarici trochiſc. in petia ligati ʒ ij. Macis ſcr. ſ. Cinnamomi ſcr. j. Mane colentur ʒ iiij. & add. de Mannæ ʒ j. ß. Syr. de ſtochade de Betonica an. ʒ ſ. Spe. Fleſcoph. ſcr. j. miſce fiat potio.

178. Corpore ad minimum ter purgato [illegible] riſerit obſtructa aperiat & diſcutiat [illegible] 4. horis ante prandium in lecto bene cooperto ſumat Electuarium quod R. mithridatii optimi Theriacæ opt. an. ſcr. ij. Caſtorei ſcr. ſ. Cum ſyrupo de ſtoechade q. ſ. miſce & fiat Electuarium.

179. Sed & alterantibus corroborantibusque cerebrum, ſcilicet ratulis & electuariis cum caſtoreo antedicto alternatim intermediis diebus cum non purgetur utatur.

180. Quibus etiam addat morſulos R. Spec. diambræ diamoſchu amari an. ʒ j. diamar. frig. ſcr. 1. Elect. reſumpti. aromat. roſati an. ſcr. ij. Sacchari ʒ iiij. Diſſolvatur in aqua nucis moſchatæ q. ſ. & fiat confectio in morſulis.

181. Poſtremo maſticatoriis utatur quibus in ore maſticantes humores cerebri per ſalivam mane expurget.

182. Paralyſis etiam ſi accedat, hiſce antedictis purgantibus, alterantibuſq́ & in primis frictione inferiori brachij pediſq́ læſi cum pulvere Viſtorij, cedit.

183. Niſi quod ſpina dorſi, ea parte ex qua nervi læſi oriuntur, oleo caſtoreo, vulpino, cammomelino, aut etiam vino ſublimato inungatur.

184. Διαιτητικὴ nequaquam negligenda eſt, ideoq́ aer ſit lucidus, ſerenus, vel temperatus, vel ad calidius ſicciusq́ vergens, qui ſi natura haberi non poteſt, arte paretur, vel herbis lavendulæ, majorana, thymo, hyſſopo, ſparſis, vel aquis harum deſtillatis effundendis, vel calefaciendis habitationibus lignis ſiccis.

185. Cibi ſint tenuioris victus initio ac quàm parciſſimi attenuantes & aperientes ſimul ut juſcula cereuiſiæ puriſſimæ cum parum zinziberis, cinamomi & macis. Iuſcula gallinarum coctarum cum maiorana & ſaluia, granis cardamomi & macis. 7. die poſt & ſi reviviſcat, aues montanæ, vitulina caro, capræ ſilueſtris, cervinæ junioris.

186. Potus ſit vel cereviſiæ veteris aut aromatiſatæ, lavendula, ſcolopendria alyſq́ aromatibus vel mulſæ. Vinum tanquam venenum fugiant.

187. Motus ſit initio lenis, poſtea ſubinde vehementior pro ratione virium.

188. Somnus parcior iſq; non interdiu capiendus, nec ſtatim a cibo ſumpto.

189. Excretiones tertia quaq; [illegible] le-ventur, cum plerumq; retentione [illegible].

190. Affectus animi ſint ad omnem alacritatem atq; relaxationem mentis compoſiti.

191. Apoplexia ex ſolutione continui eſt, in qua cerebrum vel membranis vel corpore ſuo ita contunditur aut finditur, ut ſpiritus animalis ad alias corporis partes pervenire nequeat, ac motus & ſenſus cum noxa mentis aboleantur.

192. Apoplexia hæc partim chirurgi, cujus medela erit alterius loci, partim medici Phyſici operam, quæ primum ſymptomatis correctionem, mox obſtructionis curativam antea traditam inſtituit, deſiderat.

193. De particulari verò apoplexia in qua & ἡμιπληξία & paralyſis aliarum partium, imo etiam de ſtupore, in quo motus ſenſusq; cum mente diminuta ſunt, ab alijs & alio tempore diſputabitur.

THESES
DE PARALYSI.
Reſpondentibus

Pro gradu Doctoratus aſſumendo Anno 95.

HENRICO HESSO Saxone, Brunſuicenſis Reipub. Phyſico Ordinario.

JEREMIA CORNARIO Hamelburgenſi Franco.

M. TOBIA DORNCREYLIO Iglavienſi Moravo.

M. JOSEPHO LAUTENBACHIO Rhenano.

TOBIA COBERO Poëta Laureato.

Sorte citra omne eruditionis praeiudicium ſic collocatis.

THESES
DE PARALYSI IN GENERE, de quibus reſpondebit
HENRICVS HESSVS.

THESIS I.

Paralyſis nomen apud Hippocratem non legitur, ſed eius loco apoplexia cum

a[illegible] , ut ἀπο[illegible] τ[illegible] Aph. 40. lib. 7. vel τῶν [illegible] Prorrht. 2.

2. Galenus a ſymptomate motus [illegible] aboliti, ſine noxa menti παράλυσιν [illegible] me-thodi medendi cap. 2. denominavit.

3. Cornelius Celſus latine vertit reſolutio-nem, lib. 3. cap. 27. eamq; modo pro Apoplexia, modo pro hac de qua nos cum Galeno loquimur, promiſcue accipit.

4. Impropriè hodiè vulgus & medici quidã le-tiori ſignificatione, vocant Paralyſin læſionem motus & abolitam & diminutam, ſed [illegible] ſtuporem.

5. Paralyſis igitur ſecundum ſententiam o-ptimorum, eſt morbus nervi, quia oc[illegible] e principio ad eum virtus motiva voluntaria tranſmitti prohibetur adeo, ut motus modò cum ſenſu, modo ſine eo, aboleatur.

6. Eaq; varie diſtinguitur, ratione vel eſſen-tiæ morbi, vel partis affectæ, vel virtutis.

7. Paralyſis ratione eſſentiæ morbi, alia eſt vera, alia eſt notha.

8. Paralyſis vera à nobis cum Galeno intelli-gatur, quæ vel per ſe cum abolitione motus, ſive cum ſenſu, ſive ſine, vel ſimplex habetur.

9. Paralyſis notha, quæ aut per conſenſum alterius morbi oritur, aut mixta eſt.

10. Paralyſis veræ ſunt tria genera ſumma: unum Paralyſis in intemperie: alterum Para-

lyſis

[illegible] compoſitione, tertium Pa-
[illegible]
11. Paralyſis ratione partis affectæ, alia eſt Vniverſalis, alia Particularis.
12. Paralyſis Univerſalis rurſus eſt duplex u-[illegible] dextri lateris, quando ibidem partes & faciei & aliarum partium omnium infra faciem reſolvuntur, ſalva tamen principe facultate a-[illegible]: alia ſiniſtri, cum in ſiniſtra parte.
13. Paralyſis Vniverſalis hæc fit, cum omnes nervi eiusdem lateris, in principio tum cerebro, tum ſpinali medulla ſimul afficiuntur.
14. Particularis eſt partium quarundam ſive plurium ſive pauciorum affectarum, in nervo cum abolito motu, ſive etiam unius tantum.
15. Hæc dividitur in Nominatas & Innominatas.
16. Nominatæ ſunt, quæ propria nomina ſortiuntur, 1. παραπληγία, cum medietas totius ſpinalis medullæ & nervi inde orti patiuntur. 2. ἀφωνία, cum vocales nervi. 3. ἄπνοια, cum nervi reſpiratorij.
17. Innominatæ quæ proprio nomine carent ſunt multò plures, & cum adiectione partis efferuntur.
18. Vnde Paralyſis alia eſt partium faciei, cum nervi è cerebro orti afficiuntur: alia partium ſub facie, cum nervi e ſpinali medulla.
19. Paralyſis partium faciei, alia eſt oculorum, cum nervi cerebri 2. paris in muſculos

28. Paralyſis colli, cum nervi e ſpinali medulla 3. & 4. paris offenduntur.

29. Paralyſis dorſi, cum nervi e ſpinali medullæ 3. paris tum è lumborum vertebris, tum etiam ab oſſe ſacro prodeuntes patiuntur.

30. Paralyſis partium extantium alia eſt manus, alia eſt pedis.

31. Paralyſis manus alia eſt totius brachij, cum nervi 5. 6. & 7. pari cervicis, atq; 1. & 2. pari thoracis in brachium excurrentes reſolvuntur: aliæ manus parvæ.

32. Paralyſis manus parvæ alia eſt totius cum nervi tertij paris ex implexu educti & in brachium digitoſq; excurrentes afficiuntur, alia digitorum tantum.

33. Paralyſis digitorum, alia eſt digiti minimi & annularis tantum, cum 5. nervi pares excurrentes in eos, reſolvuntur: alia pollicis & indicis cum nervi 4. in brachium irrepentes: ideoq; medius rarius hac particulari paralyſi affici ſolet, quod ab ambabus propaginibus unum nervum communicatum habet.

34. Paralyſis partis alia eſt totius cruris, cum nervi & ex tribus inferioribus lumborum vertebris, & ex tribus oſſis ſacri inferioribus orti ac in pedem magnum excurrẽtes in vitio ſunt: alia pedis parvi cum propago 4. nervi in pedem ac ſingulos digitos pedis excurrens læditur

35. Etſi verò hæ uſitatiores ſunt: tamen multò plures inveniri queunt.

36. [illegible] in [illegible] [illegible] ſecundum [illegible] in [illegible] vel in medio, vel in [illegible] [illegible]. [illegible]

37. Virium ratione Paralyſis alia eſt ſeverior, alia mitis.

38. [illegible], cum aut omnes vires [illegible] ſolvuntur, aut plures, inprimisque reſpiratoriæ cum periculo ſuffocationis laborant.

39. Mitis vero, in qua nervi [illegible] reſpiratorijs male ſe habent.

40. Reſpectu etiam Paralyſis alia eſt acuta morbus, teſte Galeno, alia Chronica.

41. Curationes ſuæ cuique ſpeciei vel [illegible] ab eſſentia morbi ortæ propriæ ac privatæ, Galeno paſſim partim [illegible] methodus medendi, recentioribus practica dicta debetur.

THESES
DE PARALYSIS VERÆ EX
Intemperie ſola CURATIVA,
de quibus reſpondebit
IEREMIAS CORNARIVS

42. Paralyſeos igitur veræ primum genus in Intemperie conſiderandum venit.

43. Nec [illegible] generibus conſiſtere [illegible] in proœmio artis Curativæ [illegible]

vide

[illegible] ſpiritum o- portere ad [illegible]

44. Paralyſis igitur hæc alia eſt in intemperie nuda, alia in intemperie cum materia.

45. Paralyſium Intemperie ſola, alia eſt in intemperie frigida, alia in intemperie humida, alia in intemperie frigida & humida.

46. Paralyſis in Intemperie frigida a Galeno potiſſimum aſſignatur lib. de diff. morb. cap. 1. lib. 1. de cauſis ſymptomatum cap. 5. lib. 4. de l. affectis cap. 4.

47. Hunc ſecuti Paulus Ægin. lib. 3. cap. 8. imo græci omnibus, Avicen lib 3. Fen. 2 cap. 2. & recentiores complures paralyſim ab intemperie frigida nuda, adſeverant.

48. Nam frigiditas primas tenet ad ſtuporem, ac quo magis intenditur ad Paralyſin.

49. Paralyſis enim frigida eſt morbus nervoſarũ partiũ in quo frigiditas nimium ultra iuſtum excedit & motum abolitum reddit.

50. In hac nervi indurati & condenſati vel ſpiritum atq; facultatem animalem, utut habere ad eos permeent, recipere nequeunt.

51. Cauſæ Paralyſis frigidæ ſunt 1. aër ambiens, refrigerans nimis, 2. aqua frigida, ſi in ea immergitur membrum in hyeme & mox in glaciem concreſcit. 3. alimentorum nimia copia Gal. de cauſis morb. capite 3. 4. quæ eduntur & bibuntur frigidiora.

52. Signa paralyſis frigidæ diagnoſtica ſunt 1. tactus frigidior membri ad ſenſum 2. ſtuporem ſenſim mutari in Paralyſin 3. Craſſior habitus nervorum, & nonnunquam etiam durior unde quædam rigida Paralyſis.

53. Prognoſtica ſunt. 1. frigidam Paralyſin nondum confirmatam facile curari poſſe. 2. eandem confirmatam diuturnam eſſe, ac difficilem curatu.

54. Curativa eius ſumitur inprimis à morbo tanquam primario ſcopo medicatorio, ſcil. à frigida Intemperie nervoſæ partis.

55. Indicationes ſequuntur 1. generalis Paralyſis in Intemperie ſola indicat, tantum alterandam eſſe per contraria. 2. Specialis frigida Paralyſis indicat eſſe calefaciendam.

56. Subiecti natura in toto corpore ſenili indicat eſſe magis calefaciendã, in iuvenili minus.

57. Virtus animalis imbecillior indicat corroborantibus nervos utendum quoq; eſſe.

58. Materia igitur auxiliorum quæ indicationibus hiſce ſatisfaciat, erit triplex. 1. διαιτητικὴ. 2. χειρουργικὴ. 3. φαρμακευτικὴ.

59. In Diæta aer ſit calidus, ad quem ſtatim deportetur æger, vel tum calore lectulorum tum etiam admotis catellis foveatur.

60. Cibi etiam calefacientes requiruntur, ut iuſculum cereviſiæ cum aromatibus, ſeu cumini, aniſum, feniculum & ſimilia.

61. Potus

61. Potus ſit cerevisiæ calefacientis, attenuantis & aperientis, ac multo magis hydromel.
62. Motus frictionis cum linteis calidis mirifice prodeſt, mox etiam motus partis affectæ in varias partes.
63. Somnus parcior & plus vigiliæ.
64. Affectus animi ſint hilares & concitatiores ad iram etiam usq;, ſed tamen moderate.
65. Chirurgicũ auxiliũ valdè idoneũ, ſunt cucurbitulæ affecto lateri multo igne appoſitæ.
66. Pharmaceutica medicamenta ſunt alia interna alia externa.
67. Medicamenta interna duplicia requirũtur, & calefacientia & corroborantia.
68. Medicamenta calefacientia iterum alia ſimplicia, alia compoſita.
69. Simplicia huius generis ſunt ſinapi, ſi quis grana eius novem quotidie comedat; caſtorium cuius pulverem cum calida cerevisia ebibat, aqua Lavendulæ in iuſculis ſumpta.
70. Compoſita huius generis, duo potiſſimum in uſu ſint, unum conditum, quod

Rec. Conſervæ Bethonicæ.
Lavendulæ ana ℥j.
Diacori. ʒ.ij.
Caſtorij ʒ.s.

cum ſyrupo de ſtœchade q.ſ. & fiat conditũ, de quo manè caſtaneæ quantitate duabus horis ante prandium, veſperi avellanæ doſi ſumat.

alterum

alterum, ſyrupi quos ſæpius duorum cochlear-ium quantitate lambat æger.

Rec. Syr. de Bethonica
de ſtœchade
de Carduo bnedicto ana ℥ j s.
Aquæ Lavendulæ ℥. s.
miſce & fiat liquor

71. Medicamenta corroborantia hæc uſurpentur, nux muſcata ſæpius commanſa, Oleum macis, Oleum nucis muſcatæ, & rotulæ deſcriptionis noſtræ.

72. Medicamentum externum ſimul calefaciens & corroborans eſt vinum Malvaticum cum aqua lavendulæ mixtum, & quotidie ter cum linteo madefacto calidè illitum.

73. Paralyſis in Intemperie humida ſine materia ab Hippocrate in Aph 17. lib 3 innuitur deinde aſſeveratur ab Avicen lib. 3. Fen. 2. cap 2. ac humiditas ſecundas poſt frigiditatem ad Paralyſim habet.

74. Ea eſt morbus nervi in exceſſu humiditatis, quæ facit ut nervi nimium laxati cito reſolvantur.

75. Cauſæ humidæ Paralyſis ſunt. 1. ciborum humidiorum copia. 2. potuum exceſſus, 3. omnis vivendi ratio delicatior. 4. Balnearum ex aqua dulci plurimus uſus. 5. Temporum ſtatus humidus. 6. Ventus Auſtrinus. 7. Hyems.

76. Signa eius diagnoſtica ſunt. 1. ſi ſubito

accidat

accidat Paralyſis, dicit Avicen. ibidem cap. 3. nulla eſt dubitatio quin Paralyſis ſit humida & mollities.

77. Prognoſticon eſt, Paralyſim humidam tardius curari.

78. Curativa eius inprimis à morbo exorditur, deinde etiam a natura ſubiecti & virtute eius.

79. Paralyſis humida indicat exiccandū eſſe.

80. Paralyſis humida in humidiori corpore indicat magis exiccandum eſſe.

81. Natura nervorum laxata indicat ſimul etiam adſtringendum eſſe.

82. Virtus animalis debilitata indicat ſimul corroborandum eſſe.

83. Materia auxiliorum διαιτητικὴ neceſſe eſt, ſit attenuans & exiccans.

84. Aer ſit ſiccior ſive natura talis haberi poſſit, ſive arte ex herbis ſiccis beneq; olentibus, ut Maiorana Roſmarino, Lavendula, atq; pulveribus pro fumo paretur.

85. Cibi ſint magis aſſati quam cocti, iuſcula rariora ex quibus iuſcula ex perdicum oſſibus contuſis, & oriza, ſunt ſalubriora, ſicut & obſonia citoniorum & pyrorum aſtringentium.

86. Potus ſit cerevifia aromatiſata vel lavendula vel Hyſſopo vel ſalvia, aut cui infuſus ſacculus qui:

Rec. Baccarum lauri ℥. ij.
Rad. Cariophil. ℥.j.
Iridis.
Cariophilorum
Nucis muſcatæ ana ℥.ß.
Miſce & pulveriſentur cum linteo &
fiat ſacculus.

87. Somnus ſit parcior, vigilia multa.

88. Motus partis affectæ crebrior.

89. Balnea thermarum præſertim aluminoſarum.

90. Materia auxiliorum φαρμακευτικὴ interna inprimis ſpectet uſum Caſtorij &, Acori mox etiam cornu cervini uſti: deniq; corroborantes rotulas noſtras ante dictas.

91. φαρμακευτικὴ externa eſt arena in ſole exiccata, ſi quis in ea membrum paralyticatum detineat: deinde ſudorifera fomenta: poſtremò unguenta.

92. Paralyſis in Intemperie frigida & humida, eſt quæ exceſſu ambarum qualitatum ante dictarum, motum voluntarium abolitè lædit.

92. Cauſæ hujus Paralyſis ſunt duorum generum ante dictorum ac ſimul in unum effectum concurrentium.

94. Signa diagnoſtica ſunt 1. tactus frigidior in membro affecto 2. mollior habitus ſimul 3. Paralyſis initium ſenſim factum.

95. Prognoſticum: diuturnum eſſe morbum

96. Curativa à ſcopo medicatorio ſumit hanc indicationem; eſſe calefaciendum & exſiccandum.

97. Deinde virtus debilitata indicat nervos eſſe corroborandos.

98. Materia auxiliorum in Paralyſi frigida & humida curanda, tum διαιτητικὴ, tum χειρουργικὴ, tum φαρμακευτικὴ ex ante dictis duabus curativis ita petenda eſt, ut ambæ conjungantur, niſi quod hîc thermæ ſulphureæ magis proſunt.

99. Medicamentum tamen externum efficaciſſimum contra Paralyſin hanc quod ſimùl calefacit, exiccat, & corroborat membra reſoluta, ſubjungere lubet.

℞. Succini
Mirrhæ.
Maſticis ana ʒ.j
Olibani ℈. ij.
Cariophilorum.
Cinamomi.
Nucis Muſcatæ
Macis ana ʒ. ſ.
Ligni aloes ℈. ſ.

Pulveriſentur omnia ſubtiliter & vino ſublimato irrorentur atq; iterum exiccentur quinquies & fiat pulvis, qui injiciatur prunis ut fumus calefaciat linteum vel pellem vulpinam, qua ſubinde fricetur & foveatur membrum paralyticatum.

THESES

DE PARALYSIS NOTHA in Intemperie ſola ſicca CVRATIVA de quibus *M.* TOBIAS DORNCREYL reſpondebit.

100. Paralyſis in Intemperie alia quadam ſine materia vel calida vel ſicca, vel calida & humida, vel calida & ſicca, vel frigida & ſicca miris modis diſceptatur.

101. Medicorum enim alij hanc, alij illam, pleriq; omnes haſce negant.

102. Galenus ſiccam ex alio morbo, nimirum nephreſi lib. 6. de tuenda ſanit. cap. 14. ortam adſerit, & notham eſſe innuit.

103. Experientia teſtatur eam in Moravia, Auſtria, & Vngaria ſæpè ex colica naſci, non quidem talem qualem authores græci & Arabes quæ per criſin imperfectam ſubitò fit, & eſt Paralyſis in Intemperie cum materia: ſed quæ ſenſim poſt multas recidivas colicas vel aliquando ſine eis, ſemper tamen poſt vigilias immodicas, dolores multos, ἀπεψίαν & ἀτροφίαν ſequitur.

104. De hac igitur cum in practica nihil extet, alibi etiam rarius ejus fiat mentio, curanda agemus præſertim cum feliciter omnes ad nos in Auſtria confugientes, excepto uno nobili, qui ſimul Epilepticus erat, ſanitati reſtituerimus.

105. Paralyſis notha a Galeno meritò innuitur vel quòd a te dictis veris prorſus contraria ſit, vel

quod etiam non per ſe, ſed per conſenſum aliorum morborum, eorumq; multorum fiat.

106. *Nam plerumq; contingit, colica vel ſola vel cum nephreſi ſæpius recrudeſcente, inprimisq; ea, quæ non tantum ex pituita ſed ſimul ex bile gignitur, prius adfuerit cruditas ex dyſcraſia ventriculi frigidioris epatis renumq; calidiorum multa, quam appetitus proſtratus, mala concoctio, vomitus, expulſio per alvum difficilis, ſuperfluitas pituitæ & bilis peccantium ſequitur, mox intemperies ſicca epatis, cum tabe totius corporis, ut & ſecunda & tertia concoctio vitietur: deniq; corporibus diu tabeſcentibus ac muſculoſa carne abſumpta brachiorum vel etiam pedum ſtupor aliquandiu: ac poſtremò ſenſim paralyſis vel in manu parva tantum, vel in brachijs ſimul, vel in manibus pedibusq; quæ ſatis rigida facta, multos menſes imò annos durat.*

107. *Ex quibus intelligere licet, paralyſin hanc notham eſſe morbum nervorum in Intemperie ſicca, pro qua nervi marceſſentes non modò in ſeſe, ſed etiam una cum muſculis in ſe ſubſident, ac craſſiorem duriorem'q; habitum induunt, ut ſpiritũ & facultatẽ animalẽ recipere nequeãt.*

108. *Hæc ita genita nũquam ſola eſt, ſed tamen alia cum tabe & diſcraſia ante dicta: alia cum his & inſuper cum Epilepſia perſtat.*

109. *Loca affecta in Paralyſi hac, ſunt inprimis nervi in muſculis ramis extenuati, & inepti ad*

[illegible] reddit, [illegible] ſpinæ dorſi quandoque mala affecta intemperie [illegible], unde eorum imbecillitas.

110. Deinde ratione alterum morborum 1. ſingulæ partes tabeſcentes 2. [illegible] & [illegible] calidiores & ſicciores. 3. Ventriculus & inteſtina frigidiora.

111. Cauſæ hujus Paralyſis internæ ſunt nervoſæ partes exiccatæ, unde in ſe ſubſident, incraſſeſcunt & indurantur.

112. Sed cauſæ ex quibus in hanc Intemperiem incurrunt & ſine quibus curari nequeunt, ſunt morbi ex quib. gignuntur 1. atrophia. 2. dyſcraſia viſcerum ante dictorum 3. bilis & pituitæ cacochymia, quarum illa magis excedere videtur, dum [illegible] punctiones varias cutis & flaveſcentem colorem totius corporis ſecū affert.

113. Cauſæ internorum morborum ſunt: aer inæqualis hoc eſt pedes & ventriculum plus juſto refrigerans & renes hepatq; calefaciens nimis, quod fit modo in hypocauſtis, modo in curru ſedentibus.

114. Cibi delicati immodicè ſumpti & crudi remanentes, ſed inprimis lacticinia, poma, aliiq; fructus plerìq; crudi, caro vervecina, ſuilla, leporina, bovina & cervina vetuſtiores, panis [illegible] & craſſus, nimis aſſata, bis cocta valde aromatiſata, & nimis ſalita.

115. Potus repletio crebrior inprimisq; vini [illegible], Vngarici, Auſtriaci, & Moravici [illegible]

etiam

etiam turbidiores, aut actu frigidæ nimis, vel etiam glacie refrigeratæ.

117. Somnus immodicus morbum colicæ & nephreſeos præcedens, nonnunquam etiam vigiliæ modum excedentes cruditates omnia⁊ ... hæc mala accerſunt.

118. Motus corporis intempeſtivi & otium nimium.

11. Venus immodica & balneum aquæ dulcis vel in repleto corpore, vel in colica, ut ut herbis exiccantibus condiatur.

119. Obſtructio alui ultra triduum, quæ frequenter hiſce ad 6. & plures dies accedere ſolet.

120. Affectus animi ira, terror & triſtitia.

121. Signa in hoc morbo difficili curatu & ἀναμνηστικὰ, διαγνωστικὰ & προγνωστικὰ conſideranda ſunt.

122. Signa ἀναμνηστικὰ ſunt 1. habitus cacochymicus ad bilem vergens 2. Hypochondriorum inflatio. 3. Vini luxuries, præſertim ante dicti. 4. Mores proclives in iram & Venerem. 5. Colicæ frequentiores, etiam nephreſes 6. Vigiliæ. 7. habitus corporis flaveſcens.

122. Signa διαγνωστικὰ ſunt, 1 Colica ſive adhuc adſit, ſive deſit, ſi ſæpius affligat 2. dolor modo in hypochodrÿs, modo circa umbilicu, modo in dorſo intenſiſſimus. 3 Laſſitudo manuum pedumq́, poſt ſedatos paroxyſmos. 4 Vigiliæ perpetuæ, vel maxima ex parte. 5. motus cutis hinc & inde. 6. ſtupor quem comitatur

paralyſis. 7. Paralyſis in digitis [illegible] durſiens donec rigida fiat.

124. Prognoſtica ſunt. 1. Paralyſin [illegible] nem. 2. localia adhibita nihil [illegible] deſſe niſi morbi ſine quibus non [illegible] erint. 3. Curativa [illegible] huius etiam [illegible] ſime inſtituatur primo menſe aut plane non frugiferam percipi aut vix tertia [illegible]. 4. Fructum eius primo ex qualibus [illegible] cibi redeunte cognoſci & poſtea quotidie vires adſumere 5. Curativam nullam ante tres menſes perfici, ſæpe ad quinq; & ſeptem extendi. 6. Paralyſin hanc non niſi curativæ ſolerti arte factæ cedere.

125. Curativa huius morbi cum & ipſa propter ſiccitatem corrigendam difficilior ſit, & vires horum ægrorum imbecillimæ ad ſyncopen uſq; inveniantur, diligenter inſtituenda venit.

126. In hac curativa multi ſtatim ad locum affectum reſpiciunt, & ad morbum nervorum tantum localibus agunt, ſed fruſtra, quantum quidem ego ſæpius vidi.

127. Cum igitur plures morbi curandi concurrant, morbus primus ſine quo non ſc. diſſeraſia: deinde morbus alter atrophia etiam priori curato, cum ſit, ſine qua non paralyſis expugnari queat. poſtremo paralyſis, hoc eſt, ipſe affectus nervorum & tum cerebri tum etiam ſpinæ dorſi, ſcopus animo præluceat.

128. Curativa igitur a morbo diſſeraſi [illegible]

triculi inteſtinorum & hepatis, renumq; calidiorem cum materia peccante, pituita & bile imprimis, imo etiam abundantibus flatibus exordiatur neceſſe eſt.

129. *Ab eo ſumuntur indicationes hæ.1. Intemperies indicat alterandum eſſe per contraria 2. Materia peccans & abundans indicat evacuandum eſſe.*

130. *Sed quia nulla vera alteratio, niſi materia ſit evacuata, fieri poteſt, hæc præcedere: illa ſequi debet.*

131. *Materia humorum indicat purgãdũ eſſe.*

132. *Materia flatuum indicat flatus diſcutiendos eſſe.*

133. *Intemperies contraria etiam contrarias indicationes habet.*

134. *Intemperies frigida ventriculi & inteſtinorum, indicat calefaciendum eſſe.*

135. *Intemperies calida hepatis & renum indicat refrigerandum eſſe.*

136. *Contrariæ Intemperies & indicationes iterum indicant vel diverſis temporibus, contrariã alteratione eſſe inſtituendã, vel moderatam mixtamq; ex ambabus ſimul, vel eam quæ magis urget prius, alteram poſterius.*

137. *Atrophia quæ eſt ſiccitas hepatis & omnium partium, indicat eſſe humectandum.*

138. *Atrophia quatenus ſimul eſt amiſſio carnis, indicat eſſe hanc reſtituendam affluente ſanguine ſuavi.*

139. Sangui-

139. *Sanguinis ſluxus reſtagnationem indicat non poſſe redire, niſi & intemperies tum hepatis tum ſingularum partium ... ſanguis craſſior ac bilioſior ... intemperies redierit.*

140. *Marcor ſiccus nervorum indicat etiam affluente ſanguine carne renaſcente ... humectari ab intro.*

141. *Intemperies cerebri & ſpinæ dorſi indicant ... aliquantulum & in fine curationis ... curandum eſſe.*

142. *Intemperies ſicca nervorum niſi ſponte affluente ſanguine & redeunte carne ſana, cum paralyſi redeat, vt ſæpe fit, indicat medicamentis & externis & internis humectandum eſſe.*

143. *Natura ſubiecti ſcilicet totius corporis præſertim tabe conſumpti indicat purgationes difficulter ferre, multò minus vna vice.*

144. *Contrariæ indicationes indicant moderatè & ſaltem lenitivis purgandum eſſe, magnis intervallis dierum.*

145 *Natura hepatis indicat nimis refrigerantia noxia.*

146. *Natura nervorum cum ſit mollis humidisq; ſubſtantiæ concreta, non nimium indicat eſſe humectandos, ne laxentur & iterum reſolvantur.*

147 *Virtus & naturalis & animalis & vitalis imbecillior horum ægrorum indicat ſen-*

ſim

[illegible] multo tempore interveniente medelam [illegible]dam eſſe

[illegible]. Virtus animalis motiva imbecillior in-[illegible]at, ſubinde aliquantulum cerebrum & ner-vos firmandos eſſe.

149. Haſce indicationes, ſequitur & inventio materiæ auxiliorum, & dexter vſus in tu-[illegible]a qualitate, quantitate, tempore, & modo vtendi.

1[illegible]. Materia Chirurgica nulla, neq; venæ [illegible]ctione, neq; cucurbitulis, niſi quis flatuum & calefactionis ventriculi gratia malit, quas ego tamē propter calidum iecur vitavi, opus eſt.

1[illegible]1. Materia διαιτητικὴ à Galeno 6. de tuenda ſan. erudite præſcribitur in genere, ubi vult illam eſſe mediam inter attenuantem & incraſſantem.

152. Aër igitur ſit temperatus modicè ad calidum vergens, ſubſtantia purus, qui ſi per ſe talis non exiſtit, arte odoriferis reddatur.

153. Cibi initio curationis magis ad tenuem victus rationem, poſt menſem vnum & alterum magis ad pleniorem, accedat, inprimuq; eligantur iuſcula cereviſiæ cum modico pane, ptiſanæ, aquæ coctæ cum ovis, carnis bovin[illegible], gallinarum: carnes vitulinæ, columbarum ſylveſtrium, gallinarum, Caponum, merula[illegible]um, avium montanarum, capræ ſylveſtris: piſces ſaxatiles, lucii, percæ auratæ magis cocti, rarius aſſati,

multo ſæpius aromatiſati poſſunt minus. [illegible] res, de quibus docti quidam [illegible], quod [illegible] quotidie edunt, non paraly[illegible] [illegible], [illegible] le minores, amygdalæ & pinei, piſtacia [illegible] recentiæ in fine curativæ pulmonia [illegible] aqua [illegible] ſacea, vino tenui & aromatibus.

153. Potus ſit cereviſiæ tantum [illegible] aromatiſatæ ſacculo aromatum ut ante, poſt nihil quicquam neque conditæ herbæ, niſi initio, atque tunc non adeo exſiccantibus, ut ſcolopendria Lavendula, Citro, atque eius cortice.

154 Somnus in morbo cum rarius, & quidem nunquam, ut memini, meæ curationi commiſſam eſſe, huiusmodi paralyticam nobilem matronam, quæ quinque menſibus nihil ſomni cepiſſet, quovis tempore etiam in ſubſidium concoctionis, vel diuturnus concedatur.

155. Motus & quies rectè adhibita, multum proſunt hiſce ægris; etſi initio quieſcere nequeunt, nec quadrantem quidem horæ, & cum ambulare non poſſint, hinc inde lecto vel linteo moveri cupiunt nimis: tamen eos monere oportet, ut à nimio motu pro poſſe abſtineant.

156. Deinde cum ambulare diſcunt, unam partem horæ ambulent, duas quieſcant.

157. Balneum aquæ dulcis eis non convenit, quod nervis tantum nocet nimis laxando, quantum carni gignendæ prodeſſet.

158. Excretio ventris rariſſima apud eos eſſe ſolet, quæ non niſi quarto die iuvetur.

159. Affectus ſanè ad alacritatem & tolle- rantiam ac omnem moderationem invitentur.

160. φαρμακευτικὴν ſecundum indicationes modo dictas dirigantur.

161. Primum Enema leviter peccantes humores & flatus evacuans adhibeatur hoc modo.

Rec. Herb. Mercurialis. M. j.
Origani M. i. s.
Pulegij.
Fol. lauri ana. M s.
Herb. Biſmaluæ M. ij.
Flor. Camomeli p. j.
Bacc. lauri ℥. s.
Sem. aniſi
Cumini ana. ʒ. j. s.
Fol. Senæ ſel. ℥. j. s.
Coquantur in ſ. q aquæ ad tertias poſt colentur lb. j. & adde
Olei Camomelini
de Rutha an. ℥. j. s.
Salis parum & fiat Enema.

162. Deinde biduum interius & exterius alterentur Intemperies viſcerum.

163. Interius per intervalla adſumantur modo rotulæ duæ Diarhodon abbatis ſc. mane 2. horis ante prandium, & veſperi totidem ante cœnam. modo morſulæ, quæ calefaciunt vẽtriculum & inteſtina, nec ſuo calore ad hepar

perveniunt adeo, ſc. una hora poſt ... & quoties flatus inſurgunt.

R. Marg. præparat. ℈. ſ.
Zinziberis ℈. iiij.
Cinamomi ʒ. j.
Macis
Cariophil.
Nucis moſchatæ ana ʒ. ſ.
Sacchari clariſi. ℥ viiij.
Aquæ Cinamomi ℥. ſ.
Aqua roſarum ℥. ij.

Coquantur ad conſumptionem aquæ & fiant morſulæ.

164. Exterius iiſdem diebus Emplaſtrum ex pane pulvere & aceto duabus horis ante prandium & ante cœnam regioni ventriculi calide applicetur, ac quoties refrigeretur, iterum calefiat: manè verò in lecto inungatur unguento refrigerante hepar & renes in hypochondrio dextro & in dorſo, ac noctu ſub ingreſſum lecti iterum.

R. Pul. abſinthij
Menthæ ana. ʒ. j.
Roſarum rubearum ℈. iiij.
Maſtiches ℈ j.
Nucis muſchatæ ʒ. ſ.

Miſce & fiat pulvis qui pani toſto prius madefacto, calido aceto vini aſpergatur, & fiat Emplaſtrum

℞ Olei violarum ℥. s.
amigdalarum amararum ʒ. ij.
liliorum alborum ʒ. vj.
Vnguenti infrigidātis Galeni ʒ. vj.
Ceræ q. ſ. & fiat Emplaſtrum

165. Si Paralyſis cum nephreſi ſimul foret, unguento ante dicto addendum eſt Oleū Scorpionum & unguentum dialtheæ.

166. Iiſdem diebus quoq; corroborantibus nervos parumper utendum, noctu ſub ingreſſum lecti ſcilicet rotulis antè dictis.

167. Quarta die lenis purgatio fiat medietate potionis ſequentis, manè 4. horis ante prandium exhauſtas.

℞. radicis Borraginis
Caryophilatæ ana ʒ. ii
Liquiritiæ ʒ. j. s.
Cichorij ʒ. iij.
Polypodij. ʒ. vj.
Sem. aniſi ʒ. j. s.
4. frig. mai. ana ʒ. s.
Peoniæ ℈. q.
Herb. Bethonicæ
Agrimoniæ
Endiviæ ana M. s.
Acetoſæ M. s.
Flor. Stœchados arab. ʒ. ij.
4. flor. Cordial. ana. p. j.
fol. ſenæ ſel. ℥. j. s.
Paſſul. minor ℥. ij.

Coquantur in ſ.q.aquæ ad tertias, quæ ſervetur ℥.xj & in colatura infundantur per noct.
Rhabarbiri electi contuſi ℈.iiij.
Aagarici, trochiſcati in petia ligati ʒ.j.
Cinamomi
Macis ana. ℈.s.
Mane colentur R. Colaturæ huius ℥.vij.
& adde Mannæ ℥.ij.
Syrupi de Endivia
Roſati ſolutivi
de Bethonica ana ℥.s.
Miſce, fiat potio pro 2. vicibus.

168. Quinta die 6.7.& 8 iterum exterius & interius iiſdem alterantibus dyſcraſiam, quibus ante 2.& 4. die æger ſibi medeatur, niſi quod aliquando jejuno ventriculo lambat, tum pro alteratione maiori calidiorum viſcerum, tum pro firmando corde & hepate Syrupos, qui
R. Syrupi de Endivia ana ℥.ij.
de ſucco acetoſæ ℥.j.
Aquæ Fragorum cum vino ſublimate deſtillatorum ℥.j.s.
Cinamomi ʒ.j.
Miſce & fiat liquor doſi 2. cochlearum.

169. Sed & hic cautela opus eſt, ne à magis refrigerantibus nimis ventriculus & inteſtina lædantur, ac iterum copia flatuum recrudeſcat, præſertim cum in hac dyſcraſia atque imbecilliori conditione

ſtomi

ſtrutè redeant, ac aliquando novas colicas minetur.

170. Atq; tunc Enemate 1. diei iterum iuvandi ſunt, quod in ijs quibus vel venter vel excrementa alvi ſicciora ſunt, humidius applico additis ſemine lini, fœnugræci ana ʒ. ij. & mutatis oleis ut loco ante dictorum Oleum commune recens ℥. iij. ſumatur, mox ſequenti die ad alterantia ante dicta redeo.

171. Si magis vrgent flatus præter hæc exhibeatur vel ſimilago cum Malvatico, præſertim cum ſimul hepar corroborat, teſte Donato Altimari, vel Oleum Aniſi & carui mixta guttis ij. cum cerevſia calida, verùm hæc rarius fieri oportet, ne calorem hepatis & renum augeant.

172. Nona die circiter æger purgetur altera medietate purgantis potus antea aſſumpti.

173. Decima die 11. 12. & 13. continuet alterantiá ante dicta miſcendo aliquando Syrupos priores.

174. Decima quarta die, cum dyſcraſia ferè correcta ſit, & tamen intemperies calidior atq; ſiccior, hepatis renum & aliarum omnium partium cum cacochymia quadã bilis, exceptis mẽbris Paralyticatis, in quibus intemperies ſola ſicca conſumpta carne & ſanguine reſtat, remaneat, unde tabes, medicus accedat & ad refrigerandum humectandumq; magis & ad purgandam bilem tantum, neq; tamen propter virium imbecillitatem aliter qua ſenſim, ac moderatè.

175. Itaq;

R. Electuary lenitivi ʒ. v.
Diaprunis ſolutivi ʒ. ij.
ſpe. Diarhodon abbatis ℈ s.
Cum Syrupo de Endivia q. ſ. miſceantur & fiat bolus cum ſaccharo.

177. Décima octava die 19.20. 21. 22. 23. 24. 25.& 26.mane conditum corroborans, ac contra tabem veſperi ſyrupi ante dicti noctu rotulæ etiam deſcriptæ, exterius mane & noctu aliquando ſimul ungventum ſuperius, vel ſolum ceratum Sandalinum.

178. Si verò uſu horum inteſtina & ventriculus magis inflari videantur, morſulæ noſtræ antedictæ aliquoties repetantur

179. Viceſima ſeptima die niſi morſus cutis ceſſaverit, iterum purgetur ut ante 17.die.

180. Viceſima octava & ſequenti die, alterantia interius & exterius primi bidui repetantur.

181 Triceſima die ac ſequentibus 6. repetenda ſunt remedia antedicta contra tabem, ac inſuper diu noctuquè prout hypochondria ad flatum diſpoſita ferre queunt, emulſio amygdalarum ſequens bibenda, & quovis biduo recens renovanda eſt.

R. Amygdalarum recentium ſel. ℥. iiij.
Melonum excort.
Pinearum recentium ana. ℥ j.
Piſtaciorum. ℥. s.

Coquantur inciſa in juſculo avenæ ad remanentiam lb. j. poſt emulgeantur & colentur, & adde

Aquæ Cinamomi ℨ. ij.
Fragrariæ
Borraginis ana ℥ ij.
Miſce & fiat Lac

182 *Triceſimaſeptima die iiſdem medicamentis ut plurimũ inſiſtat. ſed tamen ſimul ad corroborationem cerebri ſpinæ dorſi & inprimis nervorum accedat integrum menſem continuando ut ſi hiſce ſuperiorib. uſus ſit, ſimul mane & veſperi unguento ſequenti ſpina dorſi ungat, ſi manus paralyſi tantum affectæ fuerint, vertebras thoracis 5. 6. & 7. atq; 1. & 2. ſi pedes tantum 3. inferiores vertebras lumborum & os ſacrum usq; ad finem, ſi ſimul & manus & pedes ut plærunq; accidit, ſpinam dorſi univerſam vel præcipuè has.*

R, Olei Camomelini.
Vulpini ana ℥. j.
Spicæ ℨ. j.
Lumbricorum terreſtrium
de caſtoreo ana ℥. s.
Ceræ q. ſ. fiat unguentum.

183. *Tertio menſe cum multò antè appetitus redierit, & tum ſanguis ſuavior, tum etiam caro, melius dormire & in manibus pedibusque habere incipiunt, attamen medicamenta contra tabem adhuc ſunt continuanda,*

aut altera 7. dies à medicamentis non ferian-dum, ut ſanguis & calor nativus aucta, ſponte ad paralyticata membra affluant, ac ſua natura ſine medicamentorum ope, ipſos nervos humectando ſuaviter paralyſim hanc ſiccam, quam in fine ſimul frigidam fere dicerem, tollant, quod uſui veniſſe multis palam teſtor.

184. Si verò alicui animalis virtus adhuc imbecillior reſtet & medicamentis egeat, id temporis paralyſis, æger 3. menſe nuce moſchata, & mace, quæ à tota ſubſtantia nervos corroborant, ſæpe in cibo utatur, vel quoq; ore maſticet & iterum expuat : deinde aquæ lavendulæ cochleari uno vel ad ſummum duob. juſculis cerevifiæ calidis, quæ edere ſolent, miſceat.

185. Exterius quoq; præter inunctionem ſpinæ dorſi, lavet manus pedesq; paralyticatos vel malvatico cum aqua lavendulæ & Borraginis mixto aliquoties, ut corrborentur, vel alio Epithemate, quod

R. Florum ſtœchado arabicæ ℥. ſ.
Borraginis p. iij.
Macis ʒ. ij.
Ligni aloes ʒ. j.
Storacis calamitæ.
Benzoi ana ʒ. iij.

Coquantur in aqua Borraginis & Malvatici ana lb. j. usq; ad conſumptionem ſeptimæ partis & colentur ac fiat Epithema.

186. Quarto menſe iterum hiſce tantum quod

 illis

illis quæ reſiciendæ carni ac ſanguini ſerviebant, non opus ſit, æger dabit operam.

187. Neq; in fine thermas, ſi ſimul ſint bituminoſæ & mitiores, ut inprimis Landeckiana in Sileſia, hac in re experientia comprobatæ ſunt, rebelles Paralyſes omittere decet, ſi modo ægri in ijs refrigerantibus ungventis circa regionem hepatis & humectantibus ut emulſione amygdalarum ante dicta ſimul utantur.

THESES

DE NOTHÆ *PARALYSIS* IN intemperie alia quadam ſola, & in intemperie cum materia curativa, de quibus reſpondebit

M. IOSEPHVS LAVTENBACH.

188. Paralyſis ex calida intemperie ſola nervorum ab Hippocrate lib. 5. Aph. 16. quaſi digito indicatur: deinde ab Archigene, Aetio & alijs quibusdam affirmatur: ſed tamen non eſt per ſe Paralyſis vera, quia dum humores colliquat, fundit & propellit humidum ad nervos, ut obſtruantur, obſtructio primario, illa ſecundario Paralyſin gignit.

189. Nec aliter calida & humida temperies, quam notha cenſeri debet, vel propter rationes modo dictas, vel quia propter humiditatem nervos laxat, ita ut huius ratione mixta ex vera & ex notha quoq; videatur, de qua curanda partim in ſecunda ſpecie vera, dictum

eſt, partim in intemperie cum materia ſanguinis, dicetur.

190. Calida & ſicca Paralyſis quoque in controverſia vocatur, ut ut ab Alexandro Tralliano lib.1. cap.16. aſſeveratur, & paralyſis cum febri hujus generis eſſe videtur, ſed eo res redit ut notha non minus atq; ſicca ſola ſit ac per conſenſum habeatur, unde & ex curativa febris & ex ſiccæ nothæ antea dictæ ſumi poteſt.

191. Frigidæ & ſiccæ paralyſeos nulla apud ullos authores fit mentio, ſed ſi rem ipſam ſpectamus in notha ſicca eam quodammodo inveniemus, quia initio ea ſicca ſola eſt, ſed cum multos menſes vel annos duraverit paralyticati digiti manus ac pedes, deſtituta calore nativo ac ſanguine, frigidam ac ſiccam intemperiem contrahunt, & fere eandem curativam requirunt, niſi quod magis calefacienda ſint, cui etiam præcipuum remedium non incommodè Gal.lib.2. de facult. ſimp. medic. cap.7.& Salius cap.14. Balneum olei communis calidi non incommodè dixiſſe videtur, licet ipſe eo uſus nunquam ſim.

192. Intemperies quidem cum materia, motum voluntarium aliquando cum, aliquando ſine ſenſu abolet, ſicq; Paralyſim producit: ſed tamē ſcire intereſt, utrū omnes, an vero quæda,

& rurſus, num per ſe, vnde vera paralyſis, an ſecundariò, cum hæ, obſtructiones nervorum pariunt, illæ paralyſim.

193. Galenus in methodo medendi exemplo morborum ventriculi innuit, omnia in partem quamvis cadere poſſe, ſed quia vſitatiores paralyſes, vel ex intemperie cum affluxu ſanguinis, vel ex affluxa pituita inveniuntur, multi docti tantum duas paralyſes in Intemperie cum materia ſtatuunt: vnam, cum ſanguine: alteram, cum pituita.

194. Veruntamen ſi res ipſa ſpectetur, quatuor exiſtunt, & ad priores duas accedunt: 1. Paralyſis intemperiei cum bile flava, præſertim ſi parumper cum pituita miſceatur: 2. Paralyſis intemperiei, cum atra bile.

195. Atque ſi rectè hæ conſiderentur, nothæ paralyſes ſunt, quod obſtructionem nervorum gignant: & hæc ruſus paralyſim.

196. Intemperies calida & humida cum materia ſanguinis, inflammationem illam, quæ propriè phlegmone dicitur, efficit, in qua ſanguis affluxus ad aliquam partem nervoſam accumulatur, coacervatur, obſtruitur & inflammatur, imò tumorem gignit, & cauſa eſt ut nervi anguſtiores reddantur atque obſtruantur, quo minus ad ea virtus motiva pervenire poſſit.

197. Cauſa igitur huius morbi interna fit, cum ſanguis copia ſua redundans & ad illam

partem nervoſam catervatim affluens. rurſus etiam aptitudo membri ſua debilitate recipiendi eum.

198. Cauſa externa eſt, 1 calidum humores colliquans & diffundens ad nervoſas partes 2. Copia delicatiorum ciborum 3. Vini atque cereviſiæ optimæ multus uſus. 4. Ocium nimium. 5. Somnus copioſus. 6. Ira & terror, quæ ſanguinem commovent.

199. Signa diagnoſtica, 1. inflatio venarum. 2. totius repletio 3. Oculorum rubedo. 4. Carnoſus habitus corporis. 5. Loci affecti inflammatio rubea. 6. tenſio multa.

200. Signa prognoſtica ſunt 1 facilè febrim coniungi 2 acutum morbum ſæpè eſſe, cumque periculoſum.

201. Methodus medendi huic morbo, orditur à cauſa eius, ſcilicet repletione ſanguinis, quæ indicat, ſanguinem mittendum eſſe, per venæ ſectionem

202. Quantitas ſanguinis magna indicat, multum ſanguinis eſſe mittendum.

203. Deinde affluxus ſanguinis indicat eſſe initio, dum fluat ſanguis & repellendum, & avertendum, per revulſionem ad partes remotiores.

204. Sanguis affluxus & morbus poſt triduum indicat venæ ſectionem per derivationem.

Coquantur in ſ.q. aquæ ad tertias, poſt coletur ℥. xj. & in colatura infundatur per noctē
Rhabarbiri electi contuſi ℈. iiij.
Aagarici, trochiſcati in petia ligati ʒ. j.
Cinamomi
Macis ana. ℈. s.
Mane colentur R. Colaturæ huius ℥. vij.
& adde Mannæ ℥. ij.
Syrupi de Endivia
Roſati ſolutivi
de Bethonica ana ℥. s.
Miſce, fiat potio pro 2. vicibus.

168. *Quinta die 6. 7. & 8. iterum exterius & interius iiſdem alterantibus dyſcraſiam, quibus ante 2. & 4. die æger ſibi medeatur, niſi quod aliquando jejuno ventriculo lambat, tum pro alteratione maiori calidiorum viſcerum, tum pro firmando corde & hepate Syrupos, qui*
R. Syrupi de Endivia ana ℥. ij.
de ſucco acetoſæ ℥. j.
Aquæ Fragorum cum vino ſublimato deſtillatorum ℥. j. s.
Cinamomi ʒ. j.
Miſce & fiat liquor doſi 2. cochlearum.

169. *Sed & hic cautela opus eſt, ne à magis refrigerantibus nimis ventriculus & inteſtina lædantur, ac iterum copia flatuum recrudeſcat, præſertim cum in hac dyſcraſia atque imbecilliori coctione*

fronte redeant, ac aliquando novas colicas minentur.

170. Atq; tunc Enemate 1. diei iterum iuvandi ſunt, quod in iis quibus vel venter vel excrementa alvi ſicciora ſunt, humidius applico additis ſemine lini, fœnugræci ana ℥. ij. & mutatis oleis ut loco ante dictorum Oleum commune recens ℥. iij. ſumatur, mox ſequenti die ad [alt]erantia ante dicta redeo.

17[1]. Si magis urgent flatus præter hæc exhibeatur vel ſimilago cum Malvatico, præſertim cum ſimul hepar corroborat, teſte Donato Altimari, vel Oleum Aniſi & carui mixta guttis ij. cum cereviſia calida, verùm hæc rarius fieri oportet, ne calorem hepatis & renum augeant.

172. Nona die circiter æger purgetur altera medietate purgantis potus antea aſſumpti.

173. Decima die 11. 12. & 13. continuet alterantia ante dicta miſcendo aliquando Syrupos priores.

174. Decima quarta die, cum dyſcraſia ferè correcta ſit, & tamen intemperies calidior atq; ſiccior, hepatis renum & aliarum omnium partium cum cacochymia quadã bilis, exceptis mẽbris Paralyticatis, in quibus intemperies ſola ſicca conſumpta carne & ſanguine reſtat, remaneat, unde tabes, medicus accedat & ad refrigerandum humectandumq; magis & ad purgandam bilem tantum, neq; tamen propter virium imbecillitatem aliter quã ſenſim, ac moderatè.

175. Itaq;

R. Electuary lenitivi ʒ. v.
Diaprunæ ſolutivæ ʒ. ij.
Spec. Diarhodon abbatis ℈ s.
Cum Syrupo de Endivia q. ſ. miſceantur & fiat bolus cum ſucharo.

177. Décima octava die 19.20. 21. 22. 23. 24. 25. & 26. mane conditum corroborans, ac contra tabem veſperi ſyrupi ante dicti noctu rotulæ etiam deſcriptæ, exterius mane & noctu aliquando ſimul ungventum ſuperius, vel ſolum ceratum Sandalinum.

178. Si vero uſu horum inteſtina & ventriculus magis inflari videantur, morſulæ noſtræ antedictæ aliquoties repetantur

179. Viceſima ſeptima die niſi morſus cutis ceſſaverit, iterum purgetur ut ante 17. die.

180. Viceſima octava & ſequenti die, alterantia interius & exterius primi bidui repetantur.

181 Triceſima die ac ſequentibus 6. repetenda ſunt remedia antedicta contra tabem, ac inſuper diu noctuquè prout hypochondria ad flatum diſpoſita ferre queunt, emulſio amygdalarum ſequens bibenda, & quovis biduo recens renovanda eſt.

R. Amygdalarum recentium ſel. ℥ iiij.
Melonum excort.
Pinearum recentium ana. ℥ j.
Piſtaciorum. ℥. s.

Coquantur inciſa in juſculo avenæ ad remanentiam lb j. poſt emulgeantur & colentur, & adde

Aquæ Cinamomi ʒ. ij.
Fragrariæ
Borraginis ana ℥. ij.
Miſce & fiat Lac.

182 Triceſima ſeptima die ijſdem medicamentis ut plurimũ inſiſtat. ſed tamen ſimul ad corroborationem cerebri ſpinæ dorſi & inprimis nervorum accedat integrum menſem continuando ut ſi hiſce ſuperiorib. uſus ſit, ſimul mane & veſperi unguento ſequenti ſpina dorſi ungat, ſi manus paralyſi tantum affectæ fuerint, vertebras thoracis 5. 6. & 7. atq; 1. & 2. ſi pedes tantum 3. inferiores vertebras lumborum & os ſacrum usq; ad finem, ſi ſimul & manus & pedes ut plerunq; accidit, ſpinam dorſi univerſam vel præcipuè has.

R, Olei Camomelini.
Vulpini ana ℥. j.
Spicæ ʒ. j.
Lumbricorum terreſtrium
de caſtoreo ana ℥. ſ.
Ceræ q. ſ. fiat unguentum.

183. Tertio menſe cum multò antè appetitus redierit, & tum ſanguis ſuavior, tum etiam caro, melius dormire & in manibus pedibusque habere incipiunt, attamen medicamenta contra tabem adhuc ſunt continuanda,

adh

aut ultra 7. dies à medicamentis non feriandum, ut ſanguis & calor nativus aucta, ſponte ad paralyticata membra affluant, ac ſua natura ſine medicamentorum ope, ipſos nervos humectando ſuaviter paralyſim hanc ſiccam, quam in fine ſimul frigidam ferè dicerem, tollant, quod uſui veniſſe multis palam teſtor.

184. Si verò alicui animalis virtus adhuc imbecillior reſtet & medicamentis egeat, id temporis paralyſis, æger 3. menſe nuce moſchata, & mace, quæ à tota ſubſtantia nervos corroborant, ſæpe in cibo utatur, vel quoq; ore maſticet & iterum expuat: deinde aquæ lavendulæ cochleari uno vel ad ſummum duob. juſculis cerevíſiæ calidis, quæ edere ſolent, miſceat.

185. Exterius quoq; præter inunctionem ſpinæ dorſi, lavet manus pedesq; paralyticatos vel malvatico cum aqua lavendulæ & Borraginis mixto aliquoties, ut corroborentur, vel alio Epithemate, quod

R. Florum ſtœchado arabicæ ℥. ſ.
Borraginis p. iij.
Macis ʒ. ij.
Ligni aloes ʒ. j.
Storacis calamitæ.
Benzoi ana ʒ. iij.

Coquantur in aqua Borraginis & Malvatici ana lb. j. usq; ad conſumptionem ſeptimæ partis & colentur ac fiat Epithema.

186. Quarto menſe iterum hiſce tantum quod

illis quæ reficiendæ carni ac ſanguini ſerviebant, uti opus ſit, æger dabit operam.

187. Neq; in ſine thermæ, ſi ſimul ſint bituminoſæ & mitiores, ut inprimis Landeccianæ in Sileſia, hac in re experientia comprobatæ ſunt, rebelles Paralyſes omittere decet, ſi modo ægri in ijs refrigerantibus ungventis circa regionem hepatis & humectantibus ut emulſione amygdalarum ante dicta ſimul utantur.

THESES DE NOTHÆ PARALYSIS IN intemperie alia quadam ſola, & in intemperie cum materia curativa, de quibus reſpondebit

M. IOSEPHUS LAUTENBACH.

188. Paralyſis ex calida intemperie ſola nervorum ab Hippocrate lib. 5. Aph. 16. quaſi digito indicatur. deinde ab Archigene, Aetio & alijs quibuſdam affirmatur: ſed tamen non eſt per ſe Paralyſis vera, quia dum humores colliquat, fundit & propellit humidum ad nervos, ut obſtruantur, obſtructio primario, illa ſecundario Paralyſin gignit.

189. Nec aliter calida & humida temperies, quam notha cenſeri debet, vel propter rationes modo dictas, vel quia propter humiditatem nervos laxat, ita ut hujus ratione mixta ex vera & ex notha quoq; videatur, de qua curanda partim in ſecunda ſpecie veræ dictum

eſt, partim in intemperie cum materia ſanguinis, dicetur.

190. Calida & ſicca Paralyſis quoque in controverſia vocatur, ut ut ab Alexandro Tralliano lib.1. cap.16. aſſeveratur, & paralyſis cum febri huius generis eſſe videtur, ſed eo res redit ut notha non minus atq; ſicca ſola ſit ac per conſenſum habeatur, unde & ex curativa febris & ex ſiccæ nothæ antea dictæ ſumi poteſt.

191. Frigidæ & ſiccæ paralyſeos nulla apud ullos authores ſit mentio, ſed ſi rem ipſam ſpectamus in notha ſicca eam quodammodo inveniemus, quia initio ea ſicca ſola eſt, ſed cum multos menſes vel annos duraverit paralyticati digiti manus ac pedes, deſtituta calore nativo ac ſanguine, frigidam ac ſiccam intemperiem contrahunt, & ferè eandem curativam requirunt, niſi quod magis calefacienda ſint, cui etiam præcipuum remedium non incommodè Gal.lib.2. de facult. ſimp. medic. cap.7.& Salius cap.14.Balneum olei communis calidi non incommodè dixiſſe videtur, licet ipſe eo uſus nunquam ſim.

192. Intemperies quidem cum materia, motum voluntarium aliquando cum, aliquando ſine ſenſu abolet, ſicq; Paralyſim producit. ſed tamē ſcire intereſt, utrū omnes, an vero quædā,

partem nervoſam catervatim affluens. rurſus etiam aptitudo membri ſua debilitate recipientis eum.

198. Cauſa externa eſt, 1. calidum humores colliquans & diffundens ad nervoſas partes 2. Copia delicatiorum ciborum 3. Vini atque cereviſiæ optimæ multus uſus. 4. Ocium nimium. 5. Somnus copioſus. 6. Ira & terror, quæ ſanguinem commovent.

199. Signa diagnoſtica, 1. inflatio venarum. 2. totius repletio 3. Oculorum rubedo. 4. Carnoſus habitus corporis. 5. Loci affecti inflammatio rubea. 6. tenſio multa.

200. Signa prognoſtica ſunt 1 facilè febrim coniungi 2 acutum morbum ſæpè eſſe, cumque periculoſum.

201. Methodus medendi huic morbo, orditur à cauſa eius, ſcilicet repletione ſanguinis, quæ indicat, ſanguinem mittendum eſſe, per venæ ſectionem

202. Quantitas ſanguinis magna indicat, multum ſanguinis eſſe mittendum.

203. Deinde affluxus ſanguinis indicat eſſe initio, dum fluat ſanguis & repellendum, & avertendum, per revulſionem ad partes remotiores.

204. Sanguis affluxus & morbus poſt triduum indicat venæ ſectionem per derivationem.

205. Natura ſubiecti in ijs qui ſanguinem mittere non poſſunt, indicat & difficiliorem ſine curatiuam, & tenuiore victu eſſe minuendum.

206. Natura partis nervoſæ & paralyticæ, quæ refrigerationem nimiam ſine noxa ferre nequit, indicat non eſſe vna vice multum ſanguinis mittendum, neq; evacuatiuè, ſed eventatiuè.

207. Virtus imbecillior, vt in paralyticis eſſe ſolet, indicat minus ſanguinis mitti poſſe.

208. Eadem indicat ſæpè ſectionis vicem ſupplere cucurbitulas.

209. Materia igitur auxiliorum eſt potiſſimum χειρουργικὰ nimirum venæ ſectio, cucurbitulæ.

210. Deinde Epithemata ex aquis plantaginis, roſarum mixtis cùm aquæ lavendulæ parum initio proſunt: aliquanto poſt Drachylon Emplaſtrum.

211. Poſtremo ſi febris acceſſerit, ijs quæ febri medentur, opus eſſe.

212. Paralyſis ex intemperie frigida & humida, cum pituita affluxa, eaque tenui multa e cerebro defluēte in nervos ab Hollerio ſtatuitur, ſed falſo, cum dolores acerrimos nervorum potius, quam paralyſim inde oriri, experientia teſtatur.

213. Paralyſis verò à pituita craſſa, lenta atque viſcoſa obſtruente nervos adeò ut virtus adeò-

as permeare non poſſit, omnium uſitatiſſima eſt, a. quia non per ſe, ſed propter obſtructionem oritur, ibidem diligentius tradenda veniet.

214. *Paralyſis ex intemperie calida & ſicca cum flaua bile, non immeritio controvertitur: ſed tamen, ſi cum pituitæ craſſæ minima parte miſceatur, revera exiſtit.*

215. *Noſtra enim experientia confirmavit, ægrum laborantem febri continua cum paraphreneſi 4. die incidiſſe in paralyſin omnium partium ſub facie, ex influxu bilis flavæ, cum pauca pituita in ſpinam dorſi, quæ cum medicamentis eſſet diſcuſſa, in manus digitosq; expellebatur, ut croceo colore plane tingerentur, parum intumeſcerent, & tunc iterum moverentur, paralyſisq; ceſſaret.*

216. *Cauſæ internæ ſunt bilis flava mixta cum aliqua pituita & aptitudo membri recipientis.*

217. *Cauſæ eius ſunt* Externæ. *1. aer calidus. 2. cibi valde aromatiſati, ſaliti, acres, aſſati, pingues, melle & vino conditi. 3. Vinum flavum & in primis ſublimatum, 4. Exercitatio vehemens & multa: 5. Vigiliæ. 6. Ira.*

218. *Signa diagnoſtica ſunt. 1. Vrina rubea bile tincta. 2. Pulſus celerior. 3. Vigilia multa 4. capitis dolor 5. Febris aliquando.*

219. *Signa prognoſtica, cito finiri vel ad ſalutem, vel ad mortem.*

220. *Methodus medendi orditur à cauſſa*

ſcilicet bile flava, quæ indicat, & alterandam & purgandam eſſe.

221. Deinde morbus indicat, & refrigerandum & aperiendum eſſe.

222. Natura ſubiecti indicat, & quantitatem & modum utendi.

223. Virtus indicat ſenſim & per intervalla purgandū eſſe, ac ſimul corroborandos nervos.

224. Materia auxiliorum διαιτητικὴ *eſt ratio victus refrigerans atq; humectans, ac ſimul attenuans aliquantulum, propter pituitæ mixtionem.*

225. φαρμακευτικὰ *hæc requiruntur.* 1. *Potus alterans & ſimul ſomnum concilians, ne ſubinde plus bilis colligatur, ut potio quæ*

R. Aquæ Lactucæ ℥. ij.
Endiviæ ℥. j.
Syr. de Papavere ℥. j. s.
Miſce & fiat Potio.

226. Deinde poſt unam & alteram potionem purgetur hoc Electuario, quod R.[1] *Electuarij lenitivi ℥. 5.*

Indi ʒ. ij.
Cum ſaccaro q. ſ. fiat bolus.

227. Mox iterum digeſtiua proponantur forma Iulepi ſequentis, & condito partim alterante, partim corroborante, utatur mane.

R. Aquæ acetoſæ.
Lactucæ ana ℥ iij.
Endiviæ ℥. ij. Syrupi de [illegible] *ana ℥. j. s.*

Miſce

Miſce & fiat Iulep.

℞. *Conſervæ Violarum.*

Borraginis.

Roſarum ana ℥. j.

Diacori ʒ. j. ſ.

Citri conditi ℥. ſ.

Spe. Diarhodon.

Diamoſchi dulcis ana ℈ j.

Cum ſyrupo de ſucco granatorum dulcium q. ſ. fiat conditum.

228. *Poſt paucos dies iterum purgetur, ut antea, vel etiam Enemate.*

229. *Poſtremò inungatur ſpina dorſi maxima ex parte refrigerantibus oleis, minima ex parte diſcutientibus & corroborantibus nervos interius verò ſumat rotulas deſcriptionis noſtræ.*

230. *Paralyſis in Intemperie frigida & ſicca cum melancholia à multis negatur, ſed & ratione & autoritate & experientia confirmari poteſt.*

231. *Nā ſi hominē vel pituita vel atra bile, vel flava, vel ſanguine plenū ad exercitatione perducere volueris, humores hoſce ſic quoq; atrā bilē influere in nervos facies Gal. Aph. 2. lib. 6.*

232. *Nec minus autumnus efficit ut decubitu melancholiæ ad nervos & ſpinam dorſi, unde Hippocrates dicit: morbi melancholici per tempora hæc ſuſpecti humorum decubitum.*

233. *Quis etiam non videt paralyſes in ſcorbuto & alias hujus generis cum ſcirrhoſis nodis ſæpe inveniri.*

234. *Cauſæ externæ hujus morbi ſunt vel atra bilis ſola, vel etiam ſæpè cum lenta tenacique pituita mixta, ad quam accedit aptitudo membri recipientis.*

235. *Cauſæ externæ ſunt 1. aer vel inæqualis vel craſſus, inprimisq; ex recentioribus ædificijs. 2. Cibi fumo exiccati, caro bovina, cervina, leporina & pleraq; olera. 3. Potus Craſſior. 4. Ocium nimium 5. Somnus poſt cibum. 6 Triſticia & terror.*

236. *Signa diagnoſtica ſunt 1. maculæ, nigræ vel lividæ partis affectæ, vel totius. 2. nodi ſcyrroſi nervoſarum partium. 3. habitus corporis melancholicus.*

237. *Signum Prognoſticum eſt difficulter curari: aliquando prorſus non.*

238. *Methodus medendi orditur à cauſa morbi ſcilicet à melancholia, quæ indicat alterandam & purgandam eſſe.*

239. *Melancholia alteranda, cum ſit craſſus humor & ſæpius mixtus cum tenaci viſcoſaq; pituita, indicat craſſam eſſe attenuandam & incidendam.*

240. *Melancholia non modo craſſa ſed ſæpè etiam maligna, ut in ſcorbuto & morbo gallico, indicat ſimul Alex. Pharmacis & appropriatis eſſe corrigendam.*

241. *Multitudo materiæ influentis indicat eam avertendam venæ ſectione in oppoſita parte: ſed tamen adeo parva ne multum refrigeret.*

242. *Natura humoris influxi indicat, neque leniter attenuandam atq; incidendam eſſe, nam materia rebellis hiſce non cedat, neq; nimis fortibus, ne tenues partes diſſipentur, & magna pars melancholiæ induteſcat, ac incurabilis evadat.*

243. *Natura loci affecti indicat poſt purgationem ſimul & diſcutiendum & parumper humectandum eſſe.*

244. *Materia auxiliorum eſt* διαιτητικὴ *1. aer temperatus 2. Cibi boni ſucci & ſimul aperientes, inprimis cappares, naſturtiũ & ſinapi. 3 potus cereviſiæ aperientis & hydromel. 4. motus moderatus in fine paralyſeos. 5. Somnus nocturnus paulo copioſior. 6. Affectus animi alacres.*

245. χειρουργικὴ *tantum eſt venæ ſectio, quæ non evacuandi, ſed avertendi gratia inſtituitur, in oppoſito latere, & parva copia.*

246. φαρμακευτικὴ *prima die leviter purgat melancholiam hoc Electuario.*

R. Electuarij lenitivi ℥. ſ.
Conſ. Hamech. 3, iij.
Cum ſaccaro q. ſ fiat bolus.

247. *Secunda & 3. die Digeſtivum manè & veſperi uſurpatur quod.*

R Aqua

R. Aquæ Bethonicæ.
Fumi terræ.
Borraginis ana ℥. j.
Syr. de Biſantijs ℥. j
De fumo terræ ℥. s.
Miſce & fiat potio.

249. Quarto die iterum purgetur medietate potionis ſequentis, quæ.

R. radicis Aſparagi.
Fœniculi.
Liquiritiæ ana ʒij.
Borraginis ℥. s.
Polypodij ʒ. vj.
Herb. Fumi terræ Mj.
Scolopendriæ fol. numero. ij.
Fol. Senæ. ſel. ℥. j. s.
Flor. Borraginis. M. s.
Roſarum rubearum P. j.
Coquantur lege artis in ſ q. aquæ ad tertias, poſt colentur ℥. xj. & infundantur in Colatura.
Rhabarbari ʒ. j. s.
Hellebori nigri ℈ j.
Macis.
Cinamomi ana ℈ s
Stent per noctem, manè colentur ℥viij. & adde Syrupi de ſucco Borraginis
de Fumo terræ.
Mivæ Cituniorum ana ℥. s.
Miſce & fiat potio pro duabus vicibus.

250. *Quinta die 6. & 7. mane utatur condito, quod.*

R. *conſervæ cochleariæ ℥.j.*
Borraginis
Roſarum
Violarum.
Fumi terræ
Corticum citri conditi
Florum arantiorum ana ℥. s.
Spec. Diarhodon abbatis
Dia morſchu dulcis ana ℈.j.

Cum ſyrupo de ſucco Boraginis q. ſ. fiat conditum, Veſperi rurſus edat duabus horis ante cœnam de eodem.

251. *Nona die uſque ad 17. mane & veſperi duabus horis ante cibum, bibat calidè de potione ſequenti ℥. v. & lecto ſe contineat, ut vel ſudet, vel ſenſibiliter melancholicum exhalet, ac reliquum diſcutiatur.*

R. *Numulariæ*
Naſturtij aquatici
Anagal. aquaticæ.
Cochleariæ ana M. ij.
Comæ abſinthij viridis
Ruthæ
Sedi minoris ana M. s.

Incidantur & per pannum linteum exprimatur ſuccus qui in vaſe lapideo ſervetur; Deinde R. herbas expreſſas & coquantur in ſero lactis caprini lb. ij. donec ovū elixetur,

poſt colentur per linteum pannum & exprimantur parum. Expreſsioni adde ſuccum expreſſum. Deinde.

R. Cinam. electi ℈. j.
Nucis moſch.
Cardamomi ana ℈. ſ.
Omnia miſceantur & fiat potio.

252. Hæc ſequuntur medicamenta localia: unum fomentatio, qua ſcyrroſi nodi fomententur calidè, poſtea linteo calido exiccentur, & altero ſcilicet ungvento inungantur.

R. Herbæ parietariæ veræ
Biſmaluæ
Camomillæ
Meliloti ana M. j.
Origani
Pulegij.
Hyſſopi
Naſturtij
Mentæ aquaticæ ana M. ſ.
Roſarum rubearum
Fl. Lavendulæ
Spicæ Romanæ ana, P. j.
Coquantur in aqua & vino uſq; ad medietatem, & ex ijs fiat Fomentatio.

R. Olei de granis Iuniperi
de Rutha ana ℥. j. ſ.
Vini odoriferi ℥. ij.
Coquantur ad vini conſumptionem, poſtea colentur & adde, Olei de Spica ʒ. ſ.

C[illegible]

Camomelini

Lumbricrorum terreſtrium ana ℥. s.

Ceræ q. ſ. & fiat unguentum.

253. *Ligni Guaici & ſarſæ parillæ præſertim in maligna paralyſi uſus meritò commendatur.*

THESES DE PARALYSI IN MORBOſa Compoſitione & ſolutione continui, de quibus reſpondebit.

TOBIAS COBERVS.

254. *Paralyſes in morboſa compoſitione aliæ ſunt Paralyſes malæ conformationis, aliæ noxiæ magnitudinis, aliæ mali poſitus, aliæ malæ connexionis.*

255. *Paralyſis malæ conformationis alia eſt obſtructio nervorum tanta, ut animalis motiva virtus ad eos pervenire nequeat: alia compreſſio.*

256. *Paralyſis noxiæ magnitudinis alia ſponte fit: alia ex caſu vel percuſſione, cum nervoſa pars adventiciam adepta ſit magnitudinem, ac deinceps ad interiores cavernas tumorem refundens cauſa eſt, ut obſtruantur meatus. Gal cap. 7. de diff. morb.*

257. *Paralyſis mali poſitus, alia eſt à gibbo, alia à luxatione vertebrarũ per obliquũ aut torſionem, ut nerui ad paralyſin uſq; obſtruantur.*

258. Paralyſis malæ connexionis, alia eſt, ab humida intemperie tantum, alia frigida & humida nuda, cum nervi nimium molliantur & laxentur, ut membra movere nequeant.
259. Sed hæ paralyſes omnes aut antea declaratæ ſunt, aut ſecundario propter obſtructionem paralyſin gignunt, ut ſola paralyſis ab obſtructione, quæ à pituita craſſa & tenaci fit, explicanda reſtet.
260. Paralyſis igitur ex obſtructione hac, eſt morbus conformationis nervoſarum partium, in quo nervi à pituita replentur, obſtruuntur & impediuntur, ne facultas motiva ad illa membra influat.
261. Neceſſe enim eſt tantam copiam pituitæ coacervari, ut prorſus nervos repleat, ne animalis motiva vis poſſit pertranſire.
262. Non deſunt qui putant, à vaporibus craſſis obſtructionem hanc quoq; gigni, & Hippocratis in libro Spurio de flatibus, authoritati tuentur, ſed malè.
263. Cauſa interna obſtructionis in paralyſi ante declarata eſt, ſc. frigidus atq; humidus, iſq; viſcoſus humor dictus pituita.
264. Hæc verò aut ſponte ex cruditatibus in nervis colligitur, aut aliundè in eos fluit per ſpinam dorſi, dum natura vi excretrice ſuperfluos humores in nervos expellit, modo cum, modo ſine criſi
265. Sine Criſi craſſa ac tenax pituita, in ſ...

vel diuturnis ægris eò reperiatur : cum criſi, licet imperfecta, in Apoplexia, Colica ea quæ ſubitò in paralyſim finitur, in ſuffocatione matricis, & in arthritide, licet in hac rarius.

266. *Cauſæ externæ ſunt 1. Calidum externum colliquans pituitoſos humores 2. aer frigidus humidus inprimisq́; ventus Auſtrinus 3. Copia ciborum qui pituitam gignunt 4. Cruditates crebriores etiam boni ſucci ciborum 5. fructus recentes humidiores. 6. piſcium frequentior uſus 7. Vinum immodicè ſumptum. 8. Somnus meridianus, vel aliàs prolixior. 9. Ocium nimium. 10. Affectus animi triſtiores.*

267. *Signa diagnoſtica hujus paralyſis ſunt 1. Subitò fieri paralyſim 2. faciem & omnes partes magis pallere. 3. membrum paralyticatum tactu frigidum ſentiri. 4. Abolitus motus ſive cum ſenſu ſive ſine eo.*

268. *Signa* προγνωστικὰ *ſunt 1. Paralyſim hanc, ſi materia obſtruens pauca ſit citius curari, ſi copioſior difficilius. 2. Paralyſin in pluribus membris etiam difficiliorem curatu eſſe. 3. Paralyſim ad quam accedit tabes tardius vel etiam nunquam curari. 4. Paralyſim ex Apoplexia recidivam minari. 5. febrim ſuperveni-entem huic paralyſi mederi.*

569. *Methodus medendi paralyſi ab hujusmodi obſtructione, orditur à morbo ſcil. obſtructione, ſi materia pauca eſt, quæ indicat ape-*

riendam diſcutiendamq́, eſſe medicamentis penetrantibus & externis rarefacientibus.

270. Obſtructio à multa & craſſa pituita, indicat cauſam prius tollendam eſſe: deinde morbum.

271. Cauſa hujus morbi pituita affluens indicat avertendam eſſe vel venæ ſectione in oppoſito latere, vel clyſteribus: ac nervos ſimul corroborandos, ut morbus in fieri eſſe, hiſce quoque cedat.

272. Paralyſeos cauſa pituita affluxa copioſius indicat præparandam eſſe attenuantibus, incidentibus & abſtergentibus.

273. Materia præparata indicat prius purgandam eſſe, poſtea diſcutiendam frictionibus non adeò fortibus, & calidis unctionibus.

274. Si malum hiſce non cedat indicat obſtructio magis purgandum & aperiendum eſſe, cucurbitulas quoq; loco affecto adhibendas, ſi materia copioſa ſit non impacta, cum ſcarificatione, ſi impacta, ſine ſcarificatione.

275. Si neq; his cedat, indicat Dropaces & veſicatoria adhibenda eſſe.

276. Cauſa & morbus indicant huic paralyſi optime mederi lignum Guaiacum.

277. Natura ſubjecti ſcil. nervorum, indicat balnea aquæ dulcis ferre non poſſe.

278. Natura eorum quoq; indicat acetum intro ſumptum ſemper noxium eſſe.

279. Natura ſubjecti in paralyſi linguæ indicat

venam

venam ſub lingua ſecandam eſſe, ſi unum latus paralyſin patiatur, unam venam oppoſiti & ſani lateris linguæ, ſi univerſa lingua, ambas venas linguæ.

280. *Eadem indicat gargariſmos huic paralyſi potiſſimum prodeſſe.*

281. *Paralyſis ani indicat fomentationem ex calefacietibus & aſtringẽtibus in ano cõvenire.*

282. *Eadem indicat cucurbitulas in fine oſſis ſacri applicandas eſſe.*

283. *Paralyſis ſphincteris indicat utendum Cliſteribus reſiccantibus & aſtringentibus.*

284. *Eadem indicat utendum eſſe & fomentationibus ani ex aſtringentibus & corroborantibus nervos.*

285. *Paralyſis veſicæ indicat inunctiones oleorum calefacientiũ per fiſtulã inſtituendas eſſe*

286. *Eadem indicat regionem pectinis & ſacri oſſis inungendam eſſe.*

287. *Paralyſis pudendi indicat cucurbitulas ſuper pectinem ac os ſacrum applicandas eſſe.*

288. *Eadem indicat illas partes inũgẽdas eſſe*

289. *Paralyſis partium faciei, indicat magis maſticatoria, ſternutamenta & errhina uſurpanda eſſe.*

290. *Virtus nervorum læſa indicat corroborantibus cerebrum & nervos ſubinde utendum eſſe.*

291. *Materia auxiliorum requiritur* & διαιτητικὴ & χειρουργικὴ & φαρμακευτικὴ.

292. ΔιαιτητικὴΝ *poſtulat vi[illegible] attenuantem, incidentem & a[illegible] etiam calefacientem, niſi quod v[illegible] deò calidus, ut colliquet humores a[illegible] rius de frigida & humida tradita e[illegible]*

293. Χειρουργικὴ *ex indicationib. de[illegible] venæ ſectionis & cucurbitularum ſat[illegible] con[illegible]*

294. Φαρμακευτικὴ *diverſimode [illegible]ſtratur. Si obſtructio p[illegible]uca & in fieri eſſe exiſtit, ſæpe ſufficiunt elei macis, guttæ 4. vel [illegible] cochlearia aquæ lavendulæ, cum con[illegible]s [illegible]tulis deſcriptionis noſtræ interius ſum[illegible]t[illegible], exterius pulvis victory cap. de paral. cum pelle vulpina.*

285. *Si materia copioſa & adhuc affluens, antea declarata eſt. Si affluxa, Enema ex herbis capitalibus atq; appropriatis nervis, cum paucis emollientibus, & Electuario lenitivo, Eleſſcoph. & indè fiat, dein Digeſtiva ex aqu[illegible] Bethonicæ, Salviæ h. paralyſeos & Syrupo [illegible] Stœchade parentur, deniq; purgetur iterum [illegible]hinc leniter potione aperitiva & purganti, ſequenti die pilulis de hiera ſ. de Agarico, poſtremo corroboretur noſtris rotulis, diacoro &c. a[illegible] iterum fortius purgetur pill. cochys & f[illegible]id[illegible]*

286. *Dropaces & veſicatoria ex ſynepi Euphorbio & ſimilibus ad rubedinem usq; non ad exulcerationem adhibeantur: in par[illegible]ſi brachy cauterium in ceruice, in par[illegible] p[illegible] vertebris ſpinæ prope caudam.*

297. Gargarismi si primo [illegible] simul applicatur valde prosunt, [illegible] esto, de nasalibus alias [illegible].

298. Paralyſes in ſolutione continui vel diviſione nervi vel inciſione & per obliquum & per tranſverſum incurabiles ſunt: aliæ ex vulneribus ad Chirurgiam [illegible] rejiciendæ ſunt.

299. Experimenta contra paralyſin à tota ſubſtantia commendantur [illegible] ſilveſtres, braſſica, cappares, cerebrum leporis, acorus, macis, Salvia, Lavendula & flores ſtœchades arabici.

THEMATA MEDICA

DE MEMORIA BOna conſervanda.

Reſpondente

MELCHIORE CRVSCHIO Sileſio.

THESIS I.

MEmoria ut ſenſuum omnium, rationisq; arcula communis eſt, qua quicquid oculis videmus, vel auribus haurimus, vel mente percipimus, uſui ſervamus. Ita valde fragilis habetur, in cujus damnum maxime ſenes incurrunt.

2. Nemo igitur ſanioris mentis tutelam eius, quæ tantopere cum ad alia negotia tum vero maxime ad ſtudia literarũ conducit, rectè neglexit.

3. Sed non pauci de tutela, auxilioq; memoriæ plane dubitant, qui admoniti in viam redeant, ſibiq; perſuaderi patiantur artem, quæ corpus hominis in vigore actionum, ſanitateq; regit nimirum Medicinam, juvare tueriq; memoriam bonam.

4. Sicut n. memoriæ diſpoſitio alia eſt bona, quæ tutela: alia imbecillior, quæ correctionem: alia deperdita, quæ curationem poſtulat: Ita tutela memoriæ bonæ ad Medicinam ὑγιεινὴν ſalubrem: correctio imbecillioris memoriæ ad προφυλακτικὴν præſervativam: Curativa memoriæ deperditæ ad θεραπευτικὴν, ſeu Methodum medendi morbis pertinet.

5. Tutela verò memoriæ bonæ ut & dignitate & tempore tum correctionem imbecillioris, tùm etiam curativam deperditæ præcedit: Ita hæc nobis quoq; primum in diſputationem veniet, illæ duæ alias tractabuntur.

6. Eſt autem tutela memoriæ bonæ nihil aliud, quàm pars ὑγιεινῆς Medicinæ, quæ ſanitatem cerebri, inprimuſq; poſtremæ eius partis, in qua omnium doctiſsimorum communi conſenſu memoriæ ſedes eſt, in ſuo vigore conſervat.

7. Hæc duplex eſt: una quæ nititur experientia ſola & empirica denominatur. Altera quæ

ratione

ratione & experientia ſimul, & rationalis tutela memoriæ erit.

8. Empirica tutela memoriæ bonæ, ſi ſola exiſtit, non poteſt non eſſe incerta periculoſaq́; vel quod uni prodeſt alteri noceat; vel quia etiam in operibus artis Medicæ novis rarioribus vix obſervatio ulla inveniatur.

9. Sed tamen ſeorſim cognita, ac demum cum rationali Medicina rectè coniuncta, omnem veram, certamq́; tutelam memoriæ bonæ abſolvit.

10. Ita fide dignorum, ac noſtra quoq; experientia conſtat flores & folia Borraginis in vino cereviſiaq́; infuſos, & epotos, memoriam firmam in multam usq; ſenectutem conſervare. Avicenna expertus eſt, Acorum Dioſcoridis, noſtrum calamum aromaticum vulgo dictum eandem mirificè iuvare: Rhazes zinziber conditum.

11. Rationalis autem tutela bonæ memoriæ & ipſa multò plura, certioraq́; auxilia ſuggerit, & illis experimentis dextrè uti ſola novit, quæ ſanè nunquam, niſi quid ſit bona memoria, liquidò conſtet, cognoſcetur.

12. Memoriam igitur bonam Medici intelligunt de diſpoſitione ſeu affectione memoriæ, quæ conſtitutionē cerebri, inprimisq́; poſtremæ eius partis probè temperatam ſequitur, idcoq; ἐπι, ει νημα non incommodè appellatur.

13. Memoriam enim Medici non [illegible], ut Phyſici, ſed hominis tantum, cum [illegible] facultatem animæ principem ac rectricem, [illegible] à cerebri κρᾶσει, ſeu complexione procedit, [illegible], atq; [illegible] tum [illegible], tum etiam propriam oritur, conſiderent.

14. Conſtitutio vero ipſa paſſiva [illegible] cerebri probe temperata, vel ſecundum naturam memoriam bonam, quæ tum fideliter conſervando, tum etiam prompte reddendo viget, primario, ac per ſe efficit.

15. Vt vero conſtitutio cerebri ſecundum naturam multiplex invenitur: Ita bona memoria in differentias non paucas merito diſtinguitur.

16. Vna enim eſt optima memoria, quæ à conſtitutione [illegible] cerebri optime temperata ad juſtitiam memoriæ eſt, ac paululum ad frigidam & ſiccam intemperiem, unde cerebrum firmatur, & ſpiritus ſtabiliores redduntur, declinat.

17. Octo præter hanc differentiæ memoriæ bonæ pro diverſitate unius temperatæ, & ſeptem intemperatarum complexionum cerebri tum ſimplicium quatuor, ubi una qualitas ſaltem excedit, tum compoſitarum trium, ubi duæ qualitates ſimul excedunt, neceſſario dantur, quæ quidem omnes optima [illegible] inferiores quidem ſunt, ſed tamen [illegible] bona manẽt, donec vel memoria neq; ſenſu neq; [illegible]

ubi

ulla læſa deprehendatur vel intemperiei cerebri exceſſus, ſanitatis exactæ, bonitatiſq; memoriæ limites non excedant.

18. Bona n. memoria alia eſt in conſtitutione cerebri calida, ubi medium inter humidum & ſiccum adeſt: alia in conſtitutione cerebri humida, ubi medium inter calidum & frigidum: alia in conſtitutione cerebri frigidiori: alia in ſicciori: alia in calidiori & humidiori: alia in frigidiori & ſicciori: alia in calidiori & ſicciori: alia intemperata, ubi nulla omnino qualitas excedit.

19 Sunt verò alia, quæ interveniente cerebri conſtitutione probè temperata memoriam bonam efficiunt. Hæc verò non per ſe, ſed mediante temperamento cerebri, memoriam bonam pariunt. Et cauſæ dicuntur, quarum aliæ ſunt internæ vel antecedentes; Aliæ externæ, vel προκαταρκτικαί.

20. Externæ in materia auxiliorum ſatis declarabuntur: Internæ ſunt humores tum totius corporis tum etiam cerebri, propter quos, ut homo: ita memoria quoq; valet & ægrotat.

21. Etſi vero omnes quatuor humores nativi, ſi & ſubſtantia puriores, & qualitate temperati, & quantitate commoderati ſint, tum ſpiritus aptos memoriæ conſervandæ, tum conſtitutionem cerebri probè temperatam, tum memoriam bonam gignunt: tamen omnium ma-

ximè humor Melancholicus, qui frigidus & ſiccus parumper habetur.

22\. Nam cum cæteri humores præ tenuitate labiles atq; fugaces ſint, hinc & inde fluant, memoriæ rectè uſui eſſe non queunt, niſi hoc melancholico ſucco figantur, & quicquid ex eo vel ſanguine Melancholico commoderato manet, ſtabile, firmumq; reddatur, ſicq; memoria integra omnibus recondendis, reddendiſq; diutiſſimè reſpondeat.

23\. Quin etiam Spiritus Melancholico humore moderato, neq; multum exuberante, ſat lucidus ac magis ſtabilis ſcaturiens, non tantùm animam memoriamq; commovet, mirabiliter afficit, & meditabundam ſobrie reddit. Sed & Deum, qui puriori, lucidaq; flamma in invocatione magis ardente delitiatur, in commertium trahit, unde memoria antea nativa, optima, ex Dei dono admiranda, & divina quodammodo evadit.

24\. Haſce verò diſpoſitiones memoriæ ſatis dignoſcere, atq; etiam immutationes prenoſcere oportet, ne, quantum cognitione fallamur, tantùm agendo erremus. Vrina quidem, & pulſus maxima aliàs ſigna, hîc nihil valent. Sed primas inter illa tenet actus memoriæ: Secundas ſomnus: tertias capitis excrementa, faciei, capillorumq; color.

25\. Actus memoriæ bonæ tres ſunt. Vnus eſt

leriter memoriæ mandare: Alter, diu memoria conſervare; Tertius, promptè, quoties opus eſt, reddere. De quibus niſi quis certior ſit, actionem memoratricis facultatis neq; in ſe, neq; in alijs perſpexerit.

26. Si omnes æquè vigent, ſignum eſt bonæ memoriæ, ex conſtitutione cerebri optime temperati, hoc eſt, parumper frigidioris, & ſiccioris. Si verò celerius memoriæ mãdat & ſtatim bene reddit ac minus diu retinet, ſignum eſt memoriæ bonæ ex conſtitutione cerebri deflectente vel ad humidi parvum exceſſum, vel ad calidi & humidi, vel ad frigidi & humidi. Si diu retinet, ac non ſatis celeriter memoriæ mandat, nec ſatis promptè reddit, ſignum eſt bonæ memoriæ ex conſtitutione cerebri deflectente parumper vel ad ſiccum, vel ad calidum & ſiccum.

27. Mox ſomnus diligenter obſervandus eſt, non qui ex conſuetudine, vel ex turbis negotiorum immutatus eſt ſed ſua natura conſuevit, utrum ſomnolenti vehementer an modice ſint. Si enim ſomnolenti fuerint, ac memoria tamen bona fuerit, memoria ipſa bona à conſtitutione cerebri aut humidioris, aut frigidioris, aut calidioris & humidioris, aut frigidioris & humidioris pendebit: Si minus dormiant, quàm alij, memoria bona à

conſtitutione vel ſicca, vel calida & ſicca, vel frigida & ſicca proficiſcetur. Si medium inter ſomnum & vigilias obtineant, temperati cerebri.

28. Præterea conſiderandum eſt an aliquid excernat, nec ne, & quæ excretorum ſive capillorum, ſive aliorum qualitas, quantitas. Quæ ſine iſtis duobus ante dictis nihil certi oſtendunt, ſed cum ſingula non iuvent, multa tamen, ac cum illis conſiderata ad diſcretionem proſunt.

29. Sic capilli molles cum ſomnolentia humidum cerebrum: duri cum vigilijs ſiccum: nigri calidum: criſpi ſiccum: excrementa multa narium, oriſq; modo calidum & humidum, modo frigidum & ſiccum, modo frigidum & humidum arguunt.

30. Ac cum ab ortu magis magiſq; calidum & humidum decreſcat, non eſt dubium, quin memoria, quæ bona ex conſtitutione cerebri calidioris & humidioris in pueritia eſt, longe melior in adoleſcentia, & virili ætate evadat, propterea quod tandem κράσις cerebri aut temperata omnino, aut parumper frigida & ſicca, aptiſſima memoriæ optime reddatur: Rurſus quod memoria frigida & ſicca in pueritia procedente tempore deterior evadat, atq; citius ſeneſcat, quæ præſcire Medicum decet.

31. Dabitur enim vera ac certa, tutaq; [illegible]

endæ bonæ memoriæ naſcitur, quæ conſtat ſumma conſilij tum ex ſcopis indicantibus, quid fieri debeat, tum ex materia præſidiorum, quæ ſunt à ſcopis veluti digito indicata, extructa.

32. *Summa verò conſilij in tutela ſanitatis Medicis ἔνδειξις, indicatio dicitur, per quam Medicus rationalis auxilia memoriæ conſervandæ, veluti Empiricus per experientiam invenire, ac dextrè uſurpare novit. Vnde indicatio definitur; comprehenſio mentis certa ex natura indicantis, hoc eſt, ſcopi, & indicati, hoc eſt, auxilij deſumpta.*

33. *Scopi autem ſunt alij principales, alij minus principales. Principales duo. 1. Ipſa cerebri diſpoſitio. 2. Sedes memoriæ. Minus principales ſeptem: 1. virtus. 2. Sexus. 3. Ætas. 4. Tempus anni. 5. Regio. 6. temperamentum totius. 7. Conſuetudo. Sub qua & mores animi, & genus vitæ comprehendimus.*

34. *Diſpoſitio enim cerebri temperata ad iuſtitiam ſcilicet frigidior, ſicciorq́; paulò, indicat conſervationem ſui ſimilibus. Diſpoſitio cerebri vel temperata, vel parumper excedens qui exceſſus tā exiguus eſt ut pro nullo exceſſu habeatur, idem indicat, aut ſi omnibus negotijs vacat, ἐπανορθῶσιν κατὰ μικρὸν, quæ aliò ſpectat, ut ad omnium optimam complexionem reducatur.*

35. *Qui ſit, ut cum quis vel mole negotiorum, vel vitio diatæ biduum, triduumve erraverit, error hic quidem, antequam invaleſcat, memoriamq; malam reddat, unius diei, aut paucarum horarum ſpatio contrario corrigatur, nec correctio hæc tutelæ bonæ memoriæ limites excedat.*

36. *Cerebri poſtrema pars, tanquam memoriæ ſedes cuſtodiam ſui quoq; poſtulat, & indicat, neq; ipſam ſanam, neq; memoriam ſalvam eſſe poſſe, niſi univerſi corporis valetudo etiam rectè conſervetur.*

37. *Cæteri ſcopi, ad quos oculos mentis in vera ratione tuendæ bonæ memoriæ ſubinde quoq; intentos eſſe convenit, aliquando ſimul indicant, & coindicantes dicti uſum dextrum auxiliorum certiorem reddunt, aliquando contra indicant, & auxilij inventi uſum dextrum limitant, & aliquantulum immutant.*

38. *Indicata ſunt materia præſidiorum in tuenda bona memoria. Ex quibus præcipuæ ſunt ſex non naturales dictæ. Medicamenta vel nihil loci hic habent, vel parum, ſi ſcilicet aut parvum exceſſum ſtatim corrigere velimus, antequam inauctus malam gignat memoriam, aut à ſubſtantia tota illa proſint.*

39. *Hac enim ratione aer ſubſtantia purus, & lucidus, qualitate frigidior, & ſiccior, ventus Aquilonius in æſtate memoriam iuvat et tuetur.*

tuetur. Venti vero alij excedentes multum qualitate, imprimusq́; calidus & humidus, Auſtrinus. ac putridus memoriæ nocent. Si verò parum excedant, conſtitutionibus cerebri ſimilibus congruunt, ut calidus aer calidæ, frigidus frigidæ, & ſic deinceps.

40. *Cibus non modò* εὔχυμος, *facilis concoctionis, complexioni cuiusque ſimilis, vel ſaltem quid Melancholici ſucci gignens ſit: ſed etiam iuſta tùm quantitate, tum occaſione temporis, tùm modo utendi dextrè uſurpetur.*

41. *Potus tùm cereviſiæ claræ, probeq́; defecatæ, tum vini ſit moderatus, nec ſtatim ante ingreſſum lecti atq́; initium ſomni ſumatur. Abſint quoq́; ebrietas & crapula memoriæ peſtes.*

42. *Exercitatio ſit moderata in exercitijs corporis, exceptis tamen ſenſuum, & memoriæ, quæ ſumma cum voluptate, alacritateq́; ſuſcepta memoriam tùm faciliorem, tùm etiam firmiorem reddunt. Confert quoque omnibus ediſcendis quies ab exercitijs corporis, alijsq́; cogitationibus, præſertim in ſolitario loco, ordinis diſpoſitione accedente*

43. *Somnus humidioribus cerebri conſtitutionibus ſubinde largiter detur. ſiccioribus diminuatur, nunquam nimius concedatur, tanquam memoriæ venenum. Memo-*

riæ quoq; pernicioſius eſt omnis [illegible] & qui ſtatim cœnam ſoquitur.

44. Inanitio tùm alvi, tum urinæ, tùm ſudoris, tùm etiam inſenſibilis tranſpirationis, aut ſit ſpontanea, aut lenibus medicamentis Caſſia, pilulis Alephanginis, radice petroſelini, vel Theriacæ uſu juvetur.

45. Affectus animi alij ſunt moderati, veluti ira, triſtitia, & ſimiles: Alij ad Enthuſiaſmum usq; inflammentur, cujus generis ſunt: 1. Amor rei mandandæ memoriæ. 2. Admiratio eorum quæ vident, atq; audiunt, ut memoriam rectè confirment.

46. Quæ ſex res non naturales, teſte Galeno, materiæ tantùm auxiliorum ſunt, nec auxilia memoriæ dici debent, niſi cum juxta indicationes rationales dextrè in juſta qualitate, quantitate, occaſione & modo adhibeantur.

47. Medicamenta quoq; antea experientia inventa, ſi à tota ſubſtantia proſunt, ut flores, & folia Borraginis in quotidiano potu uſurpata memoriam juvare videntur, tutò ab omnibus uſurpari poſſunt. Si verò ratione qualitatum hac rationali methodo à quibusdam rectè adhibentur, à quibusdam non absq; damno, verbi gratia: zinziber conditum in frigidis & humidis naturis, vel in exceſſu ebrietatis, ubi crudi, frigidiq; humores relicti ſunt, corrigendis. Acorum Dioſcoridis, Avicennæ experimentum ad memoriam non valet niſi in

frigidi

frigidis & ſiccis conſtitutionibus cerebri, quando mole curarum Melancholicus humor auctus fuit.

48. Summæ autem conſiliorum, ſeu indicationes ipſæ non tantùm in ſummis generibus conſiſtere, ſed ad infimas usq; ſpecies de quibus ſeorſim omnia diſputare, prolixius eſſet, ac publicè hactenus docuiſſe ſufficit, deſcendere debent.

49. Sic generaliſſima Indicatio, vel ſumma conſiliorũ in tuenda memoria bona rationabiliter hæc eſt, memoriam omnem bonam eſſe conſervandam ſui ſimilibus.

50. Minus generales Indicationes ſequuntur, nimirum memoriam optimam exactam ſui conſervationem ſimilibus poſtulare.

51. Memoriam optimam tanquam ex frigida, ſiccaq; conſtitutione cérebri conſervandam eſſe frigidis, & ſiccis, ſive aere, ſive cibo & potu, ſive ſimilibus.

52. Memoriam bonam in aliis cerebri conſtitutionibus conſervandam quoq; eſſe ſui ſimilibus, verbi gratia: Cerebrum temperatum, aere & cibo temperatis, cerebrum parumper calidum, paulò calidiori aere, cibo, potu, & ſimilibus.

53. Memoriæ optimæ correctionem nullam adhibendam eſſe per contraria, nedum curativam niſi error magnus ex exceſſu factus memoriæ quid mali minetur.

54. Memoriæ bonæ correctionem nullam, nedum curativam convenire, niſi aut ad me-gis temperatam, melioremq́ue memoriam reducere velimus, aut error parvus commiſſus, antequam inauctus fuerit, correctionem poſtulat.

55. Correctio tamen memoriæ bonæ talis, ut ad meliorem reducatur, aliò, nimirum ad προφυλακτικὴν ſpectat. Correctio verò erroris parvi huius tutelæ pars habetur.

56. Sed omnis erroris parvi corrigendi communis eſto ſumma conſilij, vel indicatio, contrarij exceſſus uſurpatio, ita ut ſi plus, quàm deceat, pridiè vel corpus, vel animus ſint defatigata, quies major ſolito corrigat. Si vigilia major, quam pro naturæ ratione, ſomnus largior ſtatim ſequatur.

57. Sed ne corrigendi conſilium erret, ſcopos duos inprimis noſſe, intueriq́ue oportet: Primùm diſpoſitionem cerebri: Secundum genus vitæ, quo pridie uſus fuerit. Diſpoſitio cerebri, quid delictum ſit, docebit, recordatio eorum quæ pridiè acta ſunt, quantum à conſuetis recedendum ſit, inſinuabit.

58. Sed cum vita noſtra, ipſaq́ue memoria tot, tantisq́ue periculis obnoxia ſit, atque omnis ratio tuendæ memoriæ bonæ faciliimè labi queat, DEVS Opt. Max. & actiones Medicorum in tutela memoriæ regat, & ſpiritibus cerebri puriſſimis, lucidisq́ue, ac in meditando, orandoq́ue

ardentiu-

ardentioribus Spiritum ſanctum benignè largiatur, ut omne ſtudium memoriæ bonæ conſervandæ ad gloriam divinæ majeſtatis cedat.

Theſes Medicæ

DE MEMORIA DEperdita curanda:

Reſpondente

LEONHARDO AEMYLIO Sigenenſi, Medico Phyſico ordinario Stolbergenſi pro gradu Doctoratus in arte medica conſequendo.

THESES

DE MEMORIAE DEPERDITæ Curandæ ratione in genere.

THESIS I.

Memoria deperdita, Græcis μνήμη ἀπολωλυῖα, Latinis oblivio omnium vel maximæ

partis eorum, quæ ante ſcivimus, dicta, quo modo reſtauretur aliter Philoſophi, aliter ſacri vates, aliter ſacerdotes iuſticiæ, aliter medici conſiderant, de quorum hoc tantum agimus.

2. Quod ſi medici eas conſiderationes, quæ deperditæ memoriæ neceſſariæ ſunt, negligant, reprehenſione non carent. Qui vero conſiderationem ſeriam ſuſcipiunt memoriæ deperditæ, vel experimentis tantùm, vel ratione tantùm, vel ambabus, vel verbo Dei, unde deperditæ recuperandæ ratio diverſa apud medicos exiſtit.

3. Medela verò Memoriæ deperditæ, quæ experientia ſola conſtat, & experimentis nititur, ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας empirica appellatur, & mirificè quidem rudioribus arridet, ſed imperfecta & periculoſa habetur, imò ſæpè exitialis multis fuit.

4. Nec non rationalis quæ ratione auxilia memoriæ invenit, alicubi errat, niſi experientia confirmetur. Quicquid enim ratio invenerit, utile ſcribendum non eſt, niſi expertus fueris, aut ſaltem teſteris, te expertum nondum eſſe.

5. Imò ſicut teſte Hippocrate in aliorum morborum curatione, ita hic quoq; præter iſta duo opus eſt fortuna, quæ ἐγγένηται θεοῦ τοῦ, ac meritò pijs precibus tum ab ægro, tum à medico exoretur.

G. Irug

6. *Itaq; medela memoriæ deperditæ, ut ſit certa, tuta & efficax, tùm benedictione* DEI *quam nos fortunam intelligimus, tùm ratione tùm etiam experientia nitatur neceſſe eſt, atque cùm de prima verbum* DEI *ſatis doceat, de alijs duabus quantum ad memoriam deperditam curandam conferant ex arte nos differemus.*

7. *Medicina memoriæ deperditæ recuperandæ, quæ per experientiam fit, nimirùm empirica, & quæ ratione inſtituitur, nimirum rationalis Methodus medendi non confundendæ ſunt, ſed ambæ ſeorſim tradantur, diſcanturq; atq; in uſu tandem coniungantur, ut ex his perfecta medicina vel curativa memoriæ deperditæ abſolvatur.*

8. *Atque empirica medela, quæ experimenta ſpectat, morbos qui cerebro accidunt, & ſæpe curandi inſtituuntur, memoria & imitatione magis aſſequitur: minùs eos, qui raro, in quorum numero eſt memoriæ deperditæ curativa, quòd rationalis medicina in his, qui raro & accidunt & curandi ſuſcipiuntur, experientiæ longè præſtat, & aliquando ſola valet.*

9. *Nam & hodiè verum eſt, quod Galenus lib. 3. de loc. aff. cap. 4. de Empiricis prodidit, ſeſe interrogaſſe medicos ſui ſeculi præcipuè ſenes & exercitatos, curaſſentne unquam memoriam deperditã, & omnes penè reſpondiſſe, nunquam ſe id tentaſſe, uno duntaxat excepto,*

qui diceret, curationem ſe aliquando aggreſſum nihil verò profeciſſe, rationales autem potius & rectius curare poſſe, ipſe Galenus & Archigenes ante illum, qui multis memoriam deperditam reſtituere, exemplo ſunt.

10. Vnde medicus bonus & perfectus quantum quidem humanis viribus perfecti quid relinquatur, deperditæ memoriæ medetur, tum ijs quæ experientia & longo uſu cognita ſunt, tum etiam remedijs, quæ ratione ex vera demonſtratione contraria inventa ſunt, ſed magis his quàm illis.

11. Empirica igitur medicina deperditæ memoriæ conſiſtit potiſſimùm in concurſu ſignorum evidentium, obſervatione experimentorum & præceptis commodè utendi, quæ omnia eò pauciora ſunt, quò rarius morbus hic curandus ſuſcipitur.

12 Concurſus ſignorum evidentium deperditæ memoriæ eſt oblıviſci planè rerum omnium vel multarum, quas quis benè ante ſcivit, & ſtupere ad ſermones eorum, qui ipſum ſiviſſe antea ea dicant, ut Thucydides lib. 2. belli Peloponneſiaci in horenda Athenienſium peſte ſcribit: Sunt etiam quos ſimul ac convaluerunt, omnium pariter cepit oblivio, neceſſariorum quoq; ac ſui ipſorum, ſicuti neq; alijs ſeculis, neque hodie ſimilia exempla deſunt.

13. Interdum quoq; accidit, ut non an...ſim... memoria tollatur, & omnium notitia abole-

cat, ſed aliquorum tantum prorſus pereat & aliquorum aſſervetur. Sic Meſſalam Corvinum proprij nominis oblivio cepit, alij literarum & artium omninò obliti ſunt, teſte Galeno. Mihi conſulem antea doctum virum, qui quidem literas adhuc ſingulas nominare poterat, connexionis autem ſyllabarum & lectionis omnis oblitus fuerat, curare in Sileſia contigit.

14. *Experimenta alia ſunt, quæ à tota ſubſtantia agunt, alia quæ ratione qualitatum. Experimenta à tota ſubſtantia memoriam deperditam reſtaurantia ſunt, quorum rationem nullam reddere licet, nec ſub methodum medendi rationalem adeò cadunt. Huius generis ſunt tum ſimplicia tum compoſita. Ex ſimplicibus precioſiſſimus eſt Smaragdus, qui vel appenſus collo cutiq; nudæ ſi verè eſt orientalis, ſingulari proprietate cerebro atq; ipſi memoriæ auxilio eſt, vel præparatus, ut in benè conſtitutis Pharmacopolijs habetur, & nomine Smaragdi præparati petitur, comeditur, aut etiam drachma vna cum unciarum duarum ſaccharo in aqua Borraginis diſſoluto miſcetur, & in forma Rotularum ſæpiùs uſurpatur.*

15. *Mox ſequitur Borrago, quam ad memoriam deperditam profuiſſe monacho valdè ſeni Francofordiæ ad Oderam nos & multi alij experti ſumus, cùm & de floribus Borraginis & de folijs in cereviſia vinoq; infuſis quotidie biberet, & conſerva Borraginis mane*

caſtaneæ quātitate aliquādo vteretur [illegible]
Borraginis rarius aſſumeret. Nec [illegible]
puto quod quædam ciuitates Germaniæ ſuperi-
oris Bugloſſam tanti in memoria conſeruan-
da faciunt, & communi ore celebrant, cum
Borrago verior ſit Bugloſſa.

16. Nec contemnendum experimentum eſt
nux Muſcata, quæ mirificè tum cerebrum tum
etiam memoriam reficit, non tam ratione qua-
litatum quàm occultæ ſubſtantiæ, ſive ſola in
ore detineatur, ſive comedatur aliquando,
ſive oleum nucis Muſcatæ per expreſſionem lin-
guæ interiori inunctum in cerebrum exhalet,
ſive naribus inungatur, ſive cum ſacchar in
Rotulis comedatur, ſive oleum nucis Muſcatæ
per deſtillationem, quod fortius operatur, &
cerebrum ſua vi penetrante nimiùm percellit,
guttis duabus vel tribus, ſive aqua nucis Muſ-
catæ cochleari vno vſurpetur.

17. Sed videamus quoq;, quæ experimenta
ſimplicia alia authores nobis referant, Avi-
cennæ eſt Calamus noſter aromaticus: Aelio
eſt Ebur et cornu cervi: Donato ab altomari
Rutæ ſuccus & ſemen vrticæ: omnibus ferè
practicis Caſtoreum. Sed hæc experimenta ra-
tione qualitatum magis agunt, ac methodum
medendi, niſi rationalem accuratioremq; na-
cta fuerint, periculoſiſſima accidunt.

18. Nam ebur, cornu cervi vſta, Rutæ ſuccus
& ſemen vrticæ exiccando humiditatem, quæ

[illegible] ignavam; memoriam reddit: Caſto-reum vero calefaciendo frigiditatem cerebri memoriæ deperditæ non omni ſed ſuæ cuiq; ſpe-ciei, ut methodus medendi rationalis diſtinctè docebit, medentur.

19. Hinc orta ſunt compoſita experimenta ad memoriam deperditam reſtaurandam alia quæ ſimul & tota ſubſtantia et ratione quali-tatum medentur, ut Morſulæ huius deſcripti-onis, quæ recipiunt Sacchari clarificati libram ſemis, aquæ Lavendulæ Borraginis ana unci-am vnam ſemis, coquantur ad conſumptionem aquarum, poſt addantur Margaritarum præ-paratarum ſcrupulus vnus, Eboris uſti, cornu cervi Smaragdi præparati ana ſcrupulus ſemis, olei nucis Muſchatæ per expreſſionem drachma vna, & fiat confectio in Morſulis.

20. Alia experimenta compoſita, quæ ratio-ne qualitatum magis agunt, & ab empiricis incautiùs ac periculoſiùs in omni memoria de-perdita ſananda promiſcuè adhibentur cùm u-ni proſint, alteri noceant, alia ſunt interna, a-lia externa. Interna ſunt potio Iohannis de To-leto, Hiera ruffi, Anacardina confectio, Aurea Alexandrina, Diamoſchu, Diambra. Externa, oleum anacardinum, oleum de Caſtoreo, Garga-riſmus & vnguentum Iohannis de Teleto, & ſimilia.

21. Præcepta commodè utendi hiſce apud empi-ricos nimis rudia periculoſaq; ſunt. imo ſæpè

falſiſsima. Vnum eſt quod vulgus empiricorum oretenus celebrat, ac multos incautos fallit. Hic profuit, ergò omnibus efficax remedium eſt. Cætera in modo utedi declarando tantum, nec ſatis verſantur, multo minùs ad qualitatē, quantitatem & tēpus rectè utendi ſufficiunt.

22. Rationalis igitur medela memoriæ deperditæ, niſi ad empiricam accedat, nihil tutum, nihil certum, nihil jucundum exiſtit, hæc enim in morbo longè experientiæ præſtat, ratione vel per demonſtrationem, vel per artificioſam conjecturam auxilia certa, tuta ac jucunda invenit, & pro cujusq; tum corporis tum cerebri natura dextrè accommodare novit.

23. Ac verſatur circa memoriam deperditam vel planè abolitam, quatenus Memoria princeps animæ functio & facultas ob ſuſcipientis ipſam corporis inprimisq; cerebri alterationem ita læditur, & aliàs methodus medendi memoriæ planè læſæ dicitur.

24. Ratio enim memoriæ deperditæ rationalis nihil aliud eſt, quàm methodus medendi intemperiei cerebri, quæ eſt cauſa memoriæ deperditæ & per indicationem fit, ita ut à primo aliquo auſpicetur, & certo ordine ac via per indicationes ad finem, hoc eſt auxiliorum tum inventionem tum etiam dextrum uſum ſine periculo progrediatur.

25. Duplex autem ratio curandæ memoriæ deperditæ conſideretur a medicis veris neceſſe

eſt, una generalis quæ communis ratio agendorum omnium in deperditæ memoriæ medela eſt: Altera particularis, quæ eſt ratio agendorum propria ſuæ cuiq; memoriæ deperditæ, & veluti exemplum illius ſub eandem viam ducitur.

26. *Generalis igitur ratio curandæ memoriæ deperditæ hic declaranda conſiſtit in ſcopis, indicationibus, auxiliorum inventione & dextro uſu.*

27. *Scopus eſt à quo initium methodi medendi fit, ideoq; & principium methodi medendi exiſtit, ac quaſi meta ad quam omnis curatio dirigatur, habetur, imò indicans vel fons indicationis dicitur, quod natura ejus indicat inventionem & dextrum uſum remedij.*

28. *Sunt autem duo principales ſcopi, unus, diſpoſitio memoriæ deperditæ: alter ſubjectum in quo memoria deperdita eſt, ſive generatim univerſum corpus hominis, ſive in ſpecie ſedes memoriæ vel locus affectus intelligatur cerebrum poſtremum.*

29. *Alij ſcopi paſſim enumerati ab authoribus, tam veteribus quàm recentioribus huc referri poſſunt, verbi-gratia: Temperamentum tum corporis totius in quo memoria eſt deperdita, tum cerebri poſtremi nihil aliud eſt, quàm natura ſubjecti, ſicuti quoq; ad naturam ſubjecti conſuetudo tanquam aſcititia natura, ætas, ſexus, genus vitæ, ambiens aer & propter quæ ambiens*

aer

aer talis eſt redditus, tùm regio, tùm tempus anni cœliq; ſtatus pertinent.

30. Reſtat virtus corporis & membri affecti, ſine qua nulla quidem curatio memoriæ deperditæ rectè inſtitui poteſt, ſed tamen vel eſt cauſa ſine qua non (unde neq; propriè curativus ſcopus cenſendus eſt) vel etiam ad naturam ſubiecti, quæ tum temperamento tum actionibus, unde virtus, tum dignitate æſtimatur, reduci poteſt.

31. Diſpoſitio igitur memoriæ læſæ tum deminum rectè æſtimatur, cùm non tantum an memoria læſa ſit, ſed etiam quis modus læſionis & ad quam affectionem pertineat, & quæ affectionum ſint cauſæ conſtet.

32. Memoriæ læſæ propria ſigna paucißima ſunt: Primas tenent ſigna ab actu memoriæ, quando memoria rerum omnium vel præcipuarum homo careat & oblivio adſit. Secundas ſomnus, ubi ex frigida & humida cerebri conſtitutione oritur oblivio, ſomnolenti ſunt: ubi ex frigiditate & ſiccitate oblivio vel memoriæ abolitio naſcitur, aut pervigiles ſunt, aut parum dormiunt. Tertias excrementa, an aliquid excernant nec ne & quæ excrementorum qualitas & quantitas. Poſtremò urinæ per ſe nihil in memoria deperdita indicant, niſi quod propter concoctionis humorum differentias, ſicuti & pulſus propter virium rationem ſimul perpendendæ veniant.

33.

33. Modus læſionis in memoria differt, quod memoria vel diminuatur vel depravetur, vel plane amittatur, unde deperdita, de qua hic tantum agemus, ſed memoria deperdita alias ex conſenſu aliarum partium vel totius corporis pendet, ut in Apoplexia, Epilepſia, in acceſſionibus febrium, in Mania & ſimilibus, aliàs primogenio affectu talis exiſtit.

34. Rurſus memoria deperdita ex conſenſu aliarum partium duos obtinet modos. Unum cum eſt κατὰ σχέσιν quod medici in fieri eſſe dicunt, ubi cerebrum quidem ex conſenſu afficitur, ſed proprium affectum permanentem non contrahit, ideoq; morbo vel parte ex cuius conſenſu orta eſt, curatis ac cauſis ſublatis oblivio tanquam umbra per ſe evaneſcit, nec propria curatione eget: Alterum καθ᾽ ἕξιν, hoc eſt in facto eſſe, ubi cerebrum propriam noxam & primogenium affectum, qui etiam ſublato conſentiente morbo permanet, & propriam curationem requirit, contrahit.

35. Memoriæ igitur deperditæ ex conſenſu καθ᾽ ἕξιν curandæ methodus, ut ſola neceſſariò requiritur, ita eadem plane eſt cum primogenij affectus medela rationali, quæ hic inſtituitur.

36. Memoria verò deperdita in primogenio affectu eſt ſymptoma in genere læſæ actionis ſenſitivæ interioris quam principem cum Galeno meritò appellamus quod accidit morbo, qui appellatur morbus ſimilaris cerebri poſtremi.

37. Nihil

37. Nihil n. cùm fiat ſine cauſa, abolitæ memoriæ primaria cauſa & immediata eſt affectus poſtremi cerebri præter naturã, nimirũ morbus ipſe cerebri ſimilaris in intemperie, qui mentem quodammodo alterat & memoriam manifeſta abolitione vel oblivione lædit.

38. Morbus cerebri qui memoriam tollit, alius eſt in intemperie frigida tantum, alius in frigida & humida, ubi ſcilicet duæ hæ qualitates excedunt, alius in exceſſu omnium maximo frigiditatis & ſiccitatis, qui Galeno dicitur arida diſpoſitio cerebri, Germanis das ſincken des Gehirns quod rarius accidit, imo quivis horum aliquando ſine materia, aliquando cum affluxu materiæ exiſtit. Melancholia igitur deperdita tanquam ſymptoma vel effectus ad morbum cerebri pertinet, unde etiam omne cõſilium eius curandæ ſumitur.

39. Sed ut diſpoſitio hæc nimirũ morb. cerebri eſt cauſa abolitæ memoriæ, ita præter hanc genꝰ eſt cauſarũ, quæ hũc morbũ cerebri creãt; nã quam rationẽ habet diſpoſitio morbi ad memoriã deperditã, hanc alterũ quippiã ad ipsã morbi diſpoſitionẽ habeat opus, illo duntaxat varians, quòd morbus cũ memoria deperdita unà conſiſtit, nec poteſt eſſe usq; memoria deperdita ſine præternaturali cerebri diſpoſitione. Eius autem diſpoſitionis quæ memoria abolet cauſæ ſunt ſecundariæ, quæ nõ niſi mediante morbo cerebri memoria deſtruunt, ideo propriè cauſæ morbi di-

cuntur,

cuntur,& aut non etiã eſſe cũ memoria deperdita ſimul poßũt,aut eſſe adhuc ſimul& manere

40. *Harum cauſarum aliæ intra corpus conſiſtunt,& intimæ vel antecedentes dicuntur ut vel humores propter quos ut homo ita cerebrũ quoq; tum valet tum ægrotat, vel fluor ſubſtãtiæ ratione ætatis in ſenibus omninò inevitabilis aliæ extrinſecus & externæ cauſæ appellantur,cuius generis ſunt.1.diuturnum capitis frigus.2.medicamentũ frigidum aſſumptum 3.lactuca & alij cibi frigidi ſæpius uſurpati. 4. vinum aqua nimis dilutum. 5. frigida lotio in dulcib. aquis vel etiam frigus capitis poſt calidas lotiones.6.labor immodicus ingenij.7.morbi alicuius abſceſſus in poſtremã cerebri partẽ, vel ut vulgo medici dicunt,in oblivionem.*

41. *Subiectum in memoria deperdita, generaliter loquendo,eſt univerſum corpus,ſed magis propriè & ſpecificè ipſum cerebrum& inprimis poſtremus ventriculus cerebri,ſedes memoriæ & rationis,quòd ibi ſpiritus primariũ inſtrumentũ memoriæ potiſſimũ,nec ullo modo in duobus ventriculis cerebri anterioribus contineatur.*

42. *Eius natura temperamento, actione & dignitate æſtimatur. Temperamentũ corporis in homine calidum & humidum exiſtit, cerebri verò frigidum & humidum eſt, poſtremi quoq; cerebri craſis paulò magis ad ſiccius vergit, ideoq; durius ſua natura exiſtit, ut*

rerum

rerum imagines per exteriores in ſenſorium [illegible] na ab imaginatrice animæ facultate ſuſcepta, & ratiocinatricis judicio [illegible] purgata [illegible] dita atque perpurgata in hoc [illegible] ſinu condi, permanere, [illegible] reddi quoties opus eſt, queant. [illegible] hominum [illegible] animalibus alijs antecellit, ſed cerebri [illegible] muńq; memoria longe nobiliſſima eſt. Denique cum dignitas corporis humani pre[illegible] conſpectu DEI habetur, tum cerebri ſumma [illegible]

43\. *Quibus omnibus rectè cognitis a natura ſi operum indicationes tanquam ſumma conſiliorum, quæ monſtrant & inventionem remediorum & dextrum uſum eorum, ſum[illegible] Sed harum aliæ docent, an memoria d[illegible] curari poſſit, duæ nimirum, una, memoria deperdita ex ſiccitate difficilius curatur quam quævis alia: altera, memoria ex ſiccitate [illegible] [illegible] deperdita nunquam prorſus reſtituitur ac vix mitigari alicubi poteſt. Aliæ ſunt, quæ rationem agendi oſtendunt.*

44 *He ſumuntur vel à morbo & natura ſubjecti, & curativa propriè dicuntur, vel a cauſa morbi & προφυλακτικαὶ appellantur. Quarum hæ, ſi adſunt prius in conſideratione[illegible] veniunt, illæ poſterius. Indicationes igitur προφυλακτικαὶ ſunt: Primum plethora evacuanda eſt per miſſionem ſanguinis. Secundo Cacochymia per purgationem p[illegible] humoris, & [illegible]rationem corrigitur.*

45. Indicationes curativæ generales auxilia generatim monſtrant, & ſumuntur tum à morbo, tum à natura ſubjecti. Indicationes communes medendi memoriæ deperditæ à diſpoſitione morbi hæ ſunt: 1. Contraria contrariis curantur. 2. Morbus cerebri frigidus, qui eſt cauſa deperditæ memoriæ, alterandus eſt per calefacientia. 3. Morbus cerebri frigidus & humidus, indicat eſſe calefaciendum & exiccandum. 4. Morbus cerebri frigidus & ſiccus indicat eſſe calefaciendum & humectandum. 5. Morbus cerebri frigidus & humidus cum affluxu pituitæ indicat partim eſſe evacuandum phlegmagogis, partim etiam alterandum humectantibus & calefacientibus. 7. Morbus frigidus & humidus cum affluxu mixtorum humorum pituitæ & melancholiæ indicat partim evacuandum eſſe phlegmagogis & cholagogis, ſimul & alterandum eſſe.

46. Indicationes communes medendi memoriæ deperditæ à natura ſubjecti hæ ſumuntur: 1. cerebrum poſtremum, ſi adſit plethora, & cacochymia corporis vel repletio totius cerebri non eſſe curandum localibus medicamentis, niſi univerſo & capiti & corpori prius medeamur. 2. Si plethora & cacochymia antedicta abſint, medicamenta ad memoriam deperditam propria alias localia poſtremi cerebri dicta ſtatim adhibenda eſſe. 3 Medicamenta communia calefacientia & ſimul aut exiccantia

 aut hume-

aut humectantia propria eſſe reddenda medi- appropriatis, hoc eſt cephalicis.

47. Auxilia igitur memoriæ deperditæ, quæ ratio per indicationes certiora, ac tutiora in-venit ſunt partim διαιτητικὰ, partim φαρμα-κευτικὰ, partim χειρουργικὰ. Diæta autem potiſſimum exiccans calidaq́; erit, ut aer ſere-nus & arte talis factus, vel arenoſis habitatio-nibus, vel hortis plenis herbarum calidarum & ſiccarum Lavendulæ, Roſmarini, Majoranæ, Rutæ, Salviæ, Origani, Thymi aliorumq́; aro-matum, niſi quod odores eorum ſenſim hauri-endi ſint. Cibi juſculorum vini aromatiſato-rum, cereviſiæ cum baccis Lauri, panis ſalis & cum carui vel cumino, oſſium perdicum contuſorum, aquæ Lavendulæ & nucis Moſcha-tæ mixtorum cum juſculis cochlearis quantita-te. Carnium avium ſylveſtrium, perdicum, le-porinæ, capræ ſylveſtris, piſcium ſaxatilium im-primisq́; auratarum. Potus vini albi meracio-ris & veteris, cereviſiæ aromatiſatæ cum baccis Lauri aut ſacculo, qui recipit Zinziberis, cina-momi ana unciam unam, cubebarum, ſeminis Pæoniæ, radicis Ireos, baccarum Lauri a-na drachmas tres, nucis Moſchatæ, Cariophyl-lorum, Macis ana drachmas duas, granorum Paradiſi drachmam unam, miſce & fiat pul-vis pro ſaccul. Somnus parcior nec ultra ſex tem horas & is ſolus nocturnus, nec ſtatim poſt cœnam. Motus corporis ante cibum crebrior & velo-

mentior

memoriæ, inanitiones multæ tum per purgationes, tum per urinas, tum etiam per ſudores. Affectus animi concitatiores lætitia & ira ad excandeſcentiam usq;. Diæta tamen pro memoria deperdita ex ſiccitate nimia, quæ quandoq; accidit, his contraria ſit

48. Pharmaca ubi opus eſt, univerſalia corporis & capitis præmittuntur, atq; tum demum localia adhibeantur, ubi verò licet, de quo antea propria medicamenta ad memoriam deperditam ſtatim uſurpentur, hæc potiſſimum ſunt exiccantia calorificaq; remedia, ſimplicia. Zinzib er conditum, calamus aromaticus conditus, Ruta, Roſmarinus, Majorana, Caſtoreum, cubebæ, grana Paradiſi, Lavendula. Nonnunquam etiam purgantia, Turbith, Agaricus. Nec negligenda ſunt experimenta à tota ſubſtantia, antea enumerata. Compoſita, Morſulæ ſuperiores ad memoriam. Potio Ioannis de Taleto, Diambra, Diamoſchu, Anacardini confectio, conditum noſtrum quod R. Conſ. Meliſſæ unciam unam, Borraginis uncias duas, Lavendulæ unciam ſemis, Diacori, nucis Moſchatæ conditæ ana drachmam unam ſemis, Caſtorei ſcrupulum unum, Spec. Diamoſchu a mari ſcrupulum ſemis cum Syr. de Stœchade miſtū lege artis. Electuarium Gilberti anglici etiam Savonorolæ probatum. Aliquando etiā purgantia, Hiera ruffi deſcriptione Actij, Eluſ. E leſ. of. Pharmaca tamen eadem in memoria

deperdita à nimia areſactione cerebri humor & contraria requiruntur.

49. Chirurgica nulla, experientia ſed ratio invenit, huius generis ſunt quæ omnium po-ſtrema adhibentur, eaq; omnia vehementer ca-lida exiccantiaq;, ut Archigeni cucurbitula ca-piti adhibita, ut & calefaceret cerebrum fri-gidum & humorem ex imo ad ſeſe extraheret. Deinde ſinapiſmus & apophlegmatiſmus ex ſi-napi, Naſturcio, ſtaphyſagria. Nobis ſunt mu-ora: frictiones crebriores poſtremi cerebri cum linteis calidis & aſperſo malvatico: aut fricti-ones cum pulvere iniecto igni quem Benedi-ctus Victorius deſcribit: aut unguentum Toleti aut Maſticatoria uſitata & Errhina per ſuc-cum Maioranæ, ſuccum Betæ & ſimilia. Ali-quando tamen in memoria deperdita à nimia ſiccitate remedia calefacientia & humectantia requiruntur. Quæ omnia auxilia inveniſſe non ſufficit, niſi dextrè etiam cuiuis tum ſpe-ciei memoriæ deperditæ, tum etiam naturæ cu-iusq; complexioni in iuſta tum qualitate, tum tempore tum modo utendi rectè accommoden-tur, id quod particularis curativa memoriæ deperditæ alias practica dicta, ſatis docet.

50 Sed practica hæc multiplex exiſtit. 1. Cu-rativa memoriæ deperditæ à frigiditate ſolius ce-rebri poſtremi in temperato homine. 2. Cura-tiva memoriæ deperditæ à frigiditate ſolius ca-lido corpore. 3. Curativa memoriæ deperditæ

à frigiditate cerebri in frigido corpore. 4. In humido corpore. 5. In ſicco corpore. 6. In calido & ſicco. 7. In frigido et ſicco. 8. In calido et humido. 9. In frigido et ſicco corpore. 10. Curativa memoriæ deperditæ à frigiditate et humiditate cerebri in temperato homine. 11. Curativa memoriæ deperditæ à frigiditate & humiditate in calido corpore. 12. In frigido corpore. 13. In humido corpore. 14. In ſicco corpore. 15. In calido & humido. 16. In calido & ſicco corpore. 17. In frigido & humido corpore. 18. In frigido & ſicco corpore. 19. Curativa memoriæ deperditæ à frigiditate & ſiccitate cerebri in temperato corpore. 20. In calido corpore 21. In frigido 22. in humido corpore. 23. In ſicco corpore. 24. In calido & humido corpore. 25. In calido & ſicco corpore. 26. In frigido & humido 27. In frigido & ſicco. 28. Curativa memoriæ deperditæ ab iiſdem intemperiebus in iiſdem naturis cum affluxu memoriæ modo ſimplicis modò mixtæ: Nemo autem ſanæ mentis erit, qui vel ſine conſilio doctiſſimi medici rectè memoriæ ſuæ deperditæ mederi, vel de iiſdem hoc tempore & loco plures Theſes omnium particularium methodorum ſimul à nobis poſtulare velit.

FINIS.

ELENCHVS DISPVTATIONVM PRIORVM D. GREGOR. HORSTII.

I. De Medicina in genere. pag. 9
II. De Elementis ac temperamentis p. 20.
III. De partibus humani corporis earumque actionibus. p. 31.
IV. De ſanitate corporis humani. p. 43
V. De morbo eiuſdemque differentiis. p. 51
VI. De cauſis morborum. p. 61.
VII. De Symptomatibus ac ſymptomatum differentiis. p. 72.
VIII. De cauſis ſymptomatũ externorũ ſẽſuũ p. 81.
IX. De cauſis ſymptomatum facultatis motivæ principis. p. 93.
X. De cauſis ſymptomatum vitalis & naturalis facultatis. p. 105.
XI. De cauſis ſymptomatũ qualitatis mutatæ ac retẽtorũ atq; excretorũ, præter naturã p. 118
XII. De doctrina ſignorum in genere, & de ſignis diagnoſticis inſalubribus in ſpecie. p. 131
XIII. De pulſibus. p. 142.
XIV. De Urinis. p. 154.
XV. De ſignis prognoſticis. p. 166.
XVI. De tuenda ſanitate. p. 179.

XVII. De methodo medendi. p. 191.
XVIII. De venæ ſectione. p. 203.
XIX. De purgatione. p. 215.
XX. De materia medica. p. 226.

CATALOGVS

DISPVTATIONVM POSTERIORVM D. JACOBI HORSTII.

I. De cõmunibus rerũ omniũ elemẽtis. pag. *239.*
II. De temperamentis vulgò complexionibus dictis. p. 250.
III. De ſecundis humani corporis Elemẽtis. p. *268.*
IV. De corpore hominis eiuſque partibus & facultatibus. p. *286.*
V. De actionibus corporis humani, atq; partium eius, & modo, ſecundum quẽ illæ fiãt. p. *294.*
VI. De paſsionibus corporis humani atq; partiũ eius, & modo, ſecundũ quẽ illæ fiant. p. 305.
VII. De diſpoſitionibus corporis humani eiusq; partium. p. 311.
VIII. De ſanitate eiusque differentijs, cauſis & accidentibus. p. *316.*
IX. De neutro corporis humani eiusq; partium ſtatu quã vulgò imbecillitatẽ vocant. p *336.*
X. De morbis, eorumq; differentijs atque ſpeciebus. p. 347.
XI. De cauſis morborũ præcipuè internis. p. *360.*
XII. De modo generationis morborum in intemperie ex cauſis eorum præcipuè internis. p. 368.

XIII. De modo generationis morborum in compoſitione & in ſolutione continui ex cauſis eorum. p.385.
XIV. De ſymptomatibus morborum & eorum differentijs atque ſpeciebus. p.397.
XV. De ſymptomatum cauſis & modo generationis ex eis. p.417.
XVI. De criſibus morborum, & criticis diebus, menſibus, & annis ex eis. p.429.

CATALOGVS

DISPVTATIONVM PRACTICArum, in gratiam Doctorandorum conſcriptarum eiuſdem Auctoris.

I. De Angina. p.445.
II. De Apoplexia. p.457.
III. De Paralyſi. p 483.
IV. De memoria bona conſervanda. p.533.
V. De memoria deperdita curanda. p.547.

TOTIVS OPVSCVLI.

A.

Abortus pag. 116
Actio corporis quid p. 38
Actio triplex p. 39
Actio animalis ib.
Actio ſenſus ib.
Actio motus animalis ib.
Actio princeps ib.
Actio vitalis p. 40
Actio naturalis ibid.
Acutus morbus ſimpliciter p. 59
Actio læſa primarium Symptoma p. 74
Actio læſa triplex eſt p. 75
Actio quælibet tribus modis læditur ib.
Actiones læſæ ſenſuum ib.
Actiones læſæ internarum facultatum p. 76
Actio læſa vitalis p. 77
Actio læſa naturalis ib.
Actio læſa inſigne ſymptoma p. 82
Actio unde lædatur ib.
Actionis læſæ triplex cauſa p. 83
Actio læſa p. 133
Adoleſcentia p. 28
Ætatum variatio p. 28
Ætas virilis p. 29
Aer p. 22?
Affectus animi p. 229
[illegible] p. [illegible]9
Alphi albi p. 114
Alphi nigri ib.
Alimenta ſenibus convenientia p. 18?
Alterantia duplicia p. 2?0
Alterantia manifeſta ib
Alterantia occulta duplicia p. 22?
Alexipharmaca ib
Ἀμβλύωσις p. ?5
Amygdala p. 128
Animi perturbatio p. 40
An detur neutra conſtitutio p. 4
An ſint morbi materiæ vel formæ p. 53
Antecedens cauſa p. 63
Anaſarca p. 114
Ἀνασόμωσις p. 120
An morbus celeriter vel tarde moveatur p. 168
An ſalus vel mors expectanda p. 173

An paulatim vel ſubito morbus finiri debeat p. 175
An venæſectioni lenitiva præcedere debeant p. 209
An ad animi deliquium evacuandum p. 210
An tenuis etiã humor incraſſandus p. 223
Aτοια p. 101
Apoplexia p. 100
Appetitus ventriculi læſio p. 92
Appropriata medicamenta p. 232
Arenulæ urinæ p. 161
Ars ſine methodo nulla eſt p. 191
Artis chymicæ uſus p. 234
Alacritia cauſa p. 63
Aſthma p. 108
Aſcitis p. 114
Ἀτροφία p. 113
Atomi urinæ 165
Augmentatio p. 42
Auditus læſio p. 92

C.

Cauſarum ſubjecta p. 63
Cacochymia p. 65. p. 139
Cacochymia duplex ibid.
Cauſa [illegible] cauſæ ſine quibus non p. 66
Cauſa calidi morbi ibid.
Cauſa frigidi morbi ibid.
Cauſa humidi morbi p. 67
Cauſa ſicci morbi
Cauſa morborum in figura
Cauſa laxationum meatuum
Cauſa anguſtiæ ibid.
Cauſa aſperitatis p. 68
Cauſa depravatæ magnitudinis
Cauſa depravati ſitus ibid.
Cauſa ſolutionis continui
Cauſæ morborum in fieri & facto p. 69
Cauſa ſalutaris & lethalis morbi ibid.
Cauſa magni & parvi morbi p. 70
Cauſa continui & intermittentis
Cauſa acutorũ morborum
Cauſa mitis vel maligni morbi ibid.
Cauſa morborum communium p. 71
Cauſa morborũ ſporadicorũ
Cauſa Endemiorum
Cauſa Epidemiorum ibid.

Cauſæ ſymptomatum humoris Cryſtallini p. 84
Carus p 100
Catoche ibid.
Catarrhus p. 128
Cauſa morbifica per ſigna etiam cognoſcenda p. 138
Cœliaca p. 124
Cacochymia biliosa p. 140
Cacochymia pituitoſa
Cacochymia melãcholicaib.
Caruncula in urina p. 164
Capilli in urina p. 165
Cauſa criticorum dierum p. 176
Cacochymia purganda p. 201
Cerebrum p. 34
Chirurgia p. 18
Chemoſis p. 88
Cholera p. 122
Chirurgicæ adminiſtrationes p. 235
Cibus & potus p. 227
Confuſa cognitio præcedit diſtinctam p 9
Conſtitutio calida p. 26
Conſtitutio calida humida
Conſtitutio calida ſicca ibi.
Conſtitutio frigida p. 27
Conſtitutio frigida humida
Conſtitutio frigida ſicca i.
Coctionis & alterationis diverſitas cur à natura inſtituatur p. 33 Corp. 35
Congenita cauſa morbi p. 63. Continens ibid.
Contentorum vitium p 86
Convulſio p. 96
Convulſionis varietas ib.
Coma vel cataphora p. 10
Coma duplex, ſomnolentũ & vigilans p. 10
Conceptio p. 11
Colici dolores p. 12
Contenta ex parte ſecundũ naturam p. 16
Contentum album ibi
Corona urinæ p. 15
Contenta ſubſtantia ſu peccantia auferenda p. 2
Contenta ab albo diſceden tia mala p. 16
Contentorum ſitus
Contentorum ſubſtanti
Contenta levia & diſſe
Contenta toto genere p.
ibi
Coindicantia quid ſint p. 19

Cōtra ind cantia quid ib.
Conſuetudo quoq; attendenda in venæſ. p.209
Compoſitio medicamentorum unde ſuam habeat originem p.234
In cōpoſitione medicamentorum quatuor conſideranda p.235
Cryſtallini extenuatio p.85
Cryſtallinus intumeſcens, vel contabeſcens ibid.
Criſis p.175
Criſis optima ib.
Criſis bona fit cum naturæ robore p.176
Criſis bona materiam aut evacuat, aut alio transfert p.177
Cur à cognitione corporis fiat initium in medicina p.20
Cur tantum quatuor elementa p.21
Curationem fieri per contraria p.195
Cutis temperata pars in corpore humano p.25
Cur de pulſibus & urinis peculiariter agendū p.141
Cur de urinis peculiariter agatur 15[illegible]
Cur de prognoſticis ſeorſim agendum p.[illegible]
Curatio intemperiei p.19[illegible]
Curatio morborum informationis [illegible]
Curatio unitatis ſolutæ p.19[illegible]
Curatio cōpoſitorum morborum [illegible]
Curatio disjunctorū morborum ibid.
Cur de venæſectione peculiariter agatur p.20[illegible]
Cur ſanis purgatio noxia p.21[illegible]

D.

Dari morbos totius ſubſtantiæ p.5[illegible]
Definitio ex rei natura deducitur p.[illegible]
Definitionis duo requiſita ibid.
Deſtillatio p.[illegible]
Defenſio ſanitatis deſlectentis p.18[illegible]
De arteriotomia p.214
Dieta p.[illegible]

Differunt ſymptomata & opera naturæ p.73
Differunt ſymptomata & naturales impotentiæ ibid.
Diſpoſitio ægrotantiũ variat ſymptomata p.95
διαπήδησις p.120
διαίρεσις ibid.
Diarrhœa p.124
Diabetes p.127
Diagnoſtica p.132
Diagnoſtica ſigna triplicia p.133
Dolor tactus ſymptoma p.76
Dolor p.134
Doloris cauſa p.91
Dyſpnœa p.108
Dyſenteria p.124
Dyſenteriæ nothæ p.125
Dyſuria p.126

E.

Efficiens cauſa tantum à Medico conſideratur p.61
Efficiens duplex p.62
Efficiens externa
xterna contingens.
[illegible] neceſſaria ibid.
ἔγκαθις p.89
ἐ[illegible]πιον p.88
Elementa primum locum obtinent p.21
Elementorum conſideratio duplex
Elementum quid
Elementum non eſt unum ibid.
Elementa quot p.22
Elementa ſunt finita numero
Elementorũ qualitates ibi.
Elephantiaſis p.114
Empirici p.18
Endemij morbi p.60
Epilepſia quid p.100
ἐπιφορα p.88
Epiphora catarrhalis p.128
Epidemij p.60
Eryſipelas p.114.
Evacuationis per venæſectionẽ quantitas p.209
Evacuantia medicamenta p.234
Experientia cur quoq; requiratur p.13
Expulſionis læſio p [illegible]
Excretum p.13[illegible]

...a retenta præter naturam p. 120

F.

Facultatis principis læſio p 99

Farinæ urinæ p 165

Facultates inſitæ & influentes p. 83

Finis Medicinæ ultimus p. 12

Flatus p. 125

Fluor muliebris p. 121. *de pravatus* p. ibid.

Fontes ſignorum prognoſticorum duo p. 167

Formæ Elementarum manent in mixtis p. 23

Furor uterinus p. 104

Furor amatorius ibid.

Furfures urinæ p. 165

G.

Generatio p. 42

Generationis Læſiones p. 115

Genus remedij p. 195

Genus morbi p 52

Glaucedo p. 84

Gravedo p. 128

Gonorrhea p. 129

Gonorrhea [illegible] p. [illegible]

Gonorrhæa gallica ibid.

Grando p. 8[illegible]

Gravidæ quomodo venæ ſectionem ferant p. 2[illegible]8

Gravidæ quando purgandæ p. [illegible]

Guſtatus læſio p. 9[illegible]

H

Homo temperatus p 2[illegible]

Hordeolum p. [illegible]

Horror p [illegible]

Humores excrementitij in ſenibus p. 1[illegible]

Humorum defectus reſarciendus p. 2[illegible]

Humorum impetus venæ ſectione revelli & derivari p. 20[illegible]

Humoribus putreſcentibus an venæſectio conveniat ibid.

Hydrophobia p. [illegible]

I.

Icterus p [illegible]

Iecur p. [illegible]

Ileus morbus p. [illegible]

Imaginatio p. [illegible]

Inſtrumenta operationum medicæ p. [illegible]

Inæqua-

Inæqualitas temperamentorum p. 27
Interna cauſa p. 62
Incubus quid? p. 105
In morbo quæ conſideranda p. 167
Individuorum natura non deſcribitur p. 182
Indicatio quid? p. 193
In indicatione duo conſideranda p. ibid.
Inteſtinorum cōtenta p. 122
Indicans quid? ibid.
Indicantia triplicia p. 193
Indicatum quid? p. 195
Indicatio quotuplex. ibid.
Indicatio curatoria ibid.
Indicatio præſervatoria p. 200
Indicatio vitalis p. 202
Indicantia venæſectionem p. 206
Intermiſſus motus incitalus p. 202
In pectoris affectibus quænā vena incidenda p. 212
Iuſtus utendi modus p. 197
Iuventus p. 29

K.

καθαρκτικὰ *quadruplicia* p. 234
κακοτροφία p. 113
κόρυζα p. 89

L.

Lactis abundantia p. 129
Lactis dejectus ibid.
Læſio naturalis facultatis p. 109
Læſio attractionis p. [illegible]
Læſio retentionis ibid.
Læſio concoctionis p. 111
Læſiones ſecundæ & tertiæ coctionis p. 1[illegible]
Lethargus p. 1[illegible]
[illegible] p. 114
λεύκωμα p. [illegible]
Lipothymia p. 1[illegible]6
Locorum & regionum diverſitas p. 30
Lienteria p. 123
Lycanthropia p. 104
λύσσα p. 1[illegible]

M.

Mania p. 103
Materia ſedimenti in morbo eſt particula materiæ morbificæ p. 161
Materia auxiliorum [illegible]
Maſſa ſanguinea [illegible]

mittenda p.201
Mathematica quæ verſatur [illegible] duplex p.226
Materia [illegible] ſanitatis acquiſitio triplex p.227
[illegible] diætetica ibid.
Materia pharmaceutica p 229
Medicina ars difficilis p.179
Medicinæ partes primariæ duæ p.180
Medicina ars præſtantiſſima p.9
Medicina eſt ars, non ſcientia p.11
Medicina qualis ars p.12
Medicinæ ſubiectum ibid.
Medicinæ definitio perfecta p.13
Medicinæ fundamenta duo p.13
Medicinæ officium p.14
Medicinæ diviſio p.15
Methodus p 18
[illegible] generalis in praxi [illegible] p.191
Memoria [illegible] p.20[illegible]
Menſis [illegible] p.10[illegible]
Melancholia p.[illegible]
Melancholia [illegible] ibid.
Menſtruum [illegible] p.[illegible]
Menſtruum [illegible] ibid.
Menſtruum donum depravatos ibid.
Menſium [illegible] p.[illegible]
Methodus medendi quæ p.[illegible]
Medicina naturæ ſervit p.[illegible]
Medicamentum purgans quomodo trahat humores p.[illegible]
Medicamenta ſimplicia varia p.[illegible]
Medicamenta ſunt alterantia & evacuantia p.[illegible]
Medicamenta alterantia duplicia p.[illegible]
Medicamenta calefacientia p.[illegible]
Medicamenta refrigerantia p.[illegible]
Medicamenta humectantia [illegible]
Medicamenta exſiccantia [illegible]
Methodus in medicina [illegible] p.[illegible]
Miſtio quid? p.[illegible]
Miſtio [illegible] & [illegible]ta [illegible]
Miſtus in voluntarius [illegible]

μιδελασιο p.87
Morbus, quid ſit p.51
Morbi genus p 52
Morbi differentia ibid.
Morbi diverſa genera ibid.
Morbi ſimilares primi generis p.53
Morbi organici ſecundi generis p.54
Morborum organicorum differentiæ ibid.
Morbus in figura ibid.
Morbus ſuperficiei ibid.
Morbi cavitatum p.55
Morbus in numero ibid.
Morbi magnitudinis ibid.
Morbi in ſitu ibid.
Morbi communes tertij generis ibid.
Morbi compoſiti p 56
Morborum differentiæ accidentales p.58.
Morbus alius in fieri, alius in facto, alius in fieri & facto ibid.
Morbus alius lethalis, alius ſalubris.
Morbus alius magnus alius parvus.
Morbus continuus alius, alius intermittens ibidē.
Morbus acutus & non acutus p.59
Morbus peracutus extreme.
Morbi alij benigni, alij maligni ibid.
Morbi communes, vel ſparſi p.90
Morboſa ſigna triplicia p.132
Morborum tempora p.127
Morbi eventus p.169
Motus peccans inhibendus p.202
Morbi principiū accōmodatiſſimum ad venæ ſectionem p.214
Motus & quies p.22
Mutata qualitas p.118
Mutata qualitas reſpectu viſus ibid.
Mutata qualitas reſpectu auditus p.119
odoratus. Guſtatus.
Tactus . ibid.
Mulieres caute purgandæ p. 220
Μυωπία N. p.
Naturales impotentiæ ... obiectū minus ...

Pulſus [illegible] cauſæ
Pulſus vehementis cauſſæ. ibid.
Pulſus intercisi cauſæ p.150.
Pulſus caprizantis cauſæ
Pulſus [illegible] cauſæ
Pulſus ſerrati cauſæ ibid.
Pulſus [illegible] cauſæ p. 1[illegible]
Pulſus convulſivi cauſæ
Pulſus [illegible] cauſæ
Pulſus vermicularis cauſæ
Pulſus formicantis cauſæ ibid.
Pulſuum inæqualium cauſæ in pluribus ictibus p. 152.
Pus [illegible] p. 164.
Purgationis doctrina cognitione digna p. 215.
Purgatio multiplex p. 216.
Purgatio univerſalis & particularis ibid
Purgatio univerſalis duplex p. 217.
Purgatio quomodo fiat ibid.
Purgatio quando indicetur p. 218.
Purgantia propriè dicta p. 232.

Q.

Quantitas evacuationis p. 225
Quando [illegible] purgatio locum habeat p. 22[illegible]
Quantitas peccans attendenda p. 2[illegible]
Qualis aer ad venæ ſectionem eligendus p. 2[illegible]
Quando majores vel minores venæ ſecandæ p. 2[illegible]
Qualitas mutata p. 78 p. 118. 11[illegible]
Quænam poteſtate calida, frigidave p. 3[illegible]
Quænam virium imbecillitas venæſectionem impediat p. 207
Quæ tẽperamẽta ſint apta ad venæ ſectionẽ p. 207.
Quænam ætates facile ferant venæſectionem ibid.
Quæ naturæ ſint aptæ ad purgationem p. 22[illegible].
Quænam vena aperienda ratiõe evacuationis p. 2[illegible].
Quæ ſint obſervanda ante inſpectionem urinæ p 15[illegible].
Qui ad purgationem idonei p. 21[illegible].
Qui nam ſexus magis aptus ad venæ ſectionem p. 2[illegible].
Qui nam verus Medicus ſecundum Gal. p. [illegible]

Quomodo gen9 inveſtigari ge nọin aliqua definitione p.10
Quomodo Medicina ſit ſcientia p. 11
Quodnam temperamentum optimam ſanitatem indicet p. 46
Quomodo neutralis ſtatus detur p. 49
Quomodo ſenſus illæſo motu, & motus illæſo ſenſu lædatur p. 97
Quomodo ad animi deliquiũ ſanguis mittẽdus p.107
Quomodo cognoſcendum an pars primariò, vel per cõſenſum afficiatur p. 135
Quomodo futura criſis præcognoſcatur p. 178
Quomodo actiones ſecundarum qualitatum reducantur ad primas p. 230
Quo tempore purgandum p. 224

R.

Ratio
Ratiocinatio p. 39
Ratio methodi p. 43
Rationis diſcurſus cur opus ſit p. 13
Requiſita cauſæ efficientis p. 16
Reſpiratio quomodo ad vitalem facultatem reducatur p. 106
Reſpirationis læſio. 108
Remedij quantitas p. 196
Res p.n. quomodo impediant venæſectionem p. 209
Revulſionis gratia quæ venæ ſecandæ p. 211
Revulſio localis p. 212
Res non naturales quomodo venæſectionem prohibeant p. 221
Res p. n. quomodo purgationem impediant p. 222
Redundantia et exinanitio p. 229
Rigor p. 95
ῥύσις S. *p. 89*
Sanitas non eſt ipſa ſubſtãtia partium p. 43
Sanitatis definitio p. 44
Sanitas quot modis labefactetur p. 44
Sanitatis latitudo ac differentia p. 44
Sanitas optima ibid
Sanitas deflectens p. 45
Sanitas temperamenti ca-

lidi p. 46

Sanitas tēperamenti frigidi

Sanitas temperamenti humidi ibid.

Sanitas temperamenti ſicci p. 47

Sanitas calidi humidi temperamenti

Sanitas calidi & ſicci temperamenti ibid.

Sanitas frigidi & ſicci temperamentti p. 48

Sanitas inæqualis temperamenti

Sanitas in σχέσει & ἕξει ibid

Sanguinis excretio p. 120

Sanguis in urina p. 164

Sanitatis ſignum p. 180

Sanitas conſervatur ſimilibus p. 181

Sanitas infantiæ quomodo defendatur p. 183

Sanitas pueritiæ & pubertatis quomodo defendatur p. 185

Sanitas adoleſcentiæ & juventutis quomodo defendatur p. 185

Sanitas virilis ætatis defendenda ibid

Sanitas Senectutis quæ requirat p. 18[illegible]

Sanitatis hominum in oti[illegible] degentium quomodo defendatur p. [illegible]

Sanitas hominum iter fa[illegible]entium qui defendēda p [illegible]

Scabies p. 1[illegible]

Seminis excretio p 1[illegible]

Semiotice p. [illegible]

Sectæ Medicorum. p. [illegible]

Secta paracelſica p. [illegible]

Senectus p. 29

Sedimentum p. 161

Sedimentum ſanorum ibid

Sedimentū reſpectu quantitatis in morbis p. 162

Sedimentum in morbis quo tempore melius p. 162

Semen in urina p. 164

Senibus frequenter cibus offerendus p. 187

Senum exercitia ibid

Senectutis differentia variat quoq; curam p. 188

Singultus p. 9[illegible]

Signum quid? p. 1[illegible]

Signorum medicorum tria

genera

genera p.132
Signa morboſa triplicia.
Signa inſeparabilia pathognomonica.
Signa communia ibid.
Signorum partis affectæ fõtes p.133
Signorum morbi ſpeciei fontes p.136
Signa tantùm p.138
Signa & cauſæ ſimul p.138
Signa prognoſtica à cauſis deſumuntur p.167
Signa quæ ſumuntur à laborante p.167
Signa à functionibus deſũta ibid.
Signa à ſudore p.170
Signa ab urinis p 171
Signa ab alvi deiectione ibi.
Signa à vomitu p.172
Signa à ſputo. Signa ab excretis cerebri per nares ibid.
Signa à corpore ægrotantis deſumta p.172
Situs & poſitus p.134
Sõnus ſenib.convenit p.176.
Somnus & vigilia p.229
Spuma urinarum p. 160
Squamæ urinæ p.165
Status neutralis quid p 49
Sternutatio p.93
St[illegible]i[illegible]lium urinæ . 26
Strab[illegible]itas p.85
Suffuſio p.37
Sudor immodicus p.12[illegible]
Suſpensũ ἐναιώρημα p.161
Symptoma quid propri ſit p.73
Symptoma & cauſæ morbi coincidunt interdum p.73
Symptoma & morbus coincidunt interdum p.74
Symptomatum differentiæ p.74
Symptomatum varietas unde p.82
Symptomatum ſubjectum ibid.
Symptomata virtutis viſivæ cauſa provenientia p.85
Symptomata viſionis propter læſas inſervientes partes p.86
Syncope p.106
Συνεδρεύοντα p.123

T.

Tactus læſio p.91
Tempus venæſectionis p:2[illegible]3
Temperamentum quid? p.23
Temperamentum quotuplex ibid.
Temperemantum propriè eſt ſimila latium p.24
Temperamenta rerum animatarũ & inanimatarum differre p 24
Temperamentum nati[illegible] & aſcititium [illegible]4
Tempora anni p.[illegible]9
Tempus medendi p 1[illegible]7
Teneſmus p.125

Thera

Therapeutice p.17
Tertiæ qualitates p.231
Tertiæ qualitates contenta reſpicientes p.231
Tertiæ qualitates continentia reſpicientes Ibid.
Torpor quid p.98
Tres regiones corporis in quibus abundantia fieri poteſt p.65
Tremor quid p.98
Tria pathologiæ ſubiecta p. naturam p.51
Triplex ſymptomatum genus in ſenſibili actione deprebenditur p.84
Tria Medico præcognoſcẽda p.167
Tria in urinâ conſideranda p.156
Tunicarum vitia p.87
Tuſsis p.94
Τυλότυς p 85

V.

Varietas ſymptomatum principis facultatis p.99
Vertigo p.104
Vibices p.125.
Venæ ſectio refrigerat ex accidenti p.205
Venæ ſectionẽ prohibentia. 206
Venæſectio derivans quomodo fiat p.213
Vitia humoris vitrei p.86
Vitia albuginei humoris ibid.
Vitalis quomodo à vegetativa diſtinguatur p.106
Vitalis laſio multiplex ibid.
Vigilia p.102
Vitæ genera ſanitatem quoq; variant p.158
Voluntarij motus accidentia ... differentia triplici ſunt p. ...
Vomitus p.122 Vrina quid? p.154
Vrinæ materia p 1..
Vrinæ ſuppreſsio p.125
Vrinæ profluvium p 127
Vrinæ ſubſtantia p 156
Vrina craſſa ibid
Vrinæ nubecula p 161
Vrina tenuis p.1.7
Vrina mediocris craſsicie & tenuitate p 175
Vrinæ color Vrina ſubflava ibid
Vrina alba p.15.
Vrina cryſtallina, nivea, lactea.
Vrina ſpicea. Vrina flava ibid.
Vrina rubra p.15.
Vrina viridis. Vrina nigra ibid.
Vrinarum contenta p.1..
Vrinarum ſpuma. Vrinæ coronæ.
Vrinæ pinguedo ibid.
Vtilitas venæ ſectionis quotuplex p.204
Vvulæ prolongatio p 1..

Y.

ὑγιεινὴ p 17
ὑγιεινὴ cur præmittatur p 1..
ὑγιεινῆς officiũ duplex p.181
ὑγιεινὴ quomodo per contraria corrigat p.1..
ὑγιεινῆς operatio communis p.182
ὑπόσφαγμα p. 85.

M. VV. S. F.

FINIS.

BIBLIOTECA ... ROMA ... MANU...